

הלכות נדה¹

יורה דעה, סימנים קפג' - ר'

אסף הר-נוי

שבט תשע"ד

¹ ע' בלנבוכי הדור, עמוד 97 (הוצאת ידיעות) - בטעם לאיסור נידה.

תוכן עניינים:

4.....	סימן קפג'- אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים:
7.....	סימן קפד'- שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה:
18.....	סימן קפה'- דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני:
23.....	סימן קפז'- דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש:
27.....	סימן קפז'- דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש:
39.....	סימן קפח'- דיני מראות הדם:
45.....	סימן קפט'- דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע:
69.....	סימן קצ'- דיני כתמים ובדיקת האשה:
94.....	סימן קצא'- דין אשה שמצאה דם בהשתנה:
97.....	סימן קצב'- דיני כלה הנכנסת לחופה:
101.....	סימן קצג'- דין דם בתולים:
103.....	סימן קצד'- דיני יולדת ומפלת:
108.....	סימן קצה'- דברים האסורים בזמן נדותה:
118.....	סימן קצו'- דיני לבישת הלבון ובדיקתה(הפסק טהרה ו-ז' נקיים):
132.....	סימן קצז'- דין שלא תטבול האשה ביום:
140.....	סימן קצח'- דיני טבילה וחציצתה:
159.....	סימן קצט'- שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול:
164.....	סימן ר'- אימתי תעשה ברכת הטבילה:

סימן קפג' - אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים²:

² הקדמה- נדה, זבה קטנה, זבה גדולה ומה החמירו על עצמם בנות ישראל(ע"פ דברי רבינו יונה על דף לא, עמ' א' במסכת

ברכות, מובא בדפי הרי"ף):

מן התורה דינה של הנדה כך הוא: שבעה ימים הראשונים שראתה בהם האשה דם הם הנקראים ימי נדותה ומסוף שבעה ימים אלו עד תשלום 18 ימים (= 11 ימים) אלו נקראים ימי זיבה, וכל דם שתראה ב11 יום אלו אינו דם נדה אלא דם זיבה, ולאחר שעוברים אלו ה-18 יום חוזרת לימי נידתה וכך הסדר לעולם.

והדין הוא כך- שאם ראתה דם בשבעת הימים הראשונים- הם ימי נדתה- לא שנא אם ראתה יום אחד או בכל יום משבעת הימים- יושבת את שבעת ימי הנדה האלה וטובלת בלילה וטהורה לשמש עם בעלה. ואפילו אם ראתה ביום השביעי עצמו- טובלת באותו לילה ומותרת לבעלה. ומה שטובלת בלילה זה דין מיוחד הנלמד **מהגמ' בפסחים צ:-** "כל חייבי טבילות טבילות ביום חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה".

ובימים שאחרי שבעת ימי הנדה- הם 11 ימי הזיבה- יש דין אחר- שאם ראתה דם בימים הללו יום אחד או שנים- היא נקראת זבה קטנה וצריכה לשמור יום כנגד יום, דהיינו שאם ראתה היום מחכה לערב ועושה הפסק ואז שומרת יום אחד, ומהדין יכולה לטבול בבוקר למחרת היום שראתה אם עשתה הפסק והיה נקי, מכיוון שנחשבת נקיה ושמרה אלא שחששו שמא תראה דם באותו יום עצמו ואז נמצאת שסותרת את היום הזה כי כן ראתה בו דם, לכן אסרו עליה לשמש באותו יום ועל המשמשת באותו יום אמרה המשנה שהמשמשת ביום השימור "הרי זו תרבות רעה", וכיוון שאסרה לשמש באותו יום יש שאסרו עליה לטבול ג"כ באותו יום שלא תבוא לשמש. וכל זה דווקא אם ראתה באחד מתשעת ימי הזיבה הראשונים, אבל אם ראתה ביום האחד עשר לזיבתה- נחלקו בכך ב"ה וב"ש(לפי ב"ש צריכה לשמור ביום ה-12 אבל לב"ה אינה צריכה לשמור בו כי הוא בכלל יום נדה. אולם ב"ה מודים לב"ש שצריכה לשמור את כל יום י"א, ושתטבול ביום י"ב בבוקר והבא עליה ביום י"ב- הרי זה גרגרן, למרות שמוותר) ולמעשה- כיוון שנשלמו כל ימי הזיבה- אינה צריכה לשמור אפילו יום אחד כי נגמרו ימי הזיבה. גם אם ראתה ביום העשירי נחלקו האם צריכה לשמור-(נדה עב, ב' מחל' ר"ל ור' יוחנן- לפי ר"ל "עשירי כאחד עשר- מה אחד עשר לא בעי שימור- אף עשירי לא בעי שימור" וסברתו עימו- כיוון שסו"ס אינה יכולה להיות זבה גדולה כי היום השלישי הוא היום ה-12 שהוא כבר ימי נידתה. אבל לפי ר' יוחנן- עשירי כתשיעי- מה תשיעי בעי שימור- אף עשירי בעי שימור) ונפסקה הלכה כר' יוחנן- שעשירי כן צריך שימור יום כנגד יום כמו שאר ימי הזיבה.

אבל אם בתוך ימי הזיבה ראתה דמים 3 ימים רצופים- נקראת זבה גדולה והיא חמורה יותר מנדה- שצריכה היא לספור 7 ימים נקיים, שלא כמו נדה שמהתורה יכולה לראות דמים בכל שבעת הימים (וצריכה רק הפסק נקי ביום השביעי), ואם ראתה הזבה הגדולה בתוך השבעה נקיים שלה דם- נסתר המניין וצריכה למנות 7 נקים מחדש ועד שיהיו לה שבעה נקיים(תיארטית אם לא תקראה 7 נקיים- תשאר לעולם בטומאת זבה).

הרמב"ם חולק על חלוקת ימי הנדה והזיבה- ובידו שיטה שתמהו עליה כל גדולי הראשונים. הרמב"ם סובר שהכל הוא עניין טכני של זמנים ולעולם נדה זה שבעה ימים שמיד אחריהם יש 11 ימי נדה ומשעברו 11 ימים אלו אוטו' חוזרים שבעת ימי נדה וכן הלאה לעולם, ואינה צריכה 7 נקיים כדי להיטהר מזיבתה אלא כל שעברו 1 ימים- כבר אינה זבה אלא ימי נדה שדינה אחר.

עד כאן היו הדברים מדין תורה, אלא שבנות ישראל החמירו על עצמם שעל כל טיפת דם שהם רואות יושבות שבעה נקיים, כך שאם למשל ראתה ביום השישי לימי נדתה צריכה למנות שבעה ימים נקיים (כמו זבה גדולה) לא כולל היום שראתה.

החומרא הזו של בנות ישראל באה בשני שלבים-

תקנת רבי- בתחלה תיקן רבי בשדות(נדה ס"ו)- שאם ראתה בימי נדתה- יום אחד מונה ששה ימים והוא, ואם ראתה יומיים מונה ששה ימים והם ואם ראתה שלוש ימים(בימי נדתה)- יושבת שבעה ימים נקיים חוץ מימי ראייתה. רבי עשה כן מכיוון שבכפרים הנשים לא היו כ"כ בקיאות במניין ובחילוק בין ימי נדה זיבה אז עשה כך שממ"נ מונה כמה שצריך: אם ראתה יום אחד תמנה ששה ימים והוא- כי ממ"נ- אם ראתה בימי נדתה- הנה מונה שבעה ימים עם יום הראיה- כדין התורה, ואם אינה אלא זבה- אז צריכה למנות רק יומיים- היינו יש את היום שראתה ועוד יום אחד שצריכה- שומרת יום כנגד יום, וחמישה ימים מונה שהם מיותרים- כי די היה לה ביום הנוסף מלבד היום שראתה בו(אם זה היה בימי הזיבה), וכן כשראתה יומיים- מונה ששה ימים והם(ושני ימי הראיה, היינו סה"כ 8 ימים) מכיוון

שחוששים שמא היום הראשון שראתה היה היום האחרון לזיבתה והיום השני שראתה הוא היום הראשון לנדתה- אז אם תספור רק חמישה מלבד שני הימים שראתה ייצא שיום הנדה הוא היום השני שראתה וממנה מנתה רק עוד חמשה ימים חוץ ממנו- וסה"כ מנתה רק ששה ימים לימי נדתה!! לכן הצריכו ששה ימים חוץ משני ימי הראיה. ואם ראתה שלושה ימים רצוף תיקן שתצטרך למנות שבעה ימים נקיים- כמו זבה גדולה, שאם היא זבה גדולה- יושבת שבעה כדינה, ואם אלו ימי הנדה- אז צריכה סה"כ עוד ארבעה ימים חוץ מהשלושה ימים שראתה בהם, אבל כיוון שלא ידעין- החמיר שתשב שבעה.

ר' זירא- חומרת בנות ישראל- נדה סו"י- "אמר ר' זירא- בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים". דהיינו הוסיפו על כך בנות ישראל- מבלי לעשות חילוקים כמה ראתה- ברגע שרואה טיפת דם מונה (לא כולל יום הראיה) 7 ימים כמו זבה גדולה. וזה הדין היום שאשה שרואה דם מונה שבעה נקיים, למרות שלכתח' מדין תורה מספיק שתספור שבעה ימים כולל ימי הראיה וסגי מדין תורה.

תקנת בנות ישראל- הלכה למעשה:

בגמ' בברכות, לא' כונתה חומרא זו "כהלכה פסוקה" והיינו שיכול להכנס עמה לתפילה ולא תסיח דעתו, כי היא פסוקה ואין עליה עוררין. הרי"ף (בשבועות, דף ד, א מדפי הרי"ף) והרמב"ן (ריש הל' נדה, הלכה יט') כתבו שחומרא זו "עשאוה כהלכה פסוקה בכל מקום, לפיכך אסור לאדם להקל בה ראשו לעולם", וכ"פ ב"מנחת שלמה" תנינא סו"י עב' ובאג"מ (אה"ע, חלק ב', סימן יח').

אבל, מנגד יש כדעת יחיד את שו"ת "גליא מסכתא" (יו"ד, סימן ד') שכתב- "עיקר מימרא דר' זירא לא הוי מתקנות חכמים אלא בנות ישראל המה החמירו על עצמן חומרא זו מעצמן, ולפיכך ראוי לומר בפשיטות על ענין חומרא דר' זירא דבקל נפטרין הימנה, היינו בכל עניין ובכל מקום שיש איזה צד לצדד ולהקל יש להקל". וכן ב"דעת כהן", סימן פד' כתב שיש להקל בחומרא זו ככל איסור דרבנן, ואולי אף קל יותר שהרי מנהג הוא ואינו חמור כדרבנן ממש.

ניתן להביא ראיה לכך שיש להקל במנהג שאינו הלכה ממש מצאתי בירושלמי, שקלים דף ב' עמ' ב' למטה- שם כתוב במפורש שמנהג הוא מנהג ואינו הלכה.

מחלוקת רש"י ורמב"ם בעניין מנין ימי נדה וימי זיבה והנפק"מ שביניהם:

- **רמב"ם-** לעולם סופרת שבעה ימי נדה ואז אחד עשר יום של זיבה, וכן הלאה עד עולם.
  - **רש"י, רמב"ן ורוב ראשונים-** דחו את דברי הרמב"ם והביא ראיות נגדו, למשל- כיצד האשה תקבע וסתה(וסת בינונית) ליום השלושים אם הוא בכלל בימי זיבתה לפי הרמב"ם(שהרי לרמב"ם- 7 ימים ראשונים הם ימי נידה, 11 יום הם ימי זיבה, 7 ימים הם ימי נידה- הרי כה' ימים, ואז מתחילים שוב 11 ימי זיבה- א"כ יום השלושים הוא בימי הזיבה אז כיצד תקבע בו וסתה? (הרמב"ם יתרץ על כך שיכולה לקבוע וסת בימי זיבתה הסמוכים לימי נדה שלא ראתה בהם).
- לפיכך קבעו-** שבתחילה סופרת שבעה ימי נדה ואחרי כן יש 11 ימי זיבה- אם ראתה בהם ג' פעמים רצופים- צריכה לספור ז' נקיים וכך לעולם עד שיהיו לה ז' נקיים. אם לא ראתה ב-11 ימי זיבתה וגם לא ראתה בשבעה ימים שאחרי כן, אלא רק ביום שאחרי השבעה שלא ראתה- אין אומרים שאלו ימי זיבה אלא ימי נדה ויושבת שבעה כולל ימי הראיה.
- למשל:** אם ראתה פעם ראשונה ב- א' ניסן – החלו ימי נדתה והסתיימו ב- ז' ניסן. ביום ח' בניסן התחילו אחד עשר ימי זיבה- אם ראתה בהם יום אחד או יומיים מונה יום כנגד יום, ואם ראתה שלושה- צריכה לספור 7 נקיים בלעדי יום הראיה, כל שלא סופרת ז' נקיים- לא נטהרת מזיבתה לעולם. אבל אם לא ראתה באחד עשר ימי הזיבה הללו והם הסתיימו ב- יח' בניסן ואז התחילו ימי הנדה, אך גם בהם לא ראתה והסתיימו שבעת ימי הנדה האלו ב- כה' ניסן ללא ראיה ופתאום ראתה ביום כו' בניסן- אין אומרים שאלו הם ימי זיבה שהרי הם אחרי שבעת ימי נדה, אלא כיוון שלא ראתה בימי הנדה נחשב יום כו' זה כיום הראשון לשבעת ימי הנדה ורק אחריהם- ב- ב' אייר יחלו אחד עשר ימי זיבה חדשים וכן הלאה.

סעיף א' - אשה שיצא דם ממקורה בהרגשה תשב שבעה נקיים³:

שו"ע - "אשה שיצא דם⁴ ממקורה⁵, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש⁶ ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ⁷, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחדל⁸, יושבת עליו שבעה נקיים".

הנפק"מ בין השיטות: למשל: אשה שראתה ב- א' ניסן ואחרי כן ראתה רק ביום כט' לחודש ניסן(דבר מצוי)- לפי הרמב"ם יום כט' הוא בימי זיבתה ולכן אם ראתה רק ביום כט' ואף אם ראתה ביום ל'- מונה יום כנגד יום, כדין זבה, אבל לרמב"ן וסיעתו כיון שלא ראתה מיום א'- הרי שיום כט' נחשב ליום הראשון לנדתה וממילא אפילו על ראייה אחת צריכה לספור שבעה ימים(כולל יום הראייה) כדין התורה של נדה. ומצד שני- אם ראתה שלושה ימים רצופים, למשל- כט', ל', א'- לרמב"ם צריכה 7 ימים נקיים חוץ מימים אלו(שראתה את הדם) כדין זבה גדולה, בעוד שלרמב"ן היא צריכה רק שבעה ימים כולל שלושת ימי הראייה האלו- כדין נדה, שהרי לשיטתו אלו הם ימי נדה. **סיכום מחלוקת רמב"ם- שאר ראשונים בצורת חישוב ימי הנדה והזיבה:** לרמב"ם לעולם אחרי שבעת ימי נדה יבואו אחד עשר ימי זיבה ואחריהם שוב שבעת ימי נדה וכן הלאה, לשיטתו זה לא תלוי בשאלה אם ראתה דם במהלך הימים האלו או לא. אבל לרמב"ן וסיעתו- סופרת שבעה ימי נדה והכל תלוי בשאלה אם ראתה דם בימי הזיבה ואחרי כן בימי הנדה הבאים או לא. **סיכום הסימן- הלכה למעשה:** כדי שאשה שראתה דם תחשב לטמאה מן התורה צריכים להתקיים שלושה תנאים:

1. שייצא ממנה דם ולא נוזל אחר.
  2. שייצא מן המקור ולא אפשר לתלות שיצא ממקום אחר כמו פצע וכד'.
  3. עם הרגשה(וע' בהמשך מה נחשבת הרגשה).
- כל שחסר אחד מאלו התנאים אינה נטמאת מהתורה אלא עוברים לדיני כתמים(סימן קצ')- שאסרו חכמים. אלא משום שחכמים אסרו אותה על כל דם שרואה הקלו בה באחד משלושה דברים:
1. אם ראתה את הכתם(כתם= דם רואה האשה וחסר בו אחד משלושת התנאים שלמעלה) על דבר צבעוני- אינה טמאה אף מדרבנן.
  2. אם ראתה את הכתם על דבר שאינו קבל טומאה- אינה טמאה.
  3. אם היה הכתם קטן מגריס- אינה טמאה.
- מספיק אחד מ- ג' תנאים אלו כדי להתירה מכתם שראתה. אלא שבשלושה מצבים אנו חוששים שאע"פ שלא הרגישה- שמא ההייתה הרגשה והיא פשוט לא שמה לב-
1. בזמן ששימשה.
  2. בזמן שהטילה מימיה. (בשני אלו חוששים דווקא אם מצאה את הדם סמוך לשימוש או להטלת המים, אבל אם לא היה מיד- אין חוששים שהדם הגיע עם הרגשה שהייתה בזמן הטלת מים או שימוש. ובאג"מ משמע שכל שעברו כמה שניות מזמן הטלת המים או השימוש- כבר לא חשיב מיד ואין חוששים להרגשה. ועיין בספר "שבילי השולחן" עמ' י', הערה 21).
  3. בזמן שבדקה עצמה בעד(ועיין בספר "טהרת הבית"(עמ' יח') לגרע"י זצ"ל שחידש-שאם אמרה ברי לי שלא הרגשתי ביציאת דם- אפילו אם בדקה עצמה בעד בעומק הרחם-הרי זו טהורה מן התורה ואינה טמאה אלא טומאת כתם מדרבנן).
- בכל אחד מאלו- אם ראתה דם ואפילו לא הרגישה- נחשב לראתה עם הרגשה ואין לה את ה"קולות" של דיני כתמים.
- ⁴ דווקא דם ולא כל הפרשה, ובסימן קפח' מובאים חמישה מיני דמים שאוסרים מהתורה.
- ⁵ מכך שנאמר "והיא גלתה את מקור דמיה"(ויקרא, כ', יח') למדו חכמים שדווקא דם היוצא מן המקור הוא שאוסר מהתורה.
- ⁶ רק כשמרגישה נחשבת לנדה שאסורה מהתורה, כפי שאומרת הגמ' בנדה נז:- "אמר שמואל- בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה דם עליו- טהורה, שנאמר "בבשרה"- עד שתרגיש בבשרה".

בפת"ש מביא 3 סוגים של הרגשות הנחשבות "הרגשה" לעניין שתהא טמאה מהתורה:

1. שנזדעזע גופה, כמובא ברמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ה, הי"ז.
2. שנפתח מקורה, כמבואר בסימן קפ"ח, ובסימן ק"צ.

רמ"א: "כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קצ"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריב"ש סימן תכ"ב ותכ"ה/ מביאו ב"י), כי כל הבא על הנדה חייב כרת".

סימן קפד' - שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה:

סעיף א' - בדיקה לבעלת וסת קבוע:

שו"ע - "רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קבוע אורח כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום, וכל אשה שיש לה וסת קבוע¹⁰, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש. (רמב"ם)".

3. הרגשת זיבת דבר לח- **מחל אחרונים** האם נחשבת להרגשה המטמאתה מהתורה: **לנוב"י (יו"ד, סימן נה')**- הרגשה זו אוסרתה מהתורה, **האג"מ** הסכים לחומרא של הנוב"י.

אבל החת"ס חולק- ומורה הלכה למעשה שזיבת דבר לח אינה אוסרת מהתורה. **הגרע"י זצ"ל בספרו "טהרת הבית" עמ' יד'** פסק לקולא- שזיבת דבר לח אינה חשובה להרגשה האוסרתם מהתורה. ועיין שם כיצד הביא עשרות מן האחרונים החולקים על הנוב"י.

לכ"ע הרגשה של רטיבות או לחלוחית באותו מקום אינה נחשבת להרגשת זיבת דבר לח.

"הרגשה בימינו- בימינו רוב הנשים טוענות שאינן מרגישות בשעת ראיית דם. בשל כך החמיר **הגרי"ש אלישיב ואמר- שבזמנינו** שדרך הנשים לראות בלא הרגשה, ליכא תנאי של הרגשה וטמאה מדאו' אפילו בלא הרגשה!! אבל הרבה מהאחרונים חולקים שבוודאי גם בימינו צריכה הרגשה, **וז"ל גליון המהרש"א כאן**- "אף בידוע ודאי שהדם ממנה יצא טהורה מדאורייתא כל שלא הרגישה"- וכן נראה הלכה למעשה. **וע"ע בסוף סימן קצ' בסיכום.**

⁷ דהיינו שאינה חייבת לראות דם שזב ממנה אלא אפילו רק הרגישה והוא נמצא בתוכה- עושה בדיקה ומגלה שם דם והרי זה דם שיצא בהרגשה ואסורה מהתורה.

⁸ **משנה בנדה, דף מ, א'**- "ומטמאות בכל שהן אפילו כגרעין חרדל ופחות מכן".

⁹ עיין בהקדמה לסימן זה- ביאור ארוך מה החמירו על עצמם בנות ישראל.

¹⁰ בסעיף זה עוסק המחבר בדינה של אשה שיש לה וסת קבוע (היינו שיש לה זמן מסודר ועקבי שבו יודעת ומכירה שרגילה היא לראות דם. דין אשה שאין לה וסת קבוע ידון **בסימן קפ"ו**). השאלה היא האם אשה זו שרוצה לשמש עם בעלה אחרי הזמן של הוסת הקבוע(כי בעונת הוסת אסורה כפי שיתבאר בסעיף ב') צריכה לבדוק את עצמה לפני ו/או אחרי התשמיש. המקור לדין זה הוא **בגמ' בנדה יב', א'**- "בעא מיניה ר' זירא מרב יהוה- אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה? אמר ליה- לא תבדוק. ותבדוק ומה בכך? אם כן **לבו נוקפו**".

הראשונים נחלקו בביאור הגמ' ובשאלה האם צריכה לבדוק:

- **רמב"ם**-מה שרב יהודה אמר שאינה צריכה לבדוק היינו לפני התשמיש- שלא יראה שבודקת ויהא ליבו נוקפו ויחשוש מלשמש עמה, **אבל אחרי התשמיש- צריכה לבדוק** וזו מצוה שנאמר במשנה- "כל היד המרבה לבדוק בנשים- משובחת".
- **תוס' ושאר ראשונים**- ר' יהודה אמר שגם לפני התשמיש אינה צריכה לבדוק שמא יראה בעלה שבודקת ויחשוש שמא הרגישה ולא יבוא לשמש עמה וגם אחרי כן אינה צריכה לבדוק.

למעשה, כתב בשו"ע- "כל אשה יש לה וסת קבוע- בא עליה שלא בשעת וסתה, ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש". - מלשונו משמע שפסק כרמב"ם שדווקא לפני תשמיש אינה צריכה, אבל אחרי תשמיש כן צריכה, אבל **הש"ך(ד')** כתב שלרוב הפוסקים אינה צריכה לבדוק בין לפני ובין אחרי- שלא יאה ליבו של הבעל נוקפו, וכ"פ **הרמ"א ורוב האחרונים**.

רמ"א - "גם אין לה להחמיר לבדוק עצמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורש (טור ומרדכי ריש הלכות נדה ורוב הפוסקים)".

שו"ע - "אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת"¹¹.

סעיף ב' - פרישה סמוך לוסת:

שו"ע - "בשעת וסתה"¹², צריך לפרוש ממנה עונה אחת¹³, ולא משאר קריבות אלא מתשמיש (המטה) בלבד¹⁴. אם הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הוסת בסופו¹⁵, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכך אם הוא בתחלתו, פורש

אבל קשה, מכיוון שבב"י משמע מלשון המחבר שלא נוטה לדעת הרמב"ם ועוד שרוב הפוסקים חלקו עליו אז מדוע מלשונו בשו"ע נשמע שפסק כרמב"ם?

ויש תירצו - שמלשונו בסוף הסעיף משמע שכן חולק על הרמב"ם כי כתב שהיד המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש - ה"ז משובח, היינו דווקא שלא בשעת תשמיש יש עניין לבדוק אבל לא לאחריו.

ובאמת עיין לקמן בסימן קפו' סעיף א' שנראה שפוסק המחבר שלא כרמב"ם - שאשה שבעלת וסת קבוע אינה צריכה לבדוק לא לפני ולא אחרי, וע"ש בהערות.

¹¹ **עיין סימן קפו' - הלכה למעשה מתי האשה צריכה לבדוק עצמה.**

תימצות קצר - מתי האשה צריכה לבדוק: מלשון השו"ע כאן שכתב שמי שיש לה וסת קבוע - אינה צריכה בדיקה לפני, ניתן להבין שני דברים:

1. שאשה שאין לה וסת קבוע חייבת בבדיקה לפני, כי דווקא זו שיש לה וסת קבוע אינה צריכה. **אולם** לגבי דין זה יתבאר להלן בסימן קפו' - שנחלקו בכך הראשונים בדין זה, וכאן נביא את פסיקת האחרונים הלכה למעשה - **הש"ך** כתב שבזה"ל שליכא טהרות א"צ בדיקה לפני אבל רוב האחרונים כצבו שצריכה בדיקה לפני ואחרי בג"פ הראשונות בלבד. ובשבט הלוי כתב שראוי להחמיר תמיד לבדוק אם אפשר.

2. שאשה שיש לה וסת קבוע אמנם אינה חייבת בבדיקה לפני אבל אחרי - כן חייבת - **וזו היא פסיקת הרמב"ם** וכן משמע מהשו"ע כאן, אבל בסימן קפו' יוצא שאין הדין כן ובאמת אשה זו שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה לא לפני ולא אחרי, ואין לדקדק מלשון השו"ע כאן.

¹² **דין אשה ששעת וסתה יוצאת תמיד בלילה טבילתה (פת"ש, ד):** "בתפארת למשה" כתב שאשה כזו מותרת לשמש בעונת וסתה כדי לא לאוסרה על בעלה עולמית, שהרי וסתות דרבנן. ומ"מ עדיף שתתחיל לספור את ה-7 נקיים מיום ה' ד' ולא תחוש לחומרת הרמ"א למנות מיום השישי לראייתה שזו חומרא קלה ביחס לדין פרישה סמוך לוסת. **אבל אם זה קרה חד"פ שנפלה הטבילה בעונת וסתה - הביא בפת"ש (כב') שכנסת יחזקאל** התיר בכך אך חלקו עליו.

כלה שאירע זמן טבילתה בלילה חופתה בעונה הסמוכה לוסת - האם מותר לה לטבול ולשמש באותו לילה שהוא עונת וסתה:

- **הנוב"י (יו"ד, סימן קיז')** - כתב שכלה שאירע לילה טבילתה סמוך לוסתה - **אסורה לשמש**, ואע"פ שהקלו ביוצא לדרך שחייב לשמש עם אשתו בעונה הסמוכה לוסתה - יש לחלק בין היוצא לדרך שחייב לשמש, לבין בעילת מצוה של חתן - שזו מצוה אבל לא חובה, ולכן בעונה הסמוכה לוסת לא ישמש עמה.
- **מהר"ש קלוגר (שו"ת "שנות חיים") - אסר** מטעם אחר - שכיוון שביאה ראשונה האשה חומדת ביותר יש יותר סיכוי שתראה דם בזמן התשמיש ולכן יש לאסור יותר מן היוצא מהדרך.
- **הגרעי"י (טהרת הבית, סימן ב', סע' טז')** - **התיר** לחתן לבעול בעילת מצוה באותו לילה הואיל ודין פרישה סמוך לוסת הוא מדרבנן, כמו דין היוצא לדרך.

- **"שבט הלוי" כתב** שבימינו כיוון שמצויים כדורים שונים הממהרים או מאחרים את ראיית הדם- אין להקל בכה"ג אלא תיטול כדורים כאלו ולא תצטרך לשמש בעונת וסתה.

13 דין פרישה סמוך לוסת:

בגמ' נדה סג: מובא המקור לדין הפרישה סמוך לוסת- "והתניא: והזרתם את בני ישראל מטומאתם, מכאן א"ר ירמיה: אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן. וכמה? אמר רבא: עונה. מאי לאו - עונה אחרית? לא, אותה עונה. ותרת' למה לי? צריכא, דאי אשמועינן הא - הוה אמינא: ה"מ - לטהרות, אבל לבעלה - לא, קמ"ל. ואי מההיא - הוה אמינא: סמוך לוסתה עונה אחרית, קמ"ל אותה עונה". בהמשך נראה ש"האור זרוע" ו"האביאסף" חלקו על כך.

"וסתות"- דאו' או דרבנן- שאלה זו מורכבת משני עניינים: א. האם אשה שלא הרגישה ועברה עונת וסתה נחשבת לטמאה או טהורה- אם וסתות מדאו'- הרי שאנו חוששים בכל זאת והיא טמאה, אבל אם מדרבנן- כל שלא הרגישה הרי היא טהורה- לעניין זה נפסקה ההלכה **במסכת נדה דף ט"ז** שוסתות דרבנן ולכן היא טהורה. ב. לעניין פרישה סמוך לוסת שלא יבוא עליה בעלה בעונת וסתה-האם דין זה דאו' או דרבנן.

בעניין זה ישנם מספר סוגיות בגמ' הסותרות זו את זו ומיישוב הסתירה ביניהם נובעת מחל' זו, כדלהלן:

- א. **הגמ' בנדה טז, א'-** דנה על כך באריכות ומסכמת- "אמר רבינא: לא, דכ"ע - וסתות דרבנן".
- ב. **הגמ' בנדה דף סג:-** "והזרתם את בני ישראל מטומאתם, מכאן אמר ר' ירמיה- אזהרה לבנ"י שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסת"- מכאן משמע שזה דין תורה.
- ג. **יבמות, סב:-** "אמר ריב"ל- חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך...א"ר יוסף- לא נצרכה אלא סמוך לוסתה...". - מכך שמצוות הפקידה למי שיוצא לדרך דוחה את איסור הביאה סמוך לוסתה משמע בפשטות שאיסור ביאה סמוך לוסת הוא מדרבנן.

כיצד מתיישבות הסוגיות- האם דין וסתות הוא מדאו' או מדרבנן?

- **ר"ן, רשב"א, ורוב ראשונים ואחרונים-** וסתות דרבנן, ולכן אשה שלא בדקה עצמה ולא הרגישה בשעת וסתה- טהורה. וגם אדם אסור לבוא על אשתו בשעת וסתה רק מדרבנן, והראיה מהגמ' של היוצא לדרך, ומה שלמדה הגמ' מהפסוק "והזרתם את בני ישראל"- אסמכתא בעלמא.
- **ר"ת, תרומה-** דין וסתות מדרבנן לעניין זה שאשה שלא בדקה בשעת וסתה ועברה עונתה- טהורה. אולם דין פרישה סמוך לוסת הוא מדאו'- וכפי שלמדה הגמ' מהפסוק. ומה שהתירה הגמ' ליוצא לדרך אין הכוונה לביאה ממש אלא לריצוי דברים בעלמא כגון חיבוק ונישוק וכד'.

שיטות אחרונים המחמירות שדין פרישה סמוך לוסת מדאו':

- **נוב"י(קמא, יו"ד, סימן נה', נו', הובא בפת"ש ג')**- לעניין עצמה אנו אומרים שהיא טהורה אם לא בדקה בזמן וסתה וזאת מכיוון שכנגד חזקת הטומאה של "אורח בא בזמנו" ישנה חזקת טהרה של האשה. אבל לעניין פרישה של הבעל סמוך לוסת- זהו איסור תורה שמא תראה כשישמשו שחששה לכך התורה. **וכ"כ החת"ס(יו"ד, קע')**.
  - **חכמת אדם(כלל קח', ס"ק א' בבינת אדם)-** לכ"ע בשעת הוסת אסורה לשמש עמה, אלא מכיוון שלאורך כל העונה אינה יודעת מה שעת וסתה אזי במשך כל העונה אסורה מדאו', אולם לעניין הבדיקה- אם לא בדקה- טהורה מכיוון שהורעה החזקה בכך שלא הרגישה בעונת וסתה. **וכ"כ בערוה"ש(סע' ג')**.
  - **ה"משך חכמה" על ויקרא ט"ו, ל"א, כתב-** "והזרתם את בני ישראל מטומאתם- זו עשה שבנדה לפרוש סמוך לוסתה...".
- למעשה אנו מתייחסים לדיני וסתות כדין דרבנן וכן נראה מהשו"ע(שפסק בספיקות בד"ן זה לקולא) ומרוב האחרונים (ע' פרדס רימונים, פתחי נידה דף ח' אות ד'. ערוה"ש- סע' יב'. חזו"א סימן פ', סע' ז, ש"ך ס"ק ה', ט"ז ס"ק ב' ועוד) וטעמם כי זו אינה חזקה מבוררת ועלולה להשתנות מגורמים רבים, וכפי שנראה בהמשך הסימן- במקרים שונים של ספק וכד' נקל משום דהוי דרבנן.

❖ **חומרת ה"אור זרוע" (מובאת בב"י) - האו"ז** כתב שצריך לפרוש גם בעונה הסמוכה לעונה שבה רגילה לראות את הוסת, היינו סה"כ לפרוש 24 שעות. **הב"י כתב עליו** - שאין טעם ושושן לדברים אלו, וכן **הט"ז דחאם**. אבל יש הרבה מן האחרונים שכתבו להחמיר ולחוש לחומרא זו וביניהם **הב"ח, ש"ך, שבט הלוי, אג"מ ועוד**. **בדרכי טהרה כתב** שראוי לעשות כן בגלל שבימינו נחלשו הגופות וסדירות הוסת נתונה לשינויים ע"י גורמים חיצוניים, ויש חשש סביר שהאשה תקדים לראות עונה אחת.

טעמים לחומרא זון (שבט הלוי, עמ' כב') - 1. משום ירידת הדורות. 2. בזמנינו כבר אין ראייה קבועה וזמן הראיה משתנה אז החמירו שמא תקדים. 3. במשך הדורות נחלשו הגופים ויש לחוש שהוסת יקדים קודם עונתו. 4. כיוון שרוב ראיות ביום אם לא נחמיר לאסור עונה קודם יעקר דין זה מן העולם כי בלאו הכי לא משמשים מיטותיהם ביום.

❖ **שיטת ה"אביאסף" (מובאת בב"י) - האביאסף החמיר להאריך את זמן העונה בימי הגשם** - בהם היום קצר וכתב שעושים בהם "חצי יום וחצי לילה", היינו שיהיו שעות עונת היום והלילה זהות ע"פ חישוב. ובאמת **נחלקו האחרונים** בהבנת שיטתו - ממת' מתחילים למנות את היב' שעות או מנין משלימים אותם.

הב"י דחה דבריו משום שהפוסקים לא הזכירוהו. **אבל הב"ח תמה על הב"י** שהרי ישנה סוגיה מפורשת **בנדה סה**: שיש משם ראייה לדברי ה"אביאסף", ומה שלא הזכירוהו הפוסקים כי הם דיברו בסתמא בזמן בו הימים מאוזנים פחות או יותר.

הש"ך גם הוא הודה לדבריו של ה"אביאסף" וכתב מספר מקומות שמצאו חכמים למנות ע"פ השעות.

הט"ז הלך בדרכו של הב"י - שאין לקבל דבריו של ה"אביאסף" וזאת מכיוון שמהצד השני יוצא שאין האשה צריכה לחשוש בכל העונה שרגילה לראות בה אלא רק בחלקה.

ב"שבט הלוי" (עמ' כד) כתב שאע"פ שהחכ"א והחת"ס ולחוי"ש החמירו כאביאסף, מ"מ למעשה כתב שרוה"פ לא קיבלו חומרא זו וככל הנראה משום שזה היה גורם לטעויות בחשבון. אולם בנוסעת מאמריקה לא"י וכד' יש לחוש ולהחמיר כאביאסף - להשלים 12 שעות שלמות.

הלכה למעשה בדיון "פרישה סמוך לוסת": לדעת השו"ע והט"ז חוששים רק לעונת וסתה ואילו הב"ח, הש"ך ועוד אחרונים הסכימו עם שיטת ה"אור זרוע" לחוש לעונה קודם עונת וסתה וגם לשיטת ה"אביאסף" שיש לחוש תמיד ל - י"ב שעות.

אולם למעשה המחמירים היום מחמירים כחומרת האו"ז ולא יחושו לשיטת ה"אביאסף", ומ"מ הרוצה יכול להקל כשו"ע והט"ז ולא לחוש לחומרת האו"ז.

❖ **אשה שהגיע עונת וסתה וטסה למקום אחר בעולם ומשהגיעה שם היה כבר עונה אחרת** - כגון אשה שגרה בארה"ב ועונת וסתה ביום, וטסה לישראל ושהגיעה היה פה כבר לילה (כי יש הפרשי שעות כך שבארה"ב זה אמצע היום ובישראל כבר שקעה החמה) - כתב הגרע"י (טהרת הבית, סימן ב', סע' יט') שצריכה להחמיר ולהמתין עד שתעבור עונת הוסת במקום ממנו היא באה (למשל ארה"ב) אע"פ שבישראל עכשיו כבר לילה שהוא לא עונת וסתה.

וכן להיפך - אם טסה מישראל ביום שהוא עונת וסתה ושהגיעה לארה"ב בדיוק זרחה החמה של אותו היום - לא מספיק לחכות שבישראל יסתיים היום אלא תחשוש לכל היום גם באה"ב כך יוצא שלמעשה עונתה נמשכת כ-18 שעות ויותר!

14 האם הפרישה היא רק מתשמיש או גם משאר דברים:

- לרוב הראשונים פורש רק מתשמיש אבל **בתרומת הדשן** העלה לאסור כל קורבה וגם חיבוק ונישוק. **השו"ע** כתב שרק מתשמיש יש לפרוש וכ"כ **הרדב"ז** שמותר חיבוק ונישוק. **ואין לחדש חומרות על ישראל.**
- אבל **הש"ך כתב בשם הב"ח** - "שהחמיר באלה תבוא עליו ברכה". **הט"ז הבין ברא"ש** שאסור **מן הדיון** בשעת פרישה גם חיבוק ונישוק ולא רק תשמיש.

למעשה כתב ב"דרכי טהרה", פרק ו' סעיף יד' - **שלהלכה נוהגים להתיר חיבוק ונישוק** בשעת הפרישה, ומי שמכיר עצמו שזה עלול להביאו לשמש עימה - ירחיק עצמו מכך. **ויש מן האחרונים שהחמירו** (שבט הלוי ועוד) שגם לא ינשק ויתבק כדי שלא יבוא לידי שז"ל ר"ל.

כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א".

רמ"א - "וכל זה לא מיירי אלא בוסת התלוי בימים אבל לא בוסת התלוי בשינוי הגוף (ב"י בשם הראב"ד), וע"ל סימן קפ"ט. ואשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו¹⁶. (הגהות מיימוני פ"א דהלכות איסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט".

סעיף ג' - בקטנה וזקנה אין דין פרישה סמוך לוסת:

שו"ע - "במה דברים אמורים, בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים, ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה".

סעיף ד' - מסופקת אם החלה לראות קודם או אחר הנץ:

שו"ע - "אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לך שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום"¹⁷.

¹⁵ **החשש לוסת - בכל העונה כולה:** בגמ' נדה דף סג עמוד ב' נחלקו ר' יוסי ור' יהודה - האם הפרישה שצריך לפרוש אדם מאשתו בשעת וסתה היא במשך כל העונה של וסתה (ר' יהודה) או רק בזמן בו רגילה לראות באותה עונה, כגון בזמן נץ החמה בלבד או סמוך לשקיעה וכד' (ר' יוסי):

"היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות, כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות - טמאות. בסוף הוסתות - כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות. רבי יוסי אומר: אף ימים ושעות וסתות; היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה - אינה אסורה אלא עם הנץ החמה. רבי יהודה אומר: כל היום שלה".

הלכה נפסקה כר' יהודה - שכל עונת הוסת הוא פורש ממנה, אף אם רגילה לראות בתחילת העונה או בסופה.

¹⁶ **דין אשה שרואה כמה ימים - האם צריכה לפרוש כמה ימים:** מפשט לשון הרמ"א נשמע שצריכה לחוש כמה ימים ולפרוש כמה ימים מבעלה משום פרישה סמוך לוסת. **הש"ך בסימן קפט' הביא את קושיית ה"מעדני מלך" - כיצד בסימן קפד, ב' כתב הרמ"א שצריכה לפרוש כמה ימים ואילו בסימן קפט' פסקנו שצריכה לפרוש רק בעונה הראשונה מתוך אותם ימים?**

ותירץ הש"ך (בסימן קפט') שכוונת הרמ"א כאן אינה שצריכה לפרוש כל אותם ימים שראתה דם אלא מדובר באשה שיש לה וסת קבוע וכוונת הרמ"א שצריכה לפרוש גם בעונה הקבועה וגם בעונה הראשונה שראתה מאותם ימים. וכן נפסק להלכה שאין דין פרישה סמוך לוסת לכמה ימים. וע' להלן סימו קפט', סע יג'.

¹⁷ **כתב הראב"ד** שאם רגילה לראות בנץ החמה ולא יודעת אם החלה לראות עוד בלילה - יש שהחמירו לאוסרה כל היום וכל הלילה, אבל הראב"ד עצמו היקל לאוסרה רק ביום כי וסתות דרבנן וביום בטוח ראתה. **וכ"פ כאן בשו"ע.**

❖ **ראתה דם בבין השמשות:** באופן פשוט - לעניין וסתות לכ"ע היום נחשב בין נץ החמה לשקיעת החמה. השאלה היא מה דין אשה שראתה בבין השמשות? **הש"ך (יג') כתב** שזה דומה לספק שמא ראתה קודם נץ החמה ולכן גם כאן נאמר שצריכה לפרוש רק בזמן שבודאות ראתה - היינו בלילה. **הב"ח החמיר** מספק לחוש הן לעונת היום והן לעונת הלילה, כיוון דהוי ספק ובמיוחד שכאן ראוי לחוש לשיטת האו"ז. **הגרע"י ב"טהרת הבית" (סימן ב', הערה ה' ד"ה "והנה הש"ך")** מסביר שכלל אין מה להכנס כאן לדין בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה, מכיוון שלעניין וסת השקיעה היא סוף היום וממילא ביה"ש הוא כבר היום הבא לעניין זה ודומה לדין הרואה בנץ ומסופקת שמא התחילה לראות בלילה - שנפסק שאסורה רק ביום, כך ברואה ביה"ש ומסופקת שמא התחיל ביום - אסורה רק בזמן שראתה בודאות והיא עונת הלילה.

❖ **קמה בבוקר ומצאה דם - כתב ב"שבט הלוי" -** שדין אשה כזו הוא כאשה המסופקת אם ראתה קודם או אחר הנץ שפסק בשו"ע שצריכה לחוש רק ביום, והוסיף טעם נוסף - כי רוב הוסתות הם ביום.

סעיף ה' - וסת שנמשכה מקודם הנץ עד לאחריו:

שו"ע - "אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו"¹⁸.

סעיף ו' - וסת שנמשכה מספר ימים:

שו"ע - "אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת"¹⁹.

סעיף ז' - פרישה סמוך לוסת באשה מעוברת ומניקה:

שו"ע - "אם הגיע וסתה בימי עיבורה, משהוכר עוברת²⁰, או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד²¹, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה²². (וע"ל סוף סימן קפ"ט)".

¹⁸ ראתה בלילה ונמשכה ראייתה ביום: הטור כתב שיש מי שאוסר את כל עונת היום וכל עונת הלילה, ויש מי שאומר שהולכים אחר ההתחלה ורק עונת הלילה אסורה. ונפסקה הלכה כרשב"א שאסורה בעונת הלילה ובמקצת מהיום שראתה בו. זה חידוש שמחדש הרשב"א שמוסיף על עונת הלילה את הזמן עוד שראתה ביום, והטעם הוא כיוון שהיא ראתה אחת שנמשכה.

19 הראשונים נחלקו בשאלה כמה פורשת אשה שראתה ראתה שנמשכה מספר ימים:

• ראב"ד, רמב"ן - כל הימים נחשבים לוסת אחת וחוששת בכולם.

• רז"ה, רא"ש - הולכים אחר ההתחלה ופורשת רק בעונה הראשונה.

השו"ע פסק כסיעת הרז"ה - שאינה צריכה לפרוש אלא בעונה הראשונה.

ההבדל שבין סעיף ה' לסעיף ו': לכא' ישנה סתירה בפסיקת ההלכה של השו"ע בין סעיף ה' לסעיף ו' - בסעיף ה' פסק השו"ע שחוששת ופורשת בכל הזמן שנמשכה הראיה שראתה והיינו בלילה ובמקצת היום. ואילו בסעיף ו' שרואה מספר ימים רצוף פסק שחוששת רק בעונה הראשונה ותו לא.

תירצו האחרונים:

• ב"ח, ש"ך - בראיה קצרה כמו בסעיף ה' - אנו מתייחסים לראיה שראתה עוד ביום כהמשך הראיה של הלילה ולכן פורשת את כל הראיה שראתה, אבל בראיה ארוכה שנמשכת מספר ימים - מתייחסים לראיות הבאות כנוספות ויתירות לראיה הראשונה שהיא העיקר ופורשת רק בראשונה.

• פרישה - כל ראיה ארוכה אפילו נמשכת זה נחשב לדמים יתירים.

• ט"ז - מפרשיו נחלקו כמי פסק האם כב"ח או כפרישה.

עיין להלן סימן קפ"ט, סעיף יג' וסעיף לב' - עוד מדיני הרואה מספר ימים רצופים.

²⁰ בסימן קפ"ט יתבאר ששיעור זמן "הכרת עובר" הוא ג' חודשים.

האם בדיקת הריון בימינו מועילה להחשיבה כמעוברת המסולקת מדמים:

כגון אשה שבדקה עצמה בבדיקת הריון באמצע החודש השני וגילתה שהיא הרה - האם כבר אז נחשבת מסולקת דמים או שצריך גם בימינו בדווקא ג' חודשים?

• שבט הלוי, רעק"א, הגרע"י והרבה מן האחרונים - צריך בדווקא ג' חודשים ולא מועילה בדיקת הריון לעניין זה וסברתם היא כי גם אם הבדיקה נכונה ב-100% עדיין מצינו שנשים בהריון רואות דם בשלושת החודשים הראשונים, והנוב"י כתב ששאל על כך רופאים שאמרו לו כן.

סעיף ח' - הגיע זמן וסתה כשהייתה נחבית במחבוא:

שו"ע - "היתה נחבית במחבא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו"²³.

- **אג"מ(יו"ד, ח"ג, סימן נ"ב), "באר משה"** - בימינו מועילה בדיקת הריון להחשיבה מסולקת מדמים כשנמצאה הרה בבדיקה. הגרע"י כתב שאמנם הוא לא החליט עדיין להורות להקל בכך אבל הרוצה לסמוך על המקילים יש לו על מי לסמוך. **אולם** ב"טהרת הבית" סוף ס"ק ז בסימן ב' כתב והראה שהאג"מ חזר בו הלכה למעשה והורה להחמיר בכך אע"פ שאין טעם בדבר.

²¹ **רש"י מסביר** שהטעם במניקה שמוחזקת למסולקת מדמים אינו מטעם שהיא מניקה את הולד אלא משום שאיבריה מפורקים מחמת הלידה, ולכך יש נפק"מ לשני הצדדים - מצד אחד אפילו הפסיקה להניק מוקדם - עדיין כל השנתיים מהלידה מוחזקת כמסולקת דמים. ומצד שני - אפילו מניקה הולד עד גיל חמש - לא נאמר שהיא מסולקת מדמים אלא עד שנתיים מהלידה ותו לא.

²² **דין מעוברת ומיניקה: המשנה בנדה דף ט', א' אומרת** - "מעוברת ומיניקה דיה שעתה" ופירושו הפשוט הוא שאין אנו חוששים בה לדם אלא רק מרגע שראתה אותו ולא לפני כן, והטעם מסתבר הוא כי מעוברת היא בחזקת טהורה שהרי אינה רגילה לראות דמים. על כך אמרה הגמ' שם - "בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן - הגיע שעת וסתה בימי עיבורה ולא בדקה - מהו?(האם הם מותרים בלי שבדקה?)" ומסיקה שם הגמ' - "דכיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה" ומכאן יוצא שמעוברת תמיד בחזקת טהורה שאינה רואה דמים ואפילו הגיע עת וסתה ואחריה - מותרת לבעלה בלא בדיקה כי היא בחזקת טהרה.

וכך כתב הרא"ש - "מהכא משמע דהא דאמרינן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם עונה אחת סמוך לוסתן, כשהיא מעוברת אין צריך לפרוש דאפילו בשעת וסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה". ואע"פ שהרא"ש כתב כן רק לעניין מעוברת, הטור הוסיף גם לעניין מניקה, דחד טעמא הוא.

וכן פסק הלכה למעשה בשו"ע - שאשה מעוברת או מניקה אינה צריכה לבדוק אפילו בשעת וסתה מכיוון שהיא בחזקת מסולקת דמים.

❖ האם חזקת מעוברת שהיא מסולקת דמים היא אחרי שעברו עליה ג' עונות ללא דם או לאו דווקא:

- א. רז"ה - דווקא מעוברת שעברו עליה שלוש עונות בלא דם היא בחזקת מסולקת דמים, ולא לפני כן.
- ב. רשב"א - בכל מעוברת אנו אומרים דיה שעתה והיא בחזקת טהורה ומסולקת דמים. וכ"פ בשו"ע.

❖ דין אשה הנוטלת גלולות למניעת או לעיכוב הוסת:

מה דין אשה שנוטלת גלולות המונעות או מעכבות את מחזור הדמים שלה. האם מוטלת עליה החובה לבדוק בשעת וסתה (ואף אם אין לה וסת קבוע אז ביום השלושים - עונה בינונית)? **כתב ב"שבט הלוי", ס"ח, ס"ק ב'** - שאשה כזו אינה צריכה לחוש לוסתה כדין אשה המסולקת דמים, אך לכתחילה אפשר שצריכה בדיקה בעונת הוסת עד שתתחזק שאכן אינה רואה. וכ"פ הגרע"י (טהרת הבית, סימן ב', סע' יח') - שאשה משתמשת בכדורים הדוחים ומעכבים את הוסת, מן הדין אין בעלה צריך לפרוש ממנה בעונה הסמוכה לוסתה, והמחמיר תע"ב. וזו עצה טובה לאשה העומדת להתחתן וחוששת פן תהיה טמאה ביום חופתה - שטיטול גלולות שדוחות זמן הוסת ובכה"ג אינה צריכה לחשוש שמא תראה דם אפילו אם עונת וסתה הוא בליל הכלולות.

❖ דין מיניקת בימינו - כתבו האחרונים שבימינו נשתנו הטבעים ואשה מיניקת רואה גם בתוך כ"ד חודשים ואין דינה כמיניקת

בתקופת הגמ' שהייתה בחזקת מסולקת מדמים כל כד' חודשים מלידתה.

²³ **תנן במסכת נדה פרק ד' - ר'** מאיר אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים". מהמשנה עולה בפשטה שאשה שמתחבאת במחבוא צריכה לכתחילה לבדוק, אולם אם לא בדקה - היא בחזקת טהורה מכיוון שהפחד גורם לה שלא ייצא דם, וכן פסק הטור. אבל הרשב"א חולק ואומר - שכיוון שיש חרדה דמיה מסולקים ואינה צריכה בדיקה אפילו לכתח', שלא כטור שהצריך לכתח' בדיקה.

הלכה למעשה: השו"ע פסק כרשב"א שאפילו לכתח' אינה חוששת ואינה צריכה בבדיקה. אבל הרמ"א החמיר כטור שלכתח' כן

צריכה בדיקה ורק אם עבר זמן הוסת ולא בדקה - טהורה בלא בדיקה.

רמ"א - וי"א דוקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. אבל לכתחלה צריכה בדיקה. (וכך משמע בב"י).

סעיף ט' - בדיקה בשעת וסת לאשה בעלת וסת קבוע:

שו"ע - שאר נשים²⁴, צריכות בדיקה כשיגיע²⁵ הוסת. עבר הוסת²⁶ ולא בדקה ולא הרגישה²⁷, טהורה בלא בדיקה. וי"א שאסורה עד שתבדוק²⁸, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע.

היחס בין מעוברת להייתה במחבוא: הקושי על הטור הוא שדין מעוברת נלמד מדין הייתה במחבוא - שאינה צריכה בדיקה, וכמו שבמעוברת אנו אומרים שלכתח' אינה צריכה לבדוק - ה"ה נמי להייתה במחבוא אז מדוע הצריך בה הטור בדיקה לכתח'?

הב"י מתרץ - דאף על גב דתלמודא משהו להו אהדדי אליבא דמאן דאמר וסתות דאורייתא לענין דיעבד לא משוינן להו אהדדי להתירן לכתחלה למ"ד וסתות דרבנן דמעוברת דחזינן דכל המעוברות דמיהן מסולקין... אבל הייתה במחבוא דלא בריר לן כולי האי דתהא מסולקת דמים דהא חזינן כמה נשי אף על גב דהוו במחבוא לא ישנו את תפקידם לא אמרינן בה אינה חוששת אפילו לכתחלה ומסתיין דנימא בה דהיכא דעבר יום וסתה ולא בדקה שמוותרת.

הט"ז מתרץ - שכלל לא קשה. במפחדת אנו חוששים ששמא בזמן שתשמש עם בעלה יסור לרגע ממנה הפחד ואז תראה דם, אבל במעוברת שמבחינה טבעית אינה רואה דם, גם אם תשמש - אין הדבר תלוי בה ואין חוששים לדם בכלל ולכן מותר לכתח'.

²⁴ היינו מלבד מעוברות, מניקות והייתה במחבוא שראינו באלו לעיל שהם בחזקת מסולקות מדמים ולכן אינם חייבות בבדיקה אפילו בשעת וסתם.

25

❖ **מתי בודקת וכיצד:** אשה שהגיע עונת וסתה - מתי צריכה לבדוק עצמה?

האחרונים נחלקו מתי צריכה אותה אשה לבדוק:

- א. חו"ד (מובא בפת"ש, יז') - החמיר מאוד שאם אין לה שעה קבועה - צריכה מוך דחוק כל העונה.
- ב. טהרת ישראל (סימן קמד') - סגי בבדיקה אחת. וכ"פ בחזו"א (סימן פ', סע' כב').
- ג. דרכי טהרה (פ"ו) - חשש לחו"ד וכתב שמונתר בבגד תחתון לבן המהודק לגוף כל העונה ובסוף העונה תבדוק.
- ד. שבט הלוי (סע' ט', ס"ק, ד') - אין נוהגין כחו"ד דקשה לאשה, אבל כתב שתבדוק את עצמה ג' פעמים במשך כל העונה.
- ה. הגרע"י (טהרת הבית, סימן ג', ס"ב) - "ועיקר הבדיקה תהיה קרוב לסוף העונה, וטוב שתהיה הבדיקה בתחילת העונה וגם בסופה".

❖ **כיצד תבצע הבדיקה? (טהרת הבית, סימן ג', ס"ק ז', עמ' קמד'):**

- א. ראב"ד, רי"ף (להבנת הנוב"י), רמב"ם (להבנת הנוב"י) - אשה לבעלה תמיד מספיקה בדיקה ע"י קינוח ותו לא, ורק לגבי טהרות הצריכו בדיקה בחורין ובסדקין.
  - ב. רמב"ן - בהפסק טהרה צריך בדיקה טובה בחורים ובסדקים, ובשאר בדיקות כמו 7 נקיים - מספיק קינוח בלבד.
  - ג. רשב"א ועוד ראשונים - מחמיר להצריך בדיקה בחורים ובסדקים גם בשבעה נקיים.
- הלכה למעשה** - אם לא כתוב אחרת אז כל פעם שצריכה בדיקה תבדוק בחורין ובסדקין ורק בבדיקות מסויימות שאינם מן הדין הקלו בהם שמספיקה בדיקה בקינוח בלבד, כמו **בסימן קפו'** - בדיקות שפני ואחרי תשמיש לבעלת וסת אינו קבוע, שמן הדין יש הרבה שכלל אינם מצריכים בדיקה זו.
- לכן, במקרה שלנו - שמן הדין צריכה בדיקה לכ"ע בשעת וסתה - הרי שתעשה בדיקה זו היטב בחורין ובסדקין. וכ"כ בפת"ש (טז) בשם החו"ד שהבדיקה צריכה להיות בחורין ובסדקין.

רמ"א- "והכי נהוג, וכן הוא לקמן סימן קפ"ט)²⁹.

- ❖ **האם מועילה בדיקה זו גם אחרי שעברה עונת הוסת:** בב"י משמע שאפילו איחרה זמן מה אחרי הוסת- אם בדקה עצמה ומצאה עצמה טהורה- שרי וטהורה. אבל הב"ח החמיר כמדרכי שדוקא אם בדקה עצמה מיד לאחר וסתה מועילה הבדיקה אבל אחרי זמן הוסת כבר לא מועיל והיא בחזקת טמאה אפילו אם בדקה ומצאה עצמה טהורה, כי "חזקה אורח בא בזמנו" ושמה נפל לארץ ולא הרגישה. מהשו"ע ומהט"ז משמע להקל שגם אם בדקה עצמה אחרי הוסת מועיל, שהרי כל שדן בו השו"ע זה האם צריכה לבדוק אחרי עונת הוסת או לא, אבל בוודאי שאם תבדוק זה מועיל.
- ❖ **האם מותרת להתרחץ באמבטיה בעונת וסתה:** הבעיה, אם תעשה כן, היא שיבוא הדם בזמנו- היינו עכשיו בעונה זו הרגילה לראות ויירד עם הרחיצה במים ולא תרגיש ולא תשים לב. בטהרת הבית(ג', ד') כתב- "לכתח' יש להיזהר בעונת הוסת שלא תתרחץ באמבטיה בכל גופה, ולא תכנס לבריכת שחיה או לים, פן יבוא האורח בזמנו ויירד עם הרחיצה ולא תרגיש".
- אבל אם עשתה כן-** "תבדוק עצמה אח"כ ואם נמצאת טהורה הרי היא מותרת לבעלה". **ושם בהערות כתב גבי אשה הצריכה להתרחץ לרפואה-** יש להתיר אף לכתח'.
- גם ב"שבט הלוי" (ס"ו י')** כתב שעדיף שלא תרחץ בזמן הוסת שמא יפול דם כשמתרחצת, ומ"מ אם יש צורך הגון- תבדוק לפני ואחרי כן תתרחץ.

²⁶ **היחס לכתמים בסמיכות לזמן הוסת:** כתב בשבט הלוי שזמן זה שעבר הוסת בין אם הוסת קבוע ועשתה בדיקה ובין אם לא קבוע- זהו זמן רגיש שבו אנחנו מצפים לדם הוסת שיגיע. ולכן, אע"פ שאין אנו באים ח"ו לעקור דיני כתמים מן העולם, הרי שבימים אלו אנו מדקדקים וחוששים קצת יותר לכל מראית דם של האשה, ובמידה והיא ראתה כתם ראוי שתעשה בדיקה פנימית כדי להוציא מכל חשש שמא זה דם אסור.

²⁷ **חשיבות העניין "שלא הרגישה":** לא מספיק שלא תראה דם כדי להתירה אחרי עונת וסתה(לסוברים שאם לא בדקה היא מותרת גם בלא בדיקה), אלא צריך גם שלא תרגיש שום הרגשה בזמן זה, שאם תרגיש הרגשה אנו חוששים שמא יצא דם מרחמה והוא נמצא בחדר אלא שעדיין לא יצא ממנו החוצה שתראה אותו. (ולעניין זה עושות הנשים בימינו חזקה שכל שמרגישות הרגשה בודקות עצמן ואם עושות כך ג"פ רצופין ובודקות ולא רואות דם בבדיקה- נעשתה חזקה שאין להם לחוש להרגשה שהרגישו שמא יצא ממנה דם, ואינם צריכות לבדוק בכה"ג כי יצרו לעצמם חזקה).

אשה שבדקה עצמה ביום הוסת בעד ואבד או שהטילה מימיה בעונת וסתה(פת"ש, יח'): אם בדקה עצמה בשעת וסתם ואבד העד או שהטילה מימיה בזמן עונת וסתה- בשני המקרים הללו הביא בפת"ש(יח') בשם חו"ד שמחמיר לאסור האשה אם לא בדקה עצמה בשעת הוסת, מכיוון שאנו אומרים בשני המקרים הללו שמא הייתה הרגשה ולא שמה לב לכך. לכן, אם עבר זמן הוסת ולא בדקה- נאסרת אפילו אם בדקה עצמה אחרי עונת הוסת- שמא הרגישה ולא שמה לב ונפל הדם לאדמה. אבל אם בדקה עצמה בשעת וסתה ולא ראתה דם- היא ודאי מותרת כי גם אם נניח שהרגישה בזמן הבדיקה או כשהטילה מימיה ס"ו כשבדקה עכשיו בשעת וסתה לא ראתה דם והרי היא טהורה!

וב"חזון איש" (סי' פ' ס"ק, כ"ב) וב"שבט הלוי(ס"ק ו') חלקו על חומרת החו"ד וכתב- שבדיקה או הטלת מים בעונת הוסת אינה אוסרת האשה. **בשבט הלוי הביא בשם המהר"ם שיק-** שא"א לומר שאשה שהטילה מ"ר בעונת הוסת נאסרת מיד שמא יצא דם ולא הרגישה שאם כן- 1. אשה תהיה אסורה להטיל מ"ר כל עונת וסתה- דבר לשא יתכן. 2. לא מצינו לעולם חשש "שמא הרגישה ולא שמא לב" אל המצאה דם וחוששים שמא הייתה הרגשה, אבל במקרה שלא מצא ה דם- לא חוששים שמא הרגישה!?

²⁸ **בפת"ש(יט') כתב-** "והאחרונים כתבו שאין לחוש לחומר זה".

²⁹ **האם אשה שיש לה וסת קבוע חייבת בבדיקה כדי להיות מותרת לבעלה:**

בנדה דף טז, א' נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על אשה שיש לה וסת קבוע והגיע עת וסתה ולא בדקה ולא ראתה. ר' אליעזר אומר שהיא טמאה ור' יהושע אומר שתבדק. וכן נחלקו בכך ר' מאיר וחכמים שאמרו שאינה טמאה אלא תבדק. והלכה כר' יהושע מול ר"א וכחכמים. מכאן משמע שאשה שהגיעה וסתה חייבת בבדיקה וכ"פ תוס' והרשב"א שכל שלא בדקה הרי היא אסורה. אולם מצד שני ישנה גמ' בשבועות דף יב', א' שהחמרים והפועלים ששבו לבתיהם- "נשיהם להם בחזקת טהרה"- ומכאן כתב הר"ן שפסקו הרי"ף,

סעיף י'- דיין היוצא לדרך בשעת וסתה של אשתו:

שו"ע- "הרוצה לצאת³⁰ לדרך³¹ צריך לפקוד אשתו³² אפילו סמוך לוסתה³³."

והרמב"ם דנהי שאשה שיש לה וסת קבוע צריכה לבדוק עצמה בשעת וסתה, אולם אם לא ראתה דם ולא הרגישה ועברה עונת הוסת ולא בדקה- טהורה.

חובת בדיקה באשה בעלת וסת שאינו קבוע- הב"י כתב (באות ט'א) בשם הרשב"א שחייבת לבדוק לכתח' בעונת וסתה ובדיעבד אם לא בדקה- טהורה. **אבל במקום אחר(ט'ב) כתב הב"י בשם הרשב"א** שאינה צריכה בדיקה אפילו לכתח'- וישנה כאן סתירה. **להלכה כתבו הב"ח והפרישה והגר"ז בסימן זה שצריכה בדיקה בעונה בינונית, אבל הפרישה בסימן קצ"ו, ס"ק ט' כתב שאינה צריכה בדיקה, וכן כתב בפרדס רימונים כאן.**

סיכום: אשה שיש לה וסת קבוע חייבת לכתח' בבדיקה בעונת וסתה. אם לא בדקה- לפי הרשב"א והתוס' אסורה עד שתבדוק ואילו לפי הרי"ף והרמב"ם אם עברה עונת וסתה ולא בדקה- מותרת.

באשה שאין לה וסת קבוע- כתב הב"י בשם הרשב"א שלכתח' צריכה בדיקה בעונת וסתה אבל אם עברה עונת וסתה מותרת גם אם לא בדקה, אא"כ מדובר בעונה בינונית(יום 30 מהוסת הקודמת) שנחשבת כוסת קבוע וכמחלוקת הנ"ל.

בדיקה בעונה וסתה- הלכה למעשה:

- **בוסת קבוע- השו"ע** הביא את שתי השיטות- "שאר נשים(חוץ מיולדת, מניקה ומפחדת) צריכות בדיקה כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה- טהורה בלא בדיקה(רי"ף ורמב"ם), וי"א (טור, רשב"א, תוס') שאסורה עד שתבדוק". **אולם בסעיף קפ"ט, ד' פוסק לחומרא** שאסורה עד שתבדוק. **הרמ"א** כתב "והכי נהוג", היינו לחומרא כשיטת הטור- שחייבת בבדיקה גם אם עברה וסתה.
- **בוסת שאינה קבועה-** מחל' אחרונים האם צריכה לבדוק לכתח' בשעת וסתה, אולם אם עברה עונת וסתה אינה צריכה לבדוק וטהורה, אא"כ הוי עונה בינונית שדינה לפי הרשב"א כדין וסת קבוע.

סתירה בדברי השו"ע- מלשון השו"ע כאן שהקדים בסתם את דעת המקילים(רי"ף ורמב"ם) שאם עברה העונה ולא בדקה- מותרת- נשמע שכך פסק, שכן ע"פ כללי הפסיקה- "סתם וי"א- הלכה כסתם", **אולם בסימן קפ"ט, סע' ד'** נשמע שפסק כמחמירים שאשה בעלת וסת קבוע- כל שלא בדקה עצמה אסורה גם אחרי עונת וסתה עד שתבדוק. **מהאחרונים עולה** שהלכה לחומרא כפסיקתו בסימן קפ"ט שחייבת בבדיקה וחזר בו ממה שכתב כאן.

הגרע"י(טהרת הבית, סימן ג, הערה ב') מבאר כך- באמת מסימן קפ"ד נראה שפסק כרי"ף וכרמב"ם אולם אנו נוקטים כמשנה האחרונה של מרן השו"ע- בסימן קפ"ט משמע שהחמיר שאסורה כל שלא בדקה, וחזר בו השו"ע כ: 1. נטה לחוש לרוה"פ. 2. לא פסק כשני עמודי ההוראה כי הוי דבר שקל לברר וצריך לברר כמה שאפשר.

³⁰ **האם דיין זה הוא רק "ביוצא" או גם "בבא מן הדרך"(שבט הלוי, ס' ב):** גם בבא מן הדרך מוכח בכמה מדרשים ומאמרי חז"ל שיש עניין של השתוקקות של האשה לבעלה. לפיכך יש לדון, האם דם במקרה של שב מן הדרך לביתו ומגיע בעונת וסתה של האשה- האם מותר לשמש עם אשתו כמו ביוצא לדרך או לא. **הרשב"א עצמו נסתפק בכך, ובשו"ת חוות יאיר כתב שגם בבא מן הדרך יש מצות עונה כביוצא לדרך.** אבל הביאו ראייה לסתור שכן **מהרא"ה ומשאר הפוסקים** לא מוזכר עניין זה כלל. נראה שהטעם הוא שהבא מן הדרך פתו בסלו אפילו אם אסורה עליו. **ומוסיף על כך ב"שבט הלוי"** שכמו שבחתן שיוצא ליל החתונה בשעת וסתה שיש אסרו מטעם שחילקו בין חיוב היוצא לדרך לבין מצות החתן, שכיוון שזו רק מצווה לא התירו לו ואם כן- ה"ה בבא לביתו שאע"פ שאשתו משתוקקת וזו מצווה אין להתיר כמו שלא התירו לחתן בליל חתונתו שזו דרגה מתחת לחיוב היוצא לדרך.

³¹ **מה נחשב "דרך" לענין דיין זה:** איזה מרחק או זמן שיוצא האדם מביתו נחשב לדרך כזו שחייב "לפקוד את אשתו" לפני שיוצא?

- **פת"ש-** שיעור יב' מיל. קשה על הסבר זה שהרי כמעט כל אדם הולך מרחק כזה בכל יום.
- **שבט הלוי(ס"ק, ג')**- כל מי שנוסע למרחקים כגון לחו"ל או יוצא למילואים וכד' שהוי מקום סכנה או שנוסע ואינו יודע מתי יחזור- כל אלו מקרים בהם מתעוררת התשוקה והדאגה של אשה לבעלה ולכן חייב לשמש עמה קודם שיוצא לשם.

רמ"א- "ואפילו בתשמיש שרי. (טור בשם י"א ובי"י בשם רש"י וראב"ד ורשב"א ורי ירוחם). ומי"מ המחמיר שלא לפקדה רק בדברי רצוי, תע"ב (בי"י בשם סמ"ג). וכבר נתבאר דכל מיני קורבה ואהבה שרי³⁴, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מצוה אי"צ לפקוד אשתו. (המי"מ פ"ד דא"ב ובהגהות ש"ד). וי"א אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת, צריך להמתין. (ני"י פרק הבא על יבמתו)".

סעיף יא'- מתי צריך לשאול את אשתו אם טהורה היא:

32 האם האשה שהתירו לבעלה לשמש עימה כשיוצא לדרך בעונת וסתה- צריכה לבדוק את עצמה קודם התשמיש?

מצד אחד- ראינו בסעיף א' לעיל בשם הגמ' שלא תבדוק אשה את עצמה בפני בעלה קודם או אחרי התשמיש שלא להבהיל את בעלה שיחשוש שמא הרגישה משהו ויפרוש ממנה. מצד שני- יש לכ"ע חיוב לבדוק עצמה בעונת הוסת שלה, כמבואר בסעיף ט', ואם כן גם כאן אמנם התירו לשמש בעונת הוסת אבל לכה"פ תבדוק עצמה לפני כן? כתב על כך בספר "שערי אורה" לרב שלמה לוי- שבמקרה כזה צריכה לעשות כל שביכולתה למנוע ראיית דם בתשמיש ולכן תבדוק לפני כן. ובמקום אחר כתב שבכה"ג אין לחשוש שבעלה יבהל כשיראה אותה בודקת כי כל החשש הוא בבודקת בזמנים שאינה חייבת, אבל בזמנים שחייבת ע"פ דין מבין הבעל שבודקת כי חייבת ולא בגלל שהרגישה משהו וכד'. לאור כך נראה בפשטות שאשה המשמשת עם בעלה היוצא לדרך בעונת וסתה- צריכה לבדוק קודם התשמיש מדין חיוב בדיקה בעונה של הוסת הקבועה. אבל קשה לי מאוד שהרי לא כתבו כן לא נושאי הכלים על השו"ע ולא בספר "דרכי טהרה" ולא בספר "טהרת הבית" אלא רק כתבו שהיוצא לדרך חייב לשמש עם אשתו ולא הזכירו שתבדוק לפני כן, ואם כן העיקר חסר מן הספר. ואלי יש שיתרצו שהם סומכים על מה שכתבו במקום אחר שבעלת וסת קבוע חייבת לבדוק בעונת וסתה אבל קשה שכן ספרים אלו נכתבו בצורה שהלכה תהיה ברורה ופשוטה גם למי שאינו בקי בכל ההלכות אלא מחפש דין מסויים כיצד לנהוג, וצ"ע. אלא אם נאמר שבאמת מעיקר הדין כיוון שהתירו חכמים לשמש עם בעלה בונת וסתה- גם אינה צריכה לבדוק לפני כן, ולכן השמיטוהו כל הגדולים הנ"ל, ומה שכתב בספר "שערי אורה" הוא הנהגה טובה וראויה שתבדוק לפני כן אבל אינו חובה(ויתכן לומר כן מכיוון שלא ציין שום מקור למה שכתב).

33 דין היוצא לדרך: היוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו א"כ יוצא לדבר מצוה, כמבואר בגמ' יבמות דף סב עמוד ב'- "ואמר ריב"ל:

חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנא': וידעת כי שלום אהלך וגו'. הא מהכא נפקא? מהתם נפקא: ואל אישך תשוקתך - מלמד, שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך! א"ר יוסף- לא נצרכה אלא סמוך לווסתה. וכמה? אמר רבא: עונה. והני מילי לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה - מיטרידי". מגמ' זו עולה באופן פשוט שמצוות פקידה למי שיוצא לדרך דוחה את דין פרישה סמוך לווסת והוי ראייה שדין פרישה סמוך לווסת הוא רק מדרבנן, ועיין על כך בראש סימן זה.

הראשונים נחלקו בביאור דברי הגמ'- "חייב אדם לפקוד"- מה הכוונה?

- רש"י, ראב"ד, רשב"א ורוב ראשונים- היוצא לדרך חייב לפקוד אשתו היינו לשמש עימה גם בעונת וסתה, וכ"פ בשו"ע כאן.
- ר"ת- היוצא בעונת וסתה אסור לבוא עליה ככל דין פרישה סמוך לווסת וכוונת הגמ' היא "לפקדה בדברי ריצו", היינו ביטויי אהבה וחום, אבל לא ביאה ממש. והרמ"א כתב שהמחמיר כן תע"ב והוסיף להזכיר לנו שמותרים הם בחיבוק ונישוק כמעין רמז שזה מה שנכון לעשות בזמן כזה שהוא עונת וסתה ועומד לצאת לדרך. והש"ך (כו') כתב להחמיר כרמ"א.
- נמוק"י (מובא ברמ"א)- כוונת הגמ' היא שאם צריכה לטבול תוך עונה- צריך הבעל לעכב יציאתו בעונה אחת כדי שיוכל לשמש עמה אחר שתטבול.

מ"מ לכ"ע אם יוצא לצורך מצווה אינו חייב לפקדה, כלשון הגמ'.

❖ היוצא לדבר הרשות ואם יתעכב וישמש יהיה לו הפסד- כגון היוצא למסחר, מו"מ וכד' וכבר רכש כרטיס טיסה באופן שאם

יבטל נסיעתו יבוא לידי הפסד- כתב הגרע"י ("טהרת הבית", סימן ב', ס"ק יג') שחייב לפקוד את אשתו אפילו אם בשל כך

יפסיד את כרטיס הטיסה, וזאת ע"פ דברי הנמו"י הנ"ל.

³⁴ ואע"ג שהב"ח החמיר לעיל בסעיף ו' גם בחיבוק ונישוק בעונת וסתה, במקרה של היוצא לדרך גם לשיטתו אין להחמיר בכך(ש"ך,

כד').

שו"ע- "אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, יבא עליה ואין צריך לשאול³⁵."

סעיף יב' - שאינו צריך לשאול במי שוסתה תלויה במעשה:

שו"ע- "היה לה וסת לימים (טור בשם רשב"א) ווסת מוסתות הגוף (ב"י בשם הגהות מ"י פ"ד בשם רמב"ן), כגון קפיצה וכיוצא בה³⁶, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור לא קפצה ולא ראתה³⁷, אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום³⁸ (ב"י בשם רשב"א וטור לקמן סי' קפ"ט)".

סימן קפה' - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני:

³⁵ כל הדינים הללו הם דווקא בעזב את אשתו טהורה ואינו יודע שנטמאה, אבל במקרה שעזבה בחזקת טמאה- אינה מותרת לו בכל אופן שהוא א"כ אומרת לו טהורה אני, כמבואר בסימן קפה'.

מקור הדין בגמ' בנדה דף טו', א'- תנן: "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהם הבאים מן הדרך..." ובגמ'- החידוש הוא שאע"פ שבעלה אינו בעיר והייתי חושב שלא תטבול כי אינו נמצא כאן, קמ"ל שאשה מטהרת עצמה וטובלת אפילו בעלה מחוץ לעיר שמא יגיע ויחזור מהדרך. אבל בהמשך שם "אמר ריש לקיש- והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה" והסבירו המפרשים- היינו שבתוך ל' יום לראייתה היא בחזקת טהורה שלא ראתה דם, אבל אחרי כן- היא בחזקת טמאה כי מיום שלושים זו עונה בינונית שיש חזקה שאשה ראתה כבר דם, ואע"פ שסתם וסתות הם מדרבנן- יש כאן מנגד חזקה גדולה ש"אורח בא בזמנו". אולם בהמשך הגמ' מתבאר- שאם ממתין זמן כזה שיכולה כבר לטבול ולהיטהר ורק אז חוזר- רשאי לבוא עליה ואינו צריך לשאול מכיוון שחזקה שטבלה וטיהרה עצמה לבעלה כל שהיה זמן שיכלה לעשות כן.

התוס', רמב"ן ורשב"א פסקו כדברי רבה בר בר חנה בגמ'- שאפילו הגיע שעת וסתה מותרת, ובלבד שישהה זמן כזה שהייתה יכולה להיטהר מחדש. וכ"פ בשו"ע.

³⁶ האם דווקא בוסת הקפיצות מקילים או גם בשאר וסתות הגוף כמו פיהוק?

- הב"י הביא שהרמב"ן כתב שה"ה לשאר וסתות הגוף כגון פיהוק, והוסיף הב"י שגם הרשב"א שכתב "קפיצות" לאו דווקא אלא כל אחת מוסתות הגוף מתירה אותה לבעלה שחוזר מהדרך אפילו אם לא עבר זמן שיכולה להיטהר מחדש.
- אבל הש"ך חלק שדווקא בוסת הקפיצות וכד' התלויה במעשה אדם- בזו תולים להקל שלא עשתה= לא קפצה ולא ראתה. אבל במעשה שאינו תלוי באדם כמו פיהוק- כיוון שאין לאדם שליטה בו- אסורה בכה"ג עדי שיעבור זמן שיכולה לטבול מחדש, ככל וסת הימים. הש"ך הסביר שזו גם כוונתו של השו"ע שגם מה שהוא כתב "וסת מוסתות הגוף" היינו במעשים התלויים בה בלבד כמו קפיצה וכד', לאפוקי פיהוק.
- אבל החו"ד (הובא בפת"ש) חלק על הש"ך וכתב שבכל וסת הגוף שהיא, אפילו פיהוק- מקילים לומר שלא ראתה.

כל הדינים הללו באינו יודע אם ראתה: חשוב לזכור- שכל הדינים הללו הם באינו יודע שנטמאה, אבל במקרה שידוע שראתה דם- אינה טהורה בכל מקרה עד שתאמר טהורה אני כמבואר בסימן קפה'.

³⁷ הרשב"א פסק ע"פ הגמ' דאם יש לה וסת לימים ולקפיצות- מותרת אף אם לא שהה שיעור שתוכל לספור ולטבול, דכיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפצה ולא ראתה. וכ"פ בשו"ע.

³⁸ הש"ך חולק וסובר שכשיש לה וסת מורכבת- נחשב כוסת קבועה ואינה צריכה לחוש לעונה בינונית.

סעיף א' - אשה שהיתה טמאה עומדת בחזקתה עד שתאמר שטבלה:

שו"ע - "האשה שהיא בחזקת טמאה³⁹, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו: ⁴⁰טבלתי⁴¹".

רמ"א - "ומאחר שעברו ימים⁴² שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, בשוק טבחים עברתי, או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה. (בי"י בשם הרא"ש ורבינו ירוחם)".

סעיף ב' - הוחזקה נדה בשכנותיה:

שו"ע - "ואם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, חשיבה כודאי טמאה⁴³".

סעיף ג' - אמרה טמאה אני ואז אמרה טהורה אני ויש לה אמתלא:

שו"ע - "אמרה לבעלה: טמאה אני, ואחר כך אמרה: טהורה אני, אינה נאמנת. (אם הוא לאחר כדי דבור) (בי"י בשם רבינו ירוחם). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה לו כן, תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש⁴⁴, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת⁴⁵".

³⁹ **נדה, יב', א' - ת"ר** החמרים והפועלים... נשים להם בחזקת טהרה, בד"א בשהניחן בחזקת טהרה, אבל הניחן בחזקת טומאה - לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני...".

⁴⁰ **בב"י כתב** שגם אם אמרה "טהורה אני" - שרי ונאמנת.

⁴¹ **נאמנות אשה להעיד על עצמה:** מבואר בכתובות עב, א' - "אמר שמואל - מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר "וספרה לה" - לעצמה".

❖ **נאמנות אשה חשודה (פת"ש, ב')**: אשה החשודה על הנדה והיינו שהכשילה בעלה כבר פעם אחת בענייני נדה - אינה נאמנת

אא"כ זה שלא בשעת וסתה ואומרת שהיא טהורה או שאומרת שהיא טבלה כבר - בזה גם אשה כזו נאמנת אם לא שיש טירחא בטבילתה (כגון בימי החורף שזו טירחה גדולה ואפשר שגם במקום שנוטלים שכר על הטבילה גם אינה נאמנת).

❖ **נאמנות זוג שחזר בתשובה (טהרת הבית, סימן ד', סוף הערה א')**: אם חזרו שניהם מרצונם בתשובה - האשה נאמנת שהרי

רצונה עתה לשמור על ההלכות ואין חשיבות למה שהיה בעבר. אבל אם רק הבעל חזר בתשובה והיא רק "מכבדת אותו" אבל לא חזרה בעצמה בתשובה - כתב הגרע"י - "שיש לעשות שאלת חכם בנוגע לנאמנותה בענייני כשרות וטהרת המשפחה.

❖ **אשה שלא אמרה בפירוש שהיא טבלה אלא רמזה או עשתה סימן:** כגון שבאה ושכבה אצלו - האם זה מספיק ונאמנת או

שצריכה לומר בפירוש שהיא טבלה או שהיא טהורה?

א. כתב בחו"ד שלא מועילה רמיזה כגון לשכב לידו אלא צריכה לומר בפירוש "טבלתי". ובחוט השני כתב ג"כ והסביר

הטעם שלא מועיל מעשה כגון ששוכבת לידו כי פעמים יצה"ר מתגבר ואין בכך גילוי דעת גמור כמו אם אומרת בפיה.

ב. אבל אחרונים אחרים (ערוה"ש, שבט הלוי, טהרת הבית) הקלו שמספיק מה שרומזת ובמיוחד שבנות ישראל בושות

לומר בפיה "טבלתי".

⁴² **מסופק אם עברו מספיק ימים בכדי שתטבול:** כתב הש"ך (א') שסומך עליה שעל זה היא נאמנת.

⁴³ גם הוא מקורו בגמ' כתובות דף עב, א' - אמר רב יהודה - הוחזקה נדה בשכנותיה (רש"י: שראו אותה השכנות לובשת בגדי נדותה)

בעלה לוקה עליה משום נדה" והביאו הראשונים שאם בעלה לוקה עליה סימן שכשראוה שכנותיה - נחשבת כטמאה בודאי.

⁴⁴ אמתלא זו הובאה בירושלמי כתובות פ"ב, ה"ה שכך אמרה אשתו של שמואל.

הראשונים הביאו דוג' נוספות לאמתלאות:

- אם אמרה דרך שחוק אמרתי לך - אינה נאמנת.
- אמרה שהיא טמאה מפני בושה מאחותו או אימו - נאמנת.

רמ"א- "ומכל מקום מי שרוצה להחמיר על עצמו, שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא⁴⁶. (ב"י), אבל מדינא נאמנת, אפילו בשתיקה אח"כ רק שהיא באה ושוכבת אצל בעלה⁴⁷ והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה: טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, (מהרי"י סימן כ"ב), וכדומה לזה".

שו"ע- "אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, ואח"כ אמרה: טהורה אני, אף על פי שנתנה אמתלא לדבריה, אינה נאמנת⁴⁸. (אמרה: פלוני חכם טהר לי כתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן, וטמאה היא⁴⁹). (ב"י בשם הרמב"ם ורבינו ירוחם)".

- הייתי מכחשת או משטה בך- אינה נאמנת.
  - סבורה הייתי שאני נדה ואז מצאתי שהדם היה מחמת מכה או חבורה- טהורה. **באמתלא זו חקרו האחרונים האם נאמנת בה גם אם לבשה בגדי נדה: הגרע"י ב"טהרת הבית" (ד, ז)** כתב שכמו שהאמינו לטבח שעשה מעשה בגוף הבהמה שנאמן ותירץ הש"ך שהוא נאמן אע"פ שעשה מעשה- מכיוון שאין לו דרך אחרת- א"כ ה"ה נמי כאן שכיוון שחשבה שהיא נדה לא היה לה דבר אחר מללבוש בגדי נדה, ולכן בכה"ג אע"פ שעשתה מעשה- נאמנת- כאותו שוחט שנאמן אע"פ שעשה מעשה. **אבל בכו"פ חלק** שלא דמי אשה שעשתה מעשה ולבשה לשוחט שעשה מעשה, מכיוון שאשה קודם שעושה מעשה ללבוש בגדי נדתה- בודקת ומבררת היטב ולכן ברגע שלבשה זה כבר אחרי בירור והיא מוגדרת כטמאה ולא תועיל לומר שמצאה פצע וכד' מכיוון שלפני שלבשה הבגדים בדקה היטב ואז היתה שמה לב אם באמת היה פצע או דבר דומה.
  - נאמנת לומר שאמרה שהיא טמאה כי היה ריב ביניהם ולא רצתה לשמש עמו(מהר"י וויל בדרכי משה).
  - טוענת ששיקרה שהיא נדה למרות שהיא טהורה וזאת בגלל שהיא בהריון ולא רצתה שיהיה כנגדה עין הרע אם יידעו שהיא בהריון(טהורה)- נאמנת(ט"ז, ב').
  - **אשה שאמרה לבעלה שזמן טבילתה יהיה ביום מסויים ואז באה ואמרה לו שטעתה בחשבון וזמן טבילתה הוא יום קודם- כתב החת"ס(מובא בפת"ש, ז)** שמדינא היא נאמנת, שהרי התורה האמינתה. ומ"מ אם אומרת על אותו יום שהם נמצאים בו- "טעיתי, והיום בערב ליל טבילתי"- **בעל נפש יחוש דלמא יצרה תוקפה לבעילה באותו לילה.** אבל יום או יומיים קודם- אין לחוש. **אבל הגרע"י בטהרת הבית(ד, ו')** כתב שגם בעל נפש אינו צריך להחמיר בכך אם נראה וניכר שאינה משקרת, ובכלל אם לא יאמין בכה"ג עלולה להיווצר מבוכה גדולה בבית.
- ⁴⁵ **נאמנות אשה בשינוי דבריה כאשר יש לה סיבה לכך:** מקור הדין בגמ' בכתובות דף כב', א'- "ת"ר: האשה שאמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה פנויה אני - נאמנת. והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא! אמר רבא בר רב הונא: כגון שנתנה אמתלא לדבריה. תניא נמי הכי: אמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה פנויה אני - אינה נאמנת, ואם נתנה אמתלא לדבריה - נאמנת; ומעשה נמי באשה אחת גדולה, שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה להם מקודשת אני, לימים עמדה וקידשה את עצמה, אמרו לה חכמים: מה ראית לעשות כן? אמרה להם: בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים, אמרתי מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים, עמדתי וקדשתי את עצמי; וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי' באושא, ואמרו: אם נתנה אמתלא לדבריה - נאמנת. **בעא מיניה שמואל מרב:** אמרה טמאה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני, מהו? אמר ליה: אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה - נאמנת. **תנא מיניה ארבעים זימנין, ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה."**
- וכתב בב"י** שאע"פ שלא קיבל שמואל את דברי רב הרי ש: א. הלכה כרב משמואל. ב. אין הכוונה שחלק עליו אלא שמואל החמיר על עצמו אבל אה"נ שהסכים עם רב וכלשון הגמ'- "שמואל עבד עובדא בנפשיה"- בעצמו אבל לשאר אנשים היקל כרב.
- ⁴⁶ כפי שמוסבר בהערה לעיל שכך שמואל עשה והחמיר על עצמו. ולכן כתבה הגמ' ששמואל לא קיבל דברי רב ללמדך שאין זה חסידות של שוטים להחמיר על עצמו בדין זה.

⁴⁷ ומ"מ כתב הש"ך(ד') שגם הרמ"א מסכים שכל שיכול לברר יברר וישאל אותה.

⁴⁸ **מדוע אינה נאמנת כשהוחזקה נדה בשכנותיה אפילו אם מביאה אמתלא:**

רוב הראשונים (רמב"ן, רשב"א, רמב"ם ועוד) כתבו שאם ראוה שכנותיה שלובשת בגדי נידותה- היא טמאה ואינה יכולה לתקן זאת ולחזור לטהרה באמתלא. **הטור הקשה** מה החילוק בין אמרה בעצמה שהיא טמאה שכן מתקבלת אמתלתה לבין ראוה שכנותיה שלא מתקבלת אמתלתה? **ותירצו:**

- **רשב"א**- משום בושות או אונס יכולה לשקר ולומר שהיא טמאה אבל עד כדי כך שתעשה מעשה ותחליף כל בגדיה בשל כך- לא אמרינן כולי האי. **"חוט השני"** דקדק וכתב שדווקא בעשתה מעשה גדול אינה נאמנת אבל אם עשתה מעשה קטן כגון שנתנה הפסק ביניהם- נאמנת לחזור ולתת אמתלא ואז היא טהורה. ונסתפק שם אם הרחקת המיטות חשיב "מעשה כולי האי".
- **מהר"ל מפראג (מובא בט"ז, ב')**- יש לחלק בין אמרה לבעלה בלבד שבזה סומכת אחרי כן שתאמר לו האמתלא ויאמין לה ותהיה מותרת לבין אם יראוה כל הנשים ויחשבוה לנדה ובזה לא תוכל לומר לכולם את האמתלא אלא רק לבעלה ולכן לא סומכת על כך ואם לבשה בגדי נדה סימן שבאמת ראתה.
- נפק"מ**- אמרה בפני רבים שהיא טמאה- לפי טעם הרשב"א גם כאן תהיה טהורה ע"י אמתלא טובה, כיוון שזה לא מעשה כ"כ גדול אמירה כזו ויתכן ששיקרה בשל בושא או אונס. אבל לפי טעם מהר"ל מפראג- אמרה בפני רבים דומה ללבשה בגדי נדה בפני חברותיה הרבות- שכמו ששם אומרים שלא תועיל אמתלא כי יודעת שלא תוכל לומר לכולם את אמתלתה אז כך גם באמרה לפני כולם לא סומכת על אמתלתה שתגיע לכולם, וממילא אם בכל זאת לבשה לפני חברותיה או שאמרה בפני רבים- סימן שבאמת ראתה ולא יכולה כבר לחזור בה.

❖ **נאמנות טבח לחזור בו ממעשה ע"י אמתלא:** ביו"ד, סימן א', סעיף יג' פסק- שטבח שעשה סימן בראש הכבש השחוט שיהא נראה שהוא טריפה וגם היה אומר שהוא טריפה, ואח"כ אמר שכשר היה ולא אמר כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח מנו בשר- כיוון שנתן אמתלא לדבריו- נאמן.

ויש להקשות- שהרי תירץ לעיל הרשב"א שאמתלא מהני רק על דיבור אבל עשתה מעשה לא נאמנת כי לא אמרינן שעשתה כולי האי? אז מדוע כאן שהטבח עשה מעשה הוא נאמן ע"י אמתלא?

ומתוך הב"ח- שכאן הוא מקרה שונה שאף שעשה מעשה הוא נאמן לשנותו ע"י אמתלא משום שלא היה אפשר לו בעניין אחר.

❖ **מתוך כך הגיעו האחרונים לחקור בדין נוסף:**

אשה שאמרה סבורה הייתי שאני נדה ואז מצאתי שהדם היה מחמת מכה או חבורה- טהורה- באמתלא זו חקרו האחרונים האם נאמנת בה גם אם לבשה בגדי נדה:

1. **הגרע"י ב"טהרת הבית" (ד, ז')** כתב שכמו שהאמינו לטבח שעשה מעשה בגוף הבהמה שנאמן ותירץ הש"ך שהוא נאמן אע"פ שעשה מעשה- מכיוון שאין לו דרך אחרת- א"כ ה"ה נמי כאן שכיוון שחשבה שהיא נדה לא היה לה דבר אחר מלבוש בגדי נדה, ולכן בכה"ג אע"פ שעשתה מעשה- נאמנת- כאותו שוחט שנאמן אע"פ שעשה מעשה.
  2. **אבל בכ"פ חלק** שלא דמי אשה שעשתה מעשה ולבשה לשוחט שעשה מעשה, מכיוון שאשה קודם שעושה מעשה ללבוש בגדי נדתה- בודקת ומבררת היטב ולכן ברגע שלבשה זה כבר אחרי בירור והיא מוגדרת כטמאה ולא תועיל לומר שמצאה פצע וכד' מכיוון שלפני שלבשה הבגדים בדקה היטב ואז היתה שמה לב אם באמת היה פצע או דבר דומה.
- ❖ **אשה שראתה כתם ואמרה לבעלה שהיא טמאה והרחיקה המיטות ואח"כ שאלה חכם שטיהר לה את הכתם וכד'-** האם נאמנת בשל אמתלתה או שכיוון שעשתה מעשה שהייתה המיטות כבר לא מועילה אמתלא- כאותה אשה שלבשה בגדי נדה שכיוון שעשתה מעשה- כבר לא מועילה האמתלא (כמבואר לעיל):
- ב"טהרת הבית" (ד, ח')** כתב שנאמנת בכה"ג אע"פ שעשתה מעשה- לא דמי מי שלבשה בגדי נדה שאינה נאמנת באמתלתה, למקרה דן שכן נאמנת אע"פ שעשתה מעשה. **(ה"בן איש חי החמיר בכך)**.

1. **ע"פ סברת הש"ך שהתבארה לעיל שרק במקום שהיה לה אפשרות לומר אז אנו אמרים שאם עשתה מעשה סימן הוא** שהיא באמת טמאה, אבל היכא שלא היה אפשרות אחרת מאשר לעשות- כמו באותו טבח, וכמו כאן שהייתה בטוחה

סעיף ד' - ראתה דם בשעת תשמיש:

שו"ע- "היה משמש עם הטהורה ואמרה לו: נטמאתי, ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת⁵⁰.

רמ"א- "וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו. (ב"י בשם סמ"ג). ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה בקשוי ובשווג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינן צריכין להיות רצופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור בין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשוב, זכות הוא לו. (פסקי מהרא"י סימן ס') והאשה אינה צריכה כפרה⁵¹. ואם שמשה שלא בשעת וסתה, ומצאה אחר התשמיש דם, אפילו נמצא על עד שלו, מקרי אונס, אפילו לא בדקה תחלה. וא"צ כפרה לא הוא ולא היא (מרדכי והרא"ש כלל כ"ט בשם מהר"ם).

שהיא טמאה וממילא לא היה לה משהו אחר כי הזזת המיטות זה כלל הלכתי ברור בימי הריחוק- לכן אין לשייך כאן את זה שעשתה מעשה נגדה.

2. יש לחלק שלא כל מעשה מורה על שהיא טמאה אלא דווקא בגדי נדה שהם מאוסים ולא נעימים- בהם נאמר שאם היא לבשה אותם סימן שבאמת היא טמאה, אחרת לא הייתה מעיזה לעשות כן. אבל הפרת המיטות שהוא מעשה קל ופשוט שאין בו שום גנאי וכד'- לא מלמד המעשה על זה שהיא ביררה ושהיא בטוח נדה א' אולי עשתה כן לעת עתה עד שתקבל תשובה מהחכם וכד'.
3. בכתם בכלל יש יותר מקום להקל כי הכתם במהותו הוא כזה שהרבה פעמים מוצא החכם דרכים להתירו וכד'.
4. דיני כתמים בכלל הם מדרבנן, שלא כמו דם נדה שהוא מדאורייתא. ולכן אנו מקילים בהם יותר כמו בכה"ג שנאמנת לחזור בה עם אמתלא.

⁴⁹ **החכם אומר שטימא לה והיא אומרת שטיהר: בגמ' בכתובות עב, א'** למדנו על סוגי נשים שיוצאות בלא כתובה ואחת מהם היא זו "שמשתו נדה" ובגמ' מבואר- שאמרה שפלוגי חכם טיהר לה ואז הבעל שאל את החכם ונמצא שהיא שיקרה- וקראה לזה המשנה "משמשתו נדה"- היינו שאינה טהורה כי החכם נאמן.

ובאמת כך נפסק לדינא שאם היא אומרת שהחכם טיהר לה והוא עצמו בא ואומר שטימא לה- מאמינים לחכם ולא לאשה, ואע"פ שהאשה האמינה לאשה לענין נדתה, מ"מ הסביר הט"ז שהחכם נאמן כנגדה כיוון שהיא סומכת עליו.

אבל סתם עד אחד המעיד כנגדה ואומר שהחכם אסר והיא אומרת שהחכם התיר- היא נאמנת מכיוון שהאמינה לה התורה כבי תרי. **וכתב הש"ך**, שאע"פ שהחכם נאמן לאוסרה- אין הוא נאמן לדיני ממונות- היינו להפסידה כתובתה.

לגבי כתם דרבנן- נחלקו האחרונים האם בכה"ג תהיה האשה נאמנת אל מול החכם, והרמ"א בתשובותיו האמין לאשה.
⁵⁰ לשון הגמ' בשבועות יז:- יח, א'.

⁵¹ **באיזה מקרה אין האשה צריכה כפרה: בפת"ש** מביא בשם הנוב"י מהו בדיוק המקרה בו אמרו שהאשה פטורה לגמרי והבעל חייב- באשה שאין לה וסת קבוע ובדקה לפני השימוש ואז ראתה, היא פטורה שהרי בדקה ותחילתו הייתה באונס, והוא חייב מכיוון שהיה לו לפרוש באיבר שמוט ולא בקישוי איבר. אבל אם מדובר בשעת וסתה- אז שניהם צריכים כפרה כי היה להם לפרוש. וגם אם מדובר באשה שאין לה וסת קבוע ואז הרגישה שהיא נטמאת- אם אמרה לו לפרוש ממנה מיד- גם לה יש חלק בהנאת הפרישה ודם היא צריכה כפרה.

סימן קפו' - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש:

סעיף א' - חיוב בדיקה לאשה בעלת וסת קבוע:

שו"ע - "אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש⁵². ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו⁵³. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש".

52 מנין שאשה צריכה לבדוק עצמה ומתי:

שנינו במשנה בדף יא, א' במסכת נדה - "...פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות, ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה". ועל משנה זו שנינו שם בגמ' - "אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עוסקה בטהרות, אבל אינה עוסקה בטהרות - לא בעיא בדיקה", דהיינו שרק במקום שיש חומרא של טהרות החמירו גם שתבדוק עצמה לפני שמשמשת עם בעלה, אבל אם לא עוסקת אשה זו בטהרות, כמו בזה"ז שאין טהרות - לא צריכה לבדוק עצמה.

בגמ' שם דנו האם מדובר באשה שיש לה וסת קבוע או לא, והסיקה הגמ' שבבעלת וסת קבוע ודאי שאינה צריכה לבדוק עצמה שהרי כיוון שלא הגיע עת וסתה אין לחשוש לדם נדה, אלא כל הדיון הוא באשה שאין לה וסת קבוע ובכל זאת אמרה הגמ' שרק מי שעוסקת בטהרות צריכה לבדוק עצמה.

בהמשך אומרת שם הגמ' - "רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר - משמשת בשני עדים". הגמ' מיד מנסה לברר מה חידש ר' חנינא ב"א - הרי שמואל עצמו כבר אמר שבעוסקת בטהרות צריכה בדיקה ובשאינה עוסקת בטהרות - אין צריך בדיקה? אז מה חידש ר' חנינא ב"א באומר שמשמשת בשני עדים? ומתוצאת הגמ' - "מאן דמתני הא לא מתני הא".

הראשונים נחלקו בשאלה מה כוונת הגמ' באומרה - "מאן דמתני הא לא מתני הא" ומתוך כך בשאלה איזו אשה חייבת לבדוק

עצמה:

- **רש"י** - כל הדיון בגמ' הוא רק לגבי עוסקה בטהרות, ורק לגבה אמרה הגמ' שצריכה בדיקה בשעת תשמיש כל שאין לה וסת קבוע, ומה שחזר ר' חנינא "בא ואמר את דברי שמואל כי מי ששנה את דברי שמואל לא שנה את דברי ר' חנינא וכן להיפך. ובעצם הם אמרו את אותו דבר - שאשה העוסקת בטהרות ואין לה וסת קבועה חייבת לבדוק עצמה גם בזמן תשמיש.
- **העולה מדבריו** - שסתם אשה אינה צריכה בדיקה לבעלה לעולם אפילו אין לה וסת קבוע. **וכ"פ הסמ"ג, תרומה**.
- **ר"ח** - דברי שמואל מדברים על עוסקה בטהרות ודברי ר' חנינא שנפסקה הלכה כמותו הם שגם אשה שאינה עוסקה ואין לה וסת קבוע - היא ג"כ צריכה בדיקה לבעלה.

העולה מדבריו - לחומרא - שגם אשה שאינה עוסקה בטהרות אסורה לשמש בלא עדים - כל שאין לה וסת קבוע.

חובת הבדיקה לאשה שאין לה וסת קבוע (סעיף ב') - מחל' ראשונים והלכה למעשה:

- רש"י, סמ"ג, תרומה ורוה"פ** - אינה צריכה בדיקה כלל, כהבנת רש"י בגמ' את דברי שמואל ור' חנינא ב"א.
- רי"ף, רמב"ן, רשב"א** - שיטה ממצעת - ג' פעמים הראשונות שמשמשת צריכה לבדוק אחר תשמיש הוא בעד שלו והיא בעד שלה (ובב"י כתב שגם קודם התשמיש יבדקו לשיטה זו) וכל שהחזקה ב- ג' פעמים אלו שאינה רואה דם מחמת תשמיש - שוב אינה צריכה בדיקה לעולם לא לפני ולא אחרי תשמיש כאשה בעלת וסת קבוע (כמובן מלבד בעונת הוסת שכאן לא עסקנו בהם).

ביאור שיטתם: בב"י הביא מספר קושיות שהקשה הרא"ש על שיטתו של הרי"ף ותירצם. אחת הקושיות הייתה - כיצד ומדוע מועיל מה שתבדוק האשה א"ע ג"פ ואם תמצא עצמה נקיה שוב לא תצטרך לחשוש ולבדוק, הרי מדובר באשה שאין לה וסת קבוע וממילא תמיד אנו חוששים שמא תראה דם בתשמיש כל שלא נקבעה לה וסת קבועה, אז מה מועיל אחרי ג"פ ליצור חזקה זו?

והב"י תירץ קושיה זו וע"פ תירוצו ניתן להבין בדיוק את שורשה של שיטה זו של הרי"ף וסיעתו - הב"י הסביר שהסיבה בגללה אנו מצריכים בדיקה בשעת תשמיש של אשה שאין לה וסת קבוע היא מכיוון שבשונה מאשה שיש לה

וסת קבועה וברור לנו שהזמן הוא הגורם לראיית הדם, שכן תמיד באותו יום וזמן היא רואה, הרי שבאשה שאין לה וסת קבועה- אנו מבינים שלא הזמן הוא הגורם לה לראיית דם אלא משהו אחר במציאות, איזה מעשה כגון קפיצה או מאכל מסויים וכד'. על כן, בפעמים הראשונות שהיא משמשת אנו חוששים שמא התשמיש יגרום לה לראות דם, כי הוא מעשה לא רגיל שיכול להיות יעורר את הדם מאותו מקום ולכן אנו אומרים לאשה- תבדקי ג"פ ראשונות- אם ראתה דם סימן שיש דברים בגו אבל אם לא ראתה- התחזקה חזקה שביררה לנו שלא התשמיש יגרום להגעת וסתה אלא משהו אחר, וממילא מכאן ולהבא אין לחשוש יותר ותשמש מכאן ולהבא בלי כל בדיקה.

ג. **רמב"ם, רא"ש-** כל אשה שאין לה וסת קבוע צריכה לבדוק עצמה לעולם קודם ואחרי תשמיש, והרמב"ם מצריך בדיקה גם לבעל אחרי תשמיש והרא"ש לא.

הלכה למעשה: בשו"ע הביא בסתם את השיטה הממצעת של הרי"ף- שצריכה לבדוק עצמה ג"פ ראשונות, ואם לא מצאה דם מותרת מכאן ולהבא בלא בדיקה. אולם הביא אחרי כן את שיטת הרמב"ם והרא"ש שהחמירו שאשה שאין לה וסת קבוע צריכה לבדוק לעולם.

האחרונים נחלקו בהבנת השו"ע בסעיף ב'- אשה שאין לה וסת קבוע:

- **יש שאמרו-** שכיוון שהמחבר הביא את שיטת הרי"ף כסתם ורק אחריה את שיטת הרמב"ם והרא"ש- הרי שהלכה כסתם ורק בג"פ ראשונות צריכה לבדוק, ומה שהביא את שיטת הרמב"ם והרא"ש זה לומר שטוב להחמיר כשיטתם. הסברא לפסוק כמו הרי"ף אל מול הרמב"ם והרא"ש היא מכיוון שרוב חכמי ישראל חולקים על הרמב"ם והרא"ש.
- ש:** לשיטה זו- כיצד יתכן שהמחבר פסק כנגד 2 עמודי ההוראה (רמב"ם ורא"ש)?
- ת:** מבאר הגרע"י בטהרת הבית, סימן ג', ס"ק ז'- שאע"פ שבד"כ קיי"ל שפוסק השו"ע כרוב מבין שלושת עמודי ההוראה, הרי שישנם מקרים מסויימים בהם פסק שלא כשיטת הרוב מעמודי ההוראה כמו במקרה שלנו כי רוב הראשונים חלקו על דעת הרא"ש והרמב"ם. וזו לשון הב"י בהקדמתו- "והסכמתי בדעתי לפסוק כשלושה עמודי ההוראה, הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש, ובמקום ששנים מהם מסכימים לדעה אחת נפסוק הלכה כמותם, אם לא במקצת מקומות שרוב חכמי ישראל חולקים על הדעה ההיא, ולכן פשט המנהג להיפך".
- **ויש שאמרו-** שהמחבר פסק כשיטת הרא"ש והרמב"ם וכדרכו תמיד ללכת אחר הרוב משלושת עמודי ההוראה, ויש להחמיר כמוהם שאשה שאין לה וסת קבוע תבדוק תמיד לפני ואחרי תשמיש.

בדיקה קודם ואחרי תשמיש באשה שאין לה וסת קבוע- פסיקת האחרונים:

- **הש"ך האריך לבאר** כיצד גם סיעת הרי"ף סוברת שכלל אינה צריכה בדיקה וכל מה שהצריכו שתבדוק זה לענין הכתובה ובאמת פסק שאינה צריכה בדיקה וסיים- "וכן עמא דבר".
  - **אולם בפת"ש (ב') כתב בשם תוה"ש-** שבמקום שנהגו כבר הקל- אין להחמיר, אבל בלאו הכי- אין להקל נגד פסק המחבר והרמ"א.
  - **בטהרת הבית, סע' ז' פסק** שתבדוק ג"פ ראשונות ואם רוצה תחמיר לבדוק יותר, וכן משמע מדברי הרב אליהו זצ"ל ב"דרכי טהרה".
  - **ב"שבט הלוי"** כתב שיש להורות בדיקה פנימית בג"פ ראשונות, וכדאי להחמיר לבדוק תמיד וביותר קודם התשמיש.
- חשוב לזכור:** לאור מה שיתבאר להלן בסעיף ג' לגבי "וסת תה"ד" הרי שכל הדין לגבי בדיקות של אשה שאין לה וסת קבוע הוא רק בימי המבוכה= בימים שיש סיכוי שתראה אבל לא בתחילת התקופה שמותרים, וכפי שיתבאר בסעיף ג'.

אשה שיש לה וסת קבוע- סעיף א': מהגמ' שהוזכרה לעיל **בדף יא'** עולה שכל הדין הוא לגבי אשה שאין לה וסת קבועה, אבל לבעלת וסת קבוע אין לחוש ואינה צריכה לבדוק. כל הפוסקים מלבד הרמב"ם הסכימו לכך- וקבעו שאינה צריכה בדיקה כלל **אבל הרמב"ם החמיר** להצריך גם בה בדיקה אחרי תשמיש והצנועות גם לפניו.

רמ"א- "וסברא הראשונה היא עיקר, וכן נהגו). (רוקח והגהות מיימוני ורוב המורים)".

סעיף ב' - חיוב בדיקה לאשה שאין לה וסת קבוע:

שו"ע- "אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק⁵⁴ קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש⁵⁵".

רמ"א- "ואין צריכין לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה אחת, אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד, ולמחר צריכין בדיקה, ואם נמצא דם טמאה. (ב"י בשם הרמב"ם פ"ד). קנחה עצמה בעד, ואבדה, לא תשמש עד שתבדוק עצמה, הואיל ואין לה וסת (שם)".

סעיף ג' - "וסת תרומת הדשן":

הלכה למעשה באשה שיש לה וסת קבוע - מחל' בהבנת פסיקת השו"ע בסעיף א': השו"ע כתב בסתם את דעת רה"פ והזכיר את שיטת הרמב"ם כדעת יחיד. באופן פשוט ע"פ כללי הפסיקה בשו"ע- סתם וי"א הלכה כסתם- נראה לכא' שהמחבר פסק ככל הראשונים, אולם מצד שני מעצם זה שהזכיר את שיטת הרמב"ם **בשמו ולא "כיש מי שאומר"** יתכן והתכוון המחבר לומר שיש לחוש לשיטת הרמב"ם, ובמיוחד לאור הידיעה שר' יוסף קארו עצמו העיד על הרמב"ם **בספרו שו"ת אבקת רוכל (סימן לב')** - "שהרמב"ם הוא גדול הפוסקים כל קהילות א"י וערביסטאן וארצות המערב נוהגים על פיו בכל דבר אשר יאמר כי הוא זה וקיבלוהו עליהם לרבן". הבנה זו מתחדדת לאור הגהת הרמ"א **כאן** שכתב "וסברא ראשונה עיקר", והיינו שגם הוא הבין שלא בטוח שפסק השו"ע כדעת רוב הראשונים ולכן קבע הרמ"א ואמר בעצמו- שהלכה כדעה ראשונה. **אולם ב"טהרת הבית"** הבין כסתימת השו"ע לקולא ולא דקדק כדקדוק זה, במיוחד שהרמב"ם הוא דעת יחיד ועוד שהראב"ד השיג עליו. **בדעת הרמ"א** אין להסתפק כי כתב במפורש שהלכה כדעה ראשונה.

דין בדיקות אלו במעוברת ומינקת (פת"ש): כתב המהר"ם פדוואה שגם למחמירים בוסת שאינה קבוע, במעוברת ומינקת- לכ"ע הם בחזקת מסולקות דמים וא"צ בדיקה כלל.

⁵³ עיין לעיל **סימן קפד', סעיף א'.** **מקורו בגמ', נדה, יב, א'** - "בעא מיניה ר' זירא מרב יהודה- אישה מהו שתבדוק עצמה לבעלה? א"ל- לא תבדוק... לבו נוקפו ופורש" ומכאן למדו שכל זמן שאינה מחוייבת לבדוק- אין לה לבדוק **בפני בעלה** כדי שלא יחשוש שמא הרגישה ונאסרה וימנע מלשמש עמה.

א"כ, כיצד אני מקיים מה שכתוב- "כל היד המרבה לבדוק בנשים- ה"ז משובחת"- היינו מתי שרוצה אבל שלא בפני בעלה שלא יהיה ליבו נוקפו.

⁵⁴ **איזו בדיקה צריכים לעשות:** באופן הרגיל בדיקה פירושה בדיקה יסודית ב"חורין ובסדקין", אבל לגבי בדיקה זו של התשמיש כתב **בחוו"ד שמספיק קינוח בלבד** ואין צריך בחורין ובסדקין, **ובספר "שבט הלוי"** הסכים לדבריו בצירוף ספקות נוספים. ויש ראייה לכך מלשונו של הרמ"א שכתב כאן בהג"ה- "אלא מקנחין עצמם כל הלילה בעד...". **גם ב"טהרת הבית" (ג, ז') היקל- "ואותה בדיקה שבודקת בשלש פעמים הראשונות- די לה מן הדין בקינוח ע"י העד מבחוץ, ואינה צריכה להכניס העד בפנים בחורים ובסדקים, ואם החמירה על עצמה לעשות בדיקה יפה מבפנים בעומק- תבוא עליה ברכה"**.

⁵⁵ המקור והדיון לסעיף זה התבאר לעיל בהערה על סעיף א' מכיוון שהם דיון אחד.

שו"ע- "אשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום, דינה כדין אשה שיש לה וסת"⁵⁶.

סעיף ד' - אשה נאמנת לבדוק עד של בעלה:

⁵⁶ **חידוש של תרומת הדשן.** מאוד רלוונטי לימינו, מכיוון שלפי שיטה זו- כל זמן שלעולם היא אינה רואה כגון אשה שעד יום 28 מהפעם הקודמת שראתה לעולם היא אינה רואה- נחשבת כיש לה וסת קבוע עד לזמן זה (יום 28) ואפילו לשיטת הרמב"ם והרא"ש המחמירה לא תצטרך לבדוק עד יום זה כלל בזמן תשמישה כדין אשה בעלת וסת קבוע. ורק מכאן ולהבא (מיום 28 והלאה)- באותם ימים שלפעמים רואה ביום זה ולפעמים ביום אחריו כגון שלפעמים רואה ביום ה-29 ולפעמים ביום ה-30 או 31 וכד'- רק בימי המבוכה הללו נחשבת לבעלת וסת שאינו קבוע ורק בהם יש לחוש שתצטרך לבדוק בזמן תשמיש כפי שפסקו הרמב"ם והרא"ש, אבל קודם לכן- אינה צריכה לבדוק כלל. **השו"ע פסק למעשה שיטה זו.**

אבל בחו"ד חלק שאין דין כזה של וסת חצי קבוע (סברתו לחלוק הוא כי לפי התה"ד אשה שלא רואה לעולם לפני יום 33- לפי תה"ד אינה צריכה לחוש לעונה בינונית ואת זה לא שמענו- כך אומר החו"ד).

❖ מה דין אשה שעברו הימים שרגילה לראות בהם ולא ראתה:

- א. **שבט הלוי-** אם עברו הימים המסופקים עדיין חוששים שתראה דם וצריכה לבדוק כדין בעלת וסת קבוע.
- ב. **דרכי טהרה-** כיוון שעברו ימי המבוכה- שוב חוזרת לחזקת מסולקת דמים כדין וסת קבוע ואינה צריכה לבדוק קודם ואחר תשמיש.

❖ מה דין זוג שנודע לו זמן רב מהנשואין שצריך לבדוק ג"פ:

- א. **שבט הלוי-** אינה צריכה לבדוק הואיל והוחזקה שאינה רואה מחמת תשמיש.
- ב. **בדי השולחן-** כתב שצריכה לבדוק. ומ"מ טוב לזכור שגם לכתח' אינה צריכה בדיקה בעומק בבדיקה זו שקודם ואחר תשמיש.

ונלע"ד שיש מקום להקל בכה"ג שהרי **בסימן קפז', סעיף י' כתב הרמ"א-** "כ"מ שצריכה בדיקה, אם עברה ושמשה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מבדיקת השפופרת"- והיינו ששם הצריכו בדיקה פנימית בחורין ובסדקין כדי לברר מאיפה המכה ומ"מ התיר הרמ"א בדיעב אם שימשה ולא ראתה דם כי עצם הביאה היא הבדיקה הטובה ביותר, ואם כן ה"ה במקרה שלנו- שאם שימשו כבר מספר פעמים ולא ראו דם- הרי שזה מועיל בוודאי כבדיקה שעשתה שהרי כאן הצריכו בדיקה ע"י קינוח בלבד ולא בחורין ובסדקין אז עאכ"כ שמי ששימשה- בדיעבד מועיל לה כבדיקה.

❖ מתי צריכה לבדוק ג"פ:

כתב החת"ס שלאור דברי תרה"ד נראה שאת הבדיקה ג"פ צריכה לעשות דווקא בימים שיש סיכוי שתראה וסתה ולא באותם ימים שבטוח אינה רואה דם, שרי בימים אלו כלל אינה חייבת לבדוק. **וכ"פ בדרכי טהרה. אבל בשבט הלוי** כתב שבדיעבד מהני גם אם בדקה בימים שלפני כן.

❖ **דין עונה בינונית לאשה בעלת וסת תה"ד:** האם אשה שיש לה וסת תה"ד כך שתמיד רואה מיום 31 והלאה (וכד')- האם צריכה לחשוש לעונה בינונית (לעיין פרישה בה ולעניין בדיקה) או כיוון שאינה רואה לעולם בזמן זה נחשבת לעיין עונה בינונית כבעלת וסת קבוע?

א. **האג"מ, טהרת הבית-** הקלו, שאינה צריכה לחוש לוסת בינונית שהרי כבר הוחזקה שאינה רואה בה. **והגרע"י זצ"ל** הביא בהערותיו שכן ראה **בריטב"א** וע"כ פסק כן לקולא.

ב. **מנח"י, סדרי טהרה ועוד-** גם באשה כזו יש לחוש לעונה בינונית ביום ה-30, כי זהו זמן מרכזי שהאשה רגילה לראות בו. **אבל אשה שיש לה וסת קבוע אחר יום השלושים-** לכ"ע אינה צריכה לחוש לעונה בינונית, כי רק במי שמוחזקת לראות אחר יום ל' ואין לה זמן קבוע מתי- בה נחלקו כי סו"ס אין לה וסת קבוע, אבל למי שיש וסת קבוע לראות בעונה מסוימת אחרי יום ל'- בזה לכ"ע אינה צריכה לחוש לוסת בינונית, שהרי יש לה זמן קבוע שרואה בו.

שו"ע- "יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו".

סעיף ה' - הרואה דם מחמת תשמיש:

שו"ע- "אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה"⁵⁷.

סימן קפז' - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש:

סעיף א' - הרואה ג"פ מיד אחר תשמיש:

שו"ע- "אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד⁵⁸, בכדי שתושיט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ותקנח עצמה⁵⁹, משמשת ג"פ⁶⁰. אם בכל ג' פעמים רצופים⁶¹ ראתה דם, (וכ"ש אם מצאה ג' פעמים דם על עד⁶² שלו⁶³),

⁵⁷ גם הוא מקורו **בנדה יב: וכתב הרשב"א** שדווקא אם ראתה מחמת התשמיש ולא מחמת וסת שבא לה אז. ונכנס כאן מעט **הב"י** לדון בנושא הכתובה שלה- שכן אם היה זה בתחילת הנישואים יש כאן מקח טעות ולא זכאית לכתובתה, אולם אם בתחילה שימשה כרגיל ולא ראתה דם ועם הזמן החלה לראות דם כשמשמשת אומרים לבעלה ש"נסתחפה שדהו" וחייב בכתובתה, אולם עיקר המקום לדון בכך הוא בחלק אבן העזר.

⁵⁸ רק אם רואה מיד אחר התשמיש נעשית "רואה מחמת תשמיש", אבל כל ששהתה אפילו במעט אין אומרים שהיה זה מחמת התשמיש אלא שמא אחר תשמיש בא הדם ומונה ז' נקיים ומותרת, ככל ראיית דם.

⁵⁹ **מהו הזמן שנחשב לרואה מיד בסמוך לתשמיש: בגמ' נדה, יד', א' ובהמשך בדף ב' נחלקו האמוראים** מה נחשב "לאחר זמן" שאחר זמן זה כבר לא נחשב בסמוך ממש להחשיב ראייה זו כרואה מחמת דם:

מתני'- "דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית נמצא על שלו - טמאין וחייבין קרבן. נמצא על שלה, אותיות - טמאין וחייבין בקרבן, נמצא על שלה לאחר זמן - טמאין מספק, ופטורין מן הקרבן. איזהו אחר זמן כדי שתדך מן המטה ותדיח פניה..."

גמ'- "ורמיניה, איזהו אחר זמן? פירש ר' אליעזר ברבי צדוק: כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו! (=שזהו שיעור קצר יותר משתרד מן המטה, אז מדוע המשנה כתבה שיעור ארוך יותר?) **אמר רב חסדא:** מאי אחר - אחר דאחר והא קתני עלה נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן, איזהו אחר זמן כדי שתדך מן המטה ותדיח פניה(=רב חסדא מתרץ, שבאמת אה"נ הזמן שסמוך לתשמיש שבגללו נאמר שהיא רואה מחמת התשמיש זה זמן קצר שתושיט ידה תחת הכר, ומה שבמשנה דיברו על זמן ארוך יותר- כדי שתדך מן המטה- אין זה "אחר התשמיש" לעניין שתחשב רואה מחמת דם, אלא זה "אחר דאחר"- היינו הזמן שאחרי הזמן שאחר התשמיש)".

סיכום ביניים: במשנה למדנו שהרואה דם סמוך לתשמיש נחשבת לרואה דם מחמת תשמיש, ובמשנה נשמע שזהו שיעור כדי שתדך מן המטה ותקנח, אבל בגמ' הקשה ר"א- שהרי מצינו שזהו שיעור יותר קצר- שתושיט ידה תחת הכר, אם כן- מדוע במשנה כתבו שיעור אחר יותר ארוך? ותירץ רב חסדא שהמשנה דיברה על זמן אחר, "אחר דאחר" ובאמת לעניין אחר התשמיש שתיחשב לרואה מחמת תשמיש זה דווקא בשיעור קצר של הושטת יד תחת הכר.

שיטות הראשונים- מה נחשב "אחר" התשמיש שתחשב ל"רואה מחמת התשמיש":

- **הטור פסק** להלכה(ע"פ הסמ"ג, סמ"ק, תרומה) את פשט המשנה שאחר התשמיש(לעניין שתחשב "רואה מחמת דם") זהו זמן כדי שתדך מן המטה ותבדוק.

- **הב"י הקשה עליו**- הרי מהגמ' עצמה (דברי ר"א) נשמע שרק בזמן קצר יותר נחשב לסמוך לתשמיש ונחשבת ל"רואה מחמת תשמיש" וחייבת בקרבן- והוא זמן בכדי שתושיט ידה תחת הכר, אבל אחרי זמן זה כבר חשיב לאחר זמן ואינה רואה מחמת תשמיש, אז איך פסק הטור לחומרא שזמן "רואה מחמת תשמיש" הוא ארוך יותר וחייב אותה בקרבן?
- **הב"י ניסה לתרץ** שבאמת רק בזמן הקצר של הושטת יד מתחת לכר הוא חשיב סמוך ונחשבת לרואה מחמת התשמיש אבל אחרי זמן זה כבר לא חשיב בסמוך, ומ"מ הצריך הטור ע"פ פוסקים אלו את האשה שראתה דם בתוך זמן שתרד מן המטה- להביא אשם תלוי וכן שהיא אסורה לבעלה, אבל לענין "רואה מחמת תשמיש" גם הטור מודה שלא חשיב אלא בסמוך ממש- רק בזמן קצר של הושטת יד מתחת לכר, כפשט הגמ'.
- **אבל הב"ח הקשה על הב"י**- שהרי לפי הסבר רב חסדא בגמ'- הזמן של תרד מן המטה אינו נחשב בכלל לסמוך ופטורה לגמרי מכל קרבן?
- **על כן תירץ הב"ח** שהטור ועוד ראשונים פסקו כרב אשי שם בגמ'- שהשיעורים של תרד מן המטה ותוריד ידה תחת הכר- שווים.
- **הראב"ד כתב**- "אין אנו בקיין עכשיו בשיעורים הללו, הלכך כל סמוך לביאה אם בדקה ומצאה דם נאסרת על בעלה והרי היא בחזקת רואה מחמת תשמיש".

פסיקת הלכה:

- **השו"ע פסק למעשה** כרב חסדא בגמ' שהזמן שנחשבת לרואה מחמת תשמיש הוא- "בכדי שתושיט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ותקנח עצמה".
- **אבל הרמ"א הביא את הראב"ד**- שאין אנו בקיאים בשיעורים הנ"ל, ולכן כל שבסמוך לתשמיש נחשב לרואה דם מחמת התשמיש.
- **ב"דרכי תשובה", ס"ק, ח' כתב**- שגם לפי הרמ"א אין להחמיר אם בדקה עצמה 5 דק' ומעלה אחר התשמיש.
- **ב"שבט הלוי", ס"ק ה'**- כתב שלמעשה כמעט לא מצוי היום דין רואה מחמת תשמיש ממספר סיבות: רוב הבדיקות נעשות זמן מאוחר יותר מתשמיש, או שנעשות סמוך לוסתה (שאז תולים את הדם בוסת ולא בתשמיש), ועוד שיש פעמים רבות שהדם הזה הוא בגלל פצעים שונים בצוואר הרחם וכד'.

כמה ראיות מחמת תשמיש צריכה לראות מחמת תשמיש כדי להאסר על בעלה:

- אומרת הגמ' **בנדה סה**:- "ת"ר הרואה דם מחמת תשמיש- משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך אסורה על בעלה"- **נחלקו הראשונים**- האם הפעם הראשונה שראתה דם נכללת בג' פעמים הבאות וסה"כ רואה 3 פעמים ואסורה, או שראתה דם פעם אחת ועכשיו הבינה שעליה לשים לב ולבדוק ג"פ וסה"כ רואה 4 פעמים ואז נאסרת.
- **רמב"ם**- הראיה הראשונה ממניין ג' הראיות. **וכ"פ הט"ז(א') והש"ך(ב')**.
- **ראב"ד**- הראיה הראשונה אינה ממניין ג' הראיות. **וכתב בתוה"ש** שכן משמע מלשון השו"ע- שרואה פעם אחת דם ואז מונה ג' פעמים נוספות.

⁶⁰ אין צריך ג' לילות רצופים אלא ג' פעמים רצופים שמשמשת ורואה דם.

כתב בחו"ד(הובא בפת"ש, ג')- שאם ראתה ב' פעמים רצופות ואז שימשה כמה פעמים ולא בדקה ואחרי כן שימשה ובדקה ומצאה דם- נחשב לג"פ רצופות.

⁶² **אשה שמצאה מספר פעמים כמה כתמי דם פחות מ"כגריס ועוד" עח סדין בדוק מכתמים, וטימאה את המראה- האם היא בגדר רמ"ת(פת"ש, ד')?**

ה"חמדת שלמה" כתב שאם יהיה עוד רב שיסכים עמו הוא יקל שאינה נחשבת לרמ"ת, אך תשמש רק עוד פ"א עם בעלה ואח"כ תבדוק את עצמה אם היא רמ"ת. הוא היקל ע"י צירוף של מספר דברים: 1. באותו מקום היו פישפשים. 2. הכתמים נמצאו רק בבוקר. 3. לאשה זו היה וסת קבוע ושימשה שלא בסמוך לזמן וסתה. 4. לבעלה היה כאב בסמוך לאיבר התשמיש יש לתלות הדם משם.

(מרדכי וכן כ' ב"י בשם תרומת הדשן וסמ"ג), אסורה לשמש עם בעל זה⁶⁴, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק⁶⁵.

⁶³ במקרה שרואים דם על העד שלו- אפילו אם עבר זמן מופלג אחר התשמיש עדיין מקרה "רואה מחמת תשמיש", שהרי בגבר אין לתלות שראה דם משום מקום אלא ממה ששימש עמה (ש"ך, ד').

דם הנמצא על בגד של האיש או האשה- האם אוסר כדם הנמצא ע"ג עד(פת"ש, ד')?

כדי שאשה תיחשב לרואה דם מחמת תשמיש עליה לראות דם בעד שבדוקת בו סמוך תשמיש, השאלה היא האם גם בגד שנמצא עליו דם סמוך לתשמיש- גם אוסר אותם או שמא בכה"ג לא?

בפת"ש הביא בשם ה"פנים מאירות" והס"ט- שדם הנמצא אחר תשמיש על בגדים של האיש או האשה- אינו גורם להחזיקה כרמ"ת מכיוון שיתכן שהכתם בא ממקום אחר או לאחר זמן. ונלע"ד שיש מכאן ראייה לאשה שראתה דם אחר תשמיש בסתם בגד שקינחה בו- שאפשר מכאן ללמוד לתלות שיש סברא להקל שזה דם שלא בא ממנה.

⁶⁴ **הרואה מחמת תשמיש- טעם האיסור:**

מה טעם האיסור לבעלה לרואה ג"פ מחמת תשמיש(פת"ש, א') והנפק"מ היוצאות מטעם זה:

- **נוב"י(יו"ד, סימן ס"א)-** רואה מחמת תשמיש אסורה לבעלה מדין וסת והיינו שכשראתה ג"פ קבעה לעצמה וסת במעשה התשמיש. **ולפי זה המציא היתר-** שמי שקבעה לעצמה וסת זו הרי זו וסת ע"י המעשה כמו מי שקפצה וראתה דם, ומ"מ שם פסק המחבר והר"א שדין וסת המעשה בלבד הוא כדין וסת שאינו קבוע, ואם כן במקרה שנקבע לאשה הזו וסת קבוע הרי להלכה קיי"ל בסימן קפ"ט שמי שהיה לה וסת שאינו קבוע ונקבע לה וסת קבוע- כבר אינה חוששת לוסת הראשון(האינו קבוע) שהיה לה. לפי זה- אותה רואה דם מחמת תשמיש ג"פ- משקבעה לה וסת קבוע- כבר אינה צריכה לחשוש למה שראתה מחמת תשמיש דהוי וסת שאינו קבוע שבטל מיד כשקבעה וסת קבוע אחר!
- ועוד הסתפק בנוב"י-** באשה שיש לה וסת קבוע ועכשיו ראתה ג"פ מחמת תשמיש- האם צריכה לחוש לראיה מחמת תשמיש? שהרי זה וסת רק של מעשה שראינו לעיל שנחשב לוסת שאינו קבוע, וממילא שמא אין לחשוש אליו כל שלא עקרו את הוסת הקבוע שהיה!?

הדינים היוצאים מכך שרואה מחמת תשמיש הוי וסת:

- א. זה דין דרבנן, שהרי פסקנו בסימן קפ"ט שוסתות דרבנן.
- ב. שיש להתייחס לרואה מחמת תשמיש ככל וסת- וכיוון שזה וסת המעשה בלבד- נחשב לוסת שאינו קבוע שאין לחשוש לו במקרה ונקבע וסת קבוע אחר.
- ג. במעוברת(פת"ש, ה')- אין לחוש לרואה מחמת תשמיש כל ימי העיבור משהוכר עוברת- ככל דין מעוברת לענין וסתות כמבואר בסימן קפ"ט.
- **בית מאיר, חו"ד(סק"ג)-** חולקים מכל וכל על הנוב"י וכותב שא"א כלל לסמוך על היתר זה. החו"ד סובר שרואה מחמת תשמיש אינו רק וסת שיש להתייחס אליה ככל אשה שיש לה וסת לכל הדינים, אלא שזהו חולי מיוחד שיש לאשה הזו שרואה בגללו דם. **מספר נפק"מ היוצאות מהבנה זו שרואה מחמת תשמיש הוי חולי:**
  - א. רואה מחמת תשמיש הוא דאו'.
  - ב. אין להקל כנוב"י שאם קבעה וסת קבוע לא תחוש עוד למה שרואה מחמת תשמיש, שכיוון שזהו חולי יש לחוש אליו תמיד ואין להתייחס אליו רק כדיני וסתות.
  - ג. גם מעוברת שמוחזקת כמחוסרת דמים לענין וסתות- יש לחוש בה לדין רואה מחמת תשמיש כי זה לא ענין של מחזור דם רגיל של וסתות אלא חולי יהיה קיים גם ביולדת.

⁶⁵ **מסכת נדה דף סו', עמוד א'-** "תנו רבנן: הרואה דם מחמת תשמיש - משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך - לא תשמש, עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש - משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך - לא

רמ"א - "וי"א שאין אנו בקיאים איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאים בשיעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג"פ סמוך לתשמיש מקרי לדידן מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. (ב"י בשם הראב"ד שכי"כ בשי"א). ואלו ג"פ צריכים להיות רצופים, אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה. (ב"י בשם הרמב"ם וכ"כ הרשב"א סימן תתל"ט ומהרי"ו נ"ג) (וכן כתב המחבר בסמוך). ואין חילוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שנשאה, ובין נתקלקלה אח"כ וראתה ג' פעמים. (מרדכי ריש ה"י ובתשובת הרשב"א סימן תתל"ט ובתוס'). וכל זה לא מיירי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה⁶⁶, ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד (ב"י בשם סה"ת וסמ"ג) ודינה כמו שאין לה וסת".

סעיף ב' - בדיקה לאשה הרואה מחמת תשמיש:

שו"ע - "כיצד בודקת⁶⁷, נוטלת שפופרת (פירוש קנה חלול של עופרת) של אבר⁶⁸, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור, ואסורה⁶⁹, ואם לאו⁷⁰, בידוע שהוא מן הצדדין, ומותרת⁷¹. (ב"י מהרמב"ם) (ואף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו⁷²). (טור וב"י לדעת הרמב"ם והרא"ש ורשב"א ורי"ף וכן כתב הר"ן והר"ם פדואה סימן י' / ט"ו)".

תשמש, עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש - משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה. כיצד בודקת את עצמה - מביאה שפופרת ובתוכה מכחול, ומוך מונח על ראשו, אם נמצא דם על ראש המוך - בידוע שמן המקור הוא בא, לא נמצא דם על ראשו - בידוע שמן הצדדין הוא בא. ואם יש לה מכה באותו מקום - תולה במכתה, ואם יש לה וסת - תולה בוסתה. ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה - אינה תולה".

⁶⁶ **הש"ך (א') כתב** שאשה ששימשה בליל טבילתה וקמה בבוקר וראתה דם - ג"פ - ודאי לא חשיב רואה מחמת תשמיש.

⁶⁷ **בפת"ש** כתב שאשה שראתה **שפע דם** מחמת תשמיש - אין לה להתיר להינשא לאחר, מכיוון שכשראתה שפע דם - ודאי הוא בא מן המקור. יש לפקפק אם בדיקת שפופרת תועיל לה להינשא לאיש אחר.

⁶⁸ **שפופרת של עץ (פת"ש, י')** - מה שכתבו של אבר=מתכת, היינו דווקא לטובתה מכיוון שבשל עץ יכולה לפצוע עצמה וסתם תיאסר שלא באמת, אבל בדיעבד אם בדקה בשל עץ - מהני, כגון שלא ראתה שום דם, כי אע"פ שלטובתה אמרו בשל אבר - אם עשתה בשל עץ גם טוב.

בדיקה ע"י מוך בלבד (פת"ש, יז') - **כתב בסדרי טהרה** - שמעשה בא לידו באשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש אחר לידה וצוה לעשות כים מבגד פשתן ארוך וקצר כמדת אבר ולמלאות הכיס במוכין בדוחק עד שנעשה עגול ועב והיה דק מלמעלה ועב מלמטה בדקה בו ונמצא דם מן הצד והתיר לשמש עם בעלה, מיהו אם לא נמצא דם כלל אין להתיר אחר בדיקה זו כי קשה להכניס דבר רך כ"כ בעומק ושמה לא הכניסה עד מקום שהשמש דש ואילו היה שם היתה מוצאת דם...".

⁶⁹ **האם תועיל בדיקה נוספת שתעשה (פת"ש, יד')**: **כתב הנוב"י** שאחר שעשתה בדיקה ונמצאת טמאה - לא תועיל אם תעשה בדיקה נוספת.

⁷⁰ **מה דין אשה שעשתה בדיקה ולא מצאה כלל דם (פת"ש, טו')**:

- **ש"ך (יא')**, **חוו"ד** - כיוון שלא מצאה דם סימן שאין הדם בא מן המקור וממילא מותרת לשמש מכאן ולעולם ואפילו תראה דם אחר התשמיש, כי סו"ס בדקה ולא ראתה דם מן המקור.
- **ס"ט, נוב"י** - כיוון שלא ראתה דם - אין הוכחה מנין הגיע הדם שראתה מחמת התשמיש, לכן - יכולה לשמש עם בעלה, אבל אם תשוב ותראה דם ג"פ - תהיה אסורה כי אין הוכחה שזה דם מן הצדדים.

⁷¹ עניין בדיקה זו מבואר גם הוא **בגמ' נדה סו', א'** - "כיצד בודקת את עצמה - מביאה שפופרת ובתוכה מכחול, ומוך מונח על ראשו, אם נמצא דם על ראש המוך - בידוע שמן המקור הוא בא, לא נמצא דם על ראשו - בידוע שמן הצדדין הוא בא".

הבדיקה מבררת האם הדם שרואה הוא מהמקור או מהצדדים מחמת פצע.

סעיף ג'- בדיקה בעודה עם בעלה הראשון:

שו"ע- "אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון, אחר ששמשה שלש פעמים, הרשות בידה, ומותרת לו⁷³. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך, אפילו בבדיקה⁷⁴."

רמ"א- "ויש לסמוך אסברא ראשונה להקל. (טור וב"י בשם הסכמת הפוסקים והגהות מיימוני). ואם הרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, לכ"ע יש לסמוך אבדיקה בבעל הראשון (שם בהגה בשם ריצב"א)".

סעיף ד'- ראתה דם אחר תשמיש שהיה סמוך לוסתה:

ז"נ לאחר בדיקה(פת"ש, טז): אשה שעשתה בדיקה ומצאה שאין לה דם או שזה דם מן הצדדין- האם צריכה לישוב עליו ז"נ או שמותרת לבעלה מיד?

- **הנוב"י-** אע"פ שנראה שלא צריכה לישוב ז"נ שהרי הוכח שזה דם המכה, מ"מ כתב שאינו יכול להכריע בכך ונבו הוא.
- **חוו"ד-** תמיד שרואה דם, גם אחרי בדיקה כזו- צריכה לישוב ז"נ.

⁷² כל הראשונים הסכימו שבדיקה זו מהני בכל גוונא ולהלן **בסעיף ה'** נדון בדין מכה ומתי תולים שהדם בא ממנה. **אבל הראב"ד בדעת יחיד חולק** שהאינדא לא סומכים על הך בדיקה כי אין אנו בקיאים בה. הראשונים מאוד תמיהו על שיטתו שמה עניין בקיאות בבדיקה טכנית, וכך כתב הב"י **בשם הרי"ף על מה שכתב הראב"ד שהבדיקה לא מועילה-** "ומה שכתב הראב"ד שגזרו בנות ישראל על כל רואה טיפת דם כחרדל שיושבת עליו ז' נקיים אפילו ידוע שבא מן הצדדים לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בתלמוד רבי זירא הוא דאמר (נדה 10.) בנות ישראל החמירו עצמן בסתם ראייה הוא דקאמר אבל אם ידוע שבא מן הצדדים בזה לא החמירו לטמאות דם המכה ואין לנו אלא מה שאנו מוצאים בתלמוד ואם אדם חשוב מרוב ענותנותו ופרישותו אינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה ינהוג מדת פרישותו לעצמו אבל לא ניתן לכתוב בספר להורות בו לדורות הבאים כי מצינו הרבה בתלמוד שחשו חכמים לתקנת עגונות והקילו מאד כל שכן שלא יורה אדם להחמיר מדעתו אם לא שיביא ראיות ברורות מן התלמוד".

⁷³ **בדקה ולא מצאה כלום(פת"ש, יח)- כתב הנוב"י** שגם למקילין שמועילה בדיקה בבעלה הראשון- זה דווקא אם מצאה הצידי המוך, אבל אם לא מצאה כלל- גם הם אוסרים.

בדקה אצל בעלה הראשון ומצאה ובדקה אצל השני ולא מצאה(פת"ש, טז): כתב החוו"ד שמותרת רק לבעלה השני.

⁷⁴ **תחת איזה בעל מועילה הבדיקה:**

מהגמ' בנדה 10, א' נשמע שהבדיקה מועילה דווקא אחר ששימשה ג"פ עם ג' בעלים שונים- אז תעשה את הבדיקה. השאלה היא האם תועיל בדיקה שתעשה גם לפני כן, כגון אחרי שראתה ג"פ עם הבעל הראשון ואינה רוצה והאהבה ביניהם גדולה ואינה רוצה להתגרש- האם תועיל בדיקה גם אז?

הראשונים נחלקו בשאלה זו:

- **רש"י, רמב"ם-** לא התירו את הבדיקה אלא אחר ג"פ עם בעלה השלישי שאז בטוח רואה מחמת תשמיש ושמה זה מהצדדים בגלל פצע, אבל עם בעלה הראשון לא יועיל כדי שלא תבוא ח"ו לשגגת כרת ותראה עוד פעם עם בעלה זה.
- **רוב ראשונים-** יכולה האשה לבדוק את עצמה גם תחת בעלה הראשון כגון שראתה ג"פ מחמת תשמיש ואז תעשה בדיקה כדי שלא תצטרך להתגרש ממנו, ומה שכתבו שתגרש היינו לרבותא שיכולה להנשא לשני ולשלישי בלי בדיקה, שלא כל האצבעות שוות.

פסיקת ההלכה: השו"ע הביא את 2 הדעות אבל פסק כמתירים לבדוק אף בבעלה הראשון. **הרמ"א גם הוא** כתב שסברא ראשונה עיקר והיינו שיכולה לבדוק עצמה גם בבעלה הראשון, **אבל הש"ך(יד)** כתב "שאיין להורות בבדיקה בבעל הראשון דהא הרמב"ם ורש"י אוסרים בדיקה בראשון וגם הראב"ד והרמב"ן אוסרים בדיקה בזה"ז שאיננו בקיאים", והוסיף הש"ך- "אבל הרבה אחרונים הקלו בכך וביניהם **המהר"ם מלובלין הב"ח ושאר אחרונים" ועיין בפת"ש(כא)** שמביא סוללת אחרונים שמקילים בכך.

שו"ע- "אם שמשה סמוך לוסתה⁷⁵, אנו תולין ראייתה משום וסתה⁷⁶ ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמישי".

סעיף ה' - אשה שיש לה מכה:

שו"ע- "אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה⁷⁷. ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה⁷⁸".

⁷⁵ **האחרונים כאן נתקשו -** "וכי ברשיעי עסקינן?" כיצד יתכן שמשמשת סמוך לוסתה (הרי אסור כפי שהתבאר לעיל **בסימן קפד', ב'?**)?

- **פרישה -** מדובר ביוצא לדרך שהתירו לו לשמש בשעת וסתה (קפד', י').
- **מה יאמר ר"ת** שאסר לשמש ביוצא לדרך והעמיד ששרי רק קרבה? - יסביר את כל ההיתר לא בסמוך לוסתה אלא כפי שנסביר (הערה הבאה) בדעת רש"י או מרדכי שיש להסביר אחרת את הדין שתולים בוסתה.
- עברה ושמשה בזמן אסור.
- מדובר בקטנה שאין חוששים לוסתה (כדלעיל, קפד', ס"ג) ואח"כ התברר שזה זמן וסתה.

⁷⁶ כדברי **הגמ' בנדה סו' -** "ואם יש לה וסת תולה בוסתה".

בב"י הובאו שלושה פירושים למשפט זה:

- א. **רש"י -** אם יש לה וסת לקלקול, היינו שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפעמים כן ולפעמים לא - תולה עצמה בזה ומשמשת בלא בדיקה כי אומרת בטח היה כאן קלקול ולכן ראתה בתשמיש ועכשיו לא אראה.
  - ב. **רמב"ם, רמב"ן, רשב"א -** אם שימשה סמוך לוסתה אנו תולין ראייתה בשביל וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש. **וכ"פ הטור.**
  - ג. **מרדכי -** מדובר באשה שיש לה וסת קבוע, וכל דם שרואה בתשמיש בין הוסת הקבוע היא אומרת שזה דם טוהר וכלל לא הייתה צריכה לראות כי יש לה וסת קבוע שרק בו רואה דם איסור.
- השו"ע פסק למעשה כרוב ראשונים -** שאם שימשה סמוך לוסתה - תולים הדם בוסת ולא בתשמיש.

⁷⁷ **מתי תולים שהדם במכה:** בגמ' פרק תינוקת - **נדה סו' איתא -** "ונאמנת אשה לומר מכה יש לי מן המקור". ובאמת זו מחלוקת גדולה שנחלקו הראשונים ואחרונים - מתי אנו תולים לומר שהדם שהאשה ראתה הוא דם מכתה. באופן כללי נאמר שהשיטות נחלקות עד כמה אנחנו צריכים לדעת בודאות שזה בא מן המכה על דרך החיוב היינו הרגישה ממש שהדם בא מן המכה ומצד שני על דרך השלילה - שזה הגיע בזמן כזה שרוב הסיכויים הם שזה דם מכה כגון שלא היה קרוב לשעת הוסת הקבוע שלה. להלן יתבאר בע"ה שיטות הראשונים בסוגיה, פסיקת השו"ע והרמ"א ומחלוקת האחרונים בהבנתם:

נחלקו הראשונים מתי תולים לומר שזה דם מן המכה:

- **רשב"א -** נאמנת אשה לומר שיש לה מכה באותו מקום ושיתכן שהדם משם, אבל אינה צריכה לומר שהרגישה ממש את הדם יורד מאותה מכה.
  - **הגה"מ, תרומה -** צריכה לומר שיש לה מכה ושגם הרגישה שהדם יורד מהמכה עצמה. בנוסף הוסיף - שבשעת וסתה אינה תולה במכה אפילו הרגישה הדם ממנה. ושבכתמים תמיד תולים לומר שהדם בא מן המכה.
  - **רמב"ם -** חלק שגם בשעת וסתה תולה במכה, כי וסתות דרבנן והיא בחזקת טהורה - אז תמיד נתלה שזה דם מן המכה אם הרגישה ממנה, עד שנדע שזה דם איסור בודאי.
- הב"י הקשה על שיטתו -** מדוע באשה רגילה אתה חושש לשעת וסתה ואוסרה, ואילו כאן באשה שיש לה מכה אתה מיקל בשעת וסתה ועוד במקרה שהיא רואה דם לפניך?
- ותירץ -** שאין להקשות מאשה עם מכה לאשה שאין לה מכה, כי באשה שאין לה מכה אין במה לתלות ובודאי הדם שתראה יהיה דם איסור, אבל כאן שיש לתלות שזה דם מכה - אפילו הגיעה וסתה יש לנו במה לתלות אז תלינן, כי וסתות דרבנן, ואין דנין אפשר (לתלות בדם מכה) מאי אפשר (שאיין לה מכה אז א"א לתלות שהדם משם).

- **הר"ר איסרלן**- נשאל על אשה שיש לה מכה, האם יכולה לתלות שהדם בא מן המכה כשלא הרגישה שהדם זב מהמכה עצמה? **וענה**- שאין לסמוך רק על זה שיש לה מכה אלא צריך שממש תרגיש את הדם יוצא ממנה. אולם במקרה המסויים ההוא כתב להתיר מצירוף של כמה סיבות:
  - א. יש לה מכה.
  - ב. כשעושה בדיקה מוצאת דם רק באותו צד של המכה ולא בחלק העליון והאמצעי של העד, סימן שזו מכה מן הצד ולא דם מן המקור.
  - ג. כשבדקת קוואב לה באותו מקום של המכה ולא בשאר מקומות.
  - ד. מצרף את שיטת המרדכי בהסברו לגמל- שהרואה דם מחמת תשמיש- "אם יש לה וסת תולה בוסתה"- שפירש שהכוונה היא שאשה שיש לה וסת קבוע וראתה דם בתשמיש שלא בזמן הקבוע- תולה בוסתה לומר שמה שראתה עכשיו אינו דם אסור כי אין זה זמן הוסת הקבוע אלא כנראה דם טוהר ממכה או דם מיעוך שבא מהתשמיש.

פסיקת השו"ע והרמ"א:

- **השו"ע כתב** שאם יש מכה באותו המקום תולין במכתה, ולא ברור אם בכל מקרה תולים במכה או דווקא בידעת שהדם יוצא ממנה.
  - **הרמ"א כתב על דברי השו"ע** שיש להתיר ולסמוך על המכה רק אם יש לה וסת קבוע ואז גם אם לא הרגישה שהדם יוצא מהמכה עצמה- אפשר לתלות שהוא בא מן המכה (כמהר"י איסרלן). או במקרה ואין לה וסת קבוע אפשר לתלות במכה אם יודעת שודאי מהמכה יוצא הדם או שיש ס"ס- ספק הדם בא מן המקור או מהצדדים וספק אם במקור הדם מהרחם או מהמכה.
  - **הש"ך (כ') הסביר שהרמ"א פסק כהבנת מהרא"י**- שיש לצרף למכה את זה שרואה דם בוסת קבוע ולתלות שאם לא הגיע הוסת כנראה הדם שרואה אינו דם נדה, **וכפי שפסק מהר"ר איסרלן (להלן מהרא"י)**, וכל זה רק לענין שלא להוציא אשה מבעלה אבל צריכה לישב ז' נקיים. הש"ך חלק ולא קיבל את הס"ס שהזכיר הרמ"א.
  - **אבל הט"ז (י') כתב** שלא ירד לסוף דעתו של הרמ"א והקשה עליו מס' קושיות והאריך לדחות את שיטת הרמ"א. **הט"ז החמיר והסביר שהראשונים ובכללם המרדכי לא הקלו אלא במכה שידוע שמוציאה דם**, ושזה מוכח ממה שפסק השו"ע בסעיף ז' גבי המוצאת דם במקום אחד בצדדין – שם מוכח שתולים להקל רק כי יודעת שהדם יצא מהמכה. ומזה נלמד גם בסעיף ה' שלא הקל השו"ע לתלות במכתה אלא בידוע שמכתה מוציאה דם.
  - **הט"ז הוסיף** שאפשר להקל גם במקרה שבשעת הכאב מצאה דם, ואח"כ הוסיפה למצוא דם אף שפסק הכאב. וכן הקל לתלות במכה שרגילין נשים אחרות לראות דם ממכה כזו, אע"פ שהיא עצמה אינה יודעת שהדם משם.
- לסיכום מחל' ש"ך-ט"ז- הט"ז החמיר** שאפשר לתלות ולהקל בדם המכה רק במקרים שונים שברור שהדם בא מהמכה ולא מספיק שיש לה וסת קבוע, **לעומת הש"ך** שהבין להקל אפילו בלא ברור שהדם מהמכה אבל כן יש וסת קבוע ותולים שזה מן המכה כי לא ראתה בזמן וסתה, או אפילו בזמן וסתה אם ודאי הדם מן המכה, **כרמ"א**.
- סיכום כללי (ספר "תלמודו בידו", עמ' כב'): הגמ' בנדה סו' אומרת שנאמנת אשה לומר שיש לה מכה במקור שממנה דם יוצא. מתי תולה הדם במכה?**

❖ ראתה דם שלא בשעת וסתה:

- **אם המכה היא זו שבוודאות מוציאה דם**- מוסכם שתולה הדם במכה, כן משמע הן מהשו"ע והן מהרמ"א.
  - **יש מכה אבל מסופקת אם ממנה בא הדם**-
- א. מהשו"ע משמע כרשב"א שתולה אף במכה שספק אם מוציאה דם, **שלא כתרומה והגה"מ** שכתבו שתולה רק במכה שוודאי מוציאה דם. דהיינו השו"ע מיקל.
- ב. הרמ"א חילק בין יש לה וסת קבוע לאין לה וסת קבוע:

רמ"א - "וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע⁷⁹, ואז יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה, אף על פי שאינה יודעת בודאי שמכתה הוציאה דם⁸⁰. (כך משמע בפסקי מהרא"י סימן מ"ז ובהגהות ש"ד) וכן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק

אם יש לה וסת קבוע: תולה במכה אפילו שאין וודאות שממנה יצא הדם. ובאופן פשוט זה בהסתמך על **המרדכי** שכשיש לה וסת קבוע תולים כל דם שאינו בזמן וסת כדם טוהר. **מהש"ך(כא) משמע** שמודה לרמ"א אבל סומך להקל רק לעניין שלא תתגרש מבעלה אבל ז' נקיים עדיין חייבת לספור. **אבל אם אין לה וסת קבוע:** אינה תולה במכה אלא אחד מהשנים: או שודאי הדם ממנה, או שיש ס"ס כגון: ספק אם הדם בא בכלל מן הצדדים ולא מן המקור ואם תאמר מן המקור - שמא הוא מהמכה שבמקור.

ג. **הט"ז(י) מחמיר** - שגם אם יש לה וסת קבוע - אין תולים שהדם בא מן המכה אלא כודאי שהדם בא מן המכה. **❖ ראתה דם בשעת וסתה:** או ביום ל' למי שאין וסת קבוע: **פסק הרמ"א כתרומה והגה"מ** שאין תולה את הדם במכה שאם לא כן לא תטמא אשה זו שיש לה מכה לעולם, **ושלא כרמב"ם ורשב"א** שהקלו אף בשעת וסתה לתלות במכתה. אמנם גם הרמ"א מודה שכל זה לעניין שצריכה לספור ז' נקיים, אבל לעניין רואה דם מחמת תשמיש שצריכה להתגרש מבעלה - לא החמירו ויכולה לתלות בדם המכה לשם כך. **הנוב"י(פת"ש, לג') כתב** שדווקא אם מרגשת שהדם בא מהמקור אינה תולה בשעת וסתה, אבל אם לא הרגישה כן תולה אף בשעת וסתה.

❖ **דינים נוספים:**

1. אם דם מכתה שונה מדם ראייתה - אין תולה את הדם במכתה, אולם נראה מהשו"ע שלכתח' אינה צריכה לחוש לכך.
2. כאב בשעת תשמיש - וראתה דם, האם מתייחסים לכאב כמכה ותולים הדם בו? **הפת"ש(כז') הביא בשם הסדרי טהרה** שאין להתייחס לכאב בשעת תשמיש כמכה, אבל מ"מ מועיל הכאב היכא דיש לה מכה שאינה יודעת אם מוציאה דם, דהכאב מוכיח שהדם בא מן המכה.
3. ראתה כתם - בכל עניין תולה במכה, כי בכתמים מקילים. אמנם נחלקו האחרונים האם ה"ה ברואה כתם בשעת וסתה: **הש"ך, שבט הלוי וטהרת הבית הקלו** - שאפילו בשעת וסתה תולה הכתם בדם המכה, ואילו **הנוב"י** החמיר שבשעת וסתה אין תולה במכה.

⁷⁸ **האם צריך לבדוק את הדם שרואה שמא הוא דם שונה מדם הוסת(ואז לא תוכל לתלות בו)(ב"י):**

נחלקו הראשונים האם כדי לתלות בדם שהוא מן המכה יש קודם כל לראות שהוא שונה מדם הוסת הרגיל, ורק אחרי שיבררו שהוא שונה יהיה אפשר לומר שזהו דם מכה ולא דם מהרחם, או שמא בסתם אין הבדל במראה בין דם מכה לדם וסת ולכן בסתמא אפשר בכל דם לתלות שהוא מן המכה ורק אם התברר שיש הבדל בין מראות הדמים יש לבדוק האם הדם שראתה הוא במראה של דם המכה.

- **רמב"ן** - האידנא א"א לתלות בדם המכה, כי מראהו שונה מדם וסת והרי אין אנו בקיאים במראות. ו**כ"כ ר' ירוחם** לנהוג אע"פ שזה יביא לידי גירושי האשה מבעלה.
  - **אבל הרא"ש והרבה מהראשונים חלקו** - שבסתמא מראה דם וסת ודם המכה הם זהים ואין צריך לבדוק ולברר האם זה מראה של דם המכה. אבל אם התברר שיש שוני בין הדמים - צריכה מעתה לברר.
- מלשון השו"ע** נראה שפסק כרוב הראשונים - שבסתמא דם מכה אינו שונה מדם וסת ולכן אפשר לתלות בו, ורק אם התברר שדם מכתה שונה מדם הוסת - רק אז אין תולים בדם מכתה.
- הט"ז(ט') כתב** שאע"פ שלכתח' לא צריך לברר האם הדמים נראים שונה, מ"מ אם שני הדמים עומדים לפני יש עליו לברר - דכל היכא שיכול לברר בקלות - מבררים.

⁷⁹ **פת"ש(כו') - חו"ד** - גם חצי וסת קבוע מהני הכי בזמן - היינו שבזמן שאף פעם לא רואה בו - חשיב כוסת קבוע.

⁸⁰ **הסבר דברי הרמ"א: הש"ך(כ')** כתב שהרמ"א פוסק כמו מהר"ר איסרלן - שאפשר לתלות שהדם מהמכה רק בצירוף זה שיש לה וסת קבוע וכהבנת המרדכי שאם יש לה וסת קבוע תולים שדם שלא ראתה בזמן וסתה אינו דם נדה אלא דם טוהר כגון ממכה וכד', ולכן מקילים לתלות בדם מכה.

אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין, תלינן במכה מכח ספק ספיקא, ספק מן הצדדין או מן המקור, ואת"ל מן המקור, שמא הוא מן המכה. אבל אם ידוע שבא מן המקור, אף על פי שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם⁸¹. (כן משמע במרדכי ה"נ ובהג"מ פי"א דא"ב) (ועיינן ס"ק כ"ב). ומי"מ בשעת וסתה, או מלי יום ללי יום, אינה תולה במכתה, דאל"כ לא תיטמא לעולם. (גי"ז שם ובב"י בשם סמ"ג וסמ"ק). וכתמים, תולה בה בכל ענין (במרדכי)."

סעיף ו' - נאמנת אשה לומר יש לי מכה באותו מקום:

שו"ע - "נאמנת אשה לומר: מכה יש לי באותו מקום⁸² שהדם יוצא ממנה"⁸³.

רמ"א - "וכן אם אומרת: ברי לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה. (מהרי"ו סימן כ"ה)".

סעיף ז' - כשבודקת מרגישה במקום אחד שממנו הדם:

שו"ע - "אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כללי".

תולים במכה רק כדי להציל מגירושין: הש"ך (שם) כותב שכל מה שמקילים להתיר האשה ע"י שתולים שהדם שראתה הוא ממכה ובבעלת וסת קבוע- זה רק כדי למנוע גירושין, דהיינו שלא תחשלב רואה מחמת תשמיש ותצטרך להתגרש, אלא תולים דהוי דם מכה. אבל בסתם אשה שראתה דם וסוברת שזה דם מכה (אבל לא הרגישה בוודאות שזה זב מן המכה)- אין להקל שלא תצטרך לספור ז' נקיים אלא אומרים שזה דם אסור ויש לה לספור ז' נקיים ככל רואת דם. כל זאת מכיוון שהרמ"א מצרף כאן את שיטת המרדכי שהיא הסבר שלא התקבל על כולם אלא רוב ראשונים חלקו עליו וביניהם רש"י, רמב"ן, רשב"א, רמב"ם וטור- שהסבירו אחרת את גמרת "אם יש לה וסת תולה בוסתה". וז"ל הש"ך - "ואשר נסתפק מעלתך אם יש להקל כדברי המרדכי בפירוש "ואם יש לה וסת תולה"- קולא גדולה היא ומי הוא אשר חיילים יגבר להקל נגד כל הפוסקים האחרים" ולכן התיר רק שלא להחזיקה רואה מחמת תשמיש שאז תצטרך ממש להתגרש מבעלה. אבל הב"ח חלק וכתב שתולים בכה"ג להקל בכל עניין, אפילו לענין שלא תצטרך לספור ז' נקיים, כי סו"ס נאמר דהוי דם טוהר- דם של מכה.

⁸¹ הדרך השניה שבה אפשר לתלות שהדם בא מן המכה היא אם יודעת האשה בוודאות שהדם בא מהמכה, והיינו שהרגישה שהדם זב מהמכה עצמה. הט"ז כתב שבמקרה כזה היא אפילו לא צריכה לשבת ז' נקיים (לעומת מה שראינו לעיל בשם הש"ך שרק לענין שלא יתגרשו יכולים לסמוך הדם שראתה הוא ממכה).

⁸² האם אשה יכולה לתלות את הדם במכה של טחורים (פת"ש ל')- כתב בשו"ת חת"ס שאין לתלות דם במכה של "עורק זהב" (=טחורים), כיוון דאינו שכיח שיצא דם של פי הטבעת דרך המקור, חוץ מבמקרה חריג שידוע שנסתם עורק הזהב. אבל הנוב"י כתב דלא שייך כלל במציאות שדם של עורק הזהב ייצא דרך אותו מקום ולעולם אינה יכולה לתלות בזה. ⁸³ נאמנות אשה אחרת: כתב בשו"ת חת"ס לגבי אשה שראתה דם כמה פעמים אחר תשמיש, ואמה של האשה אומרת שבדקה וראתה פצעים ומכות בחדר בטנה- דנאמנת. מכיוון שעד אחד נאמן באיסורים כשלא אתחזק איסורא, וק"ו בנידון דידן שלא מצוי שתראה אשה דם מחמת תשמיש, ודרך אשה שיש לה פצעים אחרי הלידה.

דין זה רלוונטי לימינו לנשים שהם "בודקות טהרה" שלמדו והתמחו לדעת כיצד בודקים אשה שרואה דם שמא זה דם ממכה שבתוכה.

סעיף ח' - נאמנות רופא להתיר הרואה מחמת דם:

שו"ע - "אם תרצה להתרפאות, צריך שיהיה קודם שתתחזק. אבל לאחר שתתחזק, יש מסתפקים⁸⁴ אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אח"כ. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל: נתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות, וניכר שהועילו, יש לסמוך אף על עו"ג⁸⁵."

סעיף ט' - הרואה מחמת תשמיש שהפחידה ונפל ממנה חררת:

שו"ע - "הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. ובזמן הזה אין מתירין ע"י רפואה זו (הרמב"ן וראב"ד בס' ב"ה). ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלוקלה (ראב"ד שם)⁸⁶."

⁸⁴ **רפואה המוכחת שעובדת:** כתב הב"ח שאם הרופא שרוצה לסמוך עליו עשה רפואה זו לאשה אחרת (כשהיה מותר לה לסמוך על רפואה כגון קודם שהוחזקה ג' פעמים) - יכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שנתחזקה בשלוש פעמים, ומותרת לשמש בפעם הרביעית אחר הרפואה. אבל יש שחלקו שאין לדמות בין ריפוי של אשה שהוחזקה לרואה מחמת תשמיש לכזו שלא הוחזקה עדיין ולכן אין ללמוד מאשה כזו שלא הוחזקה לריפוי של אשה שהוחזקה כבר כרואה מחמת תשמיש.

⁸⁵ **נאמנות רופא בענייני נדה:** הראשונים נחלקו האם לסמוך אל אמירתו של רופא ביחס לענייני נדה:

- **ב"ספר התרומה** כתב שצ"ע אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אחרי שקבעה ג' פעמים שראתה דם מחמת תשמיש, ואפילו אם הוא רופא מומחה.
  - **אבל ריצב"א** כתב שאם אמר לה הרופא שהיא התרפאה - משמשת על סמך דיבורו אם הוא ישראל. אבל בגוי אפילו מומחה לרבים שאינו משקר כי לא מרע נפשיה - מ"מ אין להתיר, כי על הגויים נאמר "אשר פיהם דבר שוא", ומ"מ אם האשה תראה שפסק דם וסתה ע"י רפואות וניכר שהם הועילו - נראה דיש לסמוך אף על הגוי...".
  - השו"ע כתב להלכה - שיש מסתפקים האם מותר לסמוך על הרפואה לשמש לאשה שראתה מחמת דם, ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל או במקרה שנעשתה לה רפואה שניכר שהועילה יכולה לסמוך אפילו על רופא גוי.
- האחרונים דנו בדיון זה עם התחדשותה של הרפואה ורתימת הטכנולוגיה לעולם הרפואה:**

- **ש"ך בשם הב"ח** - רפואה שהוכחה שיעילה למי שראתה פעם או פעמיים מחמת תשמיש - סומכים שתועיל גם לאשה שהוחזקה לרואה מחמת תשמיש. **אבל בפת"ש (לח')** דחה דבריו שכן אין ללמוד הצלחת רפואה באשה שלא הוחזקה לרואה מחמת דם לאשה שכן הוחזקה.
  - **חת"ס (פת"ש, לח')** - אין ללמוד מהצלחת רפואה בגוף של נכרית לגוף של ישראלית, שאין טבע גופם שווה, בין השאר בגלל שהם אוכלים שקצים.
  - **חת"ס, שם** - רופאים לא נאמנים על גוף מסויים לומר שכך וכך אלא באופן כללי האמינו לרופאים להעיד שיש מציאות של חולי מסויים או תופעה מסויימת בעולם.
  - **שו"ת "דברי חיים" (ח"ב, סימן ע"ז), טהרת הבית לגרע"י, סימן ה', סע' ח'** - בימינו שהתחדשה הטכנולוגיה ויש בדיקות מדוייקות ע"י צילומים וכד' - אפשר לסמוך על רופא ואפילו גוי כי זו מילתא דעבידא לגילויי ולא מרע הרופא אומנותיה.
- ⁸⁶ **ריפוי אשה מראיית דם ע"י הפחדתה:** נדה, סו, א' - "היא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי נרפאה זאת" - ומכאן נשמע שע"י שמבהילים את האשה ויורדת חררה נרפית וחוזרת לחזקת טהרה. **וכתב על כך בב"י** - "ואיני יודע למה השמיטו שאר הפוסקים דין זה דהא כיון דעבד בה רבי עובדא ולא אשכחן מאן דפליג עליה משמע ודאי דהלכתא כוותיה" - והיינו שמהב"י נשמע שיש להתיר אשה ע"י הפחדה כזאת.

סעיף י' - הרואה דם בליל טבילה ואחרי לידה:

שו"ע- "הרואה דם בשעת תשמיש, מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר. מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה, כגון ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת (צריכה לפרוש) ליל של טבילתה, ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישית, דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זמנא"⁸⁷.

רמ"א- "ואם ראתה ג"פ, כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לבעלה כאילו ראתה ג"פ רצופים"⁸⁸, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה"⁸⁹. (תשובת רשב"א סימן תתל"ט מביאה ב"י). ואם אירע לה שראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה, או ראתה אחר כל לידה ג' פעמים, ובנתיים לא ראתה, יש שכתבו להקל להתירה לבעלה, כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מכח לידתה, שהוכו הצדדים מכח לידתה, ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך, ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה. (הגהות ש"ד סימן מ"ז ותשובת רבי יוחנן). וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהוחזקו ביאות של היתר, אחר ביאות של איסור. אבל אם ראתה ג' פעמים רצופין אחר לידה, לא תלינן בלידה"⁹⁰, אלא צריכה בדיקת השפופרת. (כך משמע שם). מיהו כ"מ שצריכה בדיקה, אם עברה ושמשה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מבדיקת השפופרת כנ"ל (ד"ע).

אולי מכיוון שפסקו הלכה כרמב"ן שכתב- "דהאידינא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם", **וגם הרב"ד פסק** כן שהאידינא אנחנו לא בקיאים בבדיקות, בין בשפופרת בין בחררת ולכן אינה מותרת ע"י בדיקות אלו.

אבל ב"דרכי משה" (ה') חלק על תירוצו של הב"י- מכיוון שאם היו הפוסקים סוברים כרמב"ן שהאידינא לא מתירין כי אין אנחנו בקיאים בבדיקות כאלו- אז לא היו צריכים לפסוק ולהתיר בדיקת שפופרת. **ולכן תירץ תירוצו אחר:** שדווקא בבדיקה הספציפית הזו אנחנו לא בקיאים ולכן אנחנו לא סומכים עליה ועוד שאיכא למיקם עליה דמלתא ע"י בדיקת שפופרת.

⁸⁷ פשוט ההלכה היא שהרואה דם בתשמיש שאחר טבילה- צריכה לחוש לזמן זה גם בפעם הבאה ולכן לא תשמש בליל טבילתה אלא ביום שאחרי כן. ואפילו מי שקבעה לה וסת לראות דם בתשמיש שביליל הטבילה יכולה לשמש ביום אחר שלא בליל הטבילה.

⁸⁸ **כיצד אפשר לעקור וסת של רואה מחמת תשמיש אחר הטבילה (פת"ש, מה):** דהיינו, אשה שראתה דם מחמת תשמיש ג"פ ביום שאחרי טבילתה- חוששת מעתה לזמן זה ואסורה לשמש בו. האם אשה זו יכולה לעקור את הוסת הזו?

- **חוו"ד-** א"א לעקור וסת זו א"כ שמשה בליל שני של טבילתה באיסור ולא ראתה, דוסת אינו נעקר אלא כעין שנקבע. ולא מהני בדיקת שפופרת לעניין זה.
- **עמודי כסף-** שפיר מהני בדיקת שפופרת, אבל רק בדיוק באותו זמן שראתה, דהיינו- תעשה בדיקת שפופרת אחר טבילה ואז זה יהיה בדיוק כפי שראתה.

⁸⁹ הרמ"א מדבר פה על אשה שרואה תמיד בביאה הראשונה שאחרי הטבילה, זה שונה מאשה שרואה בליל טבילתה כי אשה זו יכולה לשנות ולא לשמש בליל טבילתה, אבל כאן מדובר באשה שתמיד רואה בביאה הראשונה שמשמשת אחרי הטבילה (לא משנה באיזה לילה היא), לפיכך יוצא שאינה יכולה לשמש לעולם.

האחרונים נחלקו האם מדובר שהיו ביאות בין ה- ג' פעמים שנוצרו או שלא היו, כי אם היו הם שוברות את הרציפות לקביעת החזקה. ⁹⁰ **רואה מחמת תשמיש ביום ידוע (פת"ש, מד):**

אשה שראתה מחמת תשמיש ג"פ רצופים באותו יום בחודש- האם נאסרת לעולם שהרי היא הוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש או שתולים שרואה מחמת תשמיש דווקא ביום זה בחודש ולכן ביום אחר בחודש תהיה מותרת:

- **תורת השלמים-** אשה כזו אינה אסורה אלא באותו יום בחודש ולא נאסרת משום רואה מחמת תשמיש, וזאת מכיוון שיש כאן וסת המורכב מימי החודש ותשמיש, ולכן כל שעבר אותו זמן- מותרת לשמש.

סעיף יא' - הרואה מחמת תשמיש כל חצי שנה:

שו"ע - "אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בגי' וסתות שוים, ולא בדילוג. מיהו חוששת לאחרון פעם אחד, וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת. אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלש פעמים".

סעיף יב' - דין מי שנמצאה להיות רואה מחמת תשמיש:

שו"ע - "הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא א"כ רוצה להשהותה ע"י שלישי. ולא ילך אצלה, אלא בעדים".

סעיף יג' - דין בתולה לעניין רואה מחמת תשמיש:

שו"ע - "הבועל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מחזקין שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש⁹¹. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש".

רמ"א - "ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א', אם אין לה צער כלל בשעת תשמיש, הרי היא ככל הנשים ולא תלין בדם בתולים. (תשובת מהר"ם פדואה סימן י' ט"ו). מי שיוצא דם ממנו דרך פי אמה, ושמש, האשה תולה בו (ב"י בשם תשובת הרשב"א). וע"ל סימן ק"ץ (סעיף כ')".

סעיף יד' - דין אשה שיש לה מכות ואינה יכולה לטבול:

שו"ע - "אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יבטל מפריה ורביה".⁹²

- **חוות דעת** - חולק, ואומר שאשה זו היא ככל רואה מחמת תשמיש, וכ"כ בשו"ת חת"ס. אמנם מודה החת"ס שאם יש הוכחה שראתה מחמת הזמן המסויים כגון סמוך לטבילה שכנראה קרירות המים וכד' גרמה לכך - שוב אינה נחשבת לרואה מחמת תשמיש לגמרי אלא רק בצירוף הזמן הזה שיגיע.
- ⁹¹ **פסק השו"ע** שבתולה הרואה דם תולים שזהו דם בתולים שכך למדו בתוספתא - "כולן בודקין אותן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין", אבל ברגע שפסקה מלראות דם זה אמרים שהפסיק דם הבתולים והדם הבא שתראה הוא דם רגיל וממנו והלאה חוששים לרואה מחמת תשמיש.
- אבל הרמ"א חלק** שאפילו אם לא פסקה לראות אלא שפשוט לא היה לה צער כלל בשעת תשמיש - הרי היא ככל הנשים, ולחומרא זו הסכימו הש"ך והט"ז שהוכיחו כן גם מדברי הב"י בסופו שכתב - "מסתפינא להקל אא"כ יהיו ידיים מוכיחות שהוא דם בתולים".
- ⁹² **סיכום קצר - מקרים בהם אשה הרואה מחמת תשמיש מותרת לבעלה (שו"ת "היכל שלמה", עמ' ק):**
  - א. לא ראתה מיד אחר התשמיש - תולים שלא בא מן התשמיש אלא אחרי כן ונחלקו מה הכוונה מיד אחר התשמיש, והרמ"א הביא בשם הראב"ד שהם לא יודעים מהו השיעור של סמוך ולכן מחמירים.
  - ב. בדקה בשפופרת - ונחלקו האם מועילה בדיקה זו גם אחר שראתה ג"פ עם בעלה הראשון.

סימן קפח' - דיני מראות הדם:

סעיף א' - אלו מראות מטמאים:

שו"ע - "כל מראה אדום⁹³, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור⁹⁴. ואין טהור אלא מראה לבן וכן מראה ירוק⁹⁵, אפילו כמראה השעוה או הזהב, וכ"ש הירוק ככרתי או כעשבים. (מרדכי). (וכן מראה שקורין

- ג. ראתה כששמה סמוך לוסתה - ונחלקו הראשונים מאי חשיב "תולים בוסתה", ובאופן פשוט משמע שאם זה בזמן שרגילה לראות בו דם - תולים הדם הגיע בגלל הזמן ולא בגלל התשמיש.
- ד. ראתה כשיכולה לתלות במכה.
- ה. נתפאה - ומחלוקת האם רופאים נאמנים לענייני נדה.
- ו. הפחידה פתאום ונפל ממנה חררה - יש מתירים והאידנא נראה שלא בקיאים בבדיקה זו.
- ז. עברה ושמה ולא ראתה דם.
- ח. לתלות בדם הבתולים.

⁹³ **תם שבליה נראה טמא וביום טהור:** כגון שאשה הגיעה לפניו עם העד בליה והיה נראה לו לטמא אבל כשראה ביום נראה לו כטהור - **כתב בשו"ת גבעת שאול** שהולכים אחר היום, ובסד"ט הסכים לכך רק במקרה שבליה הסתפק.

⁹⁴ **דין מראה חום (פת"ש, ס"ק א'): מובא בסדרי טהרה, סימן קפח', סק"א, ובשו"ת יעבץ - מצאתי כתוב, דם הנוטה לצבע בריון (חום) שהוא כעין קליפת הערומונים ומשקה הקפה, טהור הוא, ואין צריך לומר בכתם, לפי שאינו נוטה לאדמומיות כי אם לשחור, וכבר שנינו - שחור כחרת - דיהה מן טהור."**

הלכה למעשה - נחלקו הפוסקים בדין חום:

- **משמרת הטהרה (עמ' רחצ')** - יש המטהרים אפילו כשמצאה בבדיקה, ובחום בהיר הנוטה למראה זהב - מטהרים אפילו כשראתה ע"י הרגשה.
  - **טהרת הבית** - אם ראתה החום בהרגשה - היא טמאה, אם ראתה בבדיקת עד - הרי היא טהורה, ואם ראתה בבדיקה של הפסק טהרה - יש להחמיר אבל בחום בהיר כזהב - טהורה אף בהרגשה ואף בהפסק טהרה.
  - **שבט הלוי** - החמיר יותר, שבהפסק טהרה מחמירים גם בחום בהיר, והוסיף שבדומה לבורדו ודאי יש להחמיר גם למקילים כיוון שנוטה מאוד לאדום, ובכתם אפשר דיש להקל לפי העניין, במיוחד בחום בהיר מאוד שדומה יותר לצהוב.
- ⁹⁵ **מראה ירוק:**
- בדין מראה ירוק נחלקו התנאים (בנדה דף יט') - **עקביא בין מהללאל** טימא בו ואילו **חכמים** הקלו והתירו בו, שכלל אינו ממראות הדמים והוא אינו אוסר.
  - **בב"י מבאר שכל מה שהם נחלקו** זה דווקא בירוק הדומה לזהב שבו עקביא בן מהללאל החמיר כי לשיטתו יש בו מעט מראה אדמומי, אבל בירוק הדומה לכרתי - לכ"ע לא נחלקו וודאי אין לו מראה אדום ולכ"ע שרי. **למעשה בכל מראה ירוק מותרת שכן הלכה כחכמים** שהתירו בירוק גם הדומה לזהב.
  - **השל"ה (פת"ש, ב') כתב - שאין להקל בירוק, אא"כ יש צדדים אחרים לצרף.**
- ❖ **מראות שאינם אדום, ירוק או לבן (ב"י):** כל מראה שאין להסתפק שמא יש בו אדמומית - אין בו איסור ומה שכתב לבן או ירוק זה כדוגמא בעלמא.
- ❖ **האם חכם צריך לחשוש שמא ישתנה המראה של העד שהוא בודק (ש"ך, ג'; ט"ז, א'):**

בל"י בלוי"א בכלל ירוק הוא), ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה⁹⁶ (ד"ע דלא כת"ה סימן רמ"ו דמגמגם בזה)⁹⁷.

- **הב"ח החמיר** שבכל מראה ירוק צריך להמתין עד שהוא יתייבש, שמא בתחילה נראה כולו ירוק, אבל כשיתייבש יתגלו בקצותיו מראות אדומים ותהיה אסורה.
  - **אבל הש"ך והט"ז חלקו מכל וכל על דברים אלו** - "ודבריו תמוהים..."⁹⁸, "ואין נוהגין כן..."⁹⁹. **הט"ז מביא 5 ראיות לסתור** שיטה זו של הב"ח וסיים - "ע"כ נראה דלית מאן דחש לאותה חומרא שלא לראות כשהוא לח". וטעמים - כי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, וכן מוכח מרבי בנדה כ: שראה מראה בעודו לח, וכן - אחזוקי ריעותא לא מחזיקין.
  - **שו"ת חכם צבי(פת"ש, ג')** - לעולם הולכים אחר המראה בשעת היציאה מהגוף, בין לקולא בין לחומרא.
- ⁹⁶ **דין אשה שהרגישה פתיחת מקור:** במקרה וראתה דם - ודאי אסורה מדא'ו, שהרי יש כאן הרגשה עם מראה איסור, כל שאלתינו היא על אשה שהרגישה פתיחת מקורה אבל אחרי כן שבדקה לא ראתה אלא מראה לבן - האם אנחנו תולים שההרגשה הייתה של אותה מראה לבן וממילא היא מותרת או שחוששים שמא גם יצאה טיפת דם כחרדל שנימוחה או נעלמה במראה הלבן ותהיה אסורה?
- אשה שהרגישה ובדקה מיד ומצאה מראה לבן שיש בו סמיכות:**
- **תרומת הדשן** - מעיקר הדין נאסרת בהרגשה רק כשאין לה במה לתלות אותה, אבל אם ראתה מראה לבן אחריה תולים בו את ההרגשה ונשארת טהורה. אבל למעשה כתב - "אמנם ירא אנכי להקל אם נמצא על העד לחלוחית דסמ"ך ויש בו מישוש קצת אע"ג דלובן הוא מפני הטועים, אבל אם אינו אלא מראה וכמו צבע בעלמא, וגם לא הרגישה - יש לטהר".
  - **ב"י** - כתב שדבריו של תה"ד הם חומרא יתירה ואין שחשו אליהם, וממילא בכה"ג שהרגישה ומצאה מראה טהור - מותר כי תולים ההרגשה בו. גם הרמ"א פסק כשיטה זו.
- ⁹⁷ **דיני מראות דמים: במסכת נדה יט, א', במשנה** - "חמשה דמים טמאים באשה: האדום, והשחור, וקרקן כרכום, וכמימי אדמה, וכמזוג. בש"א: אף כמימי תלתן, וכמימי בשר צלי, וב"ה מטהרים. הירוק, עקביא בן מהללאל מטמא, וחכמים מטהרין... רבי יוסי אומר: לא כך ולא כך. איזהו אדום - כדם המכה, שחור - כחרת, עמוק מכן - טמא, דיהה מכן - טהור. וקרקן כרכום - כברור שבו, וכמימי אדמה - מבקעת בית כרם ומיצף מים, וכמזוג שני חלקים מים ואחד יין, מן היין השרוני".
- ובגמ' שם מבררים מניין שיש בכלל דם שהוא טהור** - "מנלן דאיכא דם טהור באשה? דלמא כל דם דאתי מינה טמא! אמר רבי חמא בר יוסף אמר רבי אושעיא: אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם - בין דם טהור לדם טמא..."
- א"ר אבהו: אמר קרא - דמיה דמיה - הרי כאן ארבעה. והא אנן חמשה תנן! אמר רבי חנינא: שחור - אדום הוא, אלא שלקה. תניא נמי הכי: שחור - כחרת, עמוק מכן - טמא, דיהה - אפי' ככחול טהור. ושחור זה, לא מתחלתו הוא משחיר, אלא כשנעקר הוא משחיר, משל לדם מכה - לכשנעקר הוא משחיר".
- אם כן**, מהגמ' יוצא שישנם חמשה מראות דמים שאוסרים את האשה מן התורה, אולם **בהמשך הגמ' שם בדף כ: מובא** שאף מגדולי האמוראים נמנעו מלפסוק בדמים כגון ר' יוחנן, רב אשי ועוד, ובשל כך **כתב הטור** - "אבל האידינא שנתמעט הבקיאיות חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק, וכן כל מראה שחור", דהיינו שאע"פ שמן התורה רק חמישה מראות בלבד אסורים, היום מחמירים שכל מראה שיש בו איזה נטיה לאדמומיות חוששים שמא הוא אסור ואין אנו בקיאים ומחמירים בו מספק. וכמו שמביאה **הגמ' שם, דף כ: -** שהיו כמה וכמה חכמים (אמוראים) דלא חזו דמא משום שלא היו בקיאים בכך.
- אבל ישנם מראות שלכ"ע מותרים הם ואין להם כלל מראה אדמומיות - "ואין טהור אלא בשתי מראות שהן הלבן והירוק, בין ירוק ככרתי. בין צהוב כזהב אפילו יש בו סמיכות והוא עב הרבה" (עכ"ל הטור).
- וז"ל של הרא"ש במסכת נדה פרק ב' -**
- "ובדורות הללו אין בקי במראות דמים לישען על חכמתו ולהפריד בין דם לדם ואפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים. כ"ש האידינא שאין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמומית אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזהב...".
- הגרי"ש אלישיב זצ"ל(קובץ תשובות, ח"א, סימן פג') נשאל** על קהילה בחו"ל שהרב שלה טיהר מראות שיש בהם אדמומית באומר כי הוא מבדיל בין דם טהור לטמא, וכתב כך: "קשה לי להאמין שכן הם פני הדברים שבדורנו אנו, דור יתום אשר נסתתמו מעיינות

רמ"א - "וכן עיקר. (ב"י וטור), דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב. (ת"ה סימן רמ"ו). (ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, ע"ל סימן קי"ץ)".

סעיף ב' - מתי אשה נאמנת ומתי אין סומכים על דבריה:

שו"ע - "נאמנת אשה⁹⁸ לומר: כזה ראיתי, ואבדתי. אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת: חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה⁹⁹".

החכמה... יהיה מי שירחיב עוז בנפשו להורות הלכה בדבר שקדמאי דקדמאי ראשונים כמלאכים פחדו ורעדו לפסוק בשאלות נשים פן יכשלו... אכן אם ח"ו נהיה כדבר הזה הרי מי שבא לידו (מקרה כזה שטיהר לו הרב מראה אדמומי בטוענו שאין זה דם נדה אלא המכה וכד') - עליו לבקש רחמים וישוב אל ה' וירחמהו וירשום על פנקסו שכשיבנה בית המקדש יציע הדבר לפני החכמים אשר יהיו בימים ההם - האם עליו להביא חטאת או אשם תלוי...".

❖ בדיקת עד בלילה:

נדה כ: - "רבי בדיק בלילה לאור הנר, רבי ישמעאל ברבי יוסי בדיק ביום המעונן... אמר רב אמי בר שמואל - וכולן אין בודקין אותם אלא בין חמה לצל, אמר רב נחמן ובצל ידו".

- **וכן פסק הרמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פ"ה, ה"ב -**
"אין בודקין הדם אלא על גבי מטלית לבנה ובחמה, ועושה צל בידו על הדם והוא עומד בחמה כדי שיראה עינו כמות שהיא, ולא כל הרואה צריך לכל אלו הדברים בכל עת שיראה אלא טביעות עין יש לחכם בדמים...
- **אבל הראב"ד השיג עליו שם שבימינו דבריו אינם רלוונטים -** "כל מה שכתב בזה אין בו הלכה למעשה שאין לנו עכשיו דם טהור אלא כל מראה אדמומית טמא". דהיינו שבימינו כיוון שרק מראות שאינם נוטים כלל לאדמומיות הם אלו שמותרים בלבד - כבר לא רלוונטי אם בודק ביום או לאור הנר וכד' כיוון שאלו מראות קלים, ובכל ספק אם נוטה לאדמומיות אנו מחמירים.
- **השו"ע** כלל לא הביא דין זה שצריך לבדוק ביום, וכתב **בתורה"ש, א' -** כפי שהשיג הראב"ד על הרמב"ם - שכיוון שבימינו אין אנו מתירים אלו במראות שכלל אינם נוטים לאדום אין דין זה רלוונטי.
- **למעשה כתב ב"שבט הלוי"** (הערות לדינא בענין שינוי מראה ס"ק, ה') - שיש להזהר במנורות, לפי שפלורוסנט גורם לכל מראה שייראה מעט יותר לבן, ומנורה רגילה (בעלת גוון צהוב) עושה כמעט כל מראה כיותר אדום.
- **ובטהרת הבית (זימן ו', סעיף יד') כתב -** החכם רשאי לבדוק את המראה לאור החשמל כשיש צורך בדבר, וטוב שיבחן את המראה לאור שתי מנורות, האחת מנורת פלורוסנט שתאורה שלה לבנה, והשניה מנורה רגילה שתאורה שלה צהובה אדומה. ואם רוצה לבדוק את המראה לאור מנורה אחת - רשאי, ויקח בחשבון את עניין השפעת צבע אור החשמל על צבע המראה.

⁹⁸ האשה נאמנת מכיוון שהתורה האמינתה שנאמר (ויקרא טו') - "וספרה לה" - וממילא נאמנת היא ובכל זה הוא שאיננו חוששים לדמיונות שלה.

⁹⁹ **נאמנות אשה כשהעד לפנינו:** אין סומכין על האשה לומר על מראה שטימאנו לה או שאנחנו מסופקים בו - שחכם אחר טיהר, שמא גם היא טועה ושמא גם היא מסופקת אם זה בדיוק אותו מראה כמו שטרה לה החכם או שמא זה משהו אחר. דין זה נלמד **מהגמ' שם, דף כ:** "תא שמע: דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה - וטמי לה, לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה - ודכי לה. והיכי עביד הכי? והתניא: חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וכו', ואמרינן: טמויי הוה מטמי לה, כיון דאמר לה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא, והאידינא הוא דחש בעיניה - הדר דכי לה, אלמא: מהימנא לה! רב יצחק בר יהודה - אגמריה סמך".

סעיף ג' 100 - הרואה דם בשפופרת או בחתיכה:

ורש"י שם פירש - "אגמריה סמך" - "דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה".

הסבר: ילתא הלכה עם מראה דמים לפני רבה בר בר חנה והוא פסק לה שזה מראה טמא. אחרי כן היא הלכה לפני רב יצחק בר יהודה והוא התיר לה. הגמ' שאלה איך יתכן? הרי אם רב פסק לאסור מראה אסור לרב אחר להתיירו? וענתה שהוא התיר לה כי היא אמרה שבד"כ רבה בר בר חנה מתיר לה מראה כזה והפעם הוא לא ראה אותו טוב. לכא' מכאן מוכיחה הגמ' שהאשה נאמנת לומר על מראה שפעם טיהר לה חכם את המראה הזה? ומתרת- שלא נכון, ובאמת אשה אינה נאמנת לומר שמראה זה טיהר לה חכם, אלא שכאן רב יצחק בריה דרב יהודה ידע מעצמו שזה מראה טהור, אלא משום כבודו של רבה בר בר חנה לא רצה "לשבור" את פסיקתו וג"כ טימא את זה עד שהיא הסבירה לו שבד"כ רבה בר בר חנה מטהר לה את זה ואז הבין רב יצחק שאם הוא יתיר זה לא יפגע בכבוד רב"ח כי גם הוא בד"כ מטהר מראה זה, ולכן בסופו של דבר הוא התיר.

מכאן למדו הפוסקים למעשה - שדווקא כשגמירא וסבירא ליה לרב יצחק שזה מראה טהור ולכן הוא טיהר לה, אבל אם אינו יודע או שנראה לו שזה מראה טמא- לא סומכים על לשונה שבעבר התירו לה.

❖ **פסיקת האשה לעצמה ולחברתה -** מהסיפור על ילתא בדף כ: רואים שהיא הראתה דמה לחכם מפני כבודו אבל מעיקר הדין אשה נאמנת בדם שלה עצמה. **ובחכ"א (כלל קיא', ס"ג בבית אדם)** כתב שמה שאסורה לפסוק לעצמה או לחברתה זה רק בימי הגמרא שטיהרו גם מראות הנוטים לאדום, אבל האידנא נאמנת האשה אם בקיאה. **ובשבט הלוי כתב** שאשה שברור לה שהמראה שלה טהור ע"פ מה ששאלה בעבר- אינה צריכה לשאול וטהורה.

בדף יג:- "אמר רבי, חרשת היתה בשכונתינו, לא דיה שבודקת לעצמה, אלא שחברותיה רואות ומראות לה" ורש"י שם מסביר- היא הייתה בקיאה במראה דם טמא ודם טהור.

וכך כתוב במדרש תנחומא, פרשת תזריע, סימן ח'- "מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים, נתמטה ידו, ובקש לצאת לחוצה לארץ, קרא לאשתו, אמר לה בשביל שבני אדם רגילין לבוא אצלי להראות את נגיעהם, בואי ואני אלמדך שתהא רואה את הנגעים...".

❖ פסיקת בעל לאשתו-

- **בש"ך (ז') כתב בשם התוס'** שיכול הבעל לראות דמי אשתו, וכן פ' בערוך השלחן (כב') **וביביע אומר (ח"ו, יו"ד, סי' יח')**- שיכול הבעל להורות לאשתו בכל עניין אף בעניין הטבילה.
- **אבל בחכ"א ובפת"ש (סוס"ק ו')** הביא- שיש אוסרים לבעל לפסוק לאשתו כשהיא בחזקת טומאה ובכך להתירה.

❖ החמרה במראות דמים-

- **כתב בשו"ת אדמת קודש ח"ב (חיו"ד, סימן ד')**- במקומו היו רגילים לסמוך על פסיקת הנשים במראות ולא היו מביאים לת"ח, והן היו מחמירות על עצמן לטמא עצמן אפילו במראה לבן וצהוב שהוא טהור מן הדין- ועל ידי כך ממעטות את הדמות ומעכבות את המשיח!!
- **מצד שני בפת"ש (ב') הביא בשם החת"ס-** שאשת חבר שהרב הורה לה על כתם כעין אדמדם שהוא טהור- יכול בעלה להחמיר ולפרוש אף שהיא חפצה בו, ואף אם היא צוחת... כי כל מעלה שלו בעבודת ה'- שמחגה גדולה היא לאשתו.

¹⁰⁰ **הקדמה לסעיפים ג'- ו':** הסעיפים הבאים יעסקו בראיות שונות ולא רגילות שרואה האשה - חתיכות של דם, צורת בריה, דברים כמין שערות, יבחושים וכד'- השאלה בכל אלו היא האם הם אוסרים או לא. מחלוקת רבות נחלקו הפוסקים בדינים אלו ואין כלל מדויק העולה מכל הסעיפים. ומ"מ לרוב הדעות איפה שבטוח שיצא דם כגון שרואים דם וזו חתיכה גדולה- ודאי שנאסרת, ומצד שני איפה שזה בוודאות רק בריה וכד' שיצאה ממנה ללא דם- האשה טהורה. בשו"ע מובאות מספר דרכי בדיקה לברר מה דין החתיכה/הדבר שיצא מהאשה כגון ע"י שרייתו במים, מיעוכו ועוד. העקרון ההלכתי הוא שאם אותן חתיכות נימוחות ע"י שרייתן במים מעל"ע או

שו"ע- "הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה¹⁰¹. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן¹⁰². וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה¹⁰³".

רמ"א- "אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה, טהורה, דתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. (כן משמע בטור ורבינו ירוחם והרא"ש)".

שו"ע- "והוא שהטיל החתיכות במים פושרין, ולא נמוחו¹⁰⁴, ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו¹⁰⁵".

שנמעכות בקלות ע"י הציפורנים- זה סימן שלא היו החתיכות יבשות לגמרי וכנראה שהיה בהם דם או שעדיין יש. אבל אם החתיכה אינה נימוחה או נמעכת- כנראה שהייתה יבשה לגמרי ולא היה בה שום דם האוסר והרי היא כבריה טהורה ללא דם- שכלל איננה אוסרת.

¹⁰¹ **נדה כא, עמ' ב:-** "הרואה דם בשפופרת מהו? בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת... אמר אביי בשפופרת כ"ע לא פליגי דטהורה", וכ"פ כאן בשו"ע, והטעם:

- **רש"י-** כיוון שהשפופרת חוצצת בין הדם לבשרה.
  - **רמב"ם, שו"ע-** כיוון שאין דרך האשה לראות דם בשפופרת.
- נפק"מ-** דם הנמצא חוץ לשפופרת- לפי רש"י יהיה טמא כי אין טעמא דחציצה, אבל לרמב"ם יהיה טהור כי עדיין אין דרכה לראות בכך.
- שיטות הראשונים ואחרונים במפלת חתיכה ורואה דם- מתי טהורה:**

- **ר"ש מקוצי-** טיהר אשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החיצון.
  - **טור-** כתב שמדובר שטיהר לה אפילו שהייתה רואה דם.
  - **ב"י-** טהורה דווקא בראתה חתיכות, אבל אם הייתה רואה דם עם החתיכות- טמאה ואין תולים בעקירת המקור.
  - **דרכי משה-** בדומה לטור- אפילו לא הייתה פוסקת לראות דם- טהור כי תולין במכה.
  - **הט"ז(ה') חידוש-** ע"פ הדרכי משה- שאפילו ראתה דם נידות עם אותה חתיכה טהורה כי חידוש שהטעם הוא משום שאין דרכה לראות דם בחתיכות, ולכן בכל מקרה מותר, אפילו בדם נידות.
  - **ב"ח-** ממצע בין השו"ע לדרכי משה- מתיר לסמוך אפילו ברואה דם כל שזה לא בשעת וסתה.
- בימינו אין פוסקים בדינים אלו: כתב בפת"ש(סוס"ק ז')-** "ומפני שדבר זה וכיו"ב לא ניתן רשות לכל מורה לפסוק הדין בזה כי אם לגדולי הדור כמבואר בנוב", לכן לא הבאתי הכל באריכות".

¹⁰² **הרואה דם בחתיכה קטנה- טהורה: נדה כא:-** "המפלת חתיכה טהורה", ונחלקו ת"ק וחכמים מדוע טהורה-

- **ת"ק-** טהורה משום שרק דם על בשרה אוסר "ולא בשפיר ולא בחתיכה".
- **חכמים-** טהורה כיוון שאין זה דם נדה אלא דם חתיכה.

לעניין זה צריך לשים לב שכאן עוסקים במי שהפילה חתיכה בה אנו מקילים בהרבה מאשר מי שהפילה בריה כגון שערות וכד' בה נעסוק בשאלה הבאה. **ועוד שכאן מדובר רק בחתיכה קטנה בה הקלו ולא בחתיכה גדולה.** אולם בסוף הסעיף כותב השו"ע שגם אשה זו צריכה כדי להתיר את עצמה- להטיל את החתיכות למים פושרים ורק אם לא נימוחו- טהורה, מכיוון שאם נימוחו אנו חוששים שזה דם שהתקשה.

בשו"ע התחדש שאפילו שהחתיכה מבוקעת והדם בבקעים נוגע בבשרה- היא טהורה, והטעם(רא"ש) כיוון שאין דרך האשה לראות בכך.

¹⁰³ היא טהורה כי אין דרך אשה לראות בכך.

¹⁰⁴ **דם היוצא בחתיכה אינו מטמא רק בצירוף שני תנאים:** כל מה שהתירו לעיל את האשה בראתה חתיכות קטנות היינו דווקא **בשני**

תנאים:

סעיף ד' - המפלת קליפות, שערות, כמין יבחושים וכד':

שו"ע - "כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה¹⁰⁶. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרים, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף¹⁰⁷. (וסתם פושרים אינן חמין יותר מחמימות הרוק) (ב"י בשם ריטב"א פ' המפלת). ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוד שממעכן בצפרניו. (ואם מעכן בצפרניו ולא נימוחו, טהורה ואין צריך לבדוק ע"י שריה). (המ"מ פ"ה וכ"כ הב"י בשם הרשב"א)".

סעיף ה' - המפלת קליפות שאין עמהם דם:

שו"ע - "במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם שום לחלוח דם¹⁰⁸, טמאה¹⁰⁹".

-
1. שהחתיכות קטנות, כפי שיתבאר מיד בהמשך דברי השו"ע.
  2. שהטילה אותם למים ולא נימוחו, כי אם נימוחו הוברר שזה דם שהוקפא ואוסר.
- ¹⁰⁵ כתב הב"י שכל מה שהקלנו במפלת חתיכה זה דווקא במפלת חתיכה קטנה דומיא דשפופרת, אך במפלת חתיכה גדולה נטמאת משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. בד"ן זה של אשה המפלת חתיכה ישנה **משנה בדף כא, א' בה נחלקו ת"ק ור' יהודה: לת"ק -** אם אין דם - טהורה, אבל לר' יהודה טמאה כי א"א לפתיחת הקבר בלא דם. **וכר' יהודה פסקו הרא"ש, רמב"ן, רשב"א וכ"פ בשו"ע.**
- סיכום ביניים:** אשה הרואה דם בשפופרת טהורה וכן הרואה דם בחתיכה קטנה טהורה ובלבד שישהה את הדבר במים פושרים ויראה שלא נימוחו. אבל חתיכה גדולה מטמאת אפילו בלא ראתה דם כי א"א לפתיחת הקבר בלא דם.
- ¹⁰⁶ אש המפלת כמין: קליפות, או שערות, או יבחושים אדומים - צריכה לבדוק ע"י שריה במים. אם נימוחו - טמאה, אם לא נימוחו - טהורה. מקור הדין **בנדה דף כא, א'** - "המפלת כמין קליפה, כמין שעה, כמין עפר, כמין יבחושין אדומים - תטיל למים, אם נימוחו - טמאה...אמר רבה כי לא נימוחו - בריה בפני עצמה היא".
- ¹⁰⁷ **כיצד בודקת אם נימוחו:** תכניס למים פושרים מעל"ע, ושיעור מים פושרים הוא כחום המים שנשאבו בקיץ מהנהר ועמדו בבית(שו"ע) או כחמימות הרוק(רמ"א). אם לא נימוחו במים - אפילו אם מיעכן בצפורן - טהורה. ומצד שני הוסיף הרמ"א - שכל שלא נימוחו ע"י שמיעכן בצפורן - היא טהורה ולא צריך לבדוק ע"י שרייתן במים.
- כל הדינים הללו הם מחלוקות תנאים ואחריהם ראשונים וכתבנו את הדברים שנפסקו הלכה למעשה.
- ¹⁰⁸ **קושיה מסעיף ג':** מדוע השו"ע פסק כאן כשיש לחלוח של דם שהיא טמאה ואילו בסעיף ג' פסק שאפילו אם יש דם בבקעים שבחתיכה - האשה טהורה?
- **ש"ך(טו') -** בסעיף ג' מדובר שהדם הוא בתוך הבקעים ולכן היא טהורה, אבל כאן מדובר שהדם על גבי החתיכה ולכן היא טמאה.
  - **ט"ז(ז') -** בסעיף ג' מדובר בדם בחתיכה שאין דרך לראות כן ולכן היא טהורה, אבל כאן בסעיף ה' יש דם ממש ועוד שדרך לראות בכך יותר מאשר בנפילת חתיכת בשר.
- ¹⁰⁹ במה דברים אמורים בסעיף קודם שאם לא נימוחו טהורה - דווקא בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל, אבל בלחים שיש עליהם לחלוח דם - נעשית טמאה, כי דם הנדה אין לו שיעור ואוסר אפילו בכל שהוא.

רמ"א - "והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, דטמאה. (פסקי מהרא"י סימן מ"ז). מיהו נראה לי דאם בדקה ג' פעמים, כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אח"כ, כדרך זה, שהרי הוחזקה שדברים אלו אינן דם, רק באים ממכה שבגופה. ודווקא באשה שיש לה וסת¹¹⁰, ושלא בשעת וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז".

סעיף ו' - המפלת חתיכת דם יבשה:

שו"ע - "במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אף על פי שקשה ואינו נימוח, טמאה. וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים (ד"ע)^{111,112}."

סימן קפט' - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע:

סעיף א' - עונה בינונית ועונה קבועה:

שו"ע - "כל אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום¹¹³ ל¹¹⁴ לראייתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים¹¹⁵, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע¹¹⁶."

מי שהוחזקה ג"פ שמה שמפלת אינו דם ואינה צריכה לבדוק להבא - באיזו אשה מדובר:

- **רמ"א** - דווקא מי שיש לה וסת קבוע ומפלת שלא בשעת וסתה, אבל אם מרגישה שנפלה לה חתיכה וכד' בשעת וסתה - חייבת לבדוק ולא תועיל חזקה.
  - **ש"ר(טז')** - אפילו אם מפלת בשעת וסתה - א"צ לבדוק אם הדברים ניוחו כל שיצרה לעצמה חזקה.
  - ¹¹¹ המפלת חתיכת דם יבשה - נחלקו הראשונים האם תועיל לה בדיקה במים אם היא נימוחה או לא:
    - **ראב"ד ורשב"א** - אפילו אם קשה כאבן ולא נימוחה - היא טמאה. כי דווקא כשמפלת דברים מוזרים כמו קליפוף/שערות וכד' אנו מצריכים בדיקה ע"י שרייה, אבל כשמפלת דם יבש בעלמא - אפילו הוא לא נימוח - נמי דם הוא וטמאה בכל מקרה.
    - **רז"ה** - גם במפלת חתיכת דם - תבדוק במים וכל שלא נימוחה היא טהורה, מכיוון שכל שלא נימוח מוכח שאינו דם אלא בריה.
- פסיקת ההלכה: השו"ע** הביא כדעת הראב"ד והרשב"א בסתם ואת דעת הרז"ה כ"א.

¹¹² **סיכום סעיפים ד'-ו':** בסעיף ד' למדנו שהמפלת כמין קליפות/שערות שלא נימוחו - טהורה. אולם בסעיפים ה' ו' למדנו שיש מקרים שאפילו אם הקליפות לא נימוחו היא תהיה טמאה:

- א. כשיש לחלוח דם על הקליפה/שערות(סע' ה')
- ב. כשקצתן נימוחו(רמ"א, ה').
- ג. כשחתיכת הדם יבשה(שו"ע, סע' ו').
- ד. חתיכה גדולה משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם(ב"י על סעיף ו').

¹¹³ **האם חוששת גם לענות היום וגם לענות הלילה(שבט הלוי, ס"ק ה'): האחרונים נחלקו** האם צריכה לחוש גם לעונה לעונת היום של העונה הבינונית וגם לעונת הלילה?

- **כו"פ, שו"ע הרב** - צריכה לחוש ל-24 שעות - היינו גם לעונה בינונית של יום וגם של לילה.

סעיף ב' - וסת הפלגות וקודם קביעתה:

שו"ע - "כיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המניין, לפי שאינה בהפלגה. ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ', וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה¹¹⁷. ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ, אלא לענין

- **לשון הראשונים והשו"ע** - יש לחוש רק לעונה אחת, כך שאם ראתה פעם קודמת ביום תחוש רק ליום, ובעונה שלפני כן תחוש לא מדינא אלא משום עונת האור זרוע.
  - הנפק"מ: אשה שליל טבילתה נפל ביום ל' = עונה בינונית - האם** מותרת לשמש עם בעלה או לא? לרוב הראשונים שרי מכיוון שהליל הזה אסור רק בשל חומרת האו"ז, לכן בליל טבילה מקילים.
  - זמן עונה בינונית:**¹¹⁴
  - **ש"ך(א)** - עונה בינונית היינו יום החודש שבו ראתה, בין חודש מלא, בין חודש חסר. דהינו, לדבריו "עונה בינונית" היא באותו יום של "וסת החודש".
  - **ט"ז(יז) וכן הסכמת רוה"פ** - עונה בינונית היינו הפלגה (=הפרש) של ל' יום מראייתה האחרונה, וכן נלע"ד מפשט לשונו של השו"ע.
- להלן בסעיף יג' תתבאר באריכות המחלוקת ביניהם.**
- ¹¹⁵ **עונה בינונית:** אשה שאין לה וסת קבוע צריכה להתייחס ליום השלושים מהראיה שלה, המכונה "עונה בינונית", כיום הוסת הקבוע ולכן אסורה בו בכל דיני פרישה הסמוכה לוסת(סימן קפד') וכן צריכה לבדוק בעונה זו(כמבואר בסימן קפד', סע' ט') ואם לא בדקה- בסימן קפד', ס"ט מובאות בשו"ע שתי שיטות, אבל כאן בסעיף ד' פסק השו"ע שכל שלא בדקה - אסורה לבעלה.
- המקור לכך** שאשה שאין לה וסת קבוע חוששת לעונה בינונית הוא **ברשב"א** שלומד אותו **מהגמ' בנדה, טו'** - שם במשנה - "הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה", ושם בגמ' - "אמר ר"ל והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה(ואז היא בחזקת טהרה, אבל אחרי כן - כבר אסורה)". **ופירש רש"י** - שבתוך שלושים יום נחשב לקודם עונתה, אבל לאחר שלושים יום בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה. המקור של רש"י שלמד שלושים יום היא עונה בינונית מקורם **בדברי ריש לקיש בגמ' בנדה ט:** - "כמה עונה? אמר ר"ל משום ר' יהודה נשיאה - עונה בינונית שלושים יום".
- מהב"י משמע** שכולם מסכימים לדין הרשב"א גבי עונה בינונית ושיש לחוש אליה, אולם אין הדבר פשוט כלל ועיקר מכיוון שהרמב"ם, רי"ף, רא"ש, ראב"ד, רז"ה ועוד ראשונים - כלל לא הזכירו דין זה של עונה בינונית ועוד שהש"ך חלק שעונה בינונית היא כעונת וסת החודש, ועיין לקמן סעיף יג' שם הדברים מתבארים ביתר אריכות.
- ¹¹⁶ **אשה ששכחה הזמן שראתה בו(שבט הלוי, קפד', סע' ב', ס"ק ב')**:
- **מהר"י אסאד** - כתב להקל, וצירף מספר דברים: וסתות דרבנן, רוב הימים מותרת, בד"כ רואים ביום, בלא"ה נשים מרגישות תחושות קודם שהם רואות ולכן אין חשש למכשול.
  - **החת"ס** - החמיר. אבל יש שאמרו שהחמיר רק במקום שמסופקת באיזה מן הימים אבל אם שכחה לגמרי גם הוא מודה שלא חוששת.

¹¹⁷ **סוגי וסתות ודרך קביעתם(ב"י, בא)** -

עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה¹¹⁸. ומיהו אף על פי שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד".

סעיף ג' - בוסת שעות אינה חוששת אלא לשעתה:

שו"ע - "אם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה"¹¹⁹.

- **וסת הפלגות** - שרואה בהפלגות קבועות, כל א' ימים. וסת זו נקבעת רק אחרי 4 פעמים כי הראיה הראשונה אינה עולה להפלגה כי רק אחריה אנו מתחילים לבדוק את הפרשי הימים ורק בראיה הבאה יש לנו הפרש שלא ימים.
- **וסת ימים** - שרואה בתאריך קבוע בחודש או ביום קבוע בשבוע. וסת זו נקבעת אחרי 3 פעמים.
- **וסת מעשה** - תלויה במעשה מסויים שעושה האשה. ג"כ מספיק ג' פעמים ליצור אותה.
- **וסת מורכב** - שתלויה גם בתאריך מסויים ובנוסף במעשה מסויים שתעשה בתאריך הזה. ג"כ ג' פעמים.
- **וסת הדילוג** - שקופצת כל ראייה בסדרה חשבונית קבועה, כגון - רואה בחודש אחד ב- ד' לחודש ובחודש הבא ב- ה' לחודש ואחרי כן ב- ו' לחודש וכן הלאה. וסת זו נקבעת אחרי 5 פעמים. כי רק אחרי פעמים רואים שיש סדרה עולה ואז צריך עוד פעמים כדי לאמת את הסדרה הזו.
- **וסת הסיורג** - שיש בין ראיותיה סיורג = העדר ראייה בזמן קבוע. לדוג' - אשה שראתה בר"ח ניסן ואז לא ראתה בר"ח אייר ואז ראתה בר"ח סיון ולא ראתה בר"ח תמוז וראתה בר"ח אב וכן הלאה - נוצרה מסגרת שחודש היא רואה וחודש אחר "לסירוגין" = שאינה רואה בו. לקביעת וסת זו מספיק לכ"ע ג"פ ועיין על כך ב"ט"ז(יב) בהמשך הסימן.

כל מיני וסתות אלו וחילוקיהן יעסוק בהם המחבר בהמשך סימן זה.

¹¹⁸ **נדה סג:** - "הייתה למודה להיות רואה ביום ט"ו, שינתה ליום עשרים - זה וזה אסורה".

הסבר: אשה שראתה בתאריך מסויים - כל הנפק"מ בין אם זו וסת קבוע (שכבר נוצרה לה חזקה לראות בתאריך זה) או לא - זה לעניין זה שתצטרך לסתור אותה ג"פ כדי לא לחשוש לה עוד. אבל לעניין לחשוש לה בחודש הבא - תמיד תחשוש בחודש הבא לתאריך שראתה בו בחודש הקודם בין אם זה תאריך של וסת קבועה בין אם לא.

נפק"מ נוספות בין וסת קבוע ללא התבארו לעיל בסימן קפ"ו לגבי בדיקה קודם ואחר תשמיש וכן יתבארו להלן לגבי בדיקה ביום הראיה.

¹¹⁹ **בגמ' נדה דף סג עמוד ב' נחלקו ר' יוסי ור' יהודה** - האם הפרישה שצריך לפרוש אדם מאשתו בשעת וסתה היא במשך כל העונה של וסתה(ר' יהודה) או רק בזמן בו רגילה לראות באותה עונה, כגון בזמן נץ החמה בלבד או סמוך לשקיעה וכד'(ר' יוסי): "היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות, כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות - טמאות. בסוף הוסתות - כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות. רבי יוסי אומר: אף ימים ושעות וסתות; היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה - אינה אסורה אלא עם הנץ החמה. רבי יהודה אומר: כל היום שלה".

לעיל בסימן קפד' ראינו שנפסקה הלכה כר' יהודה שאשה חוששת לכל עונת הוסת שלה ולא רק לזמן בו ראתה.

אבל כאן מדובר כשאין לה יום קבוע אלא רק שעה קבועה ובה מודה ר' יהודה שחוששת רק לזמן הקבוע של הוסת.

מקור הדין בראב"ד. הרשב"א למד שכל מה שחוששת במשך כל עונת וסתה זה דווקא ביש לה עונה קבועה אבל אין לה שעה קבועה בתוך עונה זו. אבל אם יש לה שעה קבועה - גם ר' יהודה מודה שמספיק לה לחשוש רק באותה שעה. נפק"מ לפרישה מבעלה, לבדיקה וכד'.

הראיה לדבר - נדה דף סו עמוד א - "היא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן, דכל אימת דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחזיא דמא. א"ל: שמא אימת עיריך עלתה בך, לכי והבעלי לו ע"ג הנהר" - הרי שהתיר במפורש ר' יוחנן לבעלה לשמש עמה מיד אחרי טבילתה אע"פ

סעיף ד' - הבדל נוסף בין וסת קבוע לשאינו קבוע:

שו"ע - "יעוד יש חילוק¹²⁰ בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה¹²¹. ושלא קבעתו ג'פ, אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה, כיון שעברה עונתה, מותרת¹²². ועונה בינונית, שהיא ל' יום, דינה כוסת קבוע (הרשב"א)".

סעיף ה' - וסת ההפלה בדילוג¹²³:

שזו היתה העונה שרגילה לראות בה דם וזאת מכיוון שהייתה לה שעה קבועה - כשנכנסה לעיר, ומשיצא בעלה מהעיר והיא לא נכנסה - לא חשש לכך והתיר לה לשמש עם בעלה.

חשוב לזכור - אע"פ שהראב"ד בסימן קפד' סעיף ו' מחמיר שאשה שרואה כמה ימים צריכה לחוש לכל הימים (לעומת הרז"ה שכתב לחוש רק לעונה שהתחילה לראות בה וכמוהו פסק השו"ע) מ"מ כאן לא דומה הדבר אלא מדובר באשה שרואה בשעה קבועה ובזה סובר הראב"ד שרק כשהיא רואה יש לחוש ואין מה להקשות בין מה שכתב לחוש לכל השלושה ימים שרואה בהם (בסימן קפד') למה שכתב כאן שחוששת רק לשעה שראתה בה - שבאמת הם היינו הך - שחוששת לכל הזמן שרואה בו דם, בין הרבה בין במעט.

¹²⁰ הבדלים בין וסת קבוע לוסת שאינו קבוע:

- בוסת קבוע חוששת רק לוסתה בעוד שבאינו קבוע חוששת למספר עונות - היום בחודש שראתה בו, ההפלה האחרונה (= ההפרש מהראיה הקודמת) ועונה בינונית, כפי שיתבאר להלן.
- וסת קבוע נעקר רק אחרי 3 פעמים רצופות, משא"כ באין וסת קבוע שהתאריך נעקר ע"י תאריך אחר.
- עברה עונת הוסת ולא בדקה: בוסת קבוע חייבת לבדוק ואם לא הרי היא אסורה. ואילו בוסת שאינו קבוע - אם לא בדקה, בדיעבד מותרת, חוץ מעונה בינונית שלעניין זה הרי היא כוסת קבוע וחייבת בבדיקה גם אם עברה עונתה.
- בדיקות שלפני ואחרי תשמיש - בוסת קבוע אינה צריכה בבדיקה, ובוסת שאינה קבוע נחלקו הראשונים (סימן קפו') ולמעשה צריכה בבדיקה ג"פ ראשונות.
- בוסת קבוע שנעקר ע"י ג"פ לא ראתה בה, וחזרה אחרי כן וראתה פעם אחת בתאריך הזה שהיה בה וסת קבוע - חוזר אותו וסת קבוע וצריכה לשוב ולחשוש לו כי לא נעקר לגמרי מכיוון שלא קבעה וסת אחר במקום זה שהיה. אבל אם עקרה את הוסת הקבוע שהיה וקבעה בנתיים וסת אחר - נעקר לגמרי הוסת הראשון ואינה צריכה לחשוש לו לעולם, אפילו אם ראתה עוד פעם בתאריך שהוא היה.

¹²¹ **סתירה מסימן קפד' - עיין לעיל סימן קפד', סעיף ט'** שם המחבר פסק במפורש בד"ן זה שנחלקו בו הראשונים. לכא' קשה משם כי שם משמע שפסק בסתם כדעת הסוברים שאם לא בדקה ועברה עונת וסתה - אינה חייבת בבדיקה ומותרת לבעלה ואילו פה כתב במפורש שכל שלא בדקה אסורה לבעלה. **וע"ש** כיצד תירצנו הדבר ובפשטות נאמר שחזר בו השו"ע - והלכה כפי שכתב כאן.

¹²² **סתירה מסימן קפו' (ט"ז, סק"ה) -** גם בזה יש לכא' סתירה ממה שכתב המחבר **בסימן קפו', סעיף ב'** - שם נראה שפסק כרא"ש וכרמב"ם שאשה שאין לה וסת קבוע צריכה בבדיקה לפני תשמיש, א"כ כיצד כאן כתב בפשטות שאשה שאין לה וסת קבוע ולא בדקה מותרת לבעלה בלא בבדיקה?

- **תירוץ החו"ד** - מה שכתב כאן שמותרת בלא בבדיקה היינו שאינה צריכה בבדיקה יסודית בחורין ובסדקין, אבל בבדיקה פשוטה של קינוח באותו המקום צריכה וכפי שפסק בסימן קפו' - שצריכה בבדיקה קודם ואחר תשמיש, וגם שם כתב החו"ד שהבדיקה שצריכה מספיק קינוח ולא צריך בחורין ובסדקין.
- **תירוץ הלחו"ש** - אין בכלל קושיא מכיוון שהמחבר לא פסק כרא"ש וכרמב"ם ולא הצריך בבדיקה לאשה שאין לה וסת קבוע אלא ג"פ ראשונות בלבד.

שו"ע- "פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית לל"א, ורביעית לל"ב¹²⁴, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השוה. שבכל ענין שתהא משהו ראיתה¹²⁵, קבעה לה וסת".

סעיף ו' - וסת הימים:

שו"ע- "כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים¹²⁶. כיצד, ראתה ג"פ¹²⁷ באחד בשבת או בה' בשבת¹²⁸, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון¹²⁹, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר¹³⁰, אין מדקדקין בכך¹³¹".

סעיף ז' - דרך קביעת וסת הדילוג:

¹²³ יתבאר לקמן בסעיף ז'.

¹²⁴ כאן כתב המחבר שצריך ד' ראיות כדי לקבוע וסת הדילוג והיינו כשיטת שמואל. ועיין להלן **סעיף ז'** שהביא השו"ע שיטה זו המצריכה ד' ראיות כדי ליצור וסת זו כ"ש מחמירין". **וע"ש בש"ך שלמעשה יש להחמיר כשתי השיטות.**

¹²⁵ ולכן גם דילגה למפרע וכד' היו וסת קבוע(ש"ך, ט') אבל ה"כ"פ מפקפק בזה משום שזה נגד הטבע(פת"ש, ג').

¹²⁶ **מקורו בנדה יא, א'-** "א"ר הונא קפצה וראתה, קפצה וראתה, קפצה וראתה- קבעה לה וסת לימים... אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה".

¹²⁷ **כתב הטור** שכאן לכ"ע מספיק ג"פ כדי ליצור את הוסת והטעם הוא שאע"פ שנחלקו רב ושמואל האם צריך ג' או ד' פעמים כדי לקבוע הוסת- ה"מ בוסת של דילוגים והיינו שלשמואל התאריך הראשון אינו נכלל עדיין בקביעת הוסת כי רק כשיש תאריך נוסף- רק אז אנו יודעים כמה ימים מדלגת הוסת לכן התאריך הראשון אינו נחשב, משא"כ בוסת הימים שזה תלוי כבר בתאריך הראשון שרואה- כגון שחוזר עליו או על היום בשבוע וכד'- שלכ"ע גם הפעם הראשונות נכלל בבדיקה.

¹²⁸ היינו כגון שרואה קבוע כל שלושה שבועות ביום ראשון לשבוע או ביום שלישי לשבוע וכד'.

¹²⁹ **וסת החודש בחודשים "לועזיים"- כתב ב"שבט הלוי"** שאם ראתה ג' פעמים בתאריך קבוע ע"פ חודשים לועזיים כגון בעשירי לכל חודש לועזי- אין לחוש לזה.

¹³⁰ **כ"כ תוס' בנדה סד, א'.** ה"ט"ז(יג') **ביאר את הטעם לדבר ויש בדבריו יסוד רוחני חשוב:** כיוון שניתנה בעמ"י הסמכות לקבוע את מועדי השנה ואפילו שוגגים, אפילו מזידים- "מה שב"ד שלמטה עושים- ב"ד שלמעלה מסכימים עמהם"- גם בחידושי הגוף כן, ואע"פ שבאופן אמיתי התווסף או נחסר יום- כיוון שע"פ קביעת ב"ד היו היום התאריך x שראתה בעבר- תראה בו גם היום, בלי קשר לכמה ימים עברו. וכמו שאומר הירושלמי **פרק הנודר מן המבושל הלכה ח'-** שיש כלל שקטנה בת ג' ויום אחד אין בתוליה חוזרים, אבל אם נמנו ב"ד ועיברו את השנה- בתוליה חוזים- מלמד שיש יחס ישיר בין הפיזיקה והביולוגיה לבין קביעתם של חכמים.

וסת קבוע בגויה שנתגירה: בדומה לדברים שנכתבו לעיל כתב החזו"א(סי' צ"ט, סק"ד) שאשה שהייתה לה וסת קבוע כשהייתה גויה, ועתה נתגירה- אין שום משמעות לקביעת ימי הוסת שהייתה לה מכיוון שהטבע הפיזיולוגי תלו ע"פ השגחת ה', וא"ל למוד ממה שהיה קודם שהייתה י"כת לעמ"י לבין השתא שנכנסה תחת כנפי השכינה.

¹³¹ בוסת הימים לכ"ע מספיק ג"פ ליצור את הוסת הקבועה מכיוון שזה לא תלוי ביחס שבין הימים שנודע רק אחרי שתי ראיות אלא תלוי ביום בשבוע או בחודש שזה כבר נודע מהראיה הראשונה.

שו"ע- "כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת עד שתראה ביי"ח בתמוז¹³², שאין ראייה ראשונה מצטרפת, כיון שאין ההפלות שוות¹³³. ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג¹³⁴. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה (רמב"ם ורמב"ן כשמואל וטור לדעת רא"ש אבל בפרק שור שנגח ד' וה' פסק רא"ש כרב וכן הוא ברמזים שם) וי"א שאע"פ שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת ליי"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר¹³⁵."

סעיף ח' - וסת הדילוג שחוזרת בכל ג' חודשים:

שו"ע- "ראתה ג"פ בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג"פ, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וט"ז בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, וחוששת לעולם ט"ו לחודש זה וט"ז לחודש זה וי"ז לחודש זה".

¹³² **הפסקת הדילוג:** היה לה וסת החודש לדילוג, וכגון שראתה בט"ו ניסן, ט"ז אייר, י"ז סיון, י"ח תמוז, והפסיקה ולא ראתה בי"ט באב, כתב החו"ד (פת"ש, ה') דעדיין חוששת לפי הדילוג ב- כ' באלול.

¹³³ **האם הראייה הראשונה מצטרפת: במסכת נדה סד,** א'- "איתמר, ראתה יום חמשה עשר לחדש זה, ויום ט"ז לחדש זה, ויום שבעה עשר לחדש זה. רב אמר: קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר: עד שתשלש בדילוג... והכא בהא קמיפלגי; רב סבר - חמשה עשר ממנינא, ושמואל סבר - כיון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממנינא הוא".
נחלקו רב ושמואל האם התאריך הראשון שרואה מצטרף לג' הפעמים היוצרות את החזקה או שצריך סה"כ 4 פעמים כדי ליצור את החזקה, שכן הפעם הראשונה לא מצטרפת-

- רב- מספיק ג' פעמים, כיוון דהוי חזקה כשרואה למשל בט"ו בניסן ואחרי כן בט"ז באייר ואחרי כן בי"ז בסיון. וכ"פ הר"ח והראב"ד ע"פ כללי הפסיקה- שהלכה כרב באיסורי.
- שמואל- צריך סה"כ 4 ראיות כדי ליצור את וסת הדילוגים כי הפעם הראשונה לא נחשבת לחלק מדילוג אלא רק מהפעם השניה שאז בעצם מתגלה שיש כאן דילוג. וכ"פ הרמב"ם, הרמב"ן והרא"ש ואע"פ שהלכה כרב באיסורי, כיוון שיש בגמ' ברייתא חזקה לשיטתו של שמואל- הלכה כאן כמותו.

הלכה למעשה: השו"ע פסק בסתם כשמואל והביא את שיטת רב כ"ש אומרי"ן וכתב שיש לחוש לדבריהם ולהחמיר.

הש"ך (י"ט) והט"ז (ט) כתבו בשם הב"ח- להחמיר לשני הצדדים.

¹³⁴ פירושו- שגם לדעת שמואל והסוברים כמותו שבד"כ צריך ד' פעמים כדי לקבוע וסת הדילוג- מ"מ אם היה לה וסת קבוע ששינתה מהיום שרגילה לראות באותו וסת קבוע וראתה לדוג' ביום כ' לחודש ואז ראתה בפעם הבאה ביום כ"א ובחודש שאחרי כן ביום כ"ב- אנו אומרים שיש כאן וסת הדילוג שנוצרה וזאת מכיוון שגם הפעם הראשונה שראתה נכנסת למניין כי היא גם נחשבת לדילוג כמו הפעמים הבאות כי היא דילגה מהיום הקבוע שהיה לה וסת קבועה לראות בו. ועיין בש"ך (י"ח) שתמה מנין הביאו דין זה בשמואל.

¹³⁵ **יש להחמיר לשני הצדדים:** הט"ז (ט) מסביר שנכון להחמיר לשתי השיטות. מצד אחד- לפי רב שצריכה רק ג"פ כדי לקבוע וסת- אזי הוסת נקבע יותר מהר ויש בכך חומרא כי מעתה תצטרך בחודש הבא לחשוש לדילוג (=לתאריך שאחרי התאריך שראתה בחודש הזה), וזו חומרא מכיוון שלפי שמואל עדיין לא נקבעה הוסת ולכן לא תצטרך בחודש הבא לחוש ליום הדילוג הבא. ומצד שני גם לפי שמואל יש חומרא- כי אם אומרים שהוסת נקבע רק אחרי 4 פעמים- אזי לוקח יותר זמן להגיע לוסת קבוע, וזה חמור מכיוון שכל עוד אין וסת קבוע צריכה לחוש למספר תאריכים, משא"כ לרב שכיוון שאחרי ג"פ נקבעה וסת קבועה לדילוגים- כבר אינה חוששת לכל תאריך אחר.

ולכן מסכם הט"ז בשם הב"ח- שקי"ל בשניהם להחמיר.

סעיף ט'- וסת הדילוג כל שני ראשי חודשים:

שו"ע- "ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובא' באב, קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת".

סעיף י'- סירגה יום אחד:

שו"ע- "ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בר".

סעיף יא'- אין חוששים לוסת הדילוג אלא אחר שנקבעה:

שו"ע- "דילגה פעם אחת או שתיים¹³⁶, אינה חוששת לדילוג, אף על פי שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת, אינה חוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו".

סעיף יב'- וסת הסירוג:

שו"ע- "וסת הסירוג, ראייה ראשונה מן המנין, לדברי הכל, ואף על פי שהרחיקה ראיותיה¹³⁷. אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג, שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו¹³⁸. כגון שראתה בר"ח ניסן, חוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, חוששת לר"ח תמוז, הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה חוששת לר"ח אב, אף על פי שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה, מפני שהפסקת החדש השני ביטלה ראיות הראשון, וראיית החדש השלישי היא התחלת וסת, וחוששת לר"ח הסמוך, ולא יותר¹³⁹".

¹³⁶ פירושו- שהתחילה להיווצר חזקת וסת קבוע- כגון שהיה דילוג אחד או אפילו שניים- עדיין לא חוששת לדילוג בחודש הבא כל שלא נוצרה וסת קבועה של דילוג. אבל לשאר תאריכים אחרים צריכה כמובן לחוש כגון לעונה בינונית, לתאריך בחודש שראתה וכד'.

¹³⁷ **מהי וסת הסירוג?** וסת הסירוג פירושו שהיא רואה לסירוגין- פעם כן ופעם לא, כגון: שרואה בר"ח ניסן ואינה רואה בחודש אייר, רואה בסיון ואינה רואה בתמוז, רואה באב ואינה רואה באלול וכן הלאה.

בוסת לסירוגין לכ"ע מספיקות ג' ראיות ליצירת וסת קבוע(ט"ז, יב'): לצורך קביעת וסת זו לכ"ע מספיק שיהיו ג' ראיות שיש סירוגין שלא רואה בהם- היינו ר"ח ניסן בדוגמא דלעיל עולה מן המניין וזאת מכיוון שבשונה מוסת הדילוג שהדילוג תלוי בהפרש שיש בין הראייה הראשונה לשניה וכל שאין ראייה שניה- אלא ידוע בכלל מהו הגילוג, הרי שבוסת הסירוגין- זה לא תלוי בהפרשים שיש בין הראיות(בין החודשים) אלא תלוי בכך שפעם היא רואה ופעם היא לא, ממילא אפר להחשיב גם את הפעם הראשונה שראתה שכן פעם זו עומדת בפני עצמה ואינה צריכה לדעת או להיות תלויה בראייה הבאה שתהיה.

¹³⁸ **הסבר-** כמו שבוסת הדילוג- כל עוד לא נקבעה הוסת לקבועה- אין חוששים ליום הדילוג שבחודש הבא, כך גם בוסת הסירוגין- כל עוד לא נקבעה וסת זו אין חוששים אלא ליום המקביל בחודש הבא שיגיע ולא לתאריך שבו אמורה לראות אילו הייתה זו וסת סירוגי כי היא עדיין לא נקבעה.

139

❖ **קביעת וסת הסירוג למי שהיה לה וסת קבוע(ש"ך, כו'):** מי שהיה לה וסת קבוע לדוג' לראות כל ה' בחודש, כגון אם ראתה ב- ה' שבט, ה' אדר, ה' ניסן, ואז התחילה לסרג חודשים וראתה ב- ה' סיון ו- ה' אב- לא קבעה וסת הסירוג עד שתראה גם ב-

סעיף יג' - קביעת וסת דווקא באותה עונה ועוד:

שו"ע - "אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון¹⁴⁰, ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, (ולא קבעה אחד מהן ג"פ), או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד¹⁴¹."

רמ"א - "האשה שראתה¹⁴², חוששת לוסת החדש ולהפלגה¹⁴³, עד שתקבע וסת החדש בג"פ, או וסת הפלגה בד"פ¹⁴⁴, או שתעקר א' מהן¹⁴⁵. כיצד, ראתה בא' בניסן וכ' בו, חוששת לאחד באייר¹⁴⁶, מפני ר"ח ניסן. ראתה באחד באייר או לא

ה' תשרי. שאין הראיה של ה' ניסן מצטרפת למנין הסירוגים כיוון שכבר היה לה וסת קבוע לראות בכל ה' בחודש- ויום ה' בניסן שייר לוסת זו ורק אחרי כן התחיל לסרג. אמנם אם לא היתה לה וסת קבוע אלא ראתה למשל פעמיים בלבד- ה' אדר, ה' ניסן- אם החלה אז לסרג וראתה ב-ה' סיון ואז ב-ה' אב- שפיר מצטרפת ראיית ה' ניסן לוסת הסירוג- כיוון שלא היה לה וסת קבוע כלל שתאריך ה' ניסן יגרר אחריו.

❖ **קביעת וסת קבוע לאחר וסת הסירוג (חוו"ד מובא בפת"ש, ז')**: כתב החו"ד שאם ראתה בר"ח ניסן, סיון, אב (= עד עכשיו סירוג, ואז החלה לראות ברצף ללא סירוג), אלול, תשרי- קבעה לה וסת קבוע סדורה לכל ר"ח, ואע"פ שחודש אב קשור עוד לוסת הסירוג הקודמת- מ"מ הוא מצטרף לוסת של אלול ותשרי לקבוע ג"פ והוי וסת סדורה בכל ר"ח מכיוון שוסת הסדור עדיף על וסת הסירוג, היינו שזו תופעה יותר נורמלית אז אנחנו נוטים יותר לחשוש לה ולצרף לה מהחודש הקודם.

❖ **וסת הסירוג שנקבע ולא ראתה**: כתב החו"ד (פת"ש, ז') דוסת הסירוג שנקבע ואח"כ לא ראתה, מ"מ חוששת לו. וכגון, אם ראתה בניסן ובסיון ובאב, ואח"כ באלול ותשרי וחשון לא ראתה- אפילו הכי חוששת ולא דמי לוסת הפלגה (שאם עקרה ג"פ כבר לא חושש לה), ואינו נעקר אלא עד שלא תראה ו' חודשים מכיוון שהוסת נקבע ע"י ו' חודשים.

¹⁴⁰ כיון שיצרה וסת קבוע- שראתה ג"פ באותה עונה- חוששת לעונה זו עד שתעקר שלוש פעמים. וגם צריכה לחשוש לפעם האחרונה שראתה כדין כל ראייה שחוששת בחודש הבא לעונה זו שראתה.

¹⁴¹ אם ראתה פעמיים כל פעם- הולכים אחרי הסוף מכיוון שלא נוצר וסת, ובוודאי אם ראתה ביום ג' אחרונות בלילה או הפוך- שהולכים רק אחרי הסוף כי זו הראיה האחרונה ואין וסת קבועה אחרת אלא היא.

¹⁴² מדובר באשה שאין לה וסת קבוע וכותב הרמ"א מה דינה- היינו מתי צריכה לחשוש לוסתה בפעמים הבאות.

¹⁴³ "וסת החודש"= אותו תאריך עברי בו ראתה.

"וסת הפלגה"= ההפרש בין ראייתה שלפני האחרונה לראיה האחרונה, כגון: אם ראתה ב- א' ניסן ואח"כ ראתה ב-כ' ניסן- ההפלגה היא 20 יום ולכן תצטרך לחוש בעוד 20 יום שזה ט' באייר. והטוב ביותר לענ"ד לספור ביומן בכדי למנוע טעויות מכיוון שלפעמים החודש מעובר וכד'.

❖ **האם חוששת גם ל"עונה בינונית"**- הרמ"א עוסק כאן באשה שאין לה וסת קבוע- מתי צריכה לחוש לוסתה, וכותב במפורש שעליה לחוש בחודש הבא לתאריך שבו ראתה בפעם האחרונה (וסת החודש) וכן לתאריך שבו מסתיימים הפרש הימים שהיה בין הוסת הלפני אחרונה לאחרונה. אלא שאינו מזכיר כלל האם צריכה לחשוש גם ל"עונה בינונית" והיינו (בפשטות) היום ה-30 מיום ראייתה.

נחלקו האחרונים מדוע לא הזכיר עונה זו הרמ"א, האם משום שלא צריכה לחשוש לעונה בינונית או מכיוון שזה כ"כ ברור ופשיטא שגם לא צריל לחשוש מלבד התאריך של החודש וההפלגה:

א. ש"ך(ל)- מאריך מאוד בדבריו ומביא בראשם הרבה מקורות והרבה מן האחרונים שהצריכו לחוש גם לעונה בינונית. אלא שמקשה כיצד הרמב"ן והרמ"א כלל לא הזכירו עונה זו? ומדבריהם משמע שכלל לא צריך לחוש

לעונה בינונית. **ותירץ** ע"י קושיה על הסוברים שצריכה לחוש גם לעונה בינונית וגם לעונת החודש- כיצד יכולים לחשוש לשני אלו הרי החשש אומר שאני חושש שתראה בעונה זו כי רוב הסיכויים היא שתראה בתאריך זה וכיצד אפשר לחשוש בשניהם (גם בתאריך החודש וגם ביום ה-30 שהוא עונה בינונית) הרי כ"א סותר את חבירו- כי אם יש חשש בזה אז אין בזה וכן הפוך. ולכן תירץ: שבאמת עונה בינונית והתאריך בחודש בו ראתה שצריך לשמור בחודש הבא- זה אותו תאריך ואותו יום! וממילא כשאמר לך הרמ"א או אחרים שאשה שראתה דם צריך לחשוש הפלגה ולחודש- היינו לתאריך שבו ראתה- ממילא כלול בזה גם עונה בינונית מכיוון שתאריך החודש ועונה בינונית היינו הך. ובאמת כך כתב בקצרה ובמפורש **בש"ך, ס"ק א'.**

אולם הרבה מהאחרונים חלקו על דבריו וכתבו שיש לחוש גם לעונה בינונית- היינו יום השלושים ויש נפק"מ כגון שעברו את החודש והתאריך שבו ראתה הוא 31 יום מאותו תאריך בחודש הקודם.

ב. **ט"ז(יז)- בודאי שצריכה לחשוש גם לעונה בינונית** מלבד לתאריך החודש ולתאריך ההפלגה, ונפק"מ לענין חודשים חסרים ומלאים. ומה דלא נקט כאן הרמ"א עונה בינונית- "כיון שהוא פשוט- אין צריך לפרשו". **וכ"פ בשו"ת "חכם צבי".**

ג. **חוו"ד-** חלק גם הוא על הש"ך שכתב שיום החודש ועונה בינונית חד הם, אבל חידש שעונה בינונית היא יום שלושים ואחד ונפק"מ לחודש חסר- שבו יום החודש הוא ביום השלושים ואילו עונה בינונית היא יום אחרי- ביום השלושים ואחד- לשיטתו.

חשש ל"עונה בינונית"- הלכה למעשה:

- **השו"ע בסימן זה, סע' א' כתב** שאשה שאין לה וסת קבוע "חוששת ליום שלושים לראייתה שהוא עונה בינונית"- מפשט הדברים נשמע שפסק לחוש לעונה בינונית והוא מדברי הרשב"א שלמד כן מהגמ' בנדה טו' ובנדה ט'. **בשיטה זו נקטו רוב הפוסקים ובכללם הט"ז** (שהוזכר לעיל), **ובשו"ת חכם צבי(סי' קיד)** האריך לדחות את ראיות הש"ך, והסכימו רוב האחרונים לשיטתו. לפי שיטה זו יוצא שאשה /אין לה וסת קבוע צריכה לחוש סה"כ ל-3 עונות: 1. התאריך העברי בו ראתה. 2. עונה בינונית= 30 יום מהיום שראתה. 3. הפלגה= הזמן שעבר בין וסת לוסת בפעם האחרונה.
  - **אבל הש"ך(ל) חלק** והאריך להוכיח איך עונה בינונית ויום החודש הם בעצם אותו דבר. לפי שיטתו צריכה לחוש רק לתאריך בחודש בו ראתה ולהפלגה. וכך מסביר הש"ך(ס"ק א') את דברי השו"ע בסעיף א'- עונה בינונית היינו תאריך החודש בו ראתה. גם **תורת השלמים פסק כש"ך.**
  - **בשו"ע הרב ס"ק א'** הסכים עם רוב הפוסקים לחוש לעונה בינונית, אך יחד עם זאת כתב שאין למחות ביד המקילים כש"ך, שיש להם על מי לסמוך, ובפרט דהוי דין דרבנן שמקילים בו. ועוד שהרי הרבה מן הראשונים כלל לא הזכירו דין זה. **למעשה-** אשה צריכה לחשוש גם לעונה בינונית, ובשעת הדחק אפשר להקל כש"ך בצירוף כל השיטות שנאמרו לעיל.
- ¹⁴⁴ דהיינו- שאם נקבע וסת החודש= שרואה ג"פ רצופים באותו תאריך או וסת ההפלגה= שרואה ד' פעמים עם אותו הפרש(ועיין לעיל סע' ז' למה הצריכו ד' פעמים הכא- כשיטת שמואל) אז כבר אין לחשוש לתאריך השני אלא רק לוסת אותו קבעה. כגון אם קבעה וסת החודש אינה צריכה לחשוש לעונת ההפלגה, וכן הפוך.
- ¹⁴⁵ היינו שאם לדוג' הייתה ההפלגה 20 יום ובחודש הבא 23 יום- נעקרה ההפלגה של 20 יום ואינה צריכה לחוש לה יותר כי אם להפלגה החדשה, וכן לעניין וסת החודש.

¹⁴⁶ **עקירת "יום החודש"** (ע' שו"ת היכל שלמה, עמ' קכב'): בתחילה לא הבנתי מדוע חוששת לא' באייר, הרי ברגע שראתה ב- כ' בניסן נעקרה הראיה של ר"ח ניסן וכבר לא חוששת לתאריך הזה אלא רק לתאריכים ביחס ל- כ' ניסן, אבל אחרי כן התברר לי שיום החודש אינו נעקר לכ"ע אלא עד שיבוא אותו יום ולא תראה בו, ואע"פ שראתה דם באמצע כמו במקרה הנידון, מ"מ יום החודש שבו ראתה אינו נעקר!

לכן, אם ראתה בר"ח ניסן לעולם תחשוש לר"ח אייר, אפילו אם ראתה באמצע כגון ב- כ' ניסן. אולם, לגבי וסת ההפלגה- נחלקו האחרונים כפי שיתבאר להלן- האם ראייה באמצע עוקרת את וסת ההפלגה שנוצרה לפני כן או לא.

ראתה בו¹⁴⁷, חוששת לט' באייר, שהוא יום כ' מראיית יום כ' שראתה. ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר, שמא קבעה לה וסת כ' לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת אי כדינו, דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אעפ"י שלא נקבע השני¹⁴⁸ (הכל בטור בשם רמב"ן). ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו¹⁴⁹. כיצד¹⁵⁰, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה

¹⁴⁷ **עקירת "ההפלגה" - מחל' אחרונים:** קיימת מחל' מאוד גדולה בין האחרונים מתי נעקרת ההפלגה שנוצרה בפעם האחרונה שראתה דם באשה שאין לה וסת קבוע: האם צריך לחכות ליום ההפלגה (בחודש הבא) שלא תראה בו ורק אז הוא נעקר או שמא אם קודם לאותו יום ראתה דם - אוטו' נעקרה ההפלגה ולא צריך לחוש לה.

[כגון(הדוג' המובאת ברמ"א): במקרה שראתה בר"ח ניסן ואז ב-כ' ניסן ושוב ראתה בר"ח אייר - האם הראיה שראתה בר"ח אייר לימדה שעיקרה של הראיות הקודמות היא הראיה שבר"ח ניסן ומה שראתה ב-כ' ניסן אינו עיקרי וממילא כבר לא חוששת לו או להפלגה שהוא יצר(20 יום מ"ח ניסן ל-כ' ניסן). דהיינו שההפלגה בין א' ניסן ל-כ' ניסן היא עשרים יום, אם לא ראתה בר"ח אייר - אז בוודאי שצריך לחוש לוסת ההפלגה = לעשרים יום ולחוש ליום ט' בחודש אייר שהוא עשרים ימים מ-כ' ניסן. אבל מה הדין אם כן ראתה בר"ח אייר - האם כבר אין משמעות להפלגה של ה-20 יום בין ר"ח ניסן ל-כ' ניסן - כי סו"ס יש כבר הפלגה חדשה - בין כ' ניסן ל-ר"ח אייר, או שכיון שנוצרה ההפלגה (20 יום) אני חושש לה בלא הכי כי היא כבר נקבעה, ומה שנכנסה ראיית דם פתאומית(א' אייר) אין בה בכדי לשנות או לפגוע קביעות של וסת שכבר נוצרה].

- **ט"ז(יח') - הלכה כפי שכתב הרמ"א -** ואם ראתה דם בר"ח ניסן ואז ב-כ' בניסן - אני חושש גם לר"ח אייר וגם לט' אייר שזה זמן ההפלגה - מכיון שאינני יודע איזה דם הוא הדם העיקרי אליו אני צריך לחשוש ואיזה הוא דרך מקרה בעלמא. ברגע שנקבעו שתי עונות אלו - כבר א"א לשנותם אפילו אם ראתה בר"ח אייר ואין פה גילוי מילתא שראיית ר"ח ניסן היא העיקרית ושראיית כ' ניסן הייתה דרך מקרה - "ומנא לך לומר דראש חודש עיקר ולא לחוש לט' בו... דלאו דמא דראש אייר סומק טפי מדם ד-כ' בניסן". **במילים אחרות - כדי לעקור הפלגה שנקבעה לא מספיק שתראה דם לפני כן אלא צריך שיעבור תאריך ההפלגה ולא תראה בו.**

- **ש"ך, ב"ח - חולקים על הרמ"א,** ואם ראתה בר"ח אוטו' נעקרה ההפלגה שנוצרה בין ר"ח ניסן ל-כ' בניסן ולא צריכה לחוש לט' באייר, אלא להפלגה החדשה שנוצרה שהיא של יב' יום שבין כ' בניסן לר"ח אייר, מלבד לוסת החודש שזה בראשי חודשים, שהרי ראתה בא' אייר. **במילים אחרות - וסת ההפלגה נעקרת או ע"י שיבוא תאריך ההפלגה ולא תראה בו או אפילו במקרה וראתה דם לפני תאריך ההפלגה - אוטו' היא נעקרה ואין לחוש לה.**

עקירת ההפלגה - הלכה למעשה: הרבה מהאחרונים(דרכי טהרה ועוד) כתבו שהעיקר כדעת הש"ך - וכל שראתה דם אין לה לחוש להפלגה מהתאריך הקודם. **ובשבט הלוי חילק -** בין ראייה רגילה של דם - שבזה נעקרה ההפלגה הקודמת ויש לה לחוש רק להפלגה החדשה, לבין אשה שנאסרה כי ראתה מעט דם כגון על עד וכד' - שבכה"ג יש לחוש להפלגה הקודמת, שמא ראייה של עכשיו אינה ראייה והיא תחזור לראות בהפלגה הקודמת שהייתה.

אולם, לגבי עקירת יום החודש - הכל מודים שאפילו בוסת שאינו קבוע אין החשש ליום החודש(=לתאריך בו ראתה) נעקר עד שיגיע היום הזה ולא תראה בו, וגם אם הקדימה ראייה אחרת את תאריך הוסת לא נעקר אותו תאריך, כפי שהתבאר בהערה לעיל.

❖ **ראתה ב- ל' לחודש - כיצד חוששת לוסת החודש אם חודש הבא חסר:** מי שראתה ב- ל' לחודש, אם החודש הבא חסר אינה יכולה לחשוש לתאריך ל' שבו, כי אינו קיים. פשוט שצריכה היא לחוש לעונה בינונית שהיא 30 יום ונופלת ב-כט' לחודש הבא -

לדעת רה"פ שצריכה לחוש לוסת בינונית(שלא כש"ך). לפי החו"ד צריכה לחוש לעונה בינונית ביום השלושים ואחד(כפי שהתבאר לעיל ששיטתו היא שעונ"ב היא יום שלושים ואחד) - וצריכה לחוש ביום א' לחודש הבא. אפשר, שגם הפוסקים הסוברים שעונה בינונית היא ביום כ"ט - יחייבו לחוש גם ליום א' בחודש כדין וסת החודש, שמא הוסת תלויה לא בתאריך ל' אלא בר"ח.

¹⁴⁸ עד כאן הוי דוג' לאשה שאין לה וסת קבועה וצריכה לחוש גם לעונת ההפלגה וגם לעונת החודש - התאריך בחודש בו ראתה.

¹⁴⁹ דהיינו - לעומת התאריך בחודש שהוא כנגד וסת החודש, וכן תאריך ההפלגה - שזה כנגד וסת ההפלגה - שחוששת לשני תאריכים

אלו, הרי שלוסת ההפלגה היינו ליום אחרי היום שראתה בו - אינה חוששת בחודש הבא א"כ זה קרה 4 פעמים ונוצרה בכך וסת

בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ז בו. ראתה ט"ז בו, חוששת לט"ז בסיון ואינה חוששת לשבעה עשר בו. ראתה י"ז בו, חוששת ל"ז בתמוז ואינה חוששת ל"ח בו. ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת ל"ט באב. (ג"י ממשמעות הטור) ¹⁵¹. וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין ¹⁵², כי אין חלוק ביניהן. רק י"א כי בדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר ¹⁵³. ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראייתה די ימים, וביום ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות ב"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שוה, שהרי שילשה לראות ג"פ ב"ז לחדש, (הטור והרמב"ן) וי"א שאין כאן וסת שוה כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר ¹⁵⁴. (בית יוסף בשם הרז"ה והרשב"א והרא"ש והראב"ד בסי' בה"נ מביאו ב"ח סוף סעיף כ').

הדילוגים קבועה. והטעם לענ"ד כי וסת החודש וההפלגה היא דבר מצוי ולכן חששו לה אע"פ שלא נוצרה משא"כ וסת הדילוג שאינה מצויה ולכן כל עוד היא לא קרתה בפועל ונוצרה לה קביעות של וסת- לא חוששים לה. ¹⁵⁰ היינו דוג' למה שאמר שאינה חוששת לוסת הדילוגים עד שהיא נעשית לקבועה. ¹⁵¹ **דוג' מעשית:** אשה שאין לה וסת קבוע וראתה בתאריכים הבאים: א' ניסן, כה' ניסן, כ"ו אייר, כ"ג סיון- לאלו תאריכים צריכה לחוש מכאן ואילך?

ת: בפשטות צריכה לחשוש ל- ג' מועדים ביחס לתאריך האחרון שראתה(כג' סיון): 1. יום החודש- כ"ג תמוז. 2. עונה בינונית(= 30 יום מראה אחרונה)- כ"ב בתמוז. 3. הפלגה- ישנה הפלגה של 27 יום בין התאריך האחרון- כ"ג סיון לתאריך שלפניו- כ"ו אייר, לכן תחוש ליום ה-27 אחרי כ"ג סיון והוא י"ט בתמוז.

מלבד זה צריכה לחוש ל- יום החודש של התאריך האחד לפני אחרון(כ"ו אייר) ולחוש לכ"ו סיון- מכיוון שלמדנו לעיל שיום החודש אינו נעקר ע"י ראיית דם באמצע אלא רק כשהוא מגיע ואינה רואה בו רק אז נעקר, אבל מ"מ אין נפק"מ לחוש לתאריך זה כי הוא שלושה ימים אחרי שראתה דם ואז היא ממילא אסורה.

¹⁵² פירוש- שמי **שדילגה בהפלגה**, היינו שיש לה הפלגה קבועה שעולה כל פעם באחד, כגון שההפרש בפעם אחת היה 30 יום, חודש הבא היה ההפרש 32, ובבא אחריו 34 וכן הלאה- לא חוששת לזה עד שתקבע וסת הפלגה בדילוג.

קביעת וסת הפלגה בדילוג- לב"ח- 5 פעמים: לפי שיטת שמואל שהוזכרה לעיל בסעיף ז' וסת הדילוג נקבע רק אחרי 4 פעמים מכיוון שכדי להבין שיש בכלל דילוג קבוע צריך את הפעמים הראשונות- לראות מהו הדילוג ורק אז יועילו עוד ג' פעמים, לכן הפעם הראשונה היא לא מן המניין. ולכן כאן שזו וסת שהיא גם דילוג וגם הפלגה צריך 3 פעמים מלבד הפעמיים הראשונות כי בפעמיים הראשונות אני לומד מהי ההפלגה ובפעם אחרי כן שיש דילוג בהפלגה ואז אני צריך 3 פעמים נוספות(סה"כ 5) כדי לראות שבאמת 3 פעמים היא רואה את ההפלגה בדילוג. ואילו לפי רב שם שהובא בסוף סעיף ז'- מספיק כאן 4 פעמים.

¹⁵³ והיינו כשיטת רב בסעיף ז' או שמדובר שהיה לה וסת קבוע והחליפה לוסת אחר ובזה כתבנו שם שגם שמואל מודה שמספיק ג' פעמים.

¹⁵⁴ **דין אשה המשנית וסתה ב' או ג' ימים:** אשה המפליגה תמיד בין 25 ל-30 יום(לדוג') בין ראייה לראיה, אולם בתוך ימים אלו אין לה קבע מתי רואה- מה דינה לענין חשש לוסת?

דיון זה מגיע מתוך דברי הרמ"א בסופו שכותב שאשה שראתה במשך כמה ימים יש בכך מחל' למה צריכה לחוש וסיים- "דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר".

סתירה לכא' בדברי הרמ"א מסימן קפד': "מעדני מלך"(הביאו הש"ך, לט') **הקשה על הרמ"א** שדבריו כאן סותרים למה שכתב לעיל **בסימן קפד' סע' ב'** שם כתב ע"פ ההג"מ ש"אשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים, או לאחר, כשמגיע זמן וסתה- **צ"ב** לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו"- וצ"ע כיצד שם כתב שצריכה לחוש במשך כל אותם ימי המבוכה שלפעמים רואה בהם ואילו כאן כתב שחוששת רק אחר ההתחלה ולא למשך כל הוסת אפילו התארכה כמה ימים?

האחרונים ישבו קושיה זו:

סעיף יד' - דין עקירת וסת קבוע:

שו"ע - "היתה רגילה לראות יום עשרים, (ויש לה בזה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל"ה¹⁵⁵. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג"פ ליום ל', הותר יום כ' ונאסר יום ל'. ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף כ', חזר וסת של כ' למקומו והותר שלשים¹⁵⁶.

- ❖ **ש"ך (לט')** - אין הכוונה בסימן קפד' שצריכה לחוש כל ה- ג' ימים. אלא הכוונה שם שמדובר באשה בעלת וסת קבוע שהקדימה לראות כמה ימים או איחרה כמה ימים וכתב הרמ"א שצריכה לחוש גם לאותו תאריך שהקדימה או איחרה לראות בו. **הקשה** על דבריו הוא שמהגה"מ (שהוא המקור לדברי הרמ"א) וגם מהדרכי משה - נראה שעסקין באשה שאין לה וסת קבועה.
- ❖ **חוו"ד (הובא בפת"ש, ח')** - שם מדובר באשה שהיה לה וסת קבוע כגון ב-ג' לחודש, ואז הקדימה לראות 3 פעמים בתאריכים ב' וגם ב-ג' לחודש, ואחרי כן הקדימה לראות 3 פעמים ב- א', ב', ג' לחודש - במקרה זה - אע"פ שבד"כ הולכים אחר תחילת הוסת, כיוון שהימים הקודמים שהיו תחילת הוסת (ג', ב' לחודש) הן עתה גם בתוך הוסת - באמצע שלה - לכן באופן מיוחד חוששים גם להם. אבל בלאו הכי - אה"נ שהולכים רק בטר תחילת הוסת אפילו ראתה כמה ימים וכמו שכתב הרמ"א בסימן קפ"ט.

הלכה למעשה באשה שמשנה וסתה בתוך ימי המבוכה: מעיקר הדין אין חייבים להחמיר ולפרוש בכל הימים שנבוכה, אלא תחשוש לראייה האחרונה, כיון דלרוה"פ ליתא לחומרא זו.

אמנם ב"שבט הלוי" כתב שראוי לפרוש בכל הימים שנבוכה בהם אם מספר הימים אינו עולה על ג' ימים, כיון שהנסיין מלמד שחימוד התשמיש עלול להקדים את הראייה.

אבל בספר "דרכי טהרה" לא הזכיר חומרא זו (אלא כאמור לעיל - ע"פ הוסת האחרונה).

נראה שגם המיקל בימים הללו ואינו חושש אלא לראייה אחרונה כדעת הש"ך - ראוי שתבדוק לפני התשמיש, וכמו הרבה מן הראשונים המובאים **בסימן קפ"ו, סע' ב'** המצריכים בדיקה כמשמשת בימים אלו, ואע"פ שלא נפסקה הלכה כן - מ"מ יש לחוש לכך.

¹⁵⁵ דין פשוט - כיוון שמדובר באשה שהיה לה וסת קבוע - צריכה לחשוש לוסת זו וגם אם ראתה אחרי כן ביום אחר - ממשיכה לחשוש לוסת זו כי וסת קבוע אינו נעקר אלא ע"י ג' פעמים (ונראה מחל"הם ג"פ שלא ראתה בזמן וסת זו או שצריכה בהכרח לקבוע וסת קבוע אחר כדי לעקור את הוסת הקבוע שהיה). ומלבד וסת קבוע זה - בוודאי צריכה לחשוש גם לתאריך האחרון שראתה שאינו בוסת הקבוע מכיוון שזה התאריך האחרון שראתה. כך יוצא שלמעשה צריכה לחשוש לשני תאריכים - של הראייה האחרונה ושל הוסת הקבוע.

¹⁵⁶ **בדין עקירת וסת קבוע:** טרם נבוא להכנס לעובי הקורה והמחלוקת שבדין זה נכתב הסבר למה שפסק השו"ע הלכה למעשה: השו"ע כתב שמי שהיה לה וסת קבוע - צריכה תמיד לחוש לוסת זו כל שלא עברו שלוש פעמים אחרי כן שלא ראתה בהם. מכיוון שכדי לעקור וסת קבוע לא מספיק פעם אחת שלא תראה בה אלא צריך ג"פ.

חקירה כיצד נעקר וסת קבוע: השאלה הגדולה היא מה צריך ג"פ - האם מספיק שלא תראה ג"פ פעמים בתאריך הוסת הקבוע ומיד הוא נעקר, אע"פ שלא נקבע וסת קבוע אחר אלא מספיק שלא תראה ג"פ בוסת הקבוע כדי לעקור אותו אלא צריך שתיצור וסת קבוע אחר ע"י ג"פ שתראה באותו תאריך:

המקור לדין הוא בברייתא בדף סד, א': "הייתה למודה להיות רואה יום עשרים, ושינתה ליום שלשים - זה וזה אסורים. הגיע יום עשרים ולא ראתה... וכו' - רש"י והרא"ש למדו מגמ' זו - שלא נעקר הוסת הראשון אע"פ שלא ראתה בתאריך שלו ג"פ, אלא רק עד שתקבע וסת אחר.

קושיית הט"ז על הטור: מהטור נראה בפשטות שחולק על דין זה שהסיק הרא"ש מהברייתא וסובר שמספיק ג' פעמים שלא תראה בתאריך הוסת הקבוע - וכבר נעקר הוסת הראשון, ושאין הכרח לקבוע וסת אחר כדי לעקור את הקיים.

דבר זה נראה ממה שכתב ה**טור** - "היתה רגילה לראות יום עשרים... שינתה שלוש פעמים ליום שלושים- הותר יום עשרים ונאסר יום שלושים. ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום שלושים ראתה לוסף עשרים- חזר וסת של עשרים למקומו והותר שלושים"- **מכאן משמע** שאם הייתה רואה אחרי הפעמיים שראתה שלושים אפילו ביום אחר כגון ביום 35- כבר היה נעקר הוסת של יום כ' שהרי כתב ה**טור**- שרק אם ראתה אחרי פעמיים ל' -ביום כ'- אז חוזרת הוסת הקבוע, כי רק פעמיים לא ראתה כמו כ', אבל אם הייתה פעם נוספת כל שהיא אחרי שתי ראיות ה- ל'- היה נעקר הוסת הקבוע!!! **וזה קשה** מכיון שע"פ הברייתא שראינו למדנו שאין הוסת נעקר אלא ע"י שנקבע וסת אחר ולא מועיל מה שלא ראה ג' פעמים בוסת הקבוע שהיה??

על קושיה חזקה זו הביאו מספר תירוצים:

- **ט"ז(תירוץ 1):** באמת מודה ה**טור** לשיטת הרא"ש ורש"י שכדי לעקור וסת צריך לייצר וסת קבוע אחר. ומה שכאן כתב שצריך יום כ' אחרי פעמים ל' שמזה נשמע שאם תראה בתאריך שאינו כ'- כן תיעקר הוסת? – יש לחלק ולומר- שבאמת הברייתא דיברה בוסת החודש ובה צריך וסת קבוע חדש כדי לעקור את הוסת הקיימת. אבל ה**טור** דיבר בכלל בוסת אחרת- ההפלגה (=30 יום שהפסיקו בין הראיות) ואז אם לא הייתה רואה ב-כ' אחרי שראתה פעמיים ב- ל' אז לא הייתה חוזרת לקביעות הוסת שלה כי בפעם הבאה שהייתה רואה ב-כ'(בחודש הבא) היה זה אחרי 50 יום מהפעם האחרונה שראתה ולא הייתה חוזרת לוסת ההפלגה שלה. ולכן, מבחינה "טכנית" כדי לתאר מקרה שחוזרת לוסת הקבוע שהיה לה- כתב ה**טור** שאחרי שראתה פעמיים ב- ל' חזרה לראות ב- כ' כדי שתחזור לוסת ההפלגה הקבועה שלה.
יוצא למעשה- שלפי תירוץ זה כן מודה ה**טור** לרש"י ורא"ש שאין וסת נעקר עד שתקבע וסת אחר.
- **בנוסף מחדש ה**ט"ז** בדברי ה**טור**-** שהחוזרת לראות בוסת הקבוע- נעקר חשש הוסת של התאריך האחרון שבו ראתה אפילו אם לא הגיע יומו עדיין. כגון ראתה כ', כ', כ', ל', ל', ל' – אינה צריכה לחוש גם לתאריך ל' שבחודש האחרון כי כשראתה ב-כ' חזרה לוסת הקבוע ואינה חוששת.
- **ט"ז(תירוץ 2):** באמת יש כאן מחל' בין רש"י והרא"ש לבין הרמב"ן (שהוא מקור דברי ה**טור**), שלפי הרמב"ן באמת מספיק כל שלא ראתה ג"פ בתאריך וסתה ונעקרה הוסת, משא"כ לרש"י ורא"ש כאמור לעיל שהצריכו שתיצור וסת קבוע חדש כדי לעקור הוסת הקיימת. הרמב"ן, לפי הסבר זה של ה**ט"ז**, יש לגרוס אחרת את הברייתא דלעיל ולכן אינה קשה לו.
- **ש"ך-** באמת רק אם נקבע וסת חדש נעקר הוסת הקבוע שהיה, ומה שמשמע מה**טור** שגם בג"פ שלא ראתה בוסת הקבוע מספיק לעקור הוסת- אינו כן. אז למה כתב ה**טור** שאחרי ה- כ', כ', ל', ל', ראתה שוב ב-כ' - אין הכוונה שראתה מיד שוב ב-כ' אלא אחרי הפעמים ל' ראתה בתאריך נוסף אחר, כגון ב- 35 וכל מה שאמר ב-כ' היינו לאפוקי שלא ראתה ג' פעמים ב-ל' ולא נוצר וסת קבוע חדש.
- **דהיינו-** הוא מסכים עקרונית לחלק מהתירוץ הראשון ב**ט"ז** שרק כשוסת קבוע חדש נוצר- נעקר וסת החודש הקודם, אבל חולק עליו בהסבר ובתירוץ הלשוני מדוע מה**טור** משמע שלא כן ובאמת ה**טור** גם סובר כן. **חילוק זה** אינו רק הבדל בהסבר אלא גם מחל' עקרונית להלכה- כי לפי ה**ט"ז** יוצא שבוסת ההפלגה כן נעקר הוסת ע"י ג"פ שלא רואה בו, ועל זה הש"ך חולק בתוקף ואומר- שאין לחלק בין וסת ההפלגה לוסת החודש ושניהם נעקרים רק ע"י יצירת וסת קבוע. א"כ יש כאן מחלק' להלכה ביניהם כיצד נעקר וסת ההפלגה- וכפי שיתבאר בשורות הבאות.
- **לגבי החידוש השני ב**ט"ז**-** שכל שחזרה לוסת הקבוע שלה כבר אינה חוששת ליום התאריך האחרון שראתה כגון שהוא עדיין לא הגיע- **על זה חולק הש"ך** וסובר שאע"פ שחזרה לוסת הקבוע- מ"מ חוששת גם לתאריך האחרון שראתה.
- **עקירת וסת הפלגה קבוע:** עד כאן דנו לגבי וסת החודש שהיה קבוע, בו ראינו שבין ל**ט"ז**(לתירוץ הראשון והעיקרי) ובין לש"ך כל שלא קבעה וסת אחר- עדיין חושש לוסת הקבוע שהיה. אבל לגבי ההפלגה שהיה קבוע הדעות הם שונות:
- **ט"ז-** בוסת ההפלגה- כיוון שעברו ג' פעמים שלא ראתה בזמן ההפלגה- אין וסת ההפלגה הקבוע שהיה חוזר וניעור, ואין עוד לחוש לו, אפילו שלא נקבע עדיין וסת אחר. דין זה הוא נגזרת ישירה של מה שתירץ ה**ט"ז** את הרמב"ן כפי שהסברנו לעיל- שהוא חילק שהברייתא דיברה בוסת החודש שבה צריך לקבוע וסת אחר בכדי לעקור את הקודמת, אבל הרמב"ן וה**טור** שמהם היה משמע שאין צורך לקבוע וסת חדש אלא מספיק כל שעבר תאריך הוסת הקבוע ולא ראתה כבר לא חוששת לו- הם

סעיף טו' - היה לה וסת קבוע ושינתה ראייתה:

שו"ע - "שינתה ראיותיה ולא הושה אותם"¹⁵⁷, כגון ששינתה פעם אחת ליום לי' והשני לל"ב, והגי' לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל¹⁵⁸. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים¹⁵⁹. והי"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון¹⁶⁰.

דיברו על וסת ההפלה. היינו שבוסת ההפלה אין צורך ליצירת וסת קבוע אחר כדי לעוקרה אלא מספיק שעברו ג' פעמים תאריכי הפלה ולא ראתה.

- **ש"ך** - אינו מחלק בין וסת הפלה לוסת החודש ובשניהם צריך ליצור וסת קבוע חדש כדי לעקור ולא לחוש לקיימת. שכן הוא דוחה את הסברו של הט"ז הנ"ל ומתרץ את הקושיה באופן אחר, כפי שהתבאר לעיל.

סיכום הסעיף - בסעיף זה למדנו על שלוש מחלוקות בדיני וסתות:

1. **כיצד נעקר לגמרי וסת החודש קבוע:** לפי הרא"ש ורש"י רק ע"י יצירת וסת קבוע אחר. בדעת הרמב"ן שהוא המקור לדברי הטור - נחלקו האחרונים: הט"ז מתרץ שני תירוצים: א. באמת גם הרמב"ן מצריך לקבוע וסת אחר כדי לעקור וסת קבוע קיים. ב. הרמב"ן חולק שמספיק שלא רואה ג"פ בזמן בוסת הקוע - והוא נעקר, ואין צורך בהכרח שתקבע וסת אחר לשם כך. אבל הש"ך מסביר כדעת רה"פ שכדי לעקור וסת קבוע צריך ליצור וסת קבוע אחר.
2. **כיצד נעקר לגמרי וסת ההפלה קבוע:** כאן נחלקו הש"ך והט"ז. הט"ז בתירוצו את הקושיה על הטור מחלק בין וסת החודש לוסת הפלה ואומר שבוסת הפלה מספיק שלא תראה ג' פעמים בתאריך ההפלה ויעקר הוסת. אבל הש"ך חולק שאין לחלק כלל בין וסת ההפלה לוסת החודש ובשניהם לא מספיק שלא תראה ג"פ בתאריך הוסת אלא צריך שתקבע וסת קבוע אחר כדי לעקור את הוסת הקיים.
3. מי שראתה דם שלא בזמן הוסת הקבוע וחוששת לתאריך שלו בחודש הבא - במקרה שראתה בחודש הבא בזמן הוסת הקבוע (שהוא לפני התאריך הנ"ל) האם צריכה לחשוש עדיין לתאריך שנקבע חודש קודם (ש"ך) או שמא כיוון שראתה בתאריך וסתה הקבוע וחזרה לוסת הקבוע - מיד בטל התאריך החדש שנוצר (ט"ז).

¹⁵⁷ דהיינו שלא שינתה אותם לזמן קבוע ושווה אלא לראיות מחולקות.

¹⁵⁸ פירושו של דבר (וכפי שיתבאר בהמשך דברי במחבר בסעיף זה) - שכיוון שג' פעמים לא ראתה בוסת הקבוע שלה - אינה חוששת לו עוד, אמנם לא נעקר הוסת לגמרי כי אם תחזור לראות בו - שוב תצטרך לחשוש בו.

¹⁵⁹ דהיינו - אם חזרת לראות באותו תאריך שהיה לה בו וסת קבוע - חוששת לו, כל עוד הוא לא נעקר לגמרי וזה רק ע"י שיקבע לה וסת אחר קבוע = שתראה בו ג' פעמים.

¹⁶⁰ **דין אשה שהיה לה וסת קבוע והפסיקה לראות דם:** עד עתה דיברנו על אשה שהיה לה וסת קבוע אלא ששינתה מלראות בו

וראתה בתאריכים אחרים, מה דינה. בחלק זה נוגע השו"ע בדיון אשה שהיה לה וסת קבוע ואז הפסיקה לראות דם. כגון שהיה לה וסת קבוע להפלת כ' יום, והפסיקה לגמרי מראית דם - האם צריכה לחוש להפלה הבאה כגון ליום ה-40 או ליום ה-60 וכן הלאה?

- **שו"ע וט"ז** - חוששת גם ליום מ' וגם ליום ס' מחמת הוסת הקבוע שהיה לה, אפילו שלא ראתה בנתיים דם בכלל.
- **מהרש"ל, ש"ך (מה')** - כיוון שהפסיקה עונה אחת ולא ראתה בה כלל - שוב אינה חוששת לוסת הקבוע שהיה לה עד שתראה עוד פעם דם. ואם ראתה דם - חוששת ל- כ' יום מראיתה האחרונה. וטעמם הוא שמכיוון שלא ראתה אז נחשב יום מ' כהפלת מ' ימים והרי ההפלה שלה זה ל- כ' יום ולכן לא חששה לו.

הרחבה: הטור כתב בדיון אשה שיש לה וסת להפלת כ' יום - שאם הפסיקה ולא ראתה, משעבר עליה יום כ' ובדקה ולא ראתה - שוב אינה חוששת לעולם. **הב"י ביאר דברי הטור** - שכונתו שפסקה לראות ג' עונות.

סעיף ט"ז - עקירת וסת החודש:

שו"ע - "כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד, היתה רגילה לראות בר"ח, ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, חוששת לר"ח עד שיעברו עליה שלשה ר"ח¹⁶¹. עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת למקומו".

סעיף יז' - וסת הקפיצה¹⁶²:

שו"ע - "כל וסת שנקבע מחמת אונס, (כגון שקפצה וראתה), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (אם לא קבעה אותן לימים¹⁶³) (תוספות ורשב"א ור"ח), אינו וסת, שמפני האונס ראתה¹⁶⁴. (ומ"מ חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע¹⁶⁵)

מכלל דבריו עולה שאם פסקה לראות בוסתה רק פעם או פעמיים - עדיין צריכה לחשוש להפלגתה, דהיינו ליום ה- 40 וליום ה-60. וכן משמע מפסיקתו בשו"ע שכתב - "שה"ה להפסיקה לראות שלוש עונות" - משמע שרק אז אינה חוששת, אבל אם פעם או פעמיים לא ראתה - חוששת גם להפלגות הבאות (וכפי שכתבנו לעיל בשם השו"ע והט"ז).
אבל הרש"ל הסביר כוונת הטור באומרו - "שאם הפסיקה לראות...שוב אינה חוששת לעולם" - פירושו פסקה לראות אפילו פעם אחת, וכיוון שלא ראתה הרי ההפלגה הבאה לא תהיה של כ' כמו שרגילה אלא של 40 יום - שהרי לא ראתה באמצע כלום. (אולם במי שרגילה לראות בר"ח יאמר שצריכה לחוש גם בר"ח הבא וגם בזה אחריו אפילו לא ראתה באמע כי בכה"ג חוששים שתראה מצד יום ר"ח ולא מצד ההפלגה של ל' יום, וכפי שיתבאר לקמן בסעיף ט"ז). **הש"ך הסכים לרש"ל.**

אשה שהפסיקה לראות דם וחזרה לראות: **השו"ע כתב:** שאם אשה שינתה מוסתה וחזרה לראות ביום הוסת - חזר הוסת לקביעותו "וה"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון" - היינו שדין אשה שהפסיקה כדין אשה ששינתה מוסתה ואז חזרה לוסתה.

הרש"ל ביאר - שאשה שלא ראתה למשל ג' עונות - ברגע שחזרה לראות - חוששת לוסת הקבוע שהיה לה לפני כן, אבל אינה צריכה לחוש להפלגה שנוצרה בכל התקופה הארוכה שלא ראתה. וה"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון.

הט"ז כתב כמו הרש"ל אבל כתב שהבין בדעת השו"ע - שדווקא אם חזרה לראות פעמיים בזמן וסתה אחרי שלא ראתה הרבה זמן - רק אז צריכה לחזור ולחוש לוסתה. **הט"ז דחה את השו"ע, אבל בנקוה"כ העמיד כדברי השו"ע.**

¹⁶¹ לעיל בסע' טו' הובאה מח"ל אחרונים גבי אשה שהיה לה וסת קבוע להפלגה כגון לראות כל כ' יום, ואז לא ראתה דמים בכלל - האם צריכה לחוש להפלגה הבאה דהיינו ליום ה- 40 או לא? וכתבנו שם שהש"ך והמהרש"ל כתבו שאינה צריכה לחוש לכך מכיוון שכל שלא ראתה עדיין אז זה הפלגה של 40 יום.

אולם במקרה של סעיף זה - שהאשה רגילה לראות בר"ח - **גם הש"ך מסכים** שצריכה לחוש בר"ח הבא מכיוון שכאן נראה שיום החודש גורם ולכן יש לחוש אליו ולא מצד ההפלגה הקבועה, שכן מכיוון שלא ראתה אז הר"ח הבא הוא הפלגה של 60 יום.

¹⁶² מכאן ועד סעיף כו' יעסקו הסעיפים בוסת התלויה במעשה הגוף כגון בקפיצה, פיהוק, עיטוש וכד'.

"כאבי מחזור": **"בשבט הלוי", "סע' יט' כתב** שנשים רבות יש להם סימני הגוף כמה ימים לפני יום הוסת ואין צריכות לפרוש משעת ביאת הסימנים, אלא מהזמן הקצר ביותר שבו רגילות לראות אחר ביאת הסימנים.

¹⁶³ **כשיטת הרשב"א וסיעתו** שאין וסת לקפיצה אפילו קפצה ג' פעמים וראתה דם אלא בצירוף ימים קבועים, **שלא כדעת הטור וסיעתו** שפסקו שאפילו לקפיצות לחוד יש וסת.

¹⁶⁴ **נדה, י', עמ' א' -** "אמר רב הונא - קפצה וראתה, קפצה וראתה, קפצה וראתה ג"פ - קבעה לה וסת...".

הראשונים נחלקו - איזה סוג של וסת חידשה כאן הגמ':

(הג"מ פ"ח). קפצה וראתה, קפצה וראתה, קבעה לה וסת לימים, בלא קפיצות. כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר כי יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, הרי נקבע אחד בשבת אחר כ', שהרי נודע שהיום גרם לה, ולא הקפיצה¹⁶⁶, וכבר נקבע יום זה ג"פ. וכן כל כיוצא בזה".

סעיף יח' - וסת קפיצה בימים קבועים:

- **רש"י, רז"ה, טור** - האשה קבעה לה וסת הגוף ע"י מעשה הקפיצה שעשתה. וסת זה תלוי רק במעשה הקפיצה ולא בימים.
  - **רשב"א, תוס', רמב"ם, רמב"ן ועוד** - וסת הקפיצה בגמ' היא רק בנוסף ליום קבוע שראתה בו, כגון שרואה בכל 31 יום+כשקופצת, אבל זה בלא זה איננה רואה. **להלן יתבאר** שבוסתות גוף אחרות כמו פיהוק וכד' כן מודים הרשב"א וסיעתו שאפשר לקבוע וסת רק ע"פ מעשה הגוף כגון מפהקת ג' פעמים ואפילו שלא קבעה וסת ימים לכך.
- מחל' זו היא מחל' מרכזית** להבנת הסעיפים הבאים בשו"ע.
- השו"ע פסק להלכה כרוב הראשונים** - שאין וסת הקפיצה אלא רק בצירוף שקבעו בו גם ימים, אבל קפיצה בפ"ע לא חשיב וסת אפילו קפצה כמה פעמים.
- ¹⁶⁵ **פירוש** - אע"פ שאנו לא מחשיבים ג' פעמים של קפיצה כוסת קבוע, מ"מ אנו חוששים לו כמו סתם ראייה שחוששים לתאריך שלה אע"פ שאין היא וסת קבוע. הכוונה היא שפעם הבאה שתקפוץ צריכה לחוש שמא ראתה דם כדין אשה שאין לה וסת קבוע לכל הנגזרות היוצאות מכך כגון לענין בדיקה שצריכה לעשות או שאסורה לשמש עם בעלה.
- החידוש הוא** שאע"פ שאשה(שאינה בעלת וסת קבוע) שראתה דם צריכה מיד אחרי פעם אחת לחוש לתאריך ולהפלגה - כאן בקפיצה אינה צריכה לחוש אלא רק אחרי ג' פעמים, ולפעם אחת או פעמיים שקפצה - אין כלל משמעות מבחינת חשש ובכלל.
- ¹⁶⁶ **סתירה לכא' בשו"ע(ט"ז, לב')** - כאן כתב שאם ראתה פעמים ביום ראשון בו קפצה ואז קפצה בשבת ולא ראתה בה אבל ראתה ביום ראשון אחריה - נחשב לוסת הימים ותלוי ביום ראשון ולא בקפיצות שהרי ביום ראשון האחרון שראתה לא קפצה.
- אולם בסעיף כ' כתב השו"ע** - שאם פיהקה פעמיים ביום ראשון וראתה דם, ובפעם השלישית פיהקה ביום שבת ולא ראתה בו דם ואחרי כן ראתה דם ביום ראשון (בלי שפיהקה בו) - אע"פ שלא פיהקה בראשון אנו תולים לומר שראתה דם בגלל שפיהקה בשבת וממילא נקבע לה וסת של פיהוק + יום ראשון.
- וקשה** - כיצד כאן בסע' יז' לא מחשיבים את הקפיצה שהייתה בשבת כגורמת וקשורה לראיה של יום ראשון ואילו בסעיף כ' כן מחשיבים את הפיהוק של שבת כגורם לראיה של יום ראשון?
- תירץ הט"ז** - יש לחלק בין פיהוק לקפיצה. פיהוק הוא מעשה טבעי המלמד על הקרבה לראיית הדם ולכן הוא תמיד נקשר לראיית הדם הבאה אחריו אפילו שזה יום אחרי כן, אבל קפיצה היא מעשה שלה שאינו טבעי - גופני וכיוון שכך א"א לחברו ולתלותו בדווקא לראיית דם שאינה באה ביום שקפצה אלא ביום ראשון שאחריו. **וכן הקשה ותירץ הש"ך(נט')**.
- {הרחבה: במקרה כזה שראתה פעמים למשל ביום כ' שקפצה בו, ופעם שלישית שקפצה היה ביום יט' וראתה ב- כ' - **הרמב"ם פסק** בדעת יחיד שהלכה שנקבע רק וסת ימים ולא מצטרפת הקפיצה. **שאר הראשונים** כתבו שתולין ראיית יום כ' בקפיצת יום יט'. **השו"ע** פסק במקרה של הקפיצה כרמב"ם - שלא תולין את ראיית יום כ' בקפיצת היום שלפני כן, **והש"ך תמה** כיצד החמיר כרמב"ם. אבל בסעיף כ' לענין פיהוק פסק המחבר במקרה דומה שפיהקה פעמיים וראתה בשבת ואז בפעם השלישית פיהקה יום לפני שבת וראתה בשבת - כן תולין הראיה בפיהוק, כרוב הראשונים דלעיל. לכא' יש סתירה בן פסקי השו"ע ועיין לעיל מה שתירץ הט"ז.

לסיכום ההבדלים בין קפיצה לפיהוק:

- א. פיהוק לבדו יוצר וסת בעוד קפיצה רק בצירוף ימים(מחל' ראשונים והלכה שרק בצירוף הימים).
- ב. פיהוק אנו משייכים גם לראיה של יום לאחריו, אבל קפיצה משייכים רק לראיה ביום של הקפיצה ולא לראיה ביום הבא.

שו"ע- "קפצה ביום ידוע, כגון בר"ח או באחד בשבת, וראתה בו, ואירע כן בגי' ר"ח או בגי' אחד בשבת, קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן¹⁶⁷. ואם אח"כ הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת¹⁶⁸".

סעיף יט' - וסת הפיהוק וכיו"ב:

שו"ע- "יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה¹⁶⁹ כגון שמפקת, דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזוה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש¹⁷⁰. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכי יום לכי יום, קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת¹⁷¹".

רמ"א- "ודוקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזהו מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר בסמוך".

¹⁶⁷ זהו המקרה הרגיל לו מסכימים גם הרשב"א וסיעתו - שיכולה אשה לקבוע וסת קפיצה אם זה בימים קבועים.

כדי לעקור וסת קבוע זה צריכה שיגיע התאריך ג' פעמים ותקפוץ בכל פעם ולא תראה באלו ג' הפעמים ואז נעקר.

¹⁶⁸ **בוסת הקבוע לימים ומעשה חוששת גם לעונה בינונית:** בסיון קפד', יב' פסק המחבר שמי ש"היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף כגון קפיצה וכיו"ב...חוששת לעונה בינונית שהוא ל' יום". ובכך חמור וסת הגוף משאר וסת קבוע רגיל. ומצד שני קל וסת הגוף משאר וסת קבוע רגיל - שאינה חוששת אלא בשעת הוסת בלבד ולא בכל העונה (להלן סע' כד').

¹⁶⁹ **מקור הדין במשנה בנדה, דף סג, א' -** "אלו הן הוסתות - מפקת ומעטשת וחוששת בפי כריסה ובשפולי מעיה וכמין צמרמוריות אוחזין אותה, וכן כיו"ב, וכל שתקבע לה שלוש פעמים - הרי זה וסת".

¹⁷⁰ **ההבדל בין "קפיצה" ל"פיהוק":** לכא' קשה, שהרי בסעיף יז' פסק המחבר שאשה שקפצה ג"פ - אין זה נחשב לוסת אלא רק בצירוף ימים קבועים, ואילו כאן פסק שלגבי פיהוק, עיטוש וכד' - מספיק שתעשה ג' פעמים והוי וסת, ומדוע כאן לא הצריך גם קביעת תאריך?

ובאמת קושיה זו היא על הרשב"א עצמו מכיוון שהוא המקור לדין זה.

וביאר הרשב"א את הדברים ב"תורת הבית" - וסת קפיצה תלויה באשה ובכה"ג אין אומרים שזה וסת אלא בצירוף יום קבוע, אבל וסת של פיהוק או עיטוש וכד' - אמנם אלו מעשים אך אינם תלויים בה ולכן אם הם מגיעים אנו אומרים שכנראה מה שעוד רגע תראה דם גורם לתופעות הללו בגופה, לכן ממילא הם בפני עצמם יש בהם בשביל להעיד על כך משא"כ בוסת הקפיצה שזה מעשה שלה ואין בו משום להעיד על תהליכים גופניים פנימים המלמדים תכף תראה דם. **ובקיצור -** וסת הגוף (כמו פיהוק) - הדם גורם לוסת ואילו וסת האונס (קפיצה) - המעשה גורם לדם אבל זה לא תהליך פנימי טבעי שמוכרח לקרות שנחוש לו בפ"ע.

¹⁷¹ **מי שיש לה וסת קבוע למעשה של פיהוק ולזמן ופיהוק ביום אחר או הגיע הזמן ולא פיהוק:** מי שקבעה לעצמה וסת הגוף לזמן ידוע, היינו לתאריך קבוע בחודש, וממילא ישנם שני פרמטרים שעל פיהם נקבע הוסת - האם צריכה לחשוש גם לאחד מה בפני עצמו?

• **ב"י -** חוששת לכל אחד מהם בפ"ע כדין וסת שאינו קבוע.

• **רמ"א -** אינה חוששת כלל מכיוון שמבורר לנו שאינה רואה אלא בשנים יחד.

• **חוו"ד -** גם לרמ"א א"א לומר שאם הגיע היום ולא פיהוק תהיה מותרת, הרי בסעיף כה' כתב במפורש שיש לחוש כל עונת

הוסת אפילו בלי שעשתה מעשה (פיהוק).

סעיף כ' - מדיני וסת הפיהוק:

שו"ע - "פיהקה ב' פעמים בר"ח, וראתה ואחר כך פיהקה שלא בר"ח וראתה, הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח. אבל אם פיהקה ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט לחדש, ולא ראתה, ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ר"ח¹⁷²."

סעיף כא' - מדיני וסת הפיהוק:

שו"ע - "פיהקה בר"ח וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק¹⁷³. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע¹⁷⁴. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חדש, שמא תקבע לראש חדש".

סעיף כב' - עוד מדיני וסת הפיהוק:

שו"ע - "וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפקק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים".

סעיף כג' - אין וסתות הגוף מצטרפים זל"ז:

שו"ע - "כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חברו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעטשה שתי פעמים, אין מצטרפים".

רמ"א - "אכלה שום וראתה, אכלה בצל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יש אומרים שקבעה לה וסת לראיה ע"י כל אכילת דברים חמים. (הרא"ש פרק האשה ומרדכי ריש שבועות). וי"א שכל זה שתראה ע"י מאכל דינו כמו שתראה ע"י

¹⁷² עיין לעיל סעי' יז' שיש לכא' סתירה בשו"ע עם סעי' זה ועיין מה שיישבנו שם בשם הט"ז.

¹⁷³ **מדוע אם פיהקה פעם אחת אסורה לבעלה בלא בדיקה: הקשה הט"ז** - מדוע אם פיהקה פעם אחת אסורה לבעלה עד שתבדוק?

הרי גם אם חוששים שמא תראה אחרי הפיהוק - כל זה דווקא לעניין שדומה לוסת שאינו קבוע, ובוסת שאינו קבוע - אם לא בדקה כן מותרת לבעלה? כמבואר לעיל בסימן זה סעי' ד'.

תירץ הט"ז - "ונראה דכאן בפיהוק גרע טפי כיון שדרך הטבע הוא באשה לפהק בשעת ראייתה או סמוך לו הוי ריעותא לפנינו שהיא טמאה וע"כ חמיר טפי משאר וסת שאינו קבוע".

¹⁷⁴ **הבדל נוסף בין קפיצה לפיהוק:** לעיל בסעי' יז' כתבנו שאין חוששים לוסת הקפיצה אלא עם תאריך קבוע. ואם אין תאריך - רק אחרי

ג"פ חוששים לוסת קפיצה כמו לוסת שאינו קבוע. ואילו כאן כתב בשו"ע שבפיהוק חוששת אפילו אחרי פעם אחת שמא תקבע לה וסת הפיהוק. דהיינו - בפיהוק אפילו אחרי פ"א חוששים שמא תראה משא"כ בקפיצה שרק אחרי ג"פ (אע"פ שלא נחשב לוסת קבוע מ"מ) חוששים.

קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראייה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. (ב"י לדעת הרשב"א) וי"א שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שבגופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים שוים.¹⁷⁵ (ב"י בשם תוספות).

סעיף כד' - בוסת הגוף חוששים רק מזמן המעשה:

שו"ע - "וכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו¹⁷⁶. במה דברים אמורים, בזמן שכל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת".

סעיף כה' - וסת הגוף שאין לה זמן קבוע:

שו"ע - "אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא¹⁷⁷".

סעיף כו' - וסת הגוף (פיהוק) דינה כוסת הימים:

קביעת וסת ע"י אכילת דברים חריפים:¹⁷⁵

- **רשב"א** - לא הזכיר קביעת וסת ע"י אכילת מאכלים חריפים, מכיוון שמבחינתו דמי למעשה שעושה כמו קפיצה שאינו חשיב לו סת עד שיהיה תלוי גם בימים קבועים. **וכ"כ בטור** מטעם אחר.
- **רא"ש** - כן קובעת וסת ע"י אכילת דברים חריפים.

¹⁷⁶ זהו דין בו וסת הגוף קל מוסת הזמן, כי בוסת הזמן אנו חוששים לכל העונה ואילו בוסת הגוף - אין חוששים אלא מזמן הגעתה ולא קודם לכן.

¹⁷⁷ **מתי חוששת לוסת הגוף - סתירה לכא' בשו"ע (ט"ז, לט')**: אשה שיש לה וסת הגוף שכל פעם שמפקת רואה - מתי צריכה לחוש? האם כל העונה או רק מזמן העשה - הפיהוק?

בסעיף הקודם פסק המחבר שבוסת בגוף נאסרת רק מזמן המעשה, ויש סברא בדבר שכן רק המעשה מורה על הגעת הדם. אבל כאן כתב המחבר שאם אחד מאלו - היינו וסת הגוף כגון פיהוק - מגיע בזמן קבוע - אסורה כל עונת הוסת, ולא רק מהזמן שהמעשה הגיע בפועל. כיצד ניתן להסביר את השוני בפסיקה?

היה ניתן לתרץ ולומר שיש לחלק - שבסעיף כד' שאמר לחשוש רק מזמן המעשה - מדובר שאין לו יום קבוע ולכן כל שלא בא כלל אין לנו אינדיקציה לחשוש, משא"כ בסעיף כה' שמדובר שמלבד המעשה יש לו יום קבוע וממילא עלי לחשוש ליום זה מכיוון שהוא מהווה לי אינדיקציה שאמנם תלויה גם במעשה - אבל סו"ס גם הוא קרוב להגיע ולכן יש לחוש כל עונת הוסת.

אבל לא ניתן לתרץ תירוץ זה מכיוון שהראב"ד שהוא המקור לדין הזה כתב את דבריו אלו שיש לחוש לכל עונת הוסת בין ביש יום קבוע בין באין יום קבוע?

מתרץ הט"ז (לט') - מה שהראב"ד לא הבדיל בין יש יום קבוע לאין יום קבוע זה לעניין קודם שהיה המעשה שמביא לראיית הדם - קודם שהגיע המעשה אפילו בתוך עונת הוסת - אין לחשוש כלל, שכיוון שלא הגיע המעשה מה יש לחוש אפילו אם יש עונה קבועה? אבל אחר שהגיע המעשה שמביא לראיית הדם - כאן יש לחלק בין יש עונה ויום קבוע לבין שאין יום קבוע (וזה החילוק המופיע בשו"ע בין סעיף כד' ל- כה'): שאם יש יום קבוע - אסור מהתחלת הוסת עד כלות אותה עונה, אבל בוסת הגוף בלא יום קבוע - מותר תיכף אחר שכלה וסת הגוף - ובזה עוסק סע' כד' שכתב שם שצריכה לחוש רק לרגע המעשה.

אבל הש"ך ועוד אחרונים חלקו על הט"ז והבינו את השו"ע כפשוטו - שאם יש לה רק וסת הגוף - חוששת רק מזמן שהייתה לה תחושת הגוף, אבל מי שיש לה וסת הגוף הקבוע ביום מסויים - חוששת גם לכל עונת אותו היום אפילו קודם הגיעה אותה תחושה גופנית.

שו"ע- "כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, היתה מפקת פעם אחת, וראתה, כשתפקה פעם אחרת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר¹⁷⁸".

סעיף כז'- דין תינוקת לראיית דמים:

שו"ע- "תינוקת¹⁷⁹ שלא הגיעה זמנה לראות¹⁸⁰, והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה שתי שערות, וכך אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות, אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהחזקה רואה וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צ' יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל¹⁸¹, וחזרה לקדמותה¹⁸². ואפילו חזרה

¹⁷⁸ **מי שהיה לה וסת קבוע של פיהוק בזמן מסויים:** מפשט השו"ע עולה שוסת זה לא נעקר אלא אם גם הגיע הזמן וגם היה מעשה פיהוק- ג"פ ולא ראתה. אבל אם הגיע התאריך ג"פ ולא היה פיהוק- לא נעקר הוסת אפילו לא ראתה דם כי צריך שיהיו שני תנאי הוסת ושלא תראה דם ורק אז יעקר הוסת **אולם, כתב בפת"ש(כז') בשם החו"ד-** שאע"ג שאין הוסת נעקר באופן זה, מ"מ אינה צריכה לפרוש בהגיע היום כל זמן שלא פיהקה. וזה חידוש מכיוון שבסעיף כה' פסק המחבר שבוסת הגוף המורכב עם ימים- צריכה לפרוש כל אותו היום עוד קודם שתפקה(וע"ש בט"ז שהסביר אחרת).

¹⁷⁹ **מיהי קטנה?** סעיף זה עוסק בתינוקת/קטנה שמוחזקת כמסולקת דמים. כדי שבת תצא מגדר "קטנה" לנערה או בוגרת צריכים להתקיים שני תנאים(רמב"ם, הל' אישות, ריש פ"ב): 1. שתהיה מעל גיל 12. 2. שיהיו לה סימנים. כל שחסר אחד מאלו- אפילו היא בת 16 ובלי סימנים או שיש לה סימנים ולא הגיעה לגיל 12- נחשבת לקטנה המוחזקת למסולקת דמים עד שתקבע וסת קבוע. ¹⁸⁰ **מסכת נדה פרק א', משנה ג'-ד'-** "רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כרבי אליעזר"... "איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה..." ¹⁸¹ קטנה שראתה ג' פעמים וקבעה לעצמה וסת קבוע ואז הפסיקה ג' עונות בינוניות, קיימות 3 אפשרויות במציאות: 1. שלא רואה כלום- וכמובן אינה חוששת או אסורה. 2. שיצרת לעצמה וסת קבוע מחדש. 3. שרואה בתאריכים שונים שאין בהם וסת קבוע- כתב **הט"ז** שאע"פ שלא נוצר וסת קבוע- מ"מ מוחזקת ע"י ג' ראיות אלו כגדולה שיש לה דמים ומעתה צריכה לחוש כדין אשה שאין לה וסת קבוע. ¹⁸² **הבדלים שבין קטנה לאשה לעניין ראיית דמים(סע' כז' ובנו"כ):**

- **כמה ימים צריכה שלא לראות כדי לעקור וסת קבוע שהיה לה:** קטנה שראתה ג"פ- מספיק שלא תראה 90 יום רצוף (=3* עונה בינונית) כבר אינה חוששת יותר לשום ראייה שלה, כי כל שפסקה שלוש עונות בינוניות- ראינו שפסקה ממנה הטבע דשאר נשים, וממילא מה שראתה לפני כן היה מקרה בעלמא. **החידוש הוא** שבעוד שגדולה צריכה ג' פעמים כדי לעקור חזקת ראייה והיינו שלפעמים צריכה לחכות יותר מ-90 יום כגון שהיה לה וסת ההפלגה כל לה' יום לראות- צריכה להמתין 35*3=105 ימים, ובקטנה גם בכה"ג מספיק 90 יום וזהו.
- **האם חוששת לוסת קודם שקבעה וסת קבוע:** קטנה כל שלא קבעה לעצמה וסת ג"פ אינה צריכה לחוש כלל לשום ראייה שראתה בפעמים האחרונות, כיוון שכל שלא נוצרה לה קביעות היא בחזקת מסולקת דמים. אבל גדולה- כמובן שגם קודם שקבעה לעצמה וסת קבוע צריכה לחוש לתאריכים וימים שראתה כדין וסת שאינו קבוע.
- **חזרה לראות בתאריך שהיה לה וסת קבוע:** בגדולה(סע' טו') הדין הוא שאם היה לה וסת קבוע- חוששת לו עד שהיא יגיע ויעבור ג"פ, וגם אחרי כן- אם חזרה וראתה בתאריך הזה- חוזרת לחשוש לתאריך זה כוסת קבוע שהתעורר מחדש, כל עוד לא

לראות באותן עונות שהיתה למודה (פי' נהוגה) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים¹⁸³, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת. לפיכך, ראייה ראשונה שממנה התחילה (לדלג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצי' לצי'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות".

סעיף כח' - דין זקנה:

שו"ע - "וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון¹⁸⁴".

רמ"א - "(וקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע) (ב"י בשם הרשב"א)".

סעיף כט - איזו היא זקנה:

שו"ע - "איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שראויה) (טור) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת¹⁸⁵".

סעיף ל' - זקנה שחזרה לראות:

שו"ע - "חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות¹⁸⁶".

קבעה לעצמה וסת קבוע אחר. אבל בקטנה- אפילו היה לה וסת קבוע, ברגע שעברו 90 יום שלא ראתה בהם וכבר לא חוששת- אפילו אם תראה אחרי כן בתאריך זה שהיה לה וסת קבוע- אינו חוזר להתעורר כוסת קבוע אלא צריכה ליצור מחדש וסת קבוע כדי לחוש לו.

האם תינוקת שראתה יותר מ-ג' פעמים ולא קבעה וסת- חוששת כוסת שאינו קבוע:

- **מלשון הרמ"א בסעיף כח' נשמע שקטנה אינה חוששת לוסת שאינו קבוע, וכן נשמע מהשו"ע שכתב בסעיף כז' - "עד שתחזור ותקבענו ג"פ" - היינו שרק לוסת קבוע חוששת.**
  - **אבל הט"ז הסביר שכל מה שלא חוששת לוסת שאינו קבוע זה דווקא קודם שראתה ג' פעמים, אבל אם ראתה דם ג' פעמים- אפילו לא באופן קבוע- חוששת כגדולה שאין לה וסת קבוע.**
  - **בנקוה"כ חלק שקטנה אינה חוששת אלא לוסת קבוע בלבד, אפילו ראתה ג' פעמים שלא קבועות, כי היו ראיות אלו במקרה בעלמא.**
- ¹⁸⁴ **שם, משנה ה'** - "איזוהי זקנה כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן".

¹⁸⁵ **ובגמ' נדה, ט'** - "איזו היא סמוך לזקנתה? אמר רבי יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא, ור' שמעון אומר כל שקורין לה אמא ואינה בושה".

¹⁸⁶ **בגמ' נחלקו** האם העניין הוא "שאינה בושה" שקוראים לה כך או שאינה מקפדת, ונפק"מ- למי שבושה ואינה מקפדת. **מהט"ז נראה** שהכוונה היא שאינה בושה בכך.

סעיף לא' - זקנה שחזרה לראות בעונה שראתה בה בעבר:

שו"ע - "חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלה כמו שהיתה למודה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפי' בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה. ובוזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות¹⁸⁷."

סעיף לב' - וסת בתוך וסת:

שו"ע - "פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת¹⁸⁸. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בבי¹⁸⁹ לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות."

¹⁸⁶ היינו דדינה כמו תינוקות שבחזקת מסולקת דמים שראתה ג"פ ואז הפסיקה ושוב חזרה לראות, שמבואר דינה בסעיף כז' - שברגע שעברו ג"פ ולא ראתה צריכה ליצור חזקה מחדש וכל שלא יצרה חזקה - אינה חוששת לראיות שרואה כוסת שאינו קבוע (אבל לט"ז כן חוששת כפי שהתבאר לעיל).

¹⁸⁷ שקטנה לעולם לא חוזרת לחשוש לתאריכים שראתה בהם אפילו אם שוב ראתה בתאריך שבעבר היה לה בו וסת.

מדוע בדין זה חמורה זקנה מהקטנה: כתב בשיעורי שבט הלוי שקטנה שפסקה לראות נתגלה שלא היתה בדין רואה אלא בכלל היא קטנה ולכן לא חוששת למה שהיה. אבל בזקנה הדבר בדיוק להיפך - כשחזרה לראות גילתה שאינה בדין זקנה וחזרה לדין שהיה לה מקודם ולכן עליה לחשוש לוסת שהיה לה מקודם לכן.

¹⁸⁸ **ז"ל הטור כאן** - "מדין התלמוד אין האשה קובעת וסת בימי נידות ולא בימי זיבות כיצד ראתה באחד בחדש ובחמשה בו שהוא תוך ימי נדה לראייה הראשונה אפי' נהגה כן ג"פ לא קבעה וסת לחמשה בחדש אלא באחד לחדש וכן אם ראתה באחד בחדש ובט"ו בו לא קבעה וסת לט"ו לפי שראיית ט"ו בחדש הוא בתוך ימי זיבתה של ראיית אחד בחדש, בד"א שראתה ראייה הראשונה ממעיין פתוח כדפרישית אבל אם ראתה אותו ממעיין סתום כגון שראתה ב"פ בר"ח ובפעם הג' ראתה בכ"ה בחדש ובר"ח אף על פי שראייה השלישית היתה תוך ימי נידותה לראיית כ"ה בחדש קובעת בר"ח לפי ששתים ראיות הראשונות היו ממעיין סתום וראיית עשרים וחמשה בחדש דמים יתירים נתוספו בה ומיהר לבא וחוששת ג"כ ליום הקדימה שמא וסת אחר היא קובעת.

וכתב הרמב"ן וכיון שהאידינא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה ה"נ לענין קביעות וסת אין חילוק לפיכך אם ראתה מחמשה עשר לחמשה עשר קבעה לה וסת [ופעמים] שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה ג"פ בר"ח ורביעית בשני לחדש ובר"ח וכן בחמישית ובששית הרי קבעה ב' וסתות."

הסבר - הסעיף דן בשאלה האם ניתן לקבוע וסת ע"י ראיית דם בזמן היותה נדה או זבה, דהיינו - אשה שראתה דם בתוך שבע הימים הראשונים שהיתה נדה (דם שאינו המשך לדם המחזור שהחל לפני כמה ימים) או ב-11 ימי הזיבה שאחרי ימי הנדה - האם מתייחסת לראיית הדם הזו שהיא בתוך ימי הזיבה או הנדה כדם חדש שצריכה לחוש לוסת שלו או שא"א לקבוע וסת על דם שראתה בתוך ימי הנדה והזיבה כי ימים אלו קשורים עוד לדם שראתה בתחילתם ואין לחשוש לעוד דם שתראה בהם כיישות עצמית שיש לחוש גם לוסת שלו.

הטור מתאר שבתקופת התלמוד - רק דם שהיה נראה מחוץ לימי הזיבה והנדה (היינו אחרי 18 יום מימי הנדה+זבה) - רק דם שנראה אחרי כן היה מקבל יישות עצמית להחשיבו כדם אחר ולחוש לוסתו. כגון - אם ראתה דם בר"ח, ואחרי כן ראתה דם ביום י' לחדש לא חששו לדם זה כי הוא בימי הזיבה.

מלבד מקרה חריג בו אנו אומרים שאע"פ שנראה דם בתוך ימי הנדה/זיבה בכל זאת מתייחסים אליו כדם ממש שחוששים לוסתו וכגון - מי שראתה ב: ר"ח, ר"ח, כה' לחדש, ר"ח - הרי ראייתה הרביעית (בר"ח) היא בתוך ימי הנדה של הראייה הקודמת וממילא אין לכא'

סעיף לג' - דין מעוברת:

שו"ע - "מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש¹⁹⁰. ומי"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע¹⁹¹".

סעיף לד' - חשש מעוברת לוסת קבוע שהיה לה:

שו"ע - "מעוברת, משהוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חדש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואי דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון¹⁹². כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה

להתייחס לראיה זו שבר"ח לעניין וסת, אולם במקרה חריג זה אנו אומרים ע"פ ר' יוחנן שראיית כה' לחודש היא חריגה משום דמים יתירים שנאגרו אצלה ובאמת עיקר הראיה היא בר"ח שראתה אחרי כן, שהרי בפעמים קודמות גם ראתה בר"ח.

אבל בשאר מקרים אמרו שאין מתייחסים לראיה בתוך ימי נדה וזיבה כראיה שיש לחוש לה כזמן וסת.

אולם עם חילופי הזמנים כתב הרמב"ן (והסכימו לו הרבה מן הראשונים) שכיוון שהיום כבר לא מחלקים בין ימי נדה לזיבה - אנו

מתייחסים לכל ראייה שהיא כראיה האוסרת, מכיוון שאם נעשה חילוקים בין ראייה בנדה לראיה בזיבה לראיה שלא באחת מהם - יוצר בלאגן גדול בקרב הנשים ונצטרך ללמד את כולן כל פתחי נדה וטהרה ואין הדבר יתכן השתא. לכן כל ראייה של דם - חוששים לה כוסת.

בשו"ע כלל לא נכנס לדין הזה אלא פוסק כרמב"ן ושאר ראשונים - שהאידיא קובעת אשה וסת בתוך וסת.

¹⁸⁹ **דין הרואה מספר ימים רצופים (התבאר גם בסימן קפד', סע' ו')**: **השו"ע בסימן קפד', סע' ו' פסק** שאם יש וסת שנמשך שניים או שלושה ימים ששופעת או מזלפת (כמו שמצוי בימינו) - אינה צריכה לפרוש אלא בעונה הראשונה (כדעת הרד"ה).

לכא' לפי מה שכתב כאן הרמב"ן - שיכולה אשה לקבוע וסת בתוך ימי נדה וזיבה - הרי שכל יום הוא וסת בפ"ע ומדוע חוששת רק לעונה ראשונה?

החוו"ד בסימן קפד' תירץ ששם איירי בשופעת ברציפות ולכן חשיב ראייה אחת וחוששת רק לעונה ראשונה, משא"כ הכא שהייתה הפסקה בינתיים ולכן כל ראייה נחשבת בפני עצמה.

הסבר לשון השו"ע כאן - ראתה ג"פ בר"ח ורביעית ב-ב' לחודש... הרי קבעה שתי וסתות - מדוע חוששת לשתי וסתות הרי פסק לעיל שנחשב לוסת אחת ארוכה?

- **הט"ז מתרץ** שאיירי הכא בהייתה הפסקה בין הראיות ולכן נחשבת כ"א בפ"ע, אבל שם מדובר בראיה רצופה של כמה ימים ולכן חשיב ראייה אחת.
- **אבל החוו"ד** חולק שלא ניתן לומר כן כי דרך נשים כשרואות דם שרואה כמה ימים ברצף וא"א לומר שהייתה הפסקה בין יום ראשון לראיה ליום שני. לכן תירץ שיש לגרוס בשו"ע במקום שרואה ב-ב' לחודש, שרואה ב-כ' לחודש. והיינו שודאי יש הפסקה ביניהם והחידוש הוא שקובעת וסת אפילו בדם שראתה בימי נדה וזיבה.

¹⁹⁰ מכיוון שהטעם אינו תלוי במה שמניקה אלא בכך שבתוך 24 חודשים איבריה מתפרקים מחמת הלידה.

¹⁹¹ **בזה חמור דין מעוברת מדין זקנה שבסע' כח'** - שזקנה אינה חוששת לראיה אחת שראתה א"כ היא בעונה שראתה בה בעבר, אבל יולדת כן חוששת לראיה שתראה כדין וסת שאינו קבוע. **וכתב הט"ז (מח') שהטעם הוא** מכיוון שבעוד שזקנה אין לה דם בטבע, ליולדת ומעוברת יש דם בטבע רק שיש משהו שמעכב יציאתו, אבל תכף שיסתיימו ימי העיבור או ההנקה - יחזרו לה דמיה.

¹⁹² **חוזרת לחוש רק אחרי שתראה פ"א: תמה הש"ך על פסיקת השו"ע** - מדוע כתב שמיד אחרי שמסיימת הריונה או הנקה חוזרת לחוש לאותו וסת שהיה לה? הרי **הטור כתב בשם הרמב"ן והסכימו עוד ראשונים** - שאינה חוזרת עד שתראה פעם אחת ורק

משתראה פ"א חוזרת לוסתה אפילו אינה רואה בפעם זו בזמן וסתה?

לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליגי.¹⁹³

סיכום דיני "מסולקות הדמים":¹⁹³

- **קטנה(סע' כד')**- אינה חוששת לוסתות עד שתקבע וסת קבוע ג"פ, ובוסת ההפלגות- ד' פעמים. הט"ז סובר שאפילו אם לא קבעה וסת- כל שראתה ג"פ חוששת לוסתות כבעלות וסת שאינו קבוע. והש"ך חולק עליו שדוקא אם קבעה וסת חוששת ואם לא קבעה- לא חוששת לעולם. ומ"מ לכ"ע אם לא ראתה ג"פ- אינה חוששת אפילו כוסת שאינו קבוע.
  - **אם פסקה מלראות ג'** עונות בינוניות- אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים ואפילו ראתה ביום שהיתה רגילה לראות בו.
  - **זקנה(סע' כח'- לא')**- זקנה שפסקה מלראות דם ג' עונות- אינה חוששת עוד לוסתה הראשון, כיוון שהיא בחזקת מסולקת דמים. זקנה שחזרה לראות דם שלא בזמן וסת שהיה קבוע לה- דינה כקטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה והיינו שאינה חוששת עד שתקבע וסת קבוע. ואם חזרה לראות ג"פ לא קבועות- תלוי במחל' הט"ז- ש"ך שהזכרנו לעיל בדין קטנה.
  - **אמנם שונה דין זקנה מקטנה-** שזקנה שחזרה לראות בזמן שהיה לה בו וסת קבוע- חוזרת לחוש לוסת קבוע זה.
  - **מעוברת ומניקה(סע' לג'- לד')**- מעוברת לאחר ג' חודשים ומניקה כל כ"ד חודש- נחשבות למסולקות דמים, ולכן אינה קובעת וסת כלל. אמנם כתב הסדרי טהרה(פת"ש, ל') שלקולא כן קובעת וסת והיינו שאינה צריכה לחוש לכל וסת שאינו קבוע שתראה. ואע"פ שמעוברת ומניקה לא קובעות וסת קבוע, מ"מ חוששות אם הם ראו דם כאשה שאין לה וסת קבוע. אפילו אם ראתה דם במהלך ההריון ביום שהיה לה בעבר וסת קבוע בו- אינה חוששת ליום זה כוסת קבוע אלא רק כוסת שאינו קבוע.
- עברו ימי העיבור וההנקה-** חוששת לוסתה הראשון כגון שאם היתה רגילה לראות בתאריך מסויים- חוששת לו. והש"ך חלק ופסק דעת הרמב"ן והרבה מן הראשונים- שלא חוששת מי שסיימה אלא עד שתראה פעם אחת לאחר העיבור וההנקה. וכתב הנוב"י שמה שחוששת לוסת שהיה לה קודם לכן זה רק במקרה שהיה לה וסת קבוע.

סימן קצ"ו - דיני כתמים¹⁹⁴ ובדיקת האשה:

סעיף א' - הרואה דם ללא הרגשה דינו ככתם:

שו"ע - "דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש¹⁹⁵ שיצא דם מבשרה, וחכמים גזרו על כתם¹⁹⁶ שנמצא בגופה או בבגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואח"כ תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה¹⁹⁷ (כאילו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו). ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה¹⁹⁸".

194 כתמים - דאו' או דרבנן ומפני מה גזרו חז"ל על הכתמים:

נדה נח - "מעשה באשה אחת שבאה לפני ר"ע, אמרה לו ראיתי כתם, אמר לה שמא מכה היה ביך, אמרה לו הן וחיתה, אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם, אמרה לו הן וטהרה ר"ע ראה לתלמידיו מסתכלין זה בזה, אמר להם מה הדבר הקשה בעיניכם, שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, שנאמר - "זובה בבשרה" - דם ולא כתם.

פרש"י שם, ד"ה "לא להקל" - חכמים החמירו בכתמים על ד"ת כדי שלא יבאו להקל בנדה גמורה. ומיהו כתמים דרבנן ואזלין לקולא ותלין בכל מיד.

¹⁹⁵ אין האשה נאסרת מן התורה אלא עד שתרגיש שנאמר **בויקרא טו'** - "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה" - רק כשמרגישה בבשרה הוי דם אסור מהתורה, אבל אם לא הייתה הרגשה אינה אסורה אלא משום חומרא שהחמירו חכמים.

הרגשה - תנאי או בירור:

רוב ראשונים כתבו במפורש שהרגשה היא תנאי לטומאת אשה, ואפילו אם ודאי הדם בא ממנה אינה טמאה מהתורה. **אולם בסדרי טהרה (סימן קצ"ו, ס"ק צג', ד"ה "וכבר עמדו")** חידש **שרש"י סבור** שהרגשה אינה תנאי, ואם ברור שהדם בא מגופה - טמאה מדאו! אף שלא הרגישה בגופה.

מהי הרגשה האוסרת מהתורה - עיין לעיל **סימן קפג', סעיף א'.**

¹⁹⁶ דיני כתמים מבוארים בפרק "הרואה כתם" **במסכת נדה, דפים - נז: - נט, א'.** ושם אומרת הגמ' - "שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל". ולכן אנו מקילים כפי שאפשר בדיני כתמים ותולים במה שאפשר לתלות ולהקל. בהמשך הסימן יתבאר בעז"ה כל דיני הכתמים ובמה תולים להקל בהם, וכפי שכותב הרשב"א (מובא בב"י) - שדווקא כתמים שנמצאו במקום שנראה שהם באו מהמקור, ולא בכל דם שמצאה, וגם בכאלה שנמצאו במקום שנראה שאסור יש בהם לתלות כגון אם ישבה במקום שמתעסקים בכתמים או שהשאלה חלוקה מנכרית וכד', או שראתה כתם על דבר שאינו מקב"ט, או על בגד צבוע או אם יש למשל לתלות במכה. וכל אלו ועוד יתבאר בסימן זה.

¹⁹⁷ **כיצד מונה מי שמצאה כתם ונאסרה בגללו:** במקרה שיש כתם שאוסר אותה - יש לה לעשות הפסק טהרה ולמנות ז' נקיים כדין אשה שראתה דם. **ובספר התרומה כתב** שצריכה להתחיל למנות ז"נ אחרי שמנתה 5 ימים כדין כל נדה שמונה קודם כל 5 ימים משום חשש לפולטת שכ"ז (כפי שיתבאר בסימן קצ"ו). **לרוב הראשונים (ראב"ד, רמב"ן, רשב"א ועוד)** צריכה להתחיל לספור את הז"נ מלבד היום בו מצאה, **וכ"פ בשו"ע.** ואילו **הרמב"ם** כתב שמונה ז"נ כולל היום בו מצאה.

¹⁹⁸ **אשה שהרגישה ולא מצאה דם:** הב"י הביא בשם **תרומת הדשן (סימן רמו')** שאשה שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה את עצמה אח"כ ואל מצאה כלום - יש לטמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נמוק. אבל אם מצאה מראה טהור כשבדקה - תולים שזה מה שיצא ממנה כשהרגישה וטהורה. **השו"ע הביא דין זה כ"ש מי שאומר".**

בדקה מיד אחרי שהרגישה: בפת"ש (ה') הביא מחלוקת אחרונים באיזה מקרה אמר **תה"ד** להחמיר שאם לא מצאה נאסרת - האם אפילו בבדקה מיד אחר שהרגישה או שמא רק אם בדקה אחר זמן, אבל אם בדקה ממש בסמוך בזה אין להחמיר מכיוון שבכה"ג אין לחשוש שמא היה דם שלא ראתה שהרי היא בדקה מיד.

סעיף ב' - לא גזרו על כתם בתינוקת:

שו"ע - "לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מיי"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מיי"ב אם בדקה ולא הביאה בי שערות¹⁹⁹, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה²⁰⁰, ואפילו אם ראתה כבר בי"ב. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם".

סעיף ג' - מה נחשב ג"פ לעניין קטנה שרואה דם:

באיזו הרגשה חוששים לדברי תה"ד: נחלקו האחרונים (פת"ש, ד) באיזו הרגשה מחמירים כתה"ד שאם הרגישה ולא מצאה נאסרת אפילו לא מצאה דם:

- **חכמת אדם** - דווקא כשהרגישה שנפתח פי המקור, וכלשונו המפורשת של תה"ד, אבל בהרגישה שנדעזעו איבריה ולא מצאה כלום - אינה נאסרת.
- **חת"ס** - בין הרגישה שנפתח מקורה בין שהרגישה שנדעזעו איבריה - חוששים לדברי תרומת הדשן.
- **בנו של הנוב"י** - אף בהרגשת זיבת לח חוששים לדברי תה"ד.

מסופקת אם הרגישה ובדקה ולא מצאה (פת"ש, ז') - **נוב"י** - בימי טהרתה ודאי אפשר להקל, ובוודאי בהרגשת זיבת דבר לח יש להקל היכא שבדקה ולא מצאה מכיוון שיש שיטות הסוברות שכלל לא הוי הרגשה.

- ❖ **אשה שהרגישה זיבת דבר לח:** דבר זה מצוי שהאשה מרגישה זיבת דבר לח ואז בודקת ולא מוצאת דם - יש להקל שלא תיאסר בצירוף זה ש"א שכלל לא הוי הרגשה. ואפילו אם מצאה דם אחרי הרגשה זיבת דבר לח - לכא' לפי הסוברים דהוי הרגשה דאוי' יש לאוסרה אפילו בטיפת דם, **אולם למעשה** נראה להקל בכה"ג מכיוון שיש לצרף שמא הכתם היה שם קודם שהרגישה ועוד ש"א שזיבת דבר לח כלל לא חשובה להרגשה מהתורה.
  - ❖ **מעוברת או מיניקה שהרגישה פתיחת פי המקור ובדקה ולא מצאה כלום (פת"ש, ז')**: **בתורת השלמים כתב** שאותם נשים שבחזקת מסולקות מדמים - אם הרגישו ובדקו ולא מצאו דם - מותרות כי אנו תולין שיצאה הפרשה המותרת כמו הפרשה לבנה וכד', וזאת מכיוון שהיא בד"כ בחזקת מסולקת דמים. **ובשו"ת חת"ס** נראה שדעתו להחמיר בכך.
  - ❖ **הרגישה ובדקה ומצאה מראות שונים (פת"ש, ו')**: אשה שהרגישה יצאה מיד מחזקת טהרתה וכדי לחזור לחזקת טהרה היא צריכה לתלות במראה טהור, אחרת היא אסורה. ולכן, אם בדקה ולא מצאה כלום - אסורה כי לא חזרה לחזקתה, וכן אם בדקב ואבד העד או שבדקה בעד שהיה מלוכלך ועכשיו יש בו גם מראה טהור וגם טמא - אינה יכולה לתלות ולהקל מכיוון שכל שהרגישה הורעה חזקתה וצריכה דבר ודאי שיוכיח שחזרה לטהרתה.
- אמנם** כל מה שאנו אומרים שההרגשה הוציאה אותה מחזקת טומאתה וחיבת מראה כשר בלבד כדי לחזור - זה דווקא בהרגשות דאוי', אבל בהרגשת זיבת דבר לח, אפילו לנוב"י שזה מדאוי' דין הרגשה זו קל יותר ואינה מוציאה אותה מחזקת טהרתה, לכן אם הרגיה הרגשת זיבת דבר לח תולים להקל אפילו המצאה מראה כשר עם אסור - שמה שהרגישה הוא מהכשר וכד'.

¹⁹⁹ חייה של האשה מחולקים, ע"פ ההלכה, לשלושה חלקים - עד גיל 12 נקראית תינוקת ואפילו הביאה סימנים, מגיל 12 נחשבת לנערה בתנאי שהביאה סימנים (עיין בהל' אישות לרמב"ם, פ"ב - מהם הסימנים), אבל כל שלא הביאה סימנים אע"פ שהגיעה לגיל 12 - נחשבת עדיין לתינוקת, ומשהביאה סימנים נחשבת לנערה חצי שנה. מי שעברה את גיל 12 והראתה סימנים - נחשבת לנערה חצי שנה, ואחרי כן נחשבת לבוגרת. בהלכה ישנם הרבה נפק"מ בין הגדרים הללו לדוג' לעניין הלכ' נדרים וכד'.
כאן נלמד כי כל מה שגזרו חכמים דין "כתם" לאסור היינו דווקא בנערה ולא בתינוקת.

²⁰⁰ **האם יש דין "כתם" בקטנה הנשואה:**

- **רש"ל, ב"ח** - האידנא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתחלה לכתמיה, אפילו היא קטנה.
- **ש"ך** - חולק, דבר שאינו מצוי הוא (שקטנה כזו תינשא), ודבר שאינו מצוי לא שייך בו גדר "מנהג" ולכן כתמיה טהורים.

שו"ע- "היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק²⁰¹. אבל אם פסקה מעט²⁰², וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא א"כ ראתה דם שלשה וסתות. ויש להחמיר כסברא הראשונה. (היא סברת רש"י ורשב"א והטור)".

סעיף ד' - תינוקת שפסקה לראות שלוש עונות:

שו"ע- "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צ' יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים"²⁰³.

סעיף ה' - כתם אוסר רק בגדול מגריס:

שו"ע- "לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגריס²⁰⁴ ועוד²⁰⁵, ושיעור הגריס הוא כטי' עדשים (גי על גי) (טור), ושיעור עדשה כד' שערות (אגור בשם מהרי"ל) (שהוא ל"ו שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם) (תשובת מהרי"ו סימן כ"ב

²⁰¹ בסעיף קודם נפסק שאין בקטנה דיני "כתם" א"כ הוחזקה לראות ג"פ דמים. בסעיף זה מתבאר מה נחשב ג"פ לענין זה והיינו במקרה שהיא רואה דם בבת אחת- אילו הפסקות נחשבות למפסיקות בין הראיות להחשיבם לראיות שונות כך שיווצרו ג"פ שגם בקטנה נחוש לדיני כתמים.

על מה קאי - "פסקה":

האחרונים נחלקו על מה מוסבת מילת "פסקה" שבשו"ע:

- **ב"ח-** מוסב רק על מי שמזלפת טיפין טיפין שבה נאמר שהפסקה מועט חשיב הפסקה ופעם הבאה שתמשיך נחשת כפעם אחרת וכך יוכלו להיווצר ג"פ, אבל במי ששופעת- אין הפסקה מעט נחשבת להפסקה כדי להחשיב את מה שתראה אחרי כן כראיה חדשה מכיוון שבשופעת הכל נחשב לראיה אחת ארוכה וא"א שלא יהיו הפסקות מועטות בתוך ראיה ארוכה זו שכן אם לא תפסיק כמה ימים א"א שתחיה.
- **ט"ז-** פסקה מוסב גם על שופעת וגם שם אם פסקה נחשב לראיה חדשה ונמצא שכל הפסק בין הראיות בין בשופעת בין במזלפת- נחשב לשתי ראיות.
- ²⁰³ בגלל שהיא בגיל שאין רגילות לראות בו- מספיק שג"פ לא ראתה וחוזרת לחזקת מסולקת דמים. ואפילו אם תחזור לראות בעונות שהייתה למודה לראות- אינה חוזרת לחזקת רואה דמים עד שתראה ג"פ. דין זה מקביל לדומה למה שנפסק לעיל **בסימן קפט', סעיף כד'**.
- ²⁰⁴ **דין גריס-** אין "כתם" מטמא א"כ הוא גדול מגריס, שכן שנינו **בפרק "הרואה כתם", דף נח-** "הרגה מאכולת הרי זו תולה בה", ושם בגמ' מובאות שיטות התנאים בהסבר משנה זו:

- **רשב"ג-** מחמיר, שרק אם היא עצמה הרגה כינה תולה שהדם שלה הוא מהכינה.
  - **חכמים-** מקילים, שתמיד תולה שדם הכתם הוא מכינה בין הרגה כינה בין לא הרגה.
  - **ר' חנינא בן אנטיגוס-** ממצע, תמיד תולה שהוי דם כינה כל עוד זה גודל של גריס ומטה. **וכן פסקו כל הפוסקים.**
- שיעור גריס" בימינו(פת"ש, ט-י):** החת"ס כתב שיש לשער שיעור גריס בימינו, אע"ג ששיעור זה גדול הרבה מדם מאכולת שבזמנו מכיוון שכל הגזירה היא גזירת חכמים ואין לנו לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם שהיה מאכולת גדולה.
- ²⁰⁵ בגמ' נחלקו רב הונא ורב חסדא האם גודל גריס הוא גודל שכבר מטמא או רק גריס ומשהו מטמא:

- **רב הונא-** גודל גריס כבר מטמא.
- **רב חסדא-** רק גריס ומשהו מטמא. **וכן פסקו כל הראשונים וכ"פ בשו"ע.**

/ס"ב/. וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך²⁰⁶. ואם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור, משערין בו²⁰⁷.

סעיף ו' - שיעור גריס בחלוקה ומחלוקת אם גם בבשרה:

שו"ע - "הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששין להם, אין לו שיעור²⁰⁸".

²⁰⁶ **בב"י הביא את הסמ"ג (לאוין, קיא, לז.) שכתב** - "דאין חילוק בין שיהיה כתם עגול בין שיהא משוך וארוך - לעולם טהורה אם אין בו כגריס ועוד". ואע"פ שבנדה, דף נח: אמרין - "משוך בכל שהוא - טמא" זהו דווקא בנמצא על עד שבדקה בו, אבל בכתם הנמצא בחלוק ובסדין אפילו משוך - טהור.

²⁰⁷ **כן הביא הטור בשם הרמב"ן** ופירושו - שגודל גריס אינו קבוע ויתכן ויהיה פול גודל יותר וממילא ה"גריס" יהיה גדול יותר. גם במקרה שמצא גריס גדול מבד"כ יכול לשער הכתם ביחס אליו (וזו קולא, שכן צריך כתם גדול יותר כדי שתטמא), **והטעם** שמקילים בכך הוא כי הוא דיני כתמים שמקילין אנו בהן, ולכן גם בגריס הכלל הוא - "גריס של כתמים להקל" (לשון הב"י)

²⁰⁸ האם שיעור גריס ועוד (שמקילים) הוא רק על חלוק או גם על בשרה:

נחלקו הראשונים האם מה שאנחנו מקילים שכל כתם שהוא גריס ומטה אינו אוסר הוא דווקא על חלוקה אבל אם נמצא על בשרה במקום שמלמד שזה דם מהמקור - אפילו פחות מגריס אוסר, או שמא בין נמצא הכתם על חלוקה בין נמצא על בשרה - כל שהוא גריס ומטה אינו אוסר?

- **רשב"א, ראב"ד, רמב"ן, טור** - בין נמצא על חלוקה בין על בשרה - רק גדול מגריס אוסר.
  - **רמב"ם, רא"ש (להבנת הב"י)** - שיעור גריס ועוד בכתם הוא דווקא בכתם שעל חלוקה, אבל בכתם שעל בשרה אוסר אפילו בכל שהוא. ונחלקו נו"כ בטעמו של הרמב"ם - מדוע בכתם שעל בשרה אוסר בכל שהוא:
1. **המגיד משנה** - ע"פ הגמ' בנדה נז: שאומרת שהרואה כתם על בשרה - ספק טמא ועל חלוקה ספק טהור. סובר הרמב"ם שפחות מגריס הוא ספק אי דם מאכולת או לא, ולכן אי הוא על בשרה - ספיקו טמא, ואילו על חלוקה ספיקו טהור.
  2. **הגה"מ** - גוף האשה בדוק ונקי ממאכולת וכינים ולכן בגוף לא תולים במאכולת אלא רק בחלוק.
- **רבינו ירוחם הקשה על הרמב"ם** שלא יתכן לומר שכתם על בשרה אין לו שיעור ואוסר תמיד, הרי בגמ' שם איבעיא ליה לר' ירמיה מה דין אשה הרואה כמה טיפין וכד' ואיירי שם ברואה על בשרה ועל כך תמה ר' ירמיה אי הוא שיעור גריס או לא - משמע שגם בכתם על בשרה בעינן שיעור גריס אחרת לא היה כלל מקום לשאלתו של ר' ירמיה.
- אולם הרב המגיד תירץ קושיה זו ואמר** שכל שאלתו של ר' ירמיה אינה כלל לענין צירוף הטיפות לשיעור גריס, כי באמת לענין זה לא בעינן כלל שיצרף כי על בשרה נאסרת אפילו בכתם כל שהוא, וכל מה ששאל ר' ירמיה זה בכלל לענין האם כתם שיש בו צורה כזו מוזרה הוא הוכחה שאינו בא מן המקור או שמא אין לתלות בצורה מוזרה זו ומ"מ אמרין שמא בא הוא מן המקור.
- להלן בסעיף ח'** נראה כי סוגיה זו אליה נכנסו בדבר פירוש דברי ר' ירמיה בגמרא היא מחלוקת ראשונים גדולה בדבר צירוף טיפות לשיעור גריס.

כתם שנמצא על בגדיה ועל בשרה כאחד: הרמב"ם פ"ט, הכ"ג כתב שיכולה לתלות בכך בכל מה שיש לה לתלות, **ובפתי"ד** הביא שטהורה אפילו הכתם שבבגדיה אינו כנגד הכתם שעל בשרה, שכן דרך החלוק להתהפך.

סעיף ז' - מתי תולה בכתם הגדול מגריס:

שו"ע - "אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס²⁰⁹ (פירוש מין ממניני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופינו)".

סעיף ח' - צירוף טיפות לגודל גריס:

שו"ע - "אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגריס, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד. וי"א דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגריס ועוד²¹⁰".

סעיף ט' - כתם בעל צורה מוזרה:

²⁰⁹ **באילו מקרים יכולה לתלות בכתם לקולא אפילו הוא גדול מגריס:** בסעיפים הקודמים ראינו שנחלקו התנאים מתי תולה שהכתם שראתם הינו דם כינה/ מאכולת. להלכה נפסק כר' חנניה בין אנטיגנוס שדווקא עד שיעור גריס תולים שהיו דם כינה אבל למעלה מכך אסורה. הובאה גם כן שיטת חכמים שלעולם תולים בדם כינה ולא נפסקה הלכה כמותם. בסעיף זה מתבאר שאע"פ שבסתמא אין מקילים כחכמים ואם ראתה כתם גדול מגריס- אסורה, הרי שבמקרה שהיא הרגה בעצמה כינה או שהריחה כינה- בכה"ג הוי אומדנא דמוכח ולכן אפשר להקל יותר ולתלות שאפילו בכתם הגדול מגריס הוי דם כינה.

בב"י מביא שלרא"ש דווקא אם הרגה פשפש או שהריחה פשפשים אז יכולה להקל בכה"ג, **ושהרשב"א מיקל** שאפילו אם לא הרגה ולא הריחה אלא רק הייתה במקום צחנה שיש שם פשפשים- יכולה כבר להקל ולתלות שהיו דם כינה וכד' אפילו ביותר מגריס. **מהשו"ע משמע כרא"ש**.

²¹⁰ **צירוף מספר כתמים לגודל "גריס ועוד" לאסור:**

בגמ' נדה, נח, א' - בעי ר' ירמיה - "טיפין טיפין מהו..." וענתה הגמ' - "תא שמע- על בשרה ספק טמא ספק טהור- טמא...".

לעומת זאת ישנה ברייתא בדף נט, א' שלכא' פושטת את שאלתו של ר' ירמיה- "כתם ארוך מצטרף, טיפין טיפין- אינן מצטרפין".

ונחלקו הראשונים בהסבר שאלתו של ר' ירמיה ומתוך כך בשאלה האם כמה טיפות של כתמים מצטרפות לשיעור גריס ועוד לאסורה:

- **ראב"ד, תוס', טור -** שאלתו של ר' ירמיה היא לעניין צירוף הרבה טיפות לשיעור גריס לטמא, ומה שאומרת הברייתא שטיפות אינן מצטרפות היינו בטיפין שעל חלוקה, אבל כאן שאל ר' ירמיה בטיפין טיפין שעל בשרה.
- **רשב"א וסיעתו -** שאלת ר' ירמיה אינה לעניין צירוף טיפות לגודל גריס ועוד לטמא, אלא לעניין האם צורה כזו של דמים מוכחת עליהם שאינם מגופה או שמא אין הוכחה מכך. אולם לעניין צירוף טיפות לגודל גריס ועוד לטמא כתבה כבר הברייתא- שטיפות אינן מצטרפות וזה נכון לכל הטיפות, בין על חלוקה בין על בשרה. הרשב"א מוכיח את זה גם ממקומה של שאלת ר' ירמיה ביחס לסוגיית הגמ' שמופיעה בשלב שעדיין לא התחילו לדון ולעסוק בו בגודל גריס.
- **רמב"ם -** ביאר כרשב"א את שאלת ר' ירמיה האם טיפין צורתן מוכיחה עליהם אם באו מגופה או לא, אבל הברייתא שאומרת שטיפין מצטרפין לשיעור גריס עוסקת דווקא בטיפות שמצאה על חלוקה, כי לשיטת הרמב"ם אשה נאסרת בדם שעל בשרה בכל שהוא ולא יתכן שעל כך שאל ר' ירמיה אם מצטרף כי אפילו לא מצטרף- נאסרת על בשרה בטיפה אחת.
- הב"י דייק ברא"ש** שהוא סובר כרמב"ם שעל בשרה אפילו טיפה אחת אוסרת ולפיכך הוא מסביר את שאלת ר' ירמיה ואת הברייתא בהמשך כמו הרמב"ם.

פסיקת ההלכה: השו"ע סתם כשיטת הרשב"א שטיפין טיפין אינם מצטרפים לגריס ועוד, וכתב את שיטת הראב"ד כיש אומרים שעל בשרה מצטרפין. אמנם, יש מהאחרונים שכתבו להחמיר בכה"ג שכן שיטת רוב הראשונים כראב"ד, וכ"פ ב"טהרת הבית", סימן ח', טע' ד'.

שו"ע- "כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה ארוך הכתם על רוחב ריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פי' גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה"²¹¹.

סעיף י'- כתם אינו אוסר אלא על דבר המקבל טומאה ושלא על דבר צבעוני:

שו"ע- "כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו²¹². כיצד, בדקה קרקע עולם (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה), (מרדכי הי"נ בשם סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע²¹³, טהורה".

²¹¹ לשון הרמב"ם. ואין ללמוד מכאן שהשו"ע פסק כרמב"ם שכתם כל שהוא על בשרה מטמא, אלא רק לענין הסבר שאלתו של ר' ירמיה "טיפין טיפין מהו" - שפירוש השאלה הוא האם צורה מוזרה כזו מוציאה כתם זה מדין כתמים שלא אומרים שהוא מהגוף משלה, אבל ענין גודל הכתם ראינו לעיל בסעיף ו' שפסק השו"ע בסתם כרוב ראשונים שרק גודל גריס ועוד מטמא גם על בשרה.

²¹² **כתם על דבר המקב"ט:** מקורו בגמ' בנדה נט: "שלוש נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות, ישבו על ספסל של אבן או על האצטבא שבמרחץ - ר' נחמיה מטהר, שהיה ר' נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים". רוב הראשונים פסקו כר' נחמיה וכ"פ בשו"ע. והראב"ד חלק אבל דחו שיטתו.

מהו דבר המקב"ט - עיין רמב"ם, הלכות כלים. מקבל טומאה היינו או משום סוג החומר כגון אבן שאינה מקבלת טומאה, וה"ה גם חומר המקב"ט כמו בד אלא הוא בגודל קטן שאינו מקבל טומאה כגון בפחות מ-ג' טפחים על ג' טפחים, שכן למדנו שם בגמרא - "שהיה מטהר (ר' נחמיה) אפילו במטלניות שאין בהן ג' על ג' (6 ס"מ על 6 ס"מ)", דין זה יכול להיות נפק"מ לפסיקת ההלכה בדבר "תחתוניות" הגיניות של נשים ("פד") שמחד אין בהם גודל זה אבל מאידך אפשר לומר שהם נחשבות כבגד וממילא בגד כן יקבל טומאה אפילו הוא קטן מכך, נושא זה יתבאר בעז"ה.

נייר, תחבושת הגינית ועוד - האם מקב"ט: רבים מהאחרונים סוברים שנייר אינו מקבל טומאה (והשאלה תלויה בשני דברים - א' האם הוא נעשה מדברים הקב"ט כמו חיבור הרבה לבדים ואז יש סברא שיקבל טמאה, אולם אם הוא נעשה כמו בעבר מקליפות ועלים של עץ וכד' - אינו מקב"ט. כמו"כ גם אם נוצר מלבדים הרי שכיוון שנכתש לפני כן נעשה עכשיו לפניו חדשות ושוב אינו מקב"ט) {פת"ש, יח' וכן צמר גפן, בגד ניילון וכד' - אינם מקב"ט (ויש חולקים)}.

לגבי תחבושת הגינית ("פד") - נחלקו האחרונים ורבים מקילים בדבר כגון הגרש"ז אויערבך כמובא במכתב ב"עלהו לא יבול", וכן בספר "אהלה של תורה" לרב יעקב אריאל, סימן כה', לפי שיטה זו הרי שהרואה כתם על "פד" אינה נאסרת אפילו הוא גדול מגריס מכיוון שהוא מדברים שאינם מקב"ט, אולם יש המחמירים גם בכה"ג ואע"פ שמחשיבים את ה"פד" כדבר שאינו מקב"ט - אינם מקילים אלא בכתם הקטן מגריס מכיוון שודאי בא הדם מגופה.

²¹³ **כתם על בגד צבוע:** נדה דף סא: - ת"ר, בגד צבוע - מטמא משום כתם, רבי נתן בר יוסף אומר: אינו מטמא משום כתם, שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן. תקנו? מאי תקנינהו? אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן. הותרו - מכלל דאסירי? אין, דתנן: בפולמוס של אספניוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. בקשו לגזור על בגדי צבעונין, אמרי: הא עדיפא - כדי להקל על כתמיהן".

אספניוס היה מפקד הצבא הרומאי בתחילת המצור על ירושלים. בתוך שנות המצור חזר לרומי ונתמנה שם לקיסר ובנו טיטוס החליפו ובחר להמשיך את המצור ולהכניע את ירושלים כהוקרה לאביו הקיסר ולהאדרת שמו. דבר זה הסתיים בחורבן הבית השני על ידי טיטוס שר". בגלל הצרות שאירעו לישראל גזרו חכמים מספר איסורים בכדי להמעיט את השמחה. הם גזרו על עטרות של חתנים שהם קישוטים שהיו נוהגים לעטר בהם את החתנים בשעת חופתם ועל ה"אירוס" שהוא מין כלי זמר שהיו משתמשים בו בבתי משתאות. אותם חכמים רצו גם לגזור ולאסור לבישת בגדים צבעונים משום השמחה והיופי שבהם אבל לבסוף אמרו שמוטב שלא לגזור על כך כי מוטב שילבשו הנשים בגדים צבעונים כדי להקל על כתמיהן.

רמ"א- "לפיכך, תלבש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים²¹⁴(הרמב"ם ובגמרא פרק האשה)".

סעיף יא'- כתם הנמצא על בשרה ועל בשרה וחלוקה יחד:

השו"ע פסק להלכה דין זה שכתם על בגד צבעוני אינו מטמא, אבל **הדגו"מ(מובא בפת"ש כא') תמה על השו"ע** שלא ציין לשיטת החולקים וביניהם **הרמב"ן, ר' שמחה, ראב"ן** שכתבו שמה שאמרו שבגד צבעוני אינו מקב"ט היינו לענין טהרות אבל לא לענין אשה לבעלה. אולם למעשה נראה שכל האחרונים פסקו כשו"ע שאין דין כתמים על בגד צבעוני.

²¹⁴ כ"כ **הרמב"ם ז"ל-** "לפיכך תיקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים".

❖ **לבישת בגדים צבעוניים בימי הליבון(ז"נ):** על אף שכתב כאן הרמ"א שטוב שהאשה תלבש בגדי צבעונין כדי להנצל מדיני כתמים, הרי שכל זה הוא בזמן שהיא מותרת לבעלה ואנו רוצים להשאירה בטהרתה. אבל, לאחר שעשתה האשה הפסק וסופרת היא שבעה נקיים הרי שכל המטרה של ימים אלו היא לברר היטב שאכן היא נקיה ז' ימים ושאינן לה דמים האוסרים ולכן בימים אלו צריכה בדווקא ללבוש בגדים נקיים ולבנים שיהיו לנו את הברור הראוי והנדרש לתקופה זו. ועל כן **כתב הרמ"א בסימן קצו', סע' ג'-** "ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ, ולובשת לבנים". ובאמת **בפת"ש(כב') כאן כתב** שיש מי שאסר ללבוש בגדי צבעוני בימי נדתה ובמי ליבונה, ויש מי שאומר שגם אם לבשה בגד צבעוני וראתה עליהם כתם ב-ג' ימים ראשונים של ז' נקיים- עדיין אסורה היא כי אין מקילים בכתם על צבעוני ב- ג' ימים ראשונים, כדברי הרמ"א **בסימן קצו', י'**- שהמוצאת כתם בג' ימים ראשונים אין תולין אותו להקל. אמנם, **בפת"ש(יב') בסימן קצו'**, הביא שיש המקילין בנמצא כתם על בגד צבעוני או על דבר שאינו מקבל טומאה אפילו ב- ג' הימים הראשונים.

בשו"ת רעק"א(תניינא, סימן לד') ובשו"ת מהרשד"ם(ח"א, סימן פא') התירו ללבוש בגדים צבעוניים בימי הליבון לאשה שתמיד רואה כתמים ולא תוכל להיטהר לבעלה כלל(ויתכן שאפשר להקל בכך לאשה שילדה ונטלת גולות למניעת הריון הגורמות לה לראות כתמים כל הזמן- שלולא שנתיר לה לסמוך על כך שהיא על דבר צבעוני- לעולם לא תהיה מותרת בימים אלו לבעלה אלא רק בעוד מספר חודשים ואולי יותר כשתפסיק ליטול את הגולות- א.ה.).

"טהרת הבית" הקל להתיר ללבוש בגדים צבעוניים בימי ליבונה לכל אשה העלולה לראות כתמים, ובלא להצריך שאלת חכם, וזאת ע"פ מה שכתב בשו"ע, קצו', ג'- שלא הזכיר חובת לבישת בגד לבן אלא בגד נקי.

לבישת צבעונין בימי הליבון- סיכום: בימי הליבון צריכה האשה ללבוש בגדים לבנים. אם לבשה בגד צבעוני וראתה כתם- אם הוא בתוך ג' ימים ראשונים להפסק יש אוסרים אפילו על צבעוני, ויש מתירים גם כן כדו"ק כל כתם. רוב הפוסקים מסכימים שיש להתיר לאשה שיש לה בעיה להיטהר ללא לבישת צבעונין בז' נקיים- שתוכל ללבושם כדי להיטהר לבעלה, ויש שהקלו אף יותר שמותר ללבוש בגדי צבעוני בז' נקיים לכל אשה העלולה לראות כתמים.

❖ **כתם בבגד צבעוני הסמוך לגוף(פת"ש, כא'): החת"ס כתב** שבבגד צבעוני הצמוד לגופה לא שמענו להקל. **אבל החזו"א,**

סימן פט', סע' ד' תמה על החת"ס שאין סברא לחלק ולא מצאנו זאת בכל הפוסקים ולא יתכן שלא כתבו דין רלוונטי זה.

❖ **כתם הנמצא על בגד מנומר(פת"ש, כ')-** מה דין כתם שנמצא על בגד מנומר ממספר גוונים שחלקם לבן וחלקם צבעוני- האם

מצטרפים כל המקומות שעל הגוון הלבן גם אם יש גוונים צבעוניים המפרידים ביניהם? וכן האם הגוונים הצבעוניים מצטרפים לאחד מכיוון שהיו כתם אחד?

- **שו"ת מעיל צדקה, סדרי טהרה, חכמת אדם ועוד-** חלק הצבע אינו מצטרף, אבל כמה חלקים לבנים מצטרפים אפילו יש הפסק ביניהם ע"י גוונים צבעוניים וזאת מכיוון שהכתם האחד גורם לחיבור ביניהם.
- **חוו"ד, שו"ת תפארת צבי, שו"ת תשובה מאהבה ועוד-** גם מקום הצבוע מצטרף לכשיעור.
- **צמח צדק דקדק בשו"ע הרב(מובא במשמרת הטהרה, סימן ח', סעיף ז')-** אפילו שני חלקי הלבן אינם מצטרפים, כי סו"ס יש הפסק ביניהם.

שו"ע- "לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד, נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (וכ"ש על רגליה ממש) (ב"י בשם רשב"א), וכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידיים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואצ"ל למעלה מאותו מקום, טהורה. ואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים. ודוקא כשנמצא על בשרה לבד²¹⁵, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה²¹⁶, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור (הרמב"ן והרשב"א). בד"א, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר שיבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה²¹⁷. ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה²¹⁸."

סעיף יב' - כתם הנמצא על חלוקה בלבד:

²¹⁵ כשנמצא רק על בשרה זו הרמה הכי גבוהה של חשש שזה בא מן המקור ולא מגורם חיצוני, לכן במקרה זה אנו מחמירים גם כשזה מעל חגורה כל שיש סיכוי קל שזה בא מן המקור וכגון שהרימה רגליה ובנוסף מחמירים שאע"פ שהיא עברה במקום שיכול הדם היה להגיע ממנו כגון שוק של קצבים- אין אנו תולים בכך מכיוון שהדם נמצא על הבשר וקשה לומר שהוא בא מגורם חיצוני.

²¹⁶ במקרה שהכתם נמצא גם על החלוקה זה כבר גילוי מילתא שיתכן מאוד שהוא בא מן החוץ, אבל מכיוון שהוא גם על הבשר יש מקום לומר שאולי הוא מן המקור. לכן אנו מקילים יותר מאשר כתם שנמצא רק על בשרה ומקילים לתלות שהכתם בא ממקום שעברה בו כמו שוק של קצבים. בסעיף הבא נראה שאם נמצא הכתם רק על חלוקה מקילים אף יותר שאם הוא נמצא מעל החגור- מקילים שבא מן החוץ אפילו אם הרימה רגליה.

נמצא גם על חלוקה שלא היה בדוק(פת"ש, כד')- כתב ה"סדרי טהרה" שאפילו אם החלוקה לא היה בדוק- לא אומרים שהכתם היה ל החלוקה מקודם וזה שעל בשרה הוא מגופה, אלא תולים שגם על החלוקה בא לה עתה ממה שנתסקה בכתמים ומזה בא לה גם על גופה. **הכתם שעל החלוקה אינו כנגד הכתם שעל הגוף(שם)-** טהורה, מכיוון שדרך החלוקה להתהפך.

²¹⁷ ברגע שישנה מכה שיתכן שהדם בא ממנה- אנו מקילים אפילו בכתם שנמצא על בשרה כי כל הסברא להחמיר בכתם שעל בשרה הוא מכיוון שקשה להעמיד שהדם הגיע לבשר מן החוץ ויותר מסתבר לומר שהוא בא מן הפנים- מהמקור. אבל במקרה שיש בפנים גם פצע הרי שגם בו אפשר לתלות באותה מידה של דם מן המקור ולכן תולים לקולא כי בדיני כתמים תולים להקל כל שברמת הסבירות.

²¹⁸ **סעיפים יא'- לב' עוסקים** במקומות בהם יימצא הכתם והאם כתם זה יאסור או שלא יאסור את האשה. ביסוד הדברים עומד שמצד אחד אנו מנסים לתלות ולהקל ככל האפשר בדיני כתמים אבל מאידך היכא שמוכח הדבר שהוא דם שבא ממנה- אנו חוששים לכך כל שאין סבירות הגיונית לתלות בדבר אחר.

סיכום סעיפים יא'- יב':

- **כתם הנמצא על בשרה-** אם הוא במקום שהגיוני שנפל הדם מן המקור כגון עקבה, החלק הפנימי של הרגל וכד' או אפילו נמצא על בשרה מעל החגור אבל יודעת היא שנזדקרה והגביהה רגליה- טמאה היא.
- **כתם הנמצא על בשרה וחלוקה-** כאן כבר אין הוכחה מוחלטת שבא מגופה שהרי הכתם הוא גם על חלוקה, ולכן אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים טהורה- אפילו אם זה נמצא מתחת לחגורה או הרימה רגליה ונמצא מעליו- בין כך ובין כך- טהורה.
- **כתם הנמצא על חלוקה בלבד-** יש עוד יותר מקום להקל, כי יותר סברא שלא בא ממקורה אלא מבחוץ, ולכן כל שיש לה במה לתלות- תולים. ואם אין לה במה לתלות- אם זה למטה מהחגור היא אסורה אפילו אם זה נמצא לצד חוץ, אבל מהחגור ולמעלה בלאו הכי היא טהורה אפילו אם היא נזדקרה והרימה רגליה, כי אם היה מן המקור היה נמצא גם על בשרה.
- **אם יש לה מכה-** יכולה לתלות בכל עניין שהדם בא מן המכה אפילו בכתם שנמצא על בשרה מתחת לחגור.

שו"ע- "נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור, או במקום החגור עצמו, טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ. (ואין חילוק בין נמצא בחלוק לפניה או מאחריה או מן הצדדין, מפני שהבגדים חוזרין הנה והנה) (ב"י בשם הראב"ד בסי' בעה"נ ורשב"א בת"ה). ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה. ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה, טהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה".

סעיף יג'- כתם הנמצא על שרוולה:

שו"ע- "נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה".

סעיף יד'- כתם שעל בגד שישנה איתו:

שו"ע- "היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא (חוזר) הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו (רמב"ם) ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת".

סעיף טו'- כתם הנמצא בחלוק שלבשו שתי נשים:

שו"ע- "שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק א', שתיהן טמאות²¹⁹. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה".

סעיף טז'- אשה שיש לה מכה בצוארה:

שו"ע- "אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נהפך ובא לו שם".

סעיף יז'- מצאה כתם למעלה וכתם למטה:

שו"ע- "מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה, שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון²²⁰. בד"א כשיש בעליון כגריס ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכנה. אבל

²¹⁹ **מדוע שתיהן טמאות?** מדובר כאן בכתם הנמצא בחלוק שאנו חוששים שבא ממקורה של אחת מהן. וקשה מדוע שתיהן נאסרות

הרי דין כתמים הוא מדרבנן וממילא היו ספק מאיזה אחת מהן הוא בא והיו ספק דרבנן לקולא?

וכתב בתורת השלמים [כ]- שאע"פ שזה דין דרבנן כיוון שאי אפשר לתלות באחת מהן שתיהן נאסרות, והיינו מכיוון שאין אנו יכולים

לקבוע איזה מהן תיאסר ואם נפשוט הספק ונאמר שהיא טהורה אנו בעצם אומרים שהשניה טמאה ומי נתן לנו הכוח לכך?!

הדבר דומה ל**יורה דעה, סימן קיא'** לענין שתי קדירות טהורות שנפל איסור **דרבנן** לאחד מהן ולא ידוע לאיזו מהן נפל- ששתיהן נאסרו

מכיוון שאין אנו יכולים לתלות איזה מהם נאסרת. בשונה מכך שאם אחת מהם הייתה גם ככה אסורה היינו יכולים לומר שהאיסור נפל

לאיסור והקדירה הכשרה נשארה בכשרותה.

²²⁰ **מצאה כתם אחד שחור ואחד אדום:** בפת"ש(ל') בשם הסדרי טהרה כתב שאם יש כתם שחור למעלה ואדום למטה- אינה תולה.

אם אין בו כגריס ועוד, אין תולין אותו מעלמא, דשמא דם כנה הוא. ואם יש בתחתון כגריס ועוד, שאין לתלות בכנה, טמאה²²¹.

סעיף יח' - בכתמים תולים להקל בכל מה שאפשר:

שו"ע - "כיון שכתמים דרבנן, מקילין בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. כיצד, שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בבגדיה, תולה בה וטהורה. אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא אי"כ יש לה מכה בגופה אז תולה בה, אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם²²². ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם ע"י חיכוך, תולה בה, ואף על פי שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת (רשב"א ומרדכי וסה"ת וסמ"ג)".

סעיף יט' - שתולה גם בבנה ובעלה:

שו"ע - "כשם שתולה בה כך תולה בבנה ובעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם אי"כ היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בה²²³."

רמ"א - "וה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן, תולה בהן כמו בבנה ובעלה (מרדכי ה"נ ובש"ד)".

²²¹ **תליית כתם עליון בכתם תחתון:** במקרה ויש כתם למעלה מן החגור שברור שהוא בא מעלמא אנו תולים לומר שגם כתם תחתון שיש לה והיינו מתחת לחגור - גם הוא כמו העליון בא מעלמא. אבל במקרה בו לא בטוח שהכתם העליון בא מעלמא וכגון שהוא קטן מגריס ואנו אומרים שיתכן שהוא דם כינה/מאכולת - אזי אנו כבר לא יכולים לתלות שדם התחתון הגיע כדם העליון מכיוון שמדובר שהתחתון גדול מגריס (אחרת ואי היה מותר) וא"א לתלות בעליון כי העליון לא נוצר מבחוץ אלא מכינה. כל מה שאמרנו שתולים שהתחתון בא מעלמא משום שהעליון בא מעלמא זה רק ביודעת שלא נזדקרה ולכן בוודאות הדם העליון בא מן החוץ, אבל במידה ונזדקרה אין במה לתלות את התחתון כי אם להיפך - לחשוש ולומר שגם הכתם העליון הוא דם מהמקור מכיוון שהרימה רגלה ויתכן שע"כ הגיע דם מאותו מקום לחלק העליון של הבגד.

מה הדין באינה יודעת שלא נזדקרה: דהיינו, כל מה שאנו מקילים לתלות בחלק העליון זה דווקא ביודעת שלא הרימה רגלה ולכן הדם העליון בטוח מן החוץ הוא, ומצד שני - אם יודעת בוודאות שנזדקרה - ודאי שאין לתלות שהעליון בא מן החוץ.

אבל מה הדין במקרה שאינה יודעת אם הרימה או לא? **כתב הש"ך (ל')** שבמקרה כזה שמסופקת אם הרימה - אין תולין להקל וחוששים שמא הרימה וזאת מכיוון שא"א לתלות שתי תליות לקולא - שגם לא הרימה רגלה וגם שהדם התחתון בא כמו הדם העליון מבחוץ.

²²² לעיל בסעיפים יא' - יב' ביארנו את ההבדל בין הרואה על חלוקה לרואה על בשרה ואת טעם הדבר, ע"ש.

²²³ **תליה בבעלה ובבנה בדם שעל בשרה (פת"ש, לב')** - **כתב הס"ט בשם הפרישה** - מה שאמרנו שתולה בבעלה או בבנה כגון שיש להם מכה - זה אפילו בכתם שנמצא על בשרה. אבל אם מדובר בבילה ובנה שאין להם מכה אלא שנתעסקו בשחיטה וכד' (הסיפא של הסעיף) - אין תולה בהם אלא רק לעניין כתם שלה שנמצא על החלוק, אבל בכתם שעל בשרה אינה תולה בהם מכיוון שלא שונה ממנה שהדין הוא שתולה בשוק של קצבים וכד' רק בבגד שעל בגדה ולא שעל גופה.

סעיף כ' - תולה בבעלה שרגיל לצאת מאמתו דם:

שו"ע - "מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה".

סעיף כא' - נמצא דם מאחורה וכתם מלפניה:

שו"ע - "היכא דאישתכח כתם בשיפולה מאחורה, ומכה איכא מקמא, תליא בה, דאפשר אדיתבא, הך דבתרא אתא לקמה ונטפה בה מההיא מכה".

סעיף כב' - ספק אם עברה בשוק של קצבים:

שו"ע - "ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם²²⁴. במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה, ולא הרגישה".

סעיף כג' - תליה בצבעים שונים:

שו"ע - "נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום".

סעיף כד' - נתעסקה בתרנגולת:

שו"ע - "נתעסקה בתרנגולת, תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיתתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי".

סעיף כה' - שתי נשים שנתעסקו בציפור אחת:

שו"ע - "שתי נשים שנתעסקו בצפור אחת שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, שתיהן טמאות²²⁵".

²²⁴ נלע"ד שלא מקילים בכך מכיוון שהיו שתי תליות - אחת שבאמת הייתה בשוק של קצבים ותליה שניה שהדם שעליה הוא מאותו מקום ולא ממקורה. ולעיל בסעיף יז' ראינו בש"ך ששתי תליות לא תולים.

סעיף כו' - נתעסקה במעט ונמצא מרובה:

שו"ע - "נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגריס בדם שנתעסקה בו וכגריס במאכולת (ופירש דם כינה). אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה²²⁶. (רמב"ם פ"ט ורשב"א ורא"ה בב"ה וה"ה)"

²²⁵ **מדוע שתיהן טמאות:** יש להבין מדוע שתיהן טמאות, הרי הדם שבאחת מהם אפשר לתלותו בדם הציפור שנתעסקו בה וממילא יש לנו ספק באיזה מהן לתלות וכיוון שהוי ספק דרבנן, כי כתמים מדרבנן הם, היה לנו להקל בשתייהן?

בטעם הדבר נחלקו האחרונים:

- **הב"ח כתב** שתיהן טמאות מכיוון שבא להישאל כאחד וממילא א"א להתיר לשניהם כאחד כי הוי סתירה. מתוך כך **דייק הט"ז בב"ח** שאם באו להישאל אחת אחרי השניה - שתיהן טהורות כי אין סתירה בעצם הפסיקה כי לכל אחת מהם בנפרד יש להקל. **הב"ח הבין** שדין זה דומה לדין **שני שבילין בפסחים י, א'** - "שני שבילין אחד טמא ואחד טהור, והלך באחד מהן ועשה טהרות, ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות" - מבואר שם בגמ' שאם באו לשאול זה אחר זה - לדברי הכל טהורין, וה"ה הכי.
- **אולם הט"ז חלק** שאפילו אם באו שתי נשים אלו להשאל זו אחר זו - אין לטהרם וזאת מכיוון שאין אנו יכולים לתלות בזו יותר מזו, דהיינו מכיוון שאין לי איזה אומדנא או כיוון מי מהם נטמאה - איך אני יכול להכריע שזו הטהורה וממילא השניה אסורה או להיפך.

הדבר דומה לסעיף טו' שם הסברנו בשם הש"ך שספק דרבנן לקולא הוא איפה שיש לי לתלות בדר מסויים יותר מחבירו אבל להכריע בשני דברים שווים כמו באיסור דרבנן שנפל לאחת משתי קערות מורות (סימן קיא') אין אנו יכולים לתלות בכה"ג ולהקל. **הדבר דומה גם ליורה דעה, סימן רא', סעיף סח' - ג'** לוגין מים שאובין (שפוסלים מקווה רק מדרבנן) שנפלו לאחד משני מקוואות חסרים מארבעים סאה - שניהם נאסרים אע"פ שיש איסור דרבנן והוי ספק דרבנן לאיזה מהם נפל, מכיוון "שאינו לו במה יתלה", וע"ש בש"ך ס"ק קמב'.

²²⁶ **דין נתעסקה במעט דם וראתה הרבה:** סעיף זה והבא אחריו עוסקים באשה שנתעסקה בציפור וכד' ויתכן שהגיע ממנה דם, אלא שהדם מאותו דבר שנתעסקה אינו יותר מגודל של גריס והיא מצאה שני גריסים - מה דינה.

דין זה תלוי במחלוקת ראשונים גדולה בהסבר דברי הגמרא ופסיקתה בדף נט, א':

"בעי רבי ירמיה: נתעסקה בכגריס, ונמצא עליה בכגריס ועוד מהו? ... תא שמע: ... **במועט - אין תולה בו מרובה.** היכי דמי? לאו כי האי גוונא? לא, כגון דנתעסקה בכגריס, ונמצא עליה שני גריסין ועוד. אי הכי, מאי למימרא? מהו דתימא: שקול כגריס צפור - שדי בי מצעי, זיל הכא, ליכא שיעורא, זיל הכא - ליכא שיעורא, קמ"ל".

הסבר: הגמ' מבררת על מה בדיוק שואל ר' ירמיה את שאלתו - בהתחלה היא מעמידה שמדובר באשה שעוסקת במשהו שיש בו כגריס דם ונמצא עליה כתם של כגריס ועוד משהו - שבכה"ג שאל ר' ירמיה אם מותרת או לא. אע"פ שבמקרה כזה יש לתלות את הכתם בדם שנתעסקה בו, מ"מ אין תולים בכה"ג כי הוי "**מיעוט שאין תולין בו את המרובה**" - והיינו שכיוון שנתעסקה רק בגריס א"א לתלות בכך כתם הגדול מגריס. אבל **הגמ' דוחה הבנה זו** ומעמידה את שאלתו של ר' ירמיה בנתעסקה בגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד ולמרות שמעיקר הדין ודאי שאסורה כי גריס אחד אמנם הוא ממה שנתעסקה אבל הדם שנשאר הוא גריס ועוד שכן מטמא, מתרצת הגמ' ש' ירמיה מסתפק בדבר מכיוון שהיה הו"א לומר שהדם שנתעסקה בו נתייחס אליו כאילו היה באמצע הכתם ובכך בעצם הגריס ועוד שנשאר מבלעדיו נחצה על ידו ואין בו בכל מקום בפני עצמו גריס ועוד ולכן אינו אוסר? קמ"ל שלא אומרים כן.

הראשונים נחלקו כאיזה חלק בגמ' נפסקה ההלכה:

רמ"א - "ויש מחמירין ומטמאין בכל זה, (הרא"ש והטור). ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין, דבכתמים שומעין להקל".

סעיף כז' - נתעסקה בפחות מגריס:

שו"ע - "נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כגריס ועוד, טהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת (פירוש דם כינה) שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגריס. וכן אם נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, טהורה"²²⁷.

רמ"א - "ויש מחמירין ומטמאין. ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם, (בית יוסף וכן כתב הרשב"א ורא"ש וטור ובל"ח כתב דדעת הרב דהכא מחמירין כ"ע וכמ"ש בס"ק ל"ז)".

סעיף כח' - מצאה על חלוקה כינה מעוכה:

שו"ע - "האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, טהורה. שהגריס הא' ודאי מכינה המעוכה בו, והגריס השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיון שאין בו כגריס ועוד".

- **רא"ש** - פסק לחומרא כפשט החלק הראשון של הברייתא - שמועט אין תולין בו מרובה, ואע"ג שהגמ' דחתה העמדה זו - דחיייתה קלושה שהרי ברור שלא אומרים שהכתם גריס מן הציפור נטילו באמצע כל הכתם וייחצה אותו לשניים. אלא באמת אין מקילים אפילו בנתעסקה בגריס ומצאה גריס ומשהו מכיוון שלא תולין מרובה במועט.
  - **רמב"ם** - פסק לקולא, שאם נתעסקה בגריס ומצאה עד גריס - תולה לקולא שגריס אחד מהציפור וגריס אחד מכינה וכד'. אבל אם הכתם גדול משני גריסים - אין לה במה לתלות ואסורה.
  - **רמב"ן** - היקל ביותר - שאפילו אם נתעסקה בפחות מגריס תולה לקולא עד שני גריסין, כי עד שני גריסין אומרים "שקול דם ציפורי שדי בי מיצע", ורק למעלה משני גריסין לא אומרים כן, כתשובת הגמ'.
- פסיקת ההלכה: השו"ע פסק בסעיף כז' כרמב"ם** - שאם נתעסקה בכגריס יכולה לתלות בו עד כשני גריסים, אבל למעלה משני גריסים אסורה, אולם הרמ"א הביא את שיטת הרא"ש כ - "יש מחמירין ומטמאין בכל זה", כי אין תולין מרובה במועט, אבל סיים להקל - "ומ"מ נראה דיש לסמוך אמקילין דבכתמים שומעין להקל".
- בסעיף כז' פסק השו"ע כרמב"ן דלעיל** שאפילו אם נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כשני גריסין - טהורה. והיינו כרמב"ן שאמר שעד שני גריסין אנו אומרים "שדי דם לאמצע" וכך נתחלקו שאר הכתמים לשניים ואין בכל אחד מהם גריס ועוד לאסור. אבל הרמ"א כתב "יש מחמירין ומטמאין" והיינו כחולקים על הרמב"ן.
- הש"ך והט"ז חלקו על פסיקת השו"ע** שכן כיצד יתכן לומר שאם נתעסקה בפחות מגריס ומצאה כתם שני גריסין שיהיה אפר להקל הרי גם אם נוריד את הפחות מגריס שנתעסקה בו - ישאר על הכתם גריס ועוד שאותו אין במה לתלות ולכן אין להקל בכך.
- ²²⁷ עיין בהערה על סעיף קודם שם מוסברת שיטת השו"ע בסעיף זה ושהרבה מן האחרונים חלקו עליו שכן כיצד יתכן שאם התעסקה בפחות מגריס וראתה שני גריסים יהיה אפשר להקל ולטהר אותה, הרי יש למעלה מגריס ומשהו שאין במה לתלותו.

סעיף כט' - דין כתם שתולים אותו בכתורמוס:

שו"ע - "הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו²²⁸".

סעיף ל' - הדמיון בין הדם שרואה למה שתולה בו:

שו"ע - "אינה צריכה להקיף (פי' ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום".

סעיף לא' - מסתפקת אי הוי דם או צבע:

שו"ע - "מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם".

סעיף לב' - נמצא דם במקום בו מתעסקת במלאכתה:

שו"ע - "האשה שהיתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טומאה) (ד"ע בד"מ וכ"ה ברא"ש פרק האשה ורשב"א סוף שער ד' ותוספות ריש דף נ"ח), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יזדמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה. ואם לאו, טהורה".

סעיף לג'²²⁹ - בדקה עצמה בעד הבדוק לה:

²²⁸ לעיל בסעיף ז' נפסק להלכה שאע"פ שלעולם אנו תולים רק עד גודל גריס, הרי שיש מקרה בו אפשר להקל יותר ולתלוות שגם דם הגדול מגריס הוא דם שאינו ממנה אלא ממאכולת וכד' והוא כאשר היא הריחה או הרגה כינה. במקרה כזה מכיוון שיש אומדנא חזקה שהדם לא הגיעה מהאשה אנו תולים שאפילו כתם בגודל של כתורמוס הוא דם מאכולת.

בסעיף זה מתבאר שכאשר אנו עוברים כדין לדון את הכתם ביחס לגודל של כתורמוס- הרי שדינו לכל דבר ולכל תליה כדין סתם כתם שמשערים אותו עד כגריס.

²²⁹ **הקדמה לדין דם הנמצא על עד בדיקה:** מכאן ועד סעיף לח' יעסוק המחבר בדין אשה שראתה דם על עד שבדקה בו. דין דם שעל עד שונה מכל כתם שמוצאת מכיוון שע"פ הגמרא אותו מקום בדוק שאין בו מאכולת ולכן אין לתלות בדם עד גודל גריס שהוא דם המאכולת. לעניין זה ישנם מספר קריטריונים שיש לדון ביחס אליהם- האם העד שבדקה בו היה בדוק כנקי מדם קודם שבדקה. היכן הניחה אותה לאחר בדיקתה- האם במקום שמור בו יש פחות לתלות שהדם הגיע ממקום אחר או במקום בו יש רגילות שתהיה כינה כמו למשל תחת הכר או הכסת.

שו"ע- "האשה שבדקה עצמה בעד (פירוש סמרטוט מענין וכבגד עדים כל צדקותינו) (ישעיה סד, ה) הבדוק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא²³⁰ ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה²³¹."

סעיף לד' - בדקה בעד הבדוק לה והניחתו תחת כר או הכסת:

שו"ע- "בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינות. ואם עגול, ואין בו כגריס ועוד, טהורה²³², שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר²³³."

²³⁰ **בדקה בעד הבדוק לה והניחתו במקום גלוי:** אין לדייק מכאן שאם הניחתו במקום מגולה- טהורה, שהרי השו"ע כתב שרק אם הניחה בקופסא (ובוודאי שלא בא הדם ממקום אחר)- טמאה, אלא כוונתו לומר ולהוציא מהניחתו תחת הכר או הכסת ששם זה מקום שמוחזק שיש בו כינים וכד' ולכן רק במקום כזה- תולה ונטהרת. אבל כל שלא הניחה במקום כזה- תהיה אסורה מכיוון שעד זה היה הדוק וככל הנראה הדם שעליו הגיע ממנה.

בדקה עצמה בעד הבדוק ומצאה דם מיד או הניחתו בקופסא ואח"כ בדקתו:

מקור הדין בגמרא נדה יד', א'- במשנה- "נמצא על שלה, אותיום חייבים קרבן", **ובגמ'** - "וניחוש דלמא דם מאכולת הוא? אמר ר' זירא- אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת". **ופירושו-** מכיוון שמדובר פה בבדיקה בעד שהוא בדוק הרי שאין במה לתלות שבא הדם כי אם ממנה, שהרי לפני שבדקה העד היה נקי. דבר זה מיוחד בכך שאפילו אם מצאה טיפת דם כחרדל(הקטנה מגריס) ג"כ נאסרת, וה"ה אם נמצא על הכתם מאכולת מעוכה- ג"כ נטמאית, וכל זה מכיוון שאותו המקום בדוק הוא אצל מאכולת וע"כ חמור דינו מכתם רגיל הנמצא על החלוק.

טמאה זה מדאו' או מדרבנן: אשה זו שמצאה דם בבדיקה האם נאסרת מדאו' או מדרבנן, והנפק"מ גדולה כגון לעניין האם דבר צבעוני או שאינו מקב"ט ג"כ אוסר אותה. יש המסבירים שבבדיקה פנימית בעד גם אם לא הרגישה- אנו חוששים שמא החליפה הרגשת עד עם הרגשת פתיחת המקור ובאמת כן הייתה הרגשה אלא שלא שמה לב אליה, וכיוון שכך אנו מתייחסים לכל בדיקת עד כדין תורה. ויש מסבירים כיוון שטוענת היא שלא הרגישה- חזרנו לדין כתמים ולכל קולותיו, ומה שכאן פחות מגריס לא מועיל- מטעם טכני שאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת.

להלכה נראה שיש להתייחס לדם זה כדם מדאו' והיינו שהדם הגיע מן המקור מלווה בהרגשה שטושטשה בשל הבדיקה, **וכ"כ הרמב"ם בפ"ט, ה"א-** "אם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם לפני בפרוזדור- הרי זה בחזקת שבא בהרגשה". ונפק"מ לעניין שחייבים על ביאת מקדש ושורפים על דם זה תרומה וקדשים(שם פ"ה, ה"ה).

²³² **האם דין זה נכון גם ב- ג' ימים ראשונים של ז"נ(פת"ש, לח')?** מה שכתבנו כאן שבהניחה תחת הכר תולים להקל אי הוי קטן מגריס- נחלקו האחרונים אם הוא נכון גם בתוך ה-ג' ימים ראשונים של הז"נ(בהם החמיר הרמ"א בסימן קצו'):

• **דגמ"ר, ס"ט-** אין להקל בדין זה ב-ג' ימים ראשונים של ז"נ.

• **שו"ת מעיל צדקה-** גם ב-ג' ימים ראשונים של ז"נ מקילים בכה"ג לתלות דהוי דם הכינה.

²³³ אע"פ שבעד בדוק כמעט ולא מקילים לתלות בדבר אחר ולהתירה, כי ככל הנראה הדם בא ממנה שהרי אותו מקום בדוק הוא אצל המאכולת, במקרה בו בדקה עצמה ואז הניחה את העד תחת הכר או הכסת- יש סברא לתלות שהדם בא מן המאכולת מכיוון שהיא מצויה באותו מקום ויש לתלות שמאכולת היא שנתמעה שם.

החילוק בין משוך לעגול: **במשנה בדף נח:-** "עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם: עגול- טהור, משוך- טמא". במקרה זה בו הניחה העד תחת הכר אנו מחלקים ע"פ צורת הדם- אם הוא נראה כעגול- הרי שזה דם מכינה שנתמעה, שכן כך נראית צורת דם של כינה שנתמעה, אבל אם הוא נראה כמשוך אנו אומרים שאין זו צורה של דם כינה כי אם דווקא של משיכה מאותו מקום שבדקה בו ונמשך הדם.

רמ"א - "וה"ה אם הוא יותר מכגריס, ויש מקום לתלות בו, (בי"י), כמו שנתבאר לעיל באיזה דבר תלינן כתם".

סעיף לה' - בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה:

שו"ע - "בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגריס ועוד. ויש אומרים²³⁴ שאף עגול טמא בכל שהוא²³⁵ ו²³⁶."

רמ"א - "וכן עיקר".

חילוק בין משוך לעגול דוקא בבדיקת עד (ש"ך(מב')): מלמדנו שדווקא בכה"ג לעניין שבדקה עצמה אנו מחלקים ע"פ צורת מראה הדם בין משוך לעגול, משא"כ בשאר מראות הדמים שאין אנו מחלקים בין משוך לעגול ולעולם פחות מגריס תהיה טהורה. דהיינו, כאן בבדיקת עד אנו מחמירים יותר, שלא מספיק שיהיה דם בגודל פחות מכגריס כדי לתלותו בדם כינה, ואפילו אם הונח העד במקום שמצויה בו כינה - עדיין לא מקילים לתלות בכה"ג אפילו בפחות מכגריס אלא רק במקרה בו הדם נראה בצורה של דם כינה - עגול.

אשה שיש לה פצעים/ טחורים וכד' מבית הרעי(ט"ז, כג'): הדבר מצוי שישנם פצעים הגורמים להורדת דם מבית הרעי וביותר הדבר מצוי בנשים אחר הריון. במקרה כזה יש לתלות בכך ולהקל וכגון אשה שרגילה לראות דם מבית הרעי והדקה עצמה בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם - תולה בפצעים ובחולי זה לקולא שהדם בא ממנו, כל שזו לא שעת וסתה(כי אז אין הרגשה והוי דין דרבנן שאפשר לתלות בו לקולא)

²³⁴ הוא שיטת הרמב"ם כמבואר בהערה הבאה(ט"ז, כד'). אבל הש"ך כתב שטעם המחמירים הוא כי תחת הכר והכסת המאכולת מצויה, משא"כ בירכה ולכן שיטה זו מחמירה שאין לתלות במאכולת. והב"ח פסק כשיטה זו.

²³⁵ מקרה זה דומה למקרה הקודם אלא שכאן מדובר שהניחה את העד שאיתו בדקה על ירכה ולמחר מצאה אותו עם דם. כמו במקרה הקודם גם כאן אנו אומרים שמאכולת/כינה הייתה על ירכה ונתמכה בהטחה שהטיחה על העד על הירך, גם כאן מחלקים בין נמצא בצורת עיגול לנמצא משוך.

שיטת ה"יש אומרים" - אלא שבמקרה הזה יש שיטה שאוסרת בכל מקרה אפילו אם נמצא על ירכה בצורת עיגול. המחזיק בדעה זו הוא הרמב"ם שאומר שהיא נאסרת בכה"ג ממ"נ - אם נמצא דם על ירכה הרי שהרמב"ם סובר שדם על גופה אוסר בכל שהוא, ואם לא נמצא דם על הירך הרי זו הוכחה שהדם שעל העד הוא ממקורה ולא בא ממקום אחר. הרמ"א פסק כשיטה זו באומרו עליה - "וכן עיקר", וכ"פ הב"ח.

²³⁶ סיכום סעיפים לג' לה' - בדקה עצמה בעד הבדוק לה:

בסעיפים אלו דנו באשה שראתה דם בעד הבדוק שדינו חמור משאינו בדוק מכיוון שיש יותר סבירות שהדם בא ממנה ולא ממקום אחר. לעניין זה הדין משתנה בהתאם למה שעשתה עם אותו עד בדוק:

- **סעיף לג' - בדקה וראתה מיד או שהניחתו בקופסא ואח"כ בדקה -** תהיה טמאה תמיד, בין הוא משוך בין הוא עגול, מכיוון שהעד היה נקי ובדוק ולא היה במקום זמניות בו כינים או מאכולת שנוכל לתלות שהדם בא משם. הט"ז כתב שגם אם הניחתו במקום מגולה ולא דווקא בקופסא סגורה - גם טמא ואין במה לתלות.
- **סעיף לד' - בדקה והניחה את העד תחת הכר או הכסת -** כיוון שמצוי שיהיה שם כינה ומאכולת אנו תולים שאם הדם בצורה עגולה על העד - טהורה כי אמרינן שזה דם כינה, ואם הדם משוך על העד - טמאה כי הוי דם מבדיקתה.
- **סעיף לה' - בדקה וטחה את העד בירכה -** דינה כדין הניחה את העד תחת הכר. ויש דעה שהביא בשו"ע כ"ש אומרים שאומרת שבכה"ג אין תולים להקל וגם בכתם עגול אוסר בכל שהוא והיא ככל הנראה שיטת הרמב"ם שסובר שאם מצאה דם על בשרה נטמאית בכל שהוא ואם זה לא בשרה כנראה שזה מן המקור.

סעיף לוי- בדקה בעד שאינו בדוק²³⁷:

שו"ע- "בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, (אינה) טמאה (אלא) אם יש בו כגריס ועוד (טור בשם הרא"ש וע"פ)²³⁸".

²³⁷ **הקדמה:** כיוון שמדובר בעד שאינו בדוק הרי שדינו לקולא ואפשר לתלות שהדם שעליו הוא דם המאכולת אפילו אם בדקה עצמה בו, כל שהכתם קטן מגריס ומשהו, כי יותר מגודל זה אין תולים במאכולת. דין זה הוא אפילו אם הניחתו בתיבה כי אנו תולים שלפני שבדקה היה כבר העד עם דם.

²³⁸ **בדקה בעד שאינו בדוק:** בגמ' נדה יד', מובאת מחלוקת מה דין אשה שמצאם דם על עד שאינו בדוק: "אתמר, בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא, ולמחר מצאה עליו דם, א"ר יוסף: כל ימיו של ר' חייא טימא, ולעת זקנתו טיהר. איבעיא להו, היכי קאמר: כל ימיו טימא משום נדה, ולעת זקנתו טיהר - טיהר משום נדה וטימא משום כתם, או דלמא: כל ימיו טימא משום כתם, ולעת זקנתו טיהר מולא כלום? תא שמע, דתניא: בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא, ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה, ורבי חייא אמר טמאה משום כתם. אמר לו ר' חייא: אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד? א"ל: אבל. אמר לו: א"כ, (אתה) אף אתה עשיתו כתם. ורבי סבר: בעינן כגריס ועוד - לאפוקי מדם מאכולת, וכיון דנפק לה מדם מאכולת - ודאי מגופה אתא. מאי לאו בזקנתו קאי? הא בילדותו - טימא משום נדה! שמע מינה".

סיכום השיטות שבגמרא:

- רבי- טמאה משום נדה(דאו'), ומה שמצריך גודל למעלה מגריס זה כדי להוציא מחשש שזה דם מאכולת, אבל משיצא מחשש זה הרי זה דם נדה מדאו'..
- ר' חייא- טמאה משום כתם, למרות שכל ימיו טימא, לעת זקנתו טיהר מדין תורה אבל מדרבנן אסור.
- ר' יוסי- מטהר, מובא בהמשך הגמ'.

נחלקו הראשונים כמי ההלכה בסוגיה זו של בדקה בעד שאינו בדוק:

- ר"ח, רא"ש- הלכה כר' חייא שטמאה מדרבנן משום כתם וגם ר' יוסי מסכים שטמאה משום כתם.
- רמב"ם- החמיר כרבי שטמאה מדאו' כל שיש גריס ועוד. ומה שמצריך רבי גריס ועוד זה כדי להוציא מזה שהדם הוא ממאכולת, אבל אין זה אומר שיש כאן דיני כתמים שצריך בהם למעלה מגריס.
- רשב"א- היקל כר' יוסי שטהורה, ומ"מ למעשה כתב שהחמיר תע"ב.

פסיקת ההלכה: השו"ע פסק שאשה שבדקה בעד שאינו בדוק טהורה א"כ יש בו גריס ועוד ואז טמאה.

הט"ז(מא') **דייק בשו"ע** שפסק כשיטת ר"ח הממצע- שטמאה רק מדרבנן משום כתם. **קושיה והסבר למעשה בדין השו"ע:** לפי פסיקת השו"ע יוצא שאשה שעשתה בדיקה פנימית בעד שלא בדקה אותו לפני כן וראתה כתם דם קטן מגריס- תהיה טהורה. **דין זה קשה** שכן לרוב הפוסקים אנו חוששים בבדיקה פנימית שמא הרגישה ולא שמה לב כי עד הבדיקה טישטש ההרגשה ולכן מתייחסים לבדיקה בעד לא כדין כתם אלא כמראה דם שבא בהרגשה שבו אנו לא מקילים אפילו הוא קטן מגריס) מכיוון שהקולא לתלות בפחות מגריס היא דווקא בכתמים ולא במראה דם שבא עם הרגשה, ולבדיקה אנו מתייחסים כמראה שבא בהרגשה- "דלמא ארגשה ולא אדעתה".

אלא שיש לתרץ קושיה זו ע"פ דברי רבי בגמרא- גם רבי בגמרא שאומר שדם הנמצא על עד שאינו בדוק אסור מן התורה- מצריך שהוא יהיה גדול מגריס, ומדוע? הרי אם לשיטתו זה דין תורה איך הוא משתמש בקולא של חכמים שפחות מגריס אינו אסור? ו"ל שמה שהצריך כאן רבי וגם אנחנו שיהיה גדול יותר מגריס זה לא בגלל שיש כאן דיני כתמים, אלא מדובר פה בדין תורה אולם מכיוון שבדקה עצמה בעד שאינו בדוק- אנו חוששים שמא הייתה עליו מאכולת ולכן אינו מטמא אלא בגדול מגריס. ז"א יש לנו פה בעיה עצמית עם העד "שאינו מעיד כראוי" אם לא נבדק לפני כן וחוששים שמא הייתה עליו מאכולת ולכן אינו מטמא אלא בגדול מגריס. ז"א יש לנו פה בעיה עצמית כך יוצא שאע"פ שיש כאן דין תורה- דם של בדיקה ושמה הרגישה ולא שמה לב- מ"מ צריך גודל גריס להוציא מדם המאכולת.

רמ"א - "ודוקא בעד בינוני, דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך²³⁹ (ד"ע), אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס, (כן משמע מהריטב"א שהביא הב"י).

סעיף לז' - בדקה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה:

שו"ע - "בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואח"כ נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה²⁴⁰.

רמ"א - "וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם, דטהור אפילו ביותר מכגריס (ד"ע ובי"י), אבל הניחתו במקום שאין דם שכיח, טמאה, אם הוא יותר מכגריס".

סעיף לח' - איזהו עד הבדוק:

שו"ע - "איזהו עד הבדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירנו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק²⁴¹".

פסיקת אחרוני זמנינו:

- **שבט הלוי (סעיף לט', ד"ה אמנם למעשה") - החמיר** שאשה שבדקה בימינו בעד רגיל שלא בדקה לפני כן - קשה לתלות שזה דם מעלמא כי הדירות שלנו נקיות וקשה לומר שהדם בא ממקום אחר, ולכן היא נאסרת אפילו בכל שהוא.
  - **דרכי טהרה, טהרת הבית (ח', כח') -** סתמו להקל בעד שאינו בדוק כדין השו"ע.
- החידוש שבדבר** - לפי פסיקת השו"ע יוצא שאשה שבדקה בבדיקה פנימית בעד שאינו בדוק ומצאה פחות מגריס אינה נאסרת! וזאת אע"פ שאנו מתייחסים לבדיקת עד כדין תורה. ואולי ראוי להדריך אשה שקשה לה להיטהר שנקל עליה בבדיקות כגון שלא תבדוק את העד קודם בבדיקתה ובמקרה ותמצא עליו בבדיקה דם פחות מגריס - לא תיאסר כפסיקת השו"ע.
- ²³⁹ **מהו "עד בינוני" (ט"ז, כה') - כתב בב"י** שזהו עד שהיא נוטלתו ממקום מוצנע שדרך הנשים להצניע ולהכין להם עדים, ומצד שני לא בדקה אותו לפני הבדיקה. לאפוקי בגד או עד שלקחה ממישהי בשוק.
- ²⁴⁰ במקרה זה מקילים שאפילו אם הדם גדול מגריס - היא טהורה. **ה"טז(כו') ביאר הטעם** דהוי ס"ס - שמא כבר נתלכלך העד, ואת"ל שהעד היה נקי בתחילה כשלקחתו האשה - מ"מ שמא בירכה נתלכלך. **הש"ך(מה')** משיג על פסיקה זו כיוון שלשיטתו אין זה ס"ס, ובתורת שלמים [לז'] מיישב הדברים וקובע דהוי ס"ס ולכן מקילים אפילו גדול מגריס.
- ²⁴¹ ונלע"ד שבדאי עדי בבדיקה המצויים היום המגיעים בשקיות הגיניות ודאי חשיבי כעד בדוק ונקי.

❖ דין אשה שקינחה עצמה אחר מי רגלים וראתה דם:

אשה שקינחה עצמה אחר שהטילה מי רגלים וראתה דם - יש לדון האם דם זה הוא דם שאוסר אותה מהתורה או מדרבנן ככל כתם. במידה ודינו ככתם הרי שאפשר להקל ככל דיני כתמים וגם ב"קולות" אלו נחלקו הדעות למעשה.

דאו' או דרבנן - הדבר הראשון שיש לדון הוא איך להתייחס לדם הזה שמצאה כשניגבה. מצד אחד היא לא הרגישה שום דבר ולכן זה דם כתם שאפשר להקל בו על דבר שאינו מקב"ט, צבעוני ופחות מגריס. מצד שני אנו חוששים שמא הייתה הרגשה כשהטילה מימיה ולא חשה בכך וממילא הוי דם האסור מהתורה.

- מדברי הרמ"א בסימן קצא'** נראה שדם הנמצא בקינוח אין דינו ככתם אלא כאסור מן התורה שכן כתב- "אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת את עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם- אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה". **וכ"פ בשו"ע הרב, שם, ס"ק ג'-** שטמאה לכ"ע מדאו'.
- אם כן, אשה שקינחה עצמה מיד אחר שהטילה מי רגליה אנו חוששים שמא הדם שמצאה הוא דם שיצא בהרגשה שלא שמה לב אליה ולכן אנו מתייחסים אליו כדם האוסר מן התורה, ואפילו על נייר שאינו מקב"ט, ואפילו צבעוני ופחות מגריס- תהיה אסורה, כדין אשה שראתה דם על עד בשעת בדיקה.
- מצד שני- אם נדקדק בלשון הרמ"א נראה-** שהוא כתב שדווקא אם "בודקת את עצמה אחר הטלת מ"ר" אבל לא במקרה של קינוח חיצוני שאינו בדיקה פניית- כפי שהדרך הרגילה לנגב- מבחוץ.
- אולם, **יש מהאחרונים שכתבו** שאם לא קינחה עצמה מיד אחרי הטלת המי רגלים אלא חיכתה זמן מה- יש להקל ולדונה כדין כל כתם, שכן מכיוון שלא קינחה בסמוך אין אנו אומרים שמא הרגישה בהטלת המים ולא שמה לב לדם, שהרי קינחה זמן מה אחרי הטלת מי הרגלים והדם יתכן ובא בזמן זה. **האג"מ(יו"ד, ח"ד, סימן יז') פוסק כן. ב"שבט הלוי"(סימן י', ס"ק ג', ד"ה "והחת"ס") כתב** ש"קשה להקל אע"פ שהקינוח בדבר שאינו מקבל טומאה או צבוע, אלא כשקינחה אחר דקה מהטלת מי רגלים". **וכן שמעתי מהרב מנחם בורשטיין** שיכולה לקנח רק זמן מה אחרי הטלת המים ויחזור הדבר לדיני כתמים, לקולא.
- **אולם, הגרע"י בספרו "טהרת הבית", סימן א' הערה ה'** מאריך מאוד לברר ולהוכיח שכל דם שנמצא בקינוח חיצוני שקנחה עצמה האשה- והיינו כזה שמקנחים בהטלת מים- יש לו דין של "כתם" ואם אין בו שיעור גריס או שנמצא על דבר צבוע או על דבר שאינו מקבל טומאה- אינו מטמא.
- וכך הוא כותב שם:** "ותבט עיני בספר פרדס רימונים שהביא מה שכתב הסדרי טהרה[שהחמיר שכתם שמצאה אחר תשמיש/הטלת מ"ר –אוסר מן התורה דילמא ארגשה]... וכל זה הוא תמוה מאוד בעיני... ובספר פרי דעה הביא ג"כ מה כתב הסדרי טהרה שאם מצאה דם אחר הטלת מ"ר... טמאה מהתורה... וחזר לומר שבהרגשת מי רגלים אין לחוש לזה... שאין דרך דם המקור לבוא עם מי רגליים... ומיהו לעניין הלכה(פוסק הגרע"י)- נראה לי שהעיקר כדברי הפרדס רימונים... ולכן יש להעיד בחזקת טהרתה ואין לחוש להרגשה לאחר תשמיש או לאחר הטלת מי רגלים". **והביא אחרי כן בשם האגרות משה-** "וכ"כ האגרות משה... אשה שקינחה עצמה אחר הטלת מי רגלים, בזמן שאינה צריכה לעשות בדיקה מן הדין, ומצאה דם... יש להקל דמסתמא קינחה גם בסביבות אותו מקום, והרי הוא ככל כתם שנמצא שלא בהרגשה..." **וכך ממשיך שם הרב עובדיה ופוסק כן להלכה וזהו חידוש גדול-** שכל דם הנראה אחר קינוח של מי רגלים- נדון אותו באופן אוטו' כדין כתם, ולא רק אם המתינה אחר הקינוח.
- **וכנלע"ד** לאחר שעיינתי ובדקתי גם כמה מגדולי זמנינו בהלכות נדה- רבים מהם מקילים שכל קינוח שהוא לא קינוח פנימי אפילו הוא סמוך ביותר- יש לדונו כדיני כתמים. **אלא שיש לשים לב** שלפעמים נשים מקנחות עם הכנסת האצבע פנימה מעט וזה כבר הוי כמו בדיקה שאין להרל בכך. ולכן יש לחקור בדיוק במה מדובר.
- קנחה זמן מה אחרי הטלת מי רגלים:** כפי שהוסבר, רבים מן הפוסקים סוברים שאם לא קינחה עצמה מיד אחר שהטילה מי רגלים אלא שהתה זמן מה, ולפי הגרעי אפילו קינחה מיד- כל שהוא לא בדיקה אלא קינוח חיצוני וכד'- יש לדם שרואה דין כתם וממילא יש לדון בדברים שהקלו בהם חכמים בידיני כתמים, כפי שהתבאר לעיל בסעיף זה:
- **פחות מגריס ועוד- בסעיף ו' כתב השו"ע** שכתם הקטן מגריס ועוד אינו אוסר. לכאו' ה"ה גם כאן באשה שמצאה דם על נייר הקינוח. אולם גם שם הביא המחבר כ"יש אומרים" את **שיטת הרמב"ם** שכתם על בשרה אוסר בכל שהוא והרי גם כאן היה מתחילה על בשרה. יש אחרונים המחמירים בימינו בעניין גודל גריס, אולם **האג"מ(יו"ד, ח"ד, סימן יז')** כתב שקינוח דינו ככתם, ו"במשמרת הטהרה", **סימן ח' סוף סעיף ב'** הביא רשימת פוסקים הסוברים שמקילים עד כגריס.
  - **בנייר- דבר שאינו המקבל טומאה- בסעיף י' פסק השו"ע** שאין כתם אוסר אלא אם נמצא ע"ג דבר המקב"ט. ולכן לכא' כתם על נייר אינו מטמא שכן נייר אינו מקב"ט. אולם גם בכך יש המפקפקים מכמה סיבות:

סעיף לט'²⁴² - כתם שעל החלוק מטמא רק בהיה בדוק קודם לכן:

שו"ע- "אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה"²⁴³.

- א. יש הטוענים שנייר כן מקב"ט(פת"ש, יח' בשם הנוב"י), אך רבים חלקו עליו שם בהמשך וביניהם **החת"ס**. ובאג"מ כתב שגם לנוב"י ניירות של ימנו אינם מקב"ט.
  - ב. יש הסוברים שכיוון שהיה הדם בתחילה על הבשר- הוי דבר המקב"ט, אבל רבים חולקים וסוברים שכיוון שלא נודע לה עד שלא מצאה על הנייר- אין אנו דנים אלא ביחס לנייר.
  - ג. י"א(נוב"י, סימן נב') שהיכא שודאי הגיע מגופה- אין מקילים אם נמצא על דבר שאינו מקב"ט.
  - ד. **בשבט הלוי(סעיף י', ס"ק ב')** הביא שטמאה מכיוון שהחזיקה הנייר בידה וכיוון שמחזיקה דבר שאינה מקב"ט בדבר שכן מקב"ט- נאסרת(דומיא דדבר המעמיד).
- **דבר צבעוני- בסעיף י' פסק בשו"ע** שאין דין כתם בדבר צבעוני, וה"ה אם נייר הטואלט היה צבעוני. אולם יש החולקים באומרם- שלא שמענו שבגד צבעוני הסמוך לגוף מציל מכתמים, וכש"כ בקינוח(חת"ס בפת"ש, כא'), אולם רבים דחו דבריו וביניהם **החזו"א בסימן פט', סעיף ד'**.
- עצה טובה:** כדי לא להכנס לכל הספקות הנ"ל טוב תעשה אם תרגיל עצמה שלא להסתכל בנייר אחר הקינוח, כ"כ בשבט הלוי(סימן י', ס"ק ג', בד"ה "ומ"מ") ובאג"מ(יו"ד, ד', סימן יז'). ומ"מ אם סקרנית היא- תשהה עצמה מלקנח כדקה אחרי שמטילה מימיה ואז גם אם תראה דם יהיה להקל ולהתלות על הפוסקים הסוברים שבשהתה אנו מתייחסים לדם כדיני כתמים כנ"ל.
- קנחה עצמה אחר רעי-** אשה המקנחת עצמה אחר רעי ודאי תוכל לתלות שהדם שרואה אינו דם נידה כי אם מבית הרעי כי מצוי הדבר ובניחוד אם מצוי אצלה. וכ"כ הט"ז, כג'.
- ²⁴² סעיפים לט'- נג' עוסקים בכתם שנמצא על חלוקה.
- ²⁴³ **דין בגדים בימינו:** כיצד אנו מתייחסים לסתם בגד של ימינו שכובס והונח בארון ללא בדיקה?
- **כרתי ופולתי(כ')**- תקנה גדולה לבנות ישראל שאינן בודקות בגדיהן בשעת לבישה, מכיוון שאם יראו על הבגד דם יוכלו לתלות שהבגד היה כבר מלוכלך כפסיקת השו"ע- שאין האשה נטמאת מכתם שבחלוקה א"כ הוא היה בדוק.
  - **לחם ושמלה(שמלה ס"ק נד')**- בזמננו הכביסה מורידה כל כתם ולכן בגד שכובס הרי הוא בחזקת נקי.
  - **שבט הלוי-** בגד מכובס דינו כבדוק אבל אם היה תלוי לייבוש בחוץ יש מקום להקל בו.
  - **דרכי טהרה-** בגדיים נקיים הנמצאים בארון דינם כבגד לא בדוק, א"כ רגילים לבדוקם לפני הכנסתם לארון.
- הלכה למעשה:** בד"כ לא מצוי שהאשה תראה כתם על בגד שלא צבעוני מלבד בז"נ שלובשת בהם לבנים כמבואר בסימן קצו'. לכן, בד"כ תולים הכתם בצבע, אולם אם נמצא על בגד לבן שלא בדקה- יש מקום לומר שהכתם הגיע ממקום אחר כי לא היה בדוק. **נלע"ד** שהדבר מצוי ורלוונטי למגבת שמנגבת בה אחר תשמיש ורואה עליה דם. באופן פשוט יש פה דיני כתמים שהרי לא הרגישה ומדובר בכמה רגעים אחר התשמיש ומעתה יש לדון בדיני כתמים. במקרה והמגבת לבנה א"א לתלות לא בצבע, הכתם נניח גדול מגריס ומגבת היא דבר המקבל טומאה, מכאן שהיא צריכה לכא' להאסר. אולם אם מדובר במגבת שלא כיבסה אותה לאחרונה או אפילו שכיבסה אותה והשתמשה בה עכשיו שימוש ראשוני- עדיין יש להתיר ע"פ הדרכי טהרה והאומרים שגם בימינו אם לא בדקה הבגד והניחתו בארון- לא חשיב בדוק. והוי כתם על בגד שאינו בדוק- ששרי.
- אולם מצד שני קשה לסמוך על כך להקל מכיוון שכל מה שמדובר בסעיפים אלו שאפשר להקל בבגד שלא בדקה הוא בעניין שמוצאת עליו כתם כגון במהלך היום וכד', אבל אם מקנחת עם אותו בגד אחר התשמיש זה שונה מסתם כתם שמצאה על עצמה ובמקרה כזה נתייחס לבגד הזה כמו עד שבו פסק המחבר בסעיף לו'- שאם בדקה בעד שאינו בדוק- טהורה רק בקטן מגריס, ולפיכך אם הכתם גדול מגריס א"א להקל אפילו הוא על מגבת או גופיה לדוג' שהיא לא לבנה מכיוון ברגע שקינחה איתו י"ל דדמי לעד.

סעיף מ' - בדקה חלוקה ואז השאילה אותו לחברתה:

שו"ע - "בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאילה לחברתה, ולבשה, ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה, והשניה טמאה²⁴⁴."

סעיף מא' - חלוק הבדוק לה שהשאילתו:

שו"ע - "לבשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו, והשאילתו לישראלית נדה או לעובדת כוכבים שהגיע זמנה²⁴⁵ לראות וראתה פעם א', אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוק, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה²⁴⁶. והוא הדין אם בדקתו והשאילתו להן, ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן (זהו פי' רש"י ורמב"ם וטור) ואפילו היא בספירת שבעה נקיים".

רמ"א - "וע"ל סי' קצ"ו, דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר²⁴⁷".

אולם מצד שני ניתן לדחות ולומר - א. חלוק או בגד זה שבדקה בו קל יותר מעד - כי עד מדובר שעשתה בו בדיקה פנימית ולכן אומרים שרק בקטן מגריס מקילים אבל כאן מדובר שרק קינחה את אותו המקום אחר התשיש שלא ייצא ממנה הנוזל וילכלך אותו ולכן לא דמי לעד ויש להקל. ב. ובנוסף (שמעתי מחברי ר' אליהו כהן) - יש להקל ולהתירה אפילו אם נדמה את זה לעד מכיוון שכבר כתב הרמ"א שם שדווקא בעד בינוני אנו מחמירים שכתם קטן מגריס אוסר, אבל אם לקחה אותו ממקום מלוכלך - בזה אפילו יותר מגריס היא מותרת. והסביר שם הט"ז שעד בינוני הוא עד שנטלתו ממקום מוצנע שדרך הנשים להצניעו שם ופשוט לא בדקה אותו לפני כן, אבל במקרה שלנו שמדובר על מגבת שהשתמשו בה בבית כמה פעמים או גופיה לבנה וכ' שלבשו אותה במשך היום - ודאי אינו נכנס להגדרה של עד בינוני ולכן אפילו יותר מגריס יכולה לתלות ולהקל בה. ג. יש לצרף את מה שכתב הרמ"א בסעיף לז' - שאם הניחה את הבגד במקום שאפשר לתלות שהדם בא ממקום אחר - מקילים אפילו יותר מגריס, ולכן אם הניחה האשה את אותה מגבת או בגד שקינחה עמו על הרצפה לידה וכד' וראתה רק בבוקר יש עוד במה לתלות ולהקל אפילו ביותר מגריס.

סיכום: נלע"ד שאשה שניגבה אחר תשיש בבגד או מגבת לבנה והייתה זאת מגבת משומשת או בגד שלבשו במשך היום - יש הרבה סניפים להקל שלא להאסר אפילו בכתם הגדול מגריס. אבל אם מדובר במגבת או בגד נקי - כאן יהיה קשה להתיר מכיוון שאנו חוששים שהקינח שקינחה הרי הוא כבדיקה וכיוון שהבגד נקי אז קינח בעד בינוני אוסר אם הכתם גדול מגריס.

²⁴⁴ **הסבר(ש"ר, מז')**: אשה שבדקה את החלוק שלה בתחלה ואח"כ לבשה אותו ואז פשטתו ומצאה טהור = את החלוק טהור בלי כתם ואז השאילה אותו לחברתה בלא בדיקה ולבשה החברה (בלי לבדוק) וכשפשטה אותו מצאה בו כתם - השניה טמאה.

²⁴⁵ דהיינו בת 12 ומעלה.

²⁴⁶ מה שתולה בנדה או בעובדת כוכבים זה דווקא בהם כי יש סברא שהם יראו דם "ותולין הקלקלה במקולקלת" אבל אם השאילה את החלוק לישראלית טהורה כמוה - שתיהן נטמאות כי אין סברא לתלות באחת מהם יותר מבשניה וממילא שתיהן נאסרות כי מאי חזית לאסור את זאת יותר מזאת.

²⁴⁷ **הש"ך חלק** שמה שלא תולים לקולא ב-ג' ימים ראשונים של ז"נ היינו דווקא בכתם היותר גדול מגריס, אבל בפחות מכך - כן תולין בכנה אפילו בתוך ג'.

סעיף מב' - השאילתו לבתולה שנבעלה או ליושבת על דם טוהר:

שו"ע - "השאילתו לקטנה, שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, תולה בהן ואפילו בזמן הזה²⁴⁸ (ראב"ד וטור בשם י"א וה"ה ור' ירוחם לדעת רמב"ם ורא"ה בב"ה). וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה ובעלת החלוק טהורה, וחברתה ששאלתו מקולקלת".

סעיף מג' - השאילה החלוק לאשה בעלת כתם או טהורה:

שו"ע - "השאילתו לבעלת הכתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתיהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאילתו לטהורה, וחזרה ולבשתו, ששתיהן צריכות לחוש²⁴⁹ (טור וכן מורים בפשיטות בש"ס ופוסקים טובי זימני)".

סעיף מד' - לבשה חלוק לא בדוק שלבשה אותו בימי נידתה:

שו"ע - "לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו, ולבשתו בימי טהרתה²⁵⁰ ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא".

סעיף מה - מקרים נוספים שתולה בעצמה:

שו"ע - "לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה בלבישת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה. (וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקנה), (ב"י בשם הרשב"א)".

סעיף מו' - חלוק שכיבסה ישראלית או גויה:

שו"ע - "חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו²⁵¹. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו,

²⁴⁸ דהיינו, אפילו בזמן הזה שאין נותנין לבתולה שנבעלה אלא בעילת מצווה בלבד וכן אין לנו דין דם טוהר שתהיה מותרת כל אותם

ימים כי זה דם טהרה - מ"מ ואעפ"כ אנו תולים בכל הזמנים הללו שהדם בא מהם. למשל - בתולה שנבעלה ומיד נארת - אם לבשה החלוק אחרי יומיים נתלה בה כי יש סבירות שיהיה לה עוד דם המכה, וע"פ שלא מתירים לה לשמש בימים אלו.

²⁴⁹ אע"ג שהיו ספק דרבנן, מ"מ כיוון שאין במי מהם לתלות יותר מהשניה ואם תולה בזו אוסרת את השניה וכן הפוך - אז א"א לתלות -

"דמאי חזית דתקלקל להך טפי מהך". ועיין לעיל סעיף כה' - שתי נשים שהתעסקו בציפור אחת, ובהערה שם.

²⁵⁰ ש"ך - בג' ימים ראשונים של ז"נ לא תולה בימי נידותה.

תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס ע"י שפחה או עובדת כוכבים, אפילו²⁵² אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה²⁵³. ואם אפשר לעמוד על הבירור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגליד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר²⁵⁴ (דעת הראב"ד)²⁵⁵.

סעיף מז' - כתם על חלוק שדנים ע"פ צבעו:

שו"ע- "לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאלתו לחבירתה, ונמצא עליו כתם, אם מגליד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה. ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה טהורה²⁵⁶".

סעיף מח' - שתי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא כתם:

שו"ע- שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן, שתייהן טמאות. ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן, שתייהן טהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה, שתייהן טמאות. ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה, וארוכה טהורה. במה דברים אמורים, כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן, אבל אם כיסו בו את ראשן, שתייהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה".

²⁵¹ מכיוון שחזקה שבנות ישראל מכבסות היטב ובודקות גם חלוקיהן של חברותיהן, ואם תמצא כתם תאמר לה. **וכתב הש"ך** שבזמן הזה לא חזינו דרך בנות ישראל בכך ונראה להחמיר.

²⁵² **ש"ך וב"ח-** גם אם העכו"ם לפנינו ואומרת שבדקה ולא היה כתם- לא סומכים עליה לא לאיסור ולא להיתר.

²⁵³ **מדוע בגויה תולים שהוא היה מלוכלך:**

- **ב"י-** מכיוון שאין נכרית מקפידה על דמיה ואפשר לומר שהחלוק נתלכלך מדמיה הראשונים שהיו על בשרה ובגדיה.
- **ט"ז-** תולין בנכרית משום דתולין הקלקלה במקולקלת.

נפק"מ(מובא בשבט הלוי)- בימינו, שגם נכרים מקפידים על נקיותם- הטעם של הב"י לא קיים אבל טעמא דט"ז קיים.

²⁵⁴ חוששת להחמיר אע"פ שמסופקת וכתמים הם מדרבנן, מכיוון שיש כאן ספק של חסרון ידיעה שלא נחשב ספק. כי מה שאדם לא בקי בו אינו נחשב לספק, **ועיין סימן בשו"ע, יורה דעה, צח', סעיף ג'.**

²⁵⁵ **סיכום הדינים בדבר חלוק שלבשתו בימי נידתה ונתכבס חזרה ולבש אותו בלא בדיקה:**

- א.** נתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו לשאול- חזקה שכיבסה הישראלית ובדקה אותו כראוי ולכן היא טמאה.
- ב.** נתכבס ע"י הישראלית והיא בפנינו ואומרת שלא בדקתה- טהורה כי אומרים שהיה כבר מתחילה.
- ג.** נתכבס ע"י נכרית והיא לא לפנינו- תולה לומר שמתחילה היה כי אינם מכבסות כראוי.
- ד.** במקרה ואפשר לעמוד על הדבר כגון ע"י הצבע- אם מקדיר בידוע שהוא קודם כיבוס, ואם מגליד בידוע שאחר כיבוס היה וטמאה.

²⁵⁶ **אם אי אפשר לברר ע"י הצבע:** מה הדין אם א"א לדעת ממתי הכתם ע"פ הקדיר או הגליד?

כתב **הש"ך ע"פ הרשב"א והטור** ששתייהן נאסרות, כי א"א לתלות באחת יותר מחברתה. ול"פז גם אם נאבד בכה"ג שתייהן יהיו אסורות כי א"א לתלות בזו יותר מזו.

סעיף מט' - שלש נשים שלבשו או ישבו במקום אחד ונמצא שם כתם:

שו"ע- "שלש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואח"כ נמצא עליו כתם, כולן טמאות והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה. במה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות. אבל אם היתה אחת מהן ראוייה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה, אותה שאינה ראוייה לראות תולה בראייה²⁵⁷."

סעיף נ" - שלש נשים שישנות במטה אחת:

שו"ע- "שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות, (פי' תכופות ודבוקות יחד כשליבות הסולם), שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות. נמצא תחת הפנימית, היא והאמצעית טמאה, והחיצונה טהורה. נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית טהורה. במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה. והני מילי כשלא נמצא על סדין העליון²⁵⁸ (טור בשם הרא"ש), אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולן טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך."

סעיף נא' - בדיקה סמוכה לראייה מועילה להוציא מהספק:

שו"ע- "כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות²⁵⁹, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולדות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבדיה מיד תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה²⁶⁰."

סעיף נב' - שתולים בראייה יותר מחברתה:

²⁵⁷ ע"פ הכלל הרגיל שגם בדין דרבנן- כל שישי לתלות- תולין, אבל כל שאין לתלות בו אין אנו תולים כי א"א לאסור אחת יותר מחברתה.

²⁵⁸ הסמיכה מתהפכת ומגיעה ליד כולם ולכן כתם שעליה יכול להיות מכל אחת מהם וכולן נאסרות.

²⁵⁹ ועדיין נאסרות שלושתן מכיוון שהדם הגיע בוודאי מאחת מהם ואין לנו במי לתלות אז כולן נאסרות.

²⁶⁰ רק בדיקה סמוך לראייה יכולה ללמד שהדם הגיע מאותה שבדיקה, אבל אם עבר זמן של בדיקה כבר א"א לתלות שהדם בא ממנה כי

אולי זה דם חדש שרק עכשיו הגיע והדם שראו בא מאחת אחרת.

שו"ע- "במה דברים אמורים, כשכולן שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה, וילדה טמאה. אחת מעוברת שהוכר עוברת, ואחת שאינה מעוברת, מעוברת טהורה, ושאינה מעוברת, טמאה. אחת בתולת דמים שלא ראתה מעולם, ואחת שראתה, שלא ראתה, טהורה. ושראתה, טמאה. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה, וטהורה, ושאינה מניקה, טמאה. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, וטהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו. היו שלשתן ערומות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר: ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם, טהורה²⁶¹. ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתים החיצונות טהורות. ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה".

סעיף נג- נתעסקה אחת בכתמים תולים בה:

שו"ע- "הא דאמרינן: נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים, כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים".

סעיף נד'- אין בכתמים משום וסת:

שו"ע- "אין בכתמים משום וסת. כיצד, מצאה כתם בר"ח, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו. חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראייות לכל דבר^{262, 263}".

²⁶¹ ט"ז(מ')- דווקא אם נמצא הדם סמוך לשכיבתן יכולה לומר ברי לי מכיוון שאחר זמן זה אינה יודעת בדיוק. בכך מתרץ הט"ז קושיה מחושן משפט שם מוכח שאין אדם נאמן לומר ברי לי שלא באתי למקום פלוני, דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתה- ותיירץ שכיוון שזה סמוך לשכיבתן בזמן קצר זה שפיר יודעת אם נכנסה למקום חברתה. **אשה מוכת שחין(ט"ז, מ')**- פשוט הוא שכתמיה טהורים מכיוון שתולה במכותיה. ²⁶² **קביעת וסת על סמך ראיית דם במי רגלים:** ע"פ הרמ"א בסימו קצא' בסוף דבריו נראה כי מי שרואה דם במי רגלים בצרה קבועה- יכולה לקבוע בכך וסת.

²⁶³ **סיכום דין כתמים- סימן קצ':**

כתם הוא דם שמוצאת האשה בבגדה בלא הרגשה, במקרה זה האשה נאסרת אא"כ מתקיימים אחד מהדברים שהקלו בו חכמים:

- **גריס-** בכתם בשיעור של כ"גריס" או פחות- היא טהורה(סעיף ה'). אם הכתם גדול מגריס היא טמאה אא"כ מתקיים תנאי אחר.
- **דבר המקבל טומאה-** אם הכתם נמצא על דבר שאינו מקבל טומאה- טהורה.
- **צבעוני-** נמצא הכתם על דבר צבעוני- טהורה.

סימן קצא' - דין אשה שמצאה דם בהשתנה:

סעיף א' - האשה שטילה מי רגלים ומצאה דם:

שו"ע - "האשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתינה והיא עומדת, בין שהשתינה והיא יושבת, הרי זו טהורה²⁶⁴. ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכליאי".

- **יש במה לתלות** - כגון שהכתם נמצא במקום שא"א שיבוא ממקורה (סעיפים יא'-יג') או שנמצא למעלה מהחגור (סעיף יא, יח'). כמו"כ אם אפשר לתלות את כתמה בדבר אחר כגון במכה שבגופה, כשעברה בשוק של טבחים, כשהתעסקה בדמים וכד'. וכן אם יכולה לתלות את הכתם באשה אחרת או בעצמה כגון שהייתה היא נידה ולא כיבסה את הבגד מאז.
- אולם יש מקרים שמחמירים בהם אפילו שמתקיים אחד או יותר מהנ"ל:**
- **נמצא בבדיקה** - כתם שמצאה האשה בבדיקה על עד שבדוק שהיה נקי - נטמאת אפילו בכל שהוא ואפילו צבעוני ואינו מקב"ט, שחוששים שמא הרגישה ולא שמה לב וממילא זה יוצא מדיני כתמים. אולם, אם מדובר שבדקה בעד שאינו בדוק - לא נאסרת מכיוון שאנו תולים לומר שהעד היה מלוכלך (סעיף לט').
- **נמצא בתשיש** - ג"כ חוששים שמא הרגישה ולא שמה לב וכבר אין את דיני כתמים לקולא.
- **נמצא בהטלת מי רגלים** - כל שלא שהתה וקינחה מיד אנו ג"כ חוששים שמא הרגישה ולא שמה לב. אולם אם חיכתה מלקנח כמה רגעים אחרי שהטילה מ"ר - יש פוסקים שהקלו כי כבר לא הוי קינוח הסמוך להטלת מ"ר.
- **כתם שודאי בא מגופה** - באופן כללי כתם אינו אוסר אלא בהרגשה אולם יש מהאחרונים (סדרי טהרה, סימן קצ סעיף נד', ס"ק צג' עמ' צ' ד"ה "וכבר עמדו") הסוברים שהרגשה היא רק סימן שמברר לנו שראתה דם מהמקור ולכן כשהוברר בודאות שהדם בא מן המקור - היא טמאה מהתורה אף שלא הרגיש. **למעשה, רוב האחרונים סוברים שהרגשה היא סיבה לטומאה ומבלעדיה אין טומאה מהתורה (שו"ת מהר"ם מלובלין, ט"ז, חו"ד, גליון מהרש"א ועוד).**
- **כתם הנמצא על בשרה** - הרמב"ם החמיר בכה"ג לאסור בכל שהוא, ואין מקום לדון להתיר מצד דבר המקב"ט או צבעוני כי הרי מדובר שנמצא על גופה. להלכה הביאו בשו"ע אבל לא משמע שפסק כמוהו.

²⁶⁴ דין אשה שמטלת מים ונמצא שם דם:

נדה נט: - "האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, **רבי מאיר אומר** אם עומדת - טמאה, ואם יושבת - טהורה. **ר' יוסי אומר** בין כך ובין כך טהורה", **ובגמ' שם** - "אמר שמואל הלכה כר' יוסי וכן אור רבי אבא".

קודם נמשיך הלאה נעמוד על מספר הגדרות:

- **עומדת** - אשה העומדת יש דחוק באותו המקום ולכן מסתבר יותר שמי הרגלים נדחקו לאותו המקום והביאו דם עמם.
- **יושבת** - המקום רחב ואין דחוק ולכן לא סביר שדם שנמצא בשתן הגיע גם מהמקור.
- **מזנקת** - אשה המקלחת דם בשפע ולא מתקשה, לכן רוב הסיכויים הם שזה דם ר במי הרגלים כי לא התמצאה שנחוש שהגיע דם גם מן המקור.
- **שותת** - אשה שהדם אינו יוצא ממנה בקלות, היא מתאמצת ולא מקלח בב"א ולכן חוששים שמי הרגלים לקחו דם גם מאותו מקור.

הראשונים נחלקו בהסבר מחלוקתם של התנאים וממילא בשאלה מה הדין למעשה באשה שמטלת מים וראתה דם: כולם מסכימים

שהלכה כר' יוסי, השאלה היא במה הוא ור' מאיר נחלקו:

רמ"א - וי"א דאין להתירה אלא ביושבת והשתינה, אבל בעומדת, אם מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם, טהורה. אבל אם שותתת על שפת הספל ונמצא שם דם, טמאה, דהואיל (והמקום) צר חוזרין למקור ומביאים דם, (הטור בשם הרא"ש). וי"א דאפילו ביושבת אין להתיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה. ובעומדת, בכל ענין, טמאה. (מרדכי ה"נ וב"י בשם הגהות מיימוני ושי"ד וב"י סימן ק"צ וכן משמע מתשובת הר"ן ומהר"ם בתשובות סימן תר"ל ואגודה והגהת שי"ד בשם מהר"ט), והכי נהוג.

ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד, דידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, טהורה בכל ענין (טור ופוסקים מהשי"ס)²⁶⁵.

וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגלים ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החולי שקורין (הארי"ן ויני"ד), נראה דיש להתיר בכל ענין, דהא איכא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי

- **רמב"ם, רמב"ן, רשב"א** - לר' יוסי בין עומדת בין יושבת - טהורה, ואילו ר' מאיר החמיר בעומדת. אין לחלק בין מזנקת לשותת מכיוון שאינה יכולה להזניק בעמידה.
- **תוס', רא"ש** - לר' יוסי אם יושבת ודאי טהורה ואם עומדת - טהורה רק במזנקת, אבל עומדת והדם שותת - טמאה, ואילו לר' מאיר, מספיק ריעותא אחת כגון או שעומדת ואפילו מזנקת - טמאה או שיושבת ושותתת - ג"כ טמאה.
- **הגה"מ בשם מהר"ם** - גם ביושבת אינה טהורה אלא במזלפת.
- **ר"ן** - אפילו ר' יוסי מטמא ביושבת ואפילו מזנקת כל שנמצא דם רק על שפת המקום שישבה עליו כי זה מוכיח שהדם הוא מאותו מקום, אבל אם יש דם גם בתוך הכוס וגם על שפתה - אינה נטמאת כי הדם שבפנים מוכיח שגם הדם שעל השפה הוא דם ככל הנראה ממי רגליה. אבל בזה ר' מאיר אוסר ואומר שאם נמצא גם על השפה וגם פנים - טמאה כי מנין הגיע הדם לחוץ - מאותו מקום.

פסיקת ההלכה: בב"י כתב שהלכה **כרמב"ם** וסיעתו - השיטה המקילה ביותר וכן פסק כן **בשו"ע**. **הרמ"א הביא** 2 שיטות נוספות: 1. שיטת התוס' ורא"ש שעומדת טהורה רק כשמזנקת ואח"כ את שיטת הגה"מ בשם מהר"ם שגם ביושבת אינה טהורה אלא במזלפת לתוך הספל וכתב עליה "והכי נהוג".

אשה שהטילה מימיה וראתה דם-הלכה למעשה:

- **בסדרי טהרה (סימן קצ', ס"ק צ"ה, ד"ה כללא)** - אין אנו בקיאים בזה"ז בכל החילוקים בין מקלחת לשותתת וכד', ומ"מ הכל זה דיני כתמים שהרי זה דם שמגלה אותו בשרותים ולכן חלים עליו דיני כתמים לקולא כגון שאפשר לתלות שהשרותים היו מלוכלכים לפני כן, ועוד שנחשבים הם לדבר שאינו מקב"ט כי הם מחוברים לקרקע - ולכן תהיה טהורה.
  - **פרי דעה** - יש להסתפק שמא אין להקל כאן בדיני כתמים כי אולי הייתה הרגשה שלא שמה לב אליה בגלל הטלת המים. **ובשבט הלוי ס"ק ח'** כתב שראוי להחמיר כשיטה זו.
- מה נחשב "טהורה" (ב"י)** - לכ"ע פסקנו כר' יוסי שטהורה, ראינו מחלוקת באיזה מקרה אמר ר' יוסי שטהורה. אלא שנחלקו בעוד מחלוקת בהבנתו של ר' יוסי - כשאמר ר' יוסי שטהורה - האם כוונתו שטהורה לגמרי או שטהורה לענין נידה אבל טמאה לענין כתמים?
- **ר"ח** - מה שאמר ר' יוסי שאינה נטמאת היינו מדאו', אבל מדיני כתמים היא אסורה. **והב"י הביא** באריכות מספר ראיות חזקות לשיטתו.
  - **ר"ן ורוב ראשונים** - ר' יוסי טהרה לגמרי אפילו לבעלה. **וכתב בב"י** שבאמת ראוי לפסוק כר"ח ע"פ הראיות אלא ש - "מכיוון שהפוסקים פסקו לטהר אף בעלה עליהם סומכים".

²⁶⁵ אחד משני המקרים שהביא הרמ"א שאפשר להקל בהם בכל ענין. לדין זה הסכימו כל הפוסקים כיוון שיש ס"ס - ספק ממנו ספק ממנה, וגם אם ממנה שמא איננו מאותו המקום.

הש"ר (ו') כתב שמה שמקילים במקרה זה בכל ענין היינו דווקא בנמצא בתוך הספל (המקום בו משתינים), אבל אם נמצא על שפת הספל לא מקילים בכה"ג משום שאם נמצא על שפת הספל יש הוכחה שבא מן האשה כי האיש דרכו לקלח בפנים.

רגלים וממנו הדם יוצא²⁶⁶. ואפילו אם מצאה דם אחר הטלת מי רגלים, כשמקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא, (בהגהת ש"ד בשם מהרי"ל והוא בתשובת מהרי"ל סימן ר"ג /קע"ג/ שכ"כ בשם מהרי"ש וב"י בשם אגור בשם מהרי"ש).

אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת להצריכה בדיקה (דעת מהרי"ל שם), דהיינו קודם שתשתין, תבדוק עצמה היטב בחורין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך, אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, (שם ובמהרי"ו), והכי נהוג²⁶⁷.
ואם בדקה עצמה ג' פעמים בכהאי גווי ומצאה המוך נקי, מותרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחוקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה.

וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה²⁶⁸, (כן משמע שם ובהגהות מיימוני ובמרדכי שם). אבל אם מצאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה עצמה בו, יש אומרים דהיא טמאה, דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה, (מרדכי ה"ג). וי"א שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמצית מי רגליה, (ב"י ממשמעות הרא"ש והר"ן). ויש להחמיר, מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה²⁶⁹. ואפילו אם היתה רגילה לראות דם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה, שוב אינה צריכה בדיקה, (שם במרדכי). ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים, קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע, בין וסת שוה בין וסת דילוגין.

ואם אינה מוצאה דם אח"כ כשבדקת עצמה, רק קרטין קרטין כמו חול וחצץ אדום, ונמצא כזה ג"כ במי רגליה ובשעת וסתה, או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה²⁷⁰, דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות, (ב"י בשם תשובת הר"ן).

²⁶⁶ המקרה השני בו כתב הרמ"א להקל בכל עניין- באשה שרגילה לראות דם במי רגלים וכואב לה לה באותו זמן דהוי ראייה שהוא דם מכה.

²⁶⁷ הרמ"א מביא יש מחמירין שאין להתיר אשה שרואה דם במ"ר אלא ע"י בדיקה שתעשה ע"י הכנסת מוך כשמטליה מ"ר ותראה ואם ראה שהמוך מאותו מקום נשאר נקי זה סימן שהדם אינו בא משם. מפשט הדברים ומכך שסיים הרמ"א "והכי נהוג" נשמע שכך פסק למעשה שצריך לעשות במקרה שאשה שרואה דם במי רגלים. אולם יש שהסבירו והעמידו את דברי הרמ"א האלה דווקא באשה שתמיד רואה דם במי רגלים, אבל מי שקרה לה חד"פ- בה חלים הדינים שכתב בהתחלה שתלוי אם ישבה, קילחה וכד' (חו"ד, ביאורים, ס"ק ד', ד"ה "ודע").

בשבט הלוי (ס"ק טו') כתב שכיום ישנה בדיקת מעבדה פשוטה המבררת אם יש חיידק במי רגליים שגורם לדלקות או מחלות בכליות וכד' שמהם מגיע הדם, וע"י בדיקה זו אפשר לטהר אשה שראתה דם במי רגלים וזו לא שעת וסתה.
²⁶⁸ כגון אשה שאותו מקום אחר שהטילה מ"ר וראתה דם. אם רק בבדיקתה יש דם- יש כאן בעיה גדולה כי קינוח מיד אחר מי רגלים יש לדונו לרוה"פ כבדיקה שחיישין שמא הרגישה ולא אדעתה, ולכן כתבו רבים מן האחרונים שתמתין זמן קצר אחרי הטלת מ"ר ורק אז תנגב, והטוב ביותר הוא שתזרוק ישר את הנייר לשירותים ולא תביט בו, כפי שכותב הרמ"א בהמשך.
אבל במקרה שקינחה ונמצא דם ויש גם דם בתוך השירותים שלם הטילה מי רגליה- יש מחלק' אם נאסרת בכך כמו בדקה ולא היה דם בשירותים, או שכיוון שיש דם גם בתוך השירותים זה אומדנא שגם הדם שמצאה בקינוחה הוא רק שאריות מאותו דם שבמי רגלים ולא יותר.

עוד בדיני אשה שקינחה עצמה אחר מ"ר ומצאה דם- **עיין לעיל, סימן קצ', סעיף לח' ובהערה שם.**

²⁶⁹ מכאן שאין אשה צריכה להסתכל על נייר הטואלט שניגבה בו, וכן טוב לנהוג.

²⁷⁰ **ש"ר(יא')-** אין צריך להטיל הקרטין במים, וזאת לעומת החתיכות שמוצאת בסימן קפח', דהכא שאני כיוון שהיא רואה עם מי רגליהחצץ אדום או חול, ודלא כב"י שכתב שדין הקרטין כדין החתיכות.

סימן קצב' - דיני כלה הנכנסת לחופה:

סעיף א' - תבעוה להנשא תמתין ז' ימים²⁷¹:

שו"ע - "תבעוה לינשא ונתפייסה²⁷², צריכה לישב שבעה נקיים²⁷³, בין גדולה בין קטנה²⁷⁴, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה

²⁷¹ תוקפה ומועד תיקונה של גזירת - "תבעוה להנשא תשב ז' ימים": כתב הט"ז (א') שדין זה של תבעוה להנשא וצריכה לישב ז' ימים הוא דין דרבנן, שהלא לא ראתה דם בכלל (ואפילו במקרה שראתה דם ולא הרגישה הוי דרבנן אז עאכ"כ כשלא ראתה).

מדוע תמר ורות לא חששו לדם החימוד:

1. ע"פ זה, כותב הט"ז, מובן מדוע תמר, רות ועוד באו עליהם גדולי ישראל מיד כשתבעו אותם בלי לישב ז' ימים כי דין זה הוא גזירה שגזרו חכמים רק אחרי כן מחשש שתראה האשה דם מחמת החימוד שמתעורר בה עם התביעה להנשא. נראה שגזירה זו נוסדה עם גזירת הכתמים שגזרו חכמים.
2. תשובה נוספת בט"ז היא שלעומת כל שאה שתבעוה ויש זמן עד החופה והביאה הרי שאצל תמר ורות ברגע שנתפייסו יהודה ובעז באו עליהם והוי פתם בסלם ולכן אין לחשוש לדם חימוד כי מיד יודעות שיבאו לביאה.
3. אבל בחו"ד דחה את תשובת הט"ז השניה - שאין שום סברא לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה, והסיבה בגללה שם לא חששו לדם החימוד כי אין לחשוש אליו אלא בנישואין.

²⁷² מקור הדין במסכת נדה, סו, א' - "אמר רבא: תבעוה לינשא ונתפייסה - צריכה שתשב שבעה נקיים. רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חנינא, א"ל: סבר ליה מר למכתב כתובה לארבעה יום? א"ל: אין. כי מטא לארבעה - נטר עד ארבעה אחרינא, איעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא. א"ל: מאי האי? א"ל: לא סבר לה מר להא דרבא, דאמר רבא: תבעוה לינשא ונתפייסה - צריכה לישב שבעה נקיים א"ל: אימר דאמר רבא - בגדולה דקחזיא דמא, אבל בקטנה דלא חזיא דמא - מי אמר? א"ל: בפירוש אמר רבא ל"ש גדולה לא שנא קטנה. גדולה טעמא מאי - משום דמחמדא, קטנה נמי מחמדא".

הראשונים נחלקו מה צריכה לעשות באותם שבעה ימים (צריך לזכור שאשה זו לא ראתה דם לאחרונה וסתם ככה סביר שאין לה דם ומקורה סתום):

- ראבי"ה - אם תבעוה להנשא ואומרת ברי לי וגם בדקתי את עצמי ביום התביעה ולא ראיתי - לא צריכה ז"נ אלא תבעל לאלתר. אבל הב"י דחה דבריו - "והנך רואה שסברא זו מחו לה אמוחא והיא דחוייה מכל הפוסקים שהרי לא חילקו בכך".
- רשב"א - צריכה להמתין את אותם ז' ימים, אבל אינה צריכה לא בדיקה בתוכם וכמובן שלא הפסק טהרה קודם שמתחילה לסופרם, שהרי זו לא ראתה כלל ודי לך אם אתה חושש שמא ראתה דם... ולא תאסור אותה כרואה ודאית שמעיינה פתוח... אלא כל שלא הרגישה בדם תוך ז' - נקיים קרינן בהו".
- ראב"ד, רמב"ן, רא"ש - אמנם לא צריכה לעשות הפסק אבל לכל הפחות תבדוק בתוך אותם ז' ימים, וכתב ברא"ש הטעם - "דחיישין כל יום שמא תראה, דיותר שהיא קרובה לזמן החופה - יותר לבה הומה ומשתאה ותדיר חיישין שמא מחמת חימוד תראה". ובתוך כך נחלקו כמה תבדוק:
  - רא"ש - מספיק שתבדוק רק יום אחד מכל אותם ז' ימים
  - ראב"ד - צריכה לבדוק בכל יום כדין סתם אשה שבדוקת בז"נ.
- ר"ן - בר"ן הביא בשם "איכא מאן דאמר" שצריכה אשה זו הפסק טהרה ובדיקות בתוך ז"נ כמו אשה נדה רגילה.

ואינה צריכה הפסק טהרה²⁷⁵, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז'²⁷⁶.

רמ"א - "כל יום לכתחלה (ב"י בשם הרא"ש ובי"ח שג"כ דעת רמב"ן), מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה רק פעם אחת תוך ז' סגי (ב"י והאחרונים)".

סעיף ב' - ממתי מונה את שבעת הנקיים בתבעוה להנשא:

שו"ע - "שבעת ימים הללו מונים אותה משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה²⁷⁷, אף על פי שלא נתקדשה עדיין²⁷⁸."

רמ"א - "ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר, (כך משמע במרדכי בשם רשב"ם ור"מ ורוקח בשם אביו ורבותיו ובהגהת מיימוני פי"א דהלכות א"ב), והמנהג לטבול הכלה ליל ד'²⁷⁹ אף על פי שלא תבעל קודם מוצאי

פסיקת ההלכה: השו"ע פסק שמי שתבעוה להנשא צריכה להמתין ז' ימים (ולא הצריך שתעשה הפסק טהרה), ובתוכם תבדוק, ולא ציין כמה פעמים תבדוק. וברמ"א הוסיף שלכתחילה תבדוק כל יום (כרא"ש), ובדיעבד בבדיקה אחת סגי (כרמב"ן). באחרונים (מובא בש"ך א') כתבו שהאינדא עושים גם הפסק טהרה וגם בודקת כל יום.

²⁷³ **מקרים שונים - האם עלו לה ז' (פת"ש, א'):** בפת"ש מביא מספר מקרים ודן האם האשה שמנתה ז"נ עלו לה או לא:

- **אשה שחיתתה לייבום** - אשה שחיתתה לייבום וספרה ז"נ באותם ימים ואז חלץ לה היבם ומיד אחרי כן נשתדכה לאחר - **כתב בשו"ת "שער אפרים" - שצריכה ליישב ז"נ מחדש.**
- **אשה שהייתה שוטה וספרה ז"נ (כגון ע"י נשים אחרות שבדקו אותה) - בבית שמואל** נסתפק אם מועיל לה אותם ז"נ או שמא אומרים שמשנעשתה שפויה התחדש בה חשש חדש לדם החימוד.
- **אשה שהסכימה להנשא עם אדם שלא ראתה** - וספרה ז"נ קודם שראתה את החתן, האם עלו לה אותם ז"נ או שמא משתראה את בעלה בפעם הראשונה צריך לחוש מחדש לדם חימוד שיתעורר? **וכתב החת"ס** שדעתו נוטה להקל בכך למרות שהרב השואל החמיר בכך.
- **כלה ששכחה לעשות הפסק 8 ימים לפני החתונה וזכרה 7 ימים לפני החתונה:** במצב כזה אם תעשה הפסק הרי שטבילתה תהיה רק בליל החופה וזה קשה. לכן בשה"ד כתבו האחרונים שאפשר לסמוך ולהקל שתטבול ביום השביעי בבוקר, דהיינו בבוקר של יום החתונה.

²⁷⁴ גם בקטנה אע"פ שהיא מסולקת דמים חוששים לדם החימו'. וכתב בשו"ת "גבעת שאול" שלפיקך גם זקנה שתבעוה להנשא צריכה ליישב ז"נ. ובשו"ת מקום שמואל נשאל על אשה אחת שנתעברה מנואף ובחודש השביעי שלה שיכנעו אותו לשאת אותה - אם צריכה לישב ז"נ אע"פ שהיא בהריון ומסולקת דמים, וכתב שצריכה ישב בק"ו מקטנה שגם צריכה.

²⁷⁵ **האם צריכה לעשות הפסק (ש"ך, א') - בשו"ע** כתב שלא צריכה הפסק, אבל הש"ך הביא בשם מהרש"ל, פרישה וב"ח שהאינדא נהגו לעשות הפסק טהרה גם לכתולה ובודקת כל ז' הימים, ובדיעבד מספיק אם בדקה פעם אחת.

²⁷⁶ ואע"פ שלהלן בסימן קצו' הצרכנו לכל הפחות 2 בדיקות בכל ה- ז"נ, הכא הקלו יותר שאפילו בדיקה אחת סגי.

²⁷⁷ ולא מרגע הראשון שתבע אותה, כגון אם תבעה להנשא בעוד שנים עשר חודשי- אינה מונה ז' מיום זה אלא רק מהזמן שמתחילה להתכונן לקידושין ולנישואין, כי רק אז מתחילה לחמוד וחוששת לדם החימוד.

²⁷⁸ **שיטת ריב"א - דעת יחיד: ריב"א חידש** שכל מה שכתבנו שצריכה למנות ז"נ היינו בתבעה להנשא ורוצה אותה עכשיו מיד, אבל אם קידשה ותבעה להנשא לעוד תקופה, כגון לעוד חצי שנה - בכה"ג לא צריכה לשבת ז"נ מכיוון שיש פער זמן בין מה שתבעוה להנשא לזמן שתינשא וממילא כבר מוכנה לכך נפשית ואין לחוש לדם החימוד. אבל בב"י כתב ששיטה זו נוגדת את כל הראשונים שהבאנו, שהרי לכולם - דין זה שייך גם במי שתבעוה להנשא ותינשא בעוד תקופה.

שבת (מרדכי שם), אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואם לא תבעל במוצאי שבת, יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, (שם ובהגה ובתוספות פ"ק דיומא דף י"ח), ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' (בי"י). וכל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים, (הג"ה ש"ד).

סעיף ג' - אם דחו את הנישואין:

שו"ע - "אם דחו²⁸⁰ הנישואין מחמת איזה סבה אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים (ולטבול) כשיתפשרו לעשות הנישואין, (אף על פי שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני), (מרדכי הי"ג ובמהרי"ק שורש קנ"ט).

סעיף ד' - כנסה קודם שחיכתה ז' ימים ודין חתן שפירסה כלתו נדה:

שו"ע - "עבר וכנסה תוך זמן זה²⁸¹, וכן חתן שפירסה כלתו נדה²⁸² קודם שבא עליה, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים".

²⁷⁹ היינו בזמנם שהיו רגילין שבתולה נשאת ליום הרביעי, כגמ' בריש כתובות.

280 באיזו דחיה צריכה לישב ז' ימים מחדש:

- **הב"ח כתב** שדחיה שמחייבת אותה לשבת מחדש היא כזו שלא קבעו מראש מתי יתחתנו אלא יש דחיה ללא מועד חדש. אבל דחיה עם מועד קבוע אחר סביב אותה חתונה אינה מעוררת בה חימוד מחדש ולכן אין צורך לישב ז' ימים מחדש.
- **הט"ז (ו')** הציב שני תנאים שצריכים להתקיים בכדי שתצטרך לשבת מחדש: 1. שלא ידעו מתי יתקיימו הנישואין שנדחו. 2. ששני הצדדים - הן החתן והן הכלה הסכימו לפירוד. אבל אם הכלה או החתן התנגדו - עדיין לא נחשב שנקטע העניין ולא צריכה לשוב ולספור.
- **לבוש** - צריכה לשוב ולספור אפילו קבעו תאריך בדמן הדחיה. **והט"ז דחאו.**

❖ חתן שלא הגיע ליום חתונתו:

- **ט"ז (ו')** - תמנה מחדש, כי כל הדרכים בחזקת סכנה ובטח חשבה קרה לו משהו אז כשתשמע שהוא בסדר ישוב ויתחדש בה דם החימוד ולכן לא מהני מה שישבה מקודם.
  - **משאת בנימין (שם)** - לא צריכה לשוב ולספור מכיוון שככל הנראה הבינה שנתעכב בדרך בשל אונס וכל הזמן הייתה דעתה עליו ולא יתעורר בה שוב דם החימוד.
  - **מהש"ך (ז')** נשמע להקל בכך שכן כתב - "ובאמת אין להחמיר בדינים אלו, דבלאו הכי הרבה פוסקים סוברים דאין צריך ז' נקיים גם, וגם בדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך ז', וגם כל עיקר דין זה הוא מדבריהם".
  - ❖ **התחלף החתן (ש"ך, ט"ז)** - לכ"ע צריכה לישב ולספור מחדש, כיוון שהיו חתן חדש יש דם חימוד חשש ולקנתישב ותמנה שוב.
- ²⁸¹ **דין "תבעוה להנשא" בתלמיד חכם:** סתם אדם שתבע אשה להנשא אסור לו לכנוס אותה קודם שישבה ז"נ, ואם עבר וכנסה בתוך זמן זה - אסור לו לבוא עליה אלא שומרים על ייחוד והיא ישנה בין הנשים והוא בין הגברים, וזאת בכדי שלא יפתהו יצרו.

נחלקו הראשונים האם דין זה שאסורים להתייחד נכון גם לתלמיד חכם:

- **הרמב"ם חידש** שמה שאסרו עליהם להתייחד בכנסה קודם שישבה ז' ימים - זה לסתם אד, אבל ת"ח יכול לכנסה מיד ולהתייחד עמה, כי הוא יודע שהוא אסור לבוא עליה.
- **הרמב"ם** הוא שיטת יחיד בזה אל מול שאר הראשונים וביניהם **הרשב"א** שכתבו - שאין לחלק וגם בת"ח אסורים להתייחד כל שלא עברו ז"נ.

רמ"א - ייש אומרים אם היתה טהורה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, אי"צ שימור עוד, (תי"ה סימן רנ"ג והגהות אלפסי), והמחמיר תע"ב (תי"ה שם)²⁸³. ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן או בתולה לאלמנה, (רבינו ירוחם נתיב

שרש המחלוקת - סוגיית הגמ' ביבמות לז: הגמ' ביבמות לז' מספרת: "והא רב כי איקלע לדרדשיר, [מכריז] ואמר: מאן הוא ליומא? (=מי תנשא לי היום) ורב נחמן כי איקלע לשכנציב, [מכריז] ואמר: מאן הוא ליומא? שאני רבן, דפקיע שמייהו. **והאמר רבא:** תבעוה לינשא ונתפיסה - צריכה לישוב שבעה נקיים! (=אז איך תבעו ונשיאו באותו יום שהגיעו?) רבן שלוחיהו הוו משדרי ומודעי להו. ואיבעית אימא: לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו, דאמר מר: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו".

הסבר - הגמ' מספרת על חכמים שהיו מגיעים למקום ומכריזים מי תינשא לי ליום. מיד שואלת הגמ' והרי לפי רבא אם תבעו להנשא צריכה לשבת ז"נ? ומתרצת שני תירוצים: 1. שלחכמים הללו היו שלוחים שמסדרים מבעוד יום את הנישואין הללו, והאשה הספיקה לישוב ז"נ קודם שהגיע החכם. 2. לחכמים יש דין מיוחד - **"יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו" - בהבנת מילים אלו נחלקו הרשב"א והרמב"ם:**

- **הרמב"ם מבין** שלחכמים היה דין מיוחד בגלל מעלתם שמותר להם להתייחד כי היו יודעים היטב שהיא אסורה והיו רק מתייחדים איתה.
  - **ואילו הרשב"א הבין** שהכוונה היא שהיו מייחדים את הנשים לישא אותן אחר שיישבו ז"נ או שסתם היו מייחדים אותם שיהיה להם שם של אשה וכך יגברו על היצר אבל לא שבפועל הם התייחדו עמהם.
- על פי זה מובנת מחלוקתם האם ת"ח יכול להתייחד עם אשה שכנסה אבל לא ישבה ז"נ:**
- **לרמב"ם** יש ראייה שת"ח לא היו צריכים להמתין ז"נ אלא מיד מתייחדים כי היו גוברים על יצרם.
  - **אבל לרשב"א** אין ראייה לכך אלא כל אנשים אסורים בייחוד עם אשה שתבעוה קודם שתשב ז"נ, ומ"מ מספרת הגמ' על הנהגתם של חכמים שהיו מייחדים לעצמם נשים בכל מקום שבאו כדי להציל עצמם מפיתוי היצר.
  - **הב"י הקשה על הסברו של הרמב"ם** - שכן לא מצינו בדין "הוא ישן בין הנשים והיא בין הנשים" - שחילקה הגמ' בין תלמיד חכם לשאר אדם. **ולכן ביאר את שיטת הרמב"ם בצורה חדשה:** באמת גם לרמב"ם אסור לת"ח להתייחד עם אשה שנשא ולא ישבה ז"נ, אלא שבת"ח הקלו- שיכול לשאת אותה ואפילו שיש פעמים שהשומרים (שעם הגבר ועם האשה שמונעים מהם להתייחד) אינם מקפידים ואינם שמים לב- בכה"ג בסתם אדם נחוש שינצל את המצב וייתייחד עם אשתו החדשה, ולכן בכל אדם אסור לו גם לשאת קודם שישבה ז"נ, אבל בת"ח אנו לא חוששים שינצל הזדמנויות כאלו ולכן באופן מיוחד התירו לשאת את אותה אשה בידיעה שאין לחוש שינצל את המצב להתייחד עמה.
- לסיכום דברי הב"י:** להבנתו של הבית יוסף- הרשב"א, הרמב"ן וגם הרמב"ם סוברים שלא שנא ת"ח לא שנא עם הארץ- אסור להתייחד עם אשה שתבעוה להנשא (בלי שישבה ז"נ).

²⁸² **בבית יוסף דן בעקבות הטור** בדיני חופת נדה. אולם עיקר דינים אלו מקומם **בחלק אבן העזר סימן סא'.**

²⁸³ **דין חתן שנמנע כמה לילות מלשמש ואז ראתה כלתו דם- האם יכול להתייחד עמה:**

- **בתרומת הדשן** כתב שחתן שנשא אשה אבל נמנע מלשמש עמה כמה לילות ואז פרסה אשתו נדה, אע"פ שלעולם לא בא עליה ובד"כ בכה"ג חוששים שמא תקיף עליה יצריה, חתן זה כבר נמנע כמה ימים מלשמשה מה שמלמד שלא תקיף עליה יצריה ומסוגל לשלוט בו, ולכן התיר לו להתייחד עמה בלי חשש שיבוא עליה. **והביא ראייה לדבריו מבב"ק טו' גבי שור** המועד, שאם עברו ג' פעמים שראה שוורים ולא נגח- חוזר לתמותו, ולא אומרים שהיה זה מקרה חד"פ אלא זה מלמדנו על כל אישיות שחזרה לתמותה, וה"ה הכא בהאי חתן שכבש יצרו ולא בא על כלתו- מלמדנו שכל מהותו הוא דלא תקיף עליה יצריה ולא היה זה רק חד"פ- ולכן מותר לו להתייחד עמה בזמן נדתה אע"פ שמעולם לא בא עליה.
- **אבל הט"ז (ז') חלק עליו** וכתב שאין הנידון דומה לראיה, שכן בשוורים הטבע הרגיל שלהם הוא שלא נוגחים, ולכן כשלא נגח השור ג"פ גילה לנו שחזר לטבעו הרגיל- שלא לנגוח. אבל באדם ההיפך הוא הנכון, שכן טבעו של האדם הוא דתקיף עליה יצריה אז אין לומר מכך שזמן מסויים שהצליח לגבור שזה מלמד שלא יתקוף אותו יותר יצרו כי הוא כן טבעו שיצרו תוקפו. **לכן קבע הט"ז למעשה** שלא רק משום חומרא, אלא מעיקר הדין אסור לחתן כזה להתייחד עם אשתו גם אם עברו כמה ימים שלא שימש עמה.

כ"ו). י"א שאסורה ליחד עמו ביום, כמו בלילה, וא"צ להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים (טור בשם הרא"ש). ואם אינם ישנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל, (ב"י בשם הרשב"א). וי"א דבלילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד, (הראב"ד). והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה".

סעיף ה' - מחזיר גרושתו:

שו"ע - "מחזיר גרושתו צריכה לישוב שבעה נקיים²⁸⁴".

סימן קצג' - דין דם בתולים:

סעיף א' - פרישה בדם בתולים:

שו"ע - "הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע"²⁸⁵.

הלכה למעשה: מה דין חתן וכלה שנישאו ונמנעו מלשמש מספר לילות, ואז ראתה הכלה דם - האם צריך למצוא סידור כזה של שומרים כדי שלא יתייחדו?

- **ציץ אליעזר (ח"ו, סימן מ' פכ"ה) -** כיוון שאיסור הייחוד הוא רק מדרבנן, מספיק אם רק עשה העראה וכבר נאמר שנתפייס יצרו בכך.
- **חשב האפוד -** אפילו הייתה רק קירבת בשר - מקילים בזה ויכולים להתייחד וזאת בסומכו על תה"ד דלעיל.
- **משמרת הטהרה, ח"א, עמ' תצד' -** "ולענין הלכה נראה לי שהכל לפי ראות עיני המורה הוראה, ואם יראה שהחתן והכלה יראי שמים ואין חשש כל כך שיבואו לידי איסור ח"ו, וגם יש טירחא בסידור השמירה - יכול לסמוך דל דברי הרב בעל חשב האפוד להקל".

²⁸⁴ גם מי שמחזיר גרושתו צריכה היא להמתין ז' נקיים, וזאת מכיוון שגם בכה"ג חוששים שמתעורר דם החימוד. אולם בכה"ג יש קולא (ש"ך, ח') שאם עבר וכנס תוך זמן - אין צריך שמירה ויכול להתייחד עמה מכיוון שכבר היה עמה בפעם הראשונה שנישאו - לא תקיף יצריה עכשיו כ"כ ולכן אין צריך שמירה.

²⁸⁵ **דין דם בתולים - מהמשנה עד הלכה למעשה:**

במשנה בדף סד: במסכת נדה נחלקו ב"ש וב"ה כמה זמן אנחנו תולים שהדם שרואה בתולה הוא דם בתולים, וזו נפק"מ גדולה, שכן אם זה דם בתולים זה דם מכה שאינו אוסר. אבל **בגמ' שם, סה:** קבעו רב ושמואל - "הלכה בועל בעילת מצוה ופורש".

כיצד פסקו הראשונים:

- **רוב הראשונים** הבינו שמסקנת הגמ' הלכה למעשה היא שכל שבועל בעילת מצוה (היינו בתולה) - בועל ומיד פורש.
- **אבל מהרמב"ם ורי"ף** נשמע שלא החמירו אלא בהגיע זמנה לראות. אבל בשאר בנות - דינם כמובא במשנה ובגמ' שיש להם כמה ימים.

אבל גם הרמב"ם בהמשך דבריו (פי"א, הל' ח') כתב שהמנהג שאפילו הייתה קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה דם מימיה - בועל בעילת מצוה ופורש.

להלכה כתב הב"י - מאחר שבזמן הזה פשט איסור בדם בתולים דאפילו תינוקת קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה בועל בעילת מצוה ופורש - אסור לפרוץ גדרן של ראשונים ולהקל בו אפילו כחוט השערה ומי שעושה כן הרי הוא פורץ גדר וישכנו נחש.

רמ"א - "ויש מקילין אם לא ראתה דם, (הגהות מיימוני בשם איכא מ"ד). ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם; אבל אם בא עליה ביאה ממש, צריך לפרוש ממנה אף על פי שלא ראתה דם²⁸⁶ (טור וב"י בשם רוב הפוסקים). ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות. וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה. ונוהג עמה ככל דיני נדה לענין הרחקה; אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו²⁸⁷."

הראשונים כתבו שאפילו אם בדקה ולא מצאה דם - טמאה, שמא ראתה דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע.

❖ מה הסיבה שצריך לפרוש בגלל דם בתולים? הרי זה דם מכה?

- **הרא"ש כתב 2 טעמים:** 1. שלא הכל בקיאים בחילוקים בין הגיע זמנה לראות ללא הגיע זמנה, בין בוגרת לתינוקת וכד', ועל כן קבעו בכולם שאחרי בעילה אחת פורש. 2. חתן יצרו תוקפו לכן צריך לקבוע גבול קבוע, מוחלט ואחד לכולם שלא יבואו להקל.
- **רשב"א** - חשש לשמואל שאמר "כלוני לבעול כמה בתולות בלא דם", והיינו שע"י הטיה יכול שלא לפגוע בבתולים ואז יש לחוש שמא הדם שרואה הבתולה אינו בא מהבתולים אלא משום שפירסה נדה.
- **טעם נוסף של הרשב"א** - בבתולה מחמירים לפי שאין אוסרים אותה אלא לשעה אחת ופעם אחת בלבד.
- **שו"ת "רב פעלים" בשם "תשובת הגאונים"** - יש לאסור משום שדם בתולים גורם לדם נדה שייצא עמו.
- **"ספר האשכול"** - חיישין שמחמת חימוד ראשון נפתח המקור ויבוא טיפת דם חימוד.

❖ **הסרת בתולים ע"י רופאה:** מי שלא יכול היה לבעול ביאה ראשונה מצד שהפתח היה סתום ביותר והוצרכה לרופא שיפתח את הפתח במכשיר להוציא את הבתולים וראתה דם:

באג"מ (יו"ד, ח"א, סימן פד') - כתב על דם זה שיצא ע"י הרופאה אין צריך ז"נ כי הוא בוודאי דם מכה. ואם תשמש אח"כ ולא תראה דם - ג"כ אינה צריכה ז' נקיים מכיוון שאין עכשיו שום דם.

❖ **דין כלה שאינה בתולה - האם עליהם לפרוש בליל הכלולות:** שמעתי בשם הרב אודי רט ממכון פועה שבמקרה שודאי אין בתולים (כי שימשה בעבר מס' פעמים) - אין צורך לפרוש לאחר ליל הכלולות.

²⁸⁶ **דין חתן בליל כלולותיו - הלכה למעשה:**

השו"ע כתב שלעולם חוששים לדם בתולים אפילו אם בדקה ולא ראתה דם - שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. אבל **הרמ"א כתב** שיש מקילין במקרה שלא גמר ביאה אלא רק הערה את איברו מעט וגם לא ראתה דם - שמותר, ורק אם בא עליה ביאה גמורה - אסורים, אפילו אם לא ראתה דם.

האחרונים נחלקו מה בדיוק נחשב בכלל הערה שמותר אם לא ראתה דם ומה נחשב "גמר ביאתו" שאז אסורים אפילו לא ראתה דם. יש אומרים שגמר ביאתו פירושו הכנסת כל האיבר, י"א שכבר בהכנסת חצי איבר וי"א בהכנסת העטרה בלבד חשיב גמר ביאתו ואסורים.

²⁸⁷ **קולות הנהוגות בדם בתולים לעומת דם נידות:**

- **פרישה באיבר חי** - הבא על אשתו ורואה דם - צריך לפרוש באבר מת, **כמבואר בסימן קפה', ד'**. אבל כאן בדם בתולים כתבו הראשונים כולם (מלבד הראב"ד) שאפילו שותת דם - גומר ביאתו ופורש באבר חי.
- **חשש לפולטת שכבת זרע - בסימן קצו', יא'**, פסק השו"ע שכל אשה מתחילה למנות ז"נ מיום ה' לראייתה, והרמ"א החמיר מיום ו' לראייתה. ואילו כאן בדם בתולים כתב **הט"ז (ד')** שמתחילה למנות מיום ה' לבעילתה.
- **הרחקות בימי טומאתה** - סתם כך נוהג בכל דיני נדה לענין הרחקה, אבל אחר בעילת מצוה - אינו אסור לישון על המיטה שלה (למרות שבד"כ אסורים), אבל ביחד ודאי שאסורים לישון.

סימן קצד' - דיני יולדת ומפלת:

סעיף א' - כיצד נטהרת יולדת:

שו"ע - "יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה²⁸⁸; בין ילדה חי, בין ילדה מת ואפילו נפל²⁸⁹. וכמה הם ימי טומאתה, עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים²⁹⁰; נמצאת אומר שיולדת זכר יושבת ז'

מאיזה שלב אנו אומרים שהתחילה הלידה ושהיא טמאה:²⁸⁸

- **נוב"י, בית מאיר** - האשה אינה נטמאת עד שתראה דם ממש, ויש שהקלו כך למעשה כגון אם צריכה לעזרתו.
- **סדרי טהורה** - מהרגע שאחזה צירים וקוראין למילדת - נטמאת.
- **שבט הלוי (סעיף ב', ס"ק ד', ד"ה "ובכל יולדת")** - כל זמן שיכולה לילך איננה טמאה, אפילו אם אמרו הרופאים שיש פתיחה של ב' או ג' אצבעות. וירידת מים לא בהכרח אוסרת כי לא בטוח שיצא דם **ובספר "תורת היולדת"** כתב שכמה גדולים סוברים שאין לחוש לדם המעורב במים, **וכ"כ בטהרת הבית**.

²⁸⁹ **משנה בפרק המפלת** - "המפלת יום ארבעים אינה חוששת לולד, יום מ"א - תשב לזכר ולנקבה" והטעם הוא כי מיום מ"א נגמרת צורת הולד.

דם יולדת - דין והסבר:²⁹⁰

חומש ויקרא, פרק יב' -

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וַיֵּלֶד זָכָר וְטִמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נֹדֶת דָּוָתָה תִּטְמָא:

(ג) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בֶּשֶׂר עֶרְלֹתָהּ:

(ד) וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמֵּי טְהָרָה בְּכָל קִדְשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יְמֵי טְהָרָה:

(ה) וְאִם נִקְבְּהָ תֵלֵד וְטִמְאָה שִׁבְעִים כְּנֹדֶתָהּ וְשָׁשִׁים יוֹם וְשָׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דַּמֵּי טְהָרָה:

אשה שיולדת נטמאת בטומאת לידה. התורה חילקה בין טומאת זכר לטומאת נקבה - שהיולדת זכר טמאה ז' ימים ואז תטבול ומותרת לבעלה. והיולדת נקבה טמאה שבועיים ואז תטבול ומותרת לבעלה. לאחרת תקופה זו שהיא טמאה - יש מן התורה תקופה ארוכה בה היא מותרת לבעלה גם אם רואה דם כי דם זה חשיב **"דם טהור"** - והיינו שאינו מטמא!

להלכה נפסק כרב במחלוקתו מול לוי **בנדה לה**:- שמי שלמשל ילדה זכר ושופעת דם - יכולה לטבול לביל ליום השמיני ותהיה מותרת מיד לבעלה ואפילו המשיך אותו דם להיות שופע - טהורה ומותרת לבעלה, כי זה דם טהור שהתירנו התורה **בפרשת תזריע (פרק יב')** בזכר 33 ימים אחרי ז' ימי טומאתה ובנקבה 66 ימים אחרי שבועיים של טומאה. לפי רב אפילו שזה המשך ישיר של אותם ימי טומאה של יולדת - שרי מכיוון שהתורה אסרה את הדם והתורה גם התירה אותו בימים אלו. אבל לפי **לוי** יש הבדל ביולוגי והדם מהיום השמיני מגיע ממקור אחר מזה של הדם שבימים שלפני כן, ולכן חייב להיות הפסק בין הדם של ז' ימים ראשונים לדם שאחריו, אחרת זה נחשב לאותו דם, שבא מאותו המקור ואסורה. כאמור, נפסקה הלכה כרב, שאפילו ממשיך אותו הדם - מהיום השמיני ומותרת, כל שטבלה. דין זה היה נכון עד לתקופת **הגאונים** שנהגו שאדם בועל את אשתו היולדת אפילו רואה דם כי זהו דם טהור, וכפי שלמדו מהתורה שהתירה דם זה בזכר 33 יום ובנקבה 66 יום.

אבל מתקופת הגאונים החלו לחשוש וברוב המקומות כבר לא התירו לבוא על אשתו שנמצאת בתקופת דם הטהור מכל מיני חששות, והיינו שהמשיכו את חומרת ר' זירא שבנות ישראל יושבות ז"נ על כל טיפת דם שרואות גם לדם טהור אע"פ שמהתורה מותרת לבעלה ברואה דם זה, אבל חששו שיבוא הדבר לידי טעות בין דם טהור (33 ימים שאחרי ז' ימי הטומאה או ביולדת נקבה - 66 ימים אחרי השבועיים שיושבת בטומאה) לדם שאסורה בו (הימים שאחרי תקופת דם הטהור). **כך שלמעשה בימינו אנו מתייחסים לדם היוצא מן היולדת בכל רגע ובכל תקופה - כדם אסור** שצריך לישוב עליו ז"נ ולפסוק בטהרה כדי להיות מותרת. אמנם צריך לזכור שמעיקר הדין במשך כל אותם 33/66 יום - דם שרואה היולדת הוא דם טהור שהתירנו התורה.

ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה²⁹¹. ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה²⁹²; ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, הרי זו אסורה עד ליל ט"ו; ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה.

רמ"א - וולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנוהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה²⁹³, (בית יוסף בשם מהרי"ק שהביא התניא ובאגודה פרק ע"פ

פרישה בליל מ"א/פ"א - בעבר היו נוהגים לפרוש מאשה היולדת ביום מא' ללידת זכר או ביום פא' ללידת נקבה.

הראשונים כתבו הטעם:

- **רא"ש** - באותם מקומות שהיו נוהגים לבוא על נשותיהם בתקופת דם הטוהר - היו פורשים בליל מ"א לזכר ובליל פ"א לנקבה וזאת מכיוון שאנו חוששים שמתוך שהורגלה לשמש כל ימי הטוהר גם אם ראתה בימים אלו דם, כך גם אם תראה מעתה תבוא לשמש כי תטעה ששרי, לכן היה בעלה פורש ממנה בכדי לסמן ולומר לה - מעתה כל דם שתראי הוא דם שאוסר אותנו.
  - **הבה"ג כתב טעם אחר** לפרישה זו - שכיוון שיוצאת מימי טהרה לימי טומאה - הוי לה כשעת וסתה.
- הנפק"מ בין ההסברים:** **פרישה ביום מ"א/פ"א בימינו** - לפי הרא"ש אין צורך לפרוש בימינו פרישה זו כי גם ככה אנו מחמירים שלא לבוא על אשה בדם טוהר וממילא אין לחוש שיתבלבלו בין דם איסור לדם טוהר, כי בשניהם נוהגים לאסור היום. אבל לפי בה"ג יתכן שגם בימינו יש לפרוש בימים אלו שכן זהו טעם אובייקטיבי שזה נחשב לשעת וסתה ולא משום חשש, ולכן יש לפרוש גם בזמן הזה כי הוי שעת וסתה.

למעשה לא הזכירו השו"ע והרמ"א פרישה בימים אלו והיינו שפסקו **כרא"ש**. אבל הש"ך (ד') סתם להחמיר ולפרוש בימים אלו גם בזמנינו אנו.

²⁹¹ **ד"ם טוהר האינדא:** כפי שהוזכר לעיל, בימינו דין "דם טוהר" של יולדת (שהתירתו התורה 33/66 יום) אינו רלוונטי מכיוון שאנו מחמירים שעל כל דם שרואה יושבת ז"נ. כך שאשה שיוולדת תינוק צריכה לעבור 2 תקופות: 1. הימים שבהם היא טמאה מן התורה - לזכר שבוע ולנקבה שבועיים. 2. צריכה למנות ז"נ ללא דם, כי ודאי יצא לה דם כי אין לה פתיחת הקבר בלא דם. ולכן מלבד השבועה הראשונים שטמאה צריכה למנות ז"נ ללא דם.

השו"ע מחדש ע"פ הראשונים שיכולים לעלות לה ימי הטומאה לימי הז"נ כך שאם בדקה ומצאה עצמה נקיה - אע"פ שאלו ימים שטמאה מן התורה - יכולה למנותם גם לז"נ. כך למשל יולדת נקבה שהייתה נקיה כל השבוע הראשון - עלה לה לעניין ז"נ אבל צריכה להתמתין עוד שבוע בכדי להשלים שבועיים של טומאה מהתורה ליולדת נקבה. **אולם כאמור להלן ר"ת חלק** וכתב שאינם עולים ואין הלכה כמותו.

כמובן שכל זה (שימי טומאתה עולים לה לז"נ) הוא דווקא בלא ראתה דם בשבוע השני, אבל אם שמרה ז"נ בשבוע הראשון ליולדת נקבה וראתה בשבוע השני דם - לא מהני מה שהסתיימו השבועיים שישבה בטומאתה אלא צריכה גם למנות ז"נ מאותה ראיית דם. דין זה נכון **אע"פ שמפשט דברי הטור נשמע** שאפילו אם ראתה דם בתוך השבועיים - כל שהם הסתיימו - טובלת ומותרת, וזאת מכיוון שהוא כתב את זה לפי הסוברים שמותרת בביאה בדם טוהר, אז משעברו שבועיים אנו אומרים שזה מיידית דם טוהר ולא צריכה למנות ז"נ כי אפילו אם רואה דם - הוי דם טוהר. אבל לפי שיטתינו שיוולדת שרואה דם אסורה כי אין אנו מתירים ביאה בימי דם טוהר - אזי חזר דינה ברואה דם לדין כל אשה שצריכה לישב ז"נ.

מדוע החמירו האינדא שאין דין "דם טוהר" - הרמב"ן ועוד כתבו שזה בכלל חומרת ר' זירא שיושבות על כל טיפה. **הרשב"א כתב טעם אחר** והוא מכיוון שאין אנו בקיאים ופעמים שיוציא הולד ראשו לפרוזדור קודם בין השמשות, ויבואו לטעות ולהוסיף ימים לטהרתה.

²⁹² **ימי לידה שלא ראתה בהם** - האם הם עולים לה לימי הז"נ או לא? בשאלה זו נחלקו האמוראים **בגמ' לז, א':**

- **לרבא** עולים ימים אלה לנקיים, ואינה צריכה להוסיף ולספור אחריהם. **וכן דעת רוב הפוסקים, וכ"פ בשו"ע.**
- **לאביי** ימים אלו אינם עולים ואינם סותרים, ובכל מקרה צריכה למנות ז"נ מחדש. **וכ"פ ר"ת, וכך נהגו בצרפת.** לשיטה זו הצריכו לטבול פעמיים - אחת בסיום ימי טומאת הלידה ועוד אחת בתום ספירת הז"נ. **אפשר שגם הש"ך מחמיר כר"ת.**

ובמהרי"ל), ואין להתיר במקום שנהגו להחמיר (ריב"ש); אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעלה (ת"ה סימן רנ"ה). אבל אם חזרה וראתה, אפילו טפת דם כחרדל, טמאה אף על גב דמדאורייתא דם טהור הוא כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלין על דם טהור (ב"י ואגור וטור ופוסקים בשם הגאונים), ודינו כשאר דם²⁹⁴ לכל דבר²⁹⁵.

סעיף ב' - המפלת בתוך מ' יום:

²⁹³ מקומות שהחמירו שילדת לא תשמש כל 40/80 יום: כתבו הראשונים שיש מספר מקומות שבהם נהגו שילדת זכר לא תשמש כל

40 יום ויולדת נקבה כל 80 יום, ואע"פ שלא ראתה דם אלא בתוך השבעה ראשונים שטמאה בהם. דין זה הוא חמור מכל מה שדיברנו עד כה, מכיוון שמעיקר הדין כל ה-33/66 ימים שאחרי ימי הטמאה הוי דם טהור שמותרת, אלא שאנחנו החמרנו לחוש שהיום אין דין דם טהור וכל דם שרואה נטהרת רק ע"ז"נ, אבל מ"מ גם לחומרא זו יכולה להיות מותרת בתוך אותם 40 יום אם עברו הז"נ בטהרה. וכאן מצינו שיש שהחמירו שתמיד כל ה-40/80 יום יהיו אסורים.

• הרמב"ם יצא מאוד כנגד מנהג זה וכתב בפרק י"א (הט"ו) - "זה שתמצא במקצת מקומות ותמצא תשובות למקצת גאונים שילדת זכר לא תשמש מטתה עד סוף ארבעים ויולדת נקבה אחר שמונים ואף על פי שלא ראתה דם אלא בתוך הז' אין זה מנהג אלא טעות באותן התשובות ודרך מינות באותן המקומות ומן הצדוקים למדו דבר זה ומצוה לכופן כדי להוציא מלבן ולהחזירן לדברי חכמים שתספור ז' ימים נקיים בלבד". ובב"י הסביר מניין לקחו הצדוקים דין זה - "ומה שכתב הרמב"ם שדרך מינות הוא באותן המקומות נראה דהיינו מפני שנראים כסבורים שמה שאמרה תורה (ויקרא יב ד) תשב בדמי טהרה שר"ל שאפילו לא תראה דם שתהיה יושבת ולא תטבול כמו אם ראתה דם ומשום הכי בכל קודש לא תגע והדבר מבואר שחכמים ז"ל מפרשים בהיפך דקרא דתשב בדמי טהרה היינו לומר שכל דמים שרואה טהורים מכיון שטבלה אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה".

• המהרי"ק נשאל על מנהג זה וכתב להתיר להם לשמור על מנהג זה רק בגלל שנהגו כן ע"פ חכם אחד שהנהיג הדבר ובכל הדברים היו הולכים על פיו, אבל בלאו הכי אין לנהגו כן וכפי שכתב הרמב"ם.

• ריב"ש - אם נהגו כן משום נקיות, שהרי באותם ימים דמים מצויים בהם - נניח להם לעשות כן, אבל אם נהגו כן בטעות מפני שסברו שאסורים מן הדין - ראוי להודיעם שטועים הם, שהוא מנהג שיצא להם מן הצדוקים...".

• להלכה כתב הרמ"א - לחוש למנהג זה במקום שנהגו, והב"ח כתב שהפורץ גדר ישכנו נחש, אך הט"ז כתב שלחמיר יש אמנם על מה לסמוך אבל אין זה עיקר הדין וחלילה לתת עונש למיקל.

²⁹⁴ האם דם טהור דומה לשאר דם (שו"ת היכל שלמה, סימן קצד, סעיף א' בסוף):

• ספירת ימי פולטת שכ"ז - לאור דברי הרמ"א שדין דם טהור כדין דם לכל דבר - כתב החת"ס (הובאו דבריו בפת"ש, קצו', טז') שהנטהרת מדם טהור צריכה להמתין ה' ימים קודם ז"נ ככל אשה.

• דין כתם בימי טהור - לאור דברי הרמ"א יוצא שגם הרואה כתם בימי דם טהור - טמאה ככל דיני כתמים. וכן ניתן להביא ראיה מסימן קצ', סע' מב' - בדיני תליית כתמים במשהו אחר למדנו שהמשאילה חלוקה לאשה אחרת(שזה עתה ילדה) והיא יושבת על דם טהור - תולה באותה היושבת על דם טהור - משמע שכתם בימי טהור מטמא.

• רואה מחמת תשמיש - כתב בש"ך (סימן קפז', ס"ק לב') שאינה נאסרת לבעלה כשראתה מחמת תשמיש.

• טבילה שלה בשבת - כתב הש"ך (סימן קצד', ס"ק ב') שאסורה לטבול בשבת.

²⁹⁵ בסוף הדברים הסביר הרמ"א מה שהסברנו בהערות לעיל שמן התורה אשה שילדה זכר יושבת ז' ימים בטמאתה ואשה שילדה נקבה יושבת שבועיים, ואחרי כן כל דם שרואה לתקופה של 33 יום לזכר או 66 יום לנקבה - הוי דם טהור ומותר, אבל האידינא לא נהגו לבוא עילה בדם טהור ולכן אנו מתייחסים לכל דם שרואה כדין דם רגיל שצריכה לישב עליו ז"נ.

שו"ע- "המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה²⁹⁶."

רמ"א- "מפני שא"א לפתיחת הקבר בלא דם²⁹⁷, ונפקא מינה²⁹⁸ דמיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד (ד"ע)".

סעיף ג'- המפלת צורה לא ברורה:

שו"ע- "המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד; ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה".

סעיף ד'- הפילה שליה:

שו"ע- "ילדה ולד חי ואח"כ הפילה שליה, אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום; אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה".

סעיף ה'- יצאה שליא קודם הולד:

שו"ע- "יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה".

²⁹⁶ **דין המפילה תוך 40 יום: בנדה, ל, א'-** "המפלת יום מ' אינה חוששת לולד, ליום מ"א- תשב לזכר ולנקבה ולנדה".

נפתח מקורה ויש לנו כלל שאין לך פתיחת המקור בלא דם. לכן, היולדת טמאה.

הראשונים נחלקו האם יש לה דין נדה שחוששים שיצא ממנה דם או לא:

- **הרשב"א כתב** שמי שמפלת בתוך מ' יום גם לנדה איה צריכה לחוש, ואע"פ שאנו אומרים בד"כ שאין לך פתיחת הקבר בלא טיפת דם, מ"מ "כל שהוא פחות ממ"א- מיא בעלמא הוא ולית ליה פתיחת הקבר".
- **אבל הראב"ד חלק** שאמנם אין לה חשש ולד, אבל הוי פתיחת הקבר שצריכה לישב עליו ז"נ. **וכ"פ בשו"ע**.
- ²⁹⁷ **האם בדיקה חיצונית של רופא באותו מקום מטמאת את האשה:** ע"פ הכלל שא"א לפתיחת הקבר בלא דם (נדה כא', א'; וכ"פ רבא בדף סו, א') יש לדון האם זה נכון רק לפתיחה טבעית הבאה לאשה מבפנים או שמא גם רופא שמבצע בדיקה באשה ומכניס לתוכה מכשיר או יד כדי לבדוק באותו מקום- האם יש בכך גם משום פתיחת הקבר ונאסרת משום דם נדה, שהרי א"א לפתיחת הקבר בלא דם או שמא בכה"ג לא אמירן א"א לפתיחת הקבר בלא דם?
- **נוב"י-** גם בפתיחה מבחוץ אנו אומרים שא"א לפתיחת הקבר בלא, ולכן בבדיקה כזו שהיא עמוקה- אנו מטמאים את האשה וכגן שהרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור.
- **חכמת אדם (כלל קכ', בינת אדם ס"ק כג'), שו"ת חת"ס (סימן קעט')**- לא יתכן לומר שתאסר בהכנסת יד של הרופא, שהרי האשה בודקת ע"י שמכניסה את ידה.
- **טהרת הבית (יא, ז'), חזון איש (ספ"ג, סק"ב)**- נוטים להקל בפתיחת הקבר מבחוץ, אם לא נמצא דם.
- **שבט הלוי (ס"ק ה')**- למעשה מחמירים בדבר, אבל אין לחוש בסתם בדיקה של רופא כי ודאי תרגיש אם נכנס המכשיר לפנים.²⁹⁸ אם גם קודם 40 יום חוששת לפתיחת הרחם ויצא דם ולכן יושבת ז"נ- אז מאי שנא מאחר 40 יום הרי סו"ס היא טמאה? **מבאר** הרמ"א שאמנם צריכה לישב ז"נ אבל יכולה לטבול מיד אחריהם ולא צריכה להמתין את ימי הטומאה כמו יולדת זכר או נקבה.

סעיף ו'- יצאה שליה היום ונגמרה יציאתה מחר:

שו"ע- "יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני".

סעיף ז'- המפלת דמות ושליה:

שו"ע- "המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר; ואם אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר; ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא".

סעיף ח'- היולדת טומטום או אנדרוגינוס:

שו"ע- "היולדת טומטום או אנדרוגינוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה".

סעיף ט'- הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה:

שו"ע- "הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה".

סעיף י'- נחתך הולד במעיה ויצא:

שו"ע- "נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו; ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו; ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו ה"ז כילוד אף על פי שנחתך אח"כ. ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור".

סעיף יא'- הוציא העובר ידו והחזירה:

שו"ע- "הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה".

סעיף יב'- שמעה קולו של ולד:

שו"ע- "היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד, חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור".

סעיף יג'- היולדת תאומים מאימתי נטמאת ומאימתי סופרת:

שו"ע- "היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונחן ימי טומאה משיצא האחרון; ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה".

סעיף יד' - יוצא דופן:

שו"ע- "יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה"²⁹⁹.

סימן קצה' - דברים האסורים בזמן נדותה:

סעיף א' - פורש באשתו נדה משחוק וקלות ראש עמה:

שו"ע- "חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. (ואפילו שהתה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא בנדתה עד שתטבול) (ב"י בשם הפוסקים)³⁰⁰. ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה³⁰¹ (אפילו בדברים) (טור וב"י בשם רשב"א מאבות דר"ף) שמא ירגיל לעבירה; אבל מותר להתייחד עמה³⁰², דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה (לי עצמו)".

299 אשה שילדה בניתוח קיסרי- האם אסורה לבעלה:

בגמ' בנדה מ, א' למדנו שאין יושבין על יוצא דופן כלל, כי אינה נטמאת. **בגמ'** מסבירים שהטעם נלמד מהפסוק "אשה כי תזריע" - עד שתלד ממקום שמזריעה

³⁰⁰ רוב הפוסקים הסכימו שאין לחלק בין הימים שרואה בהם אם זה ימי ליבון או קודם לכן, כי סו"ס כל עוד לא טבלה היא אסורה בכרת אז אין מה לחלק ותהיה אסורה בהכל. **אבל ר"ח ורש"י חלקו** והקלו בימי ליבונה, **ועיין להלן בסעיף יד' בסימן זה**. הסברא להקל בימי הליבון הם כי מתקרבים הם לזמן הטבילה וצריכים לרצות ולהרצות זל"ז.

³⁰¹ **דברים האסורים בימי הנדה משום שחוק וקלות ראש:** כך כתב הרמב"ם בהל' איסורי ביאה, פכ"א, ה"ד - "לא ישחק ולא יקל ראש עמה שמא ירגיל לעבירה". **ובש"ך (ב) כתב** - שלא ידבר עמה דברים אשר מרגילין לערוה. דהיינו שלא לדבר דברים שאינם צנועים. **בפת"ש (א') כתב** שאסור להריח בבשמים שלה בכוונה, כגון שהסירה בגדיה ומריחם. **ובטהרת הבית הקל והתיר**.

❖ שמיעת קול זמר אשתו הנדה:

- **בפת"ש (י') כתב שצ"ע** אם מותר לשמוע קול זמר של אשתו נדה.
  - **בן איש חי (פרשת צו, שנה ב', סעיף כה')**, דרכי טהרה (פ"ה, סו"ס ח') - אסר.
  - **טהרת הבית (ח"ב, יב, סע' כט')** - מותר לשמוע קול אשתו נדה כיוון שסופה להיות מותרת לו.
- ³⁰² **איסור ייחוד עם אשתו** - אם לא בא עליה מעולם הוא שאסור להתייחד, אבל אם בא עליה פעם אחת - יכולים להתייחד דלא תקיף ליה יצריה, **כמבואר בגמ' כתובות ד, א' -** "מי שפירסה אשתו נדה... **אבל בעל אשתו ישנה עמו**". **וכן בסנהדרין לז, א' -** "דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא: אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא, אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת? - אמר ליה: התורה העידה עלינו סוגה בשושנים, שאפילו כסוגה בשושנים - לא יפרצו בהן פרצות", **ופרש"י, שם -** "סוגה בשושנים - גדורה בשושנים, כלומר: באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה ואין צריך גדר אבנים להפסיקן, שאפילו אין רחוקין מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרצות הגדר".

סעיף ב' - איסור נגיעה, הושטה ודין זריקה:

שו"ע - "לא יגע בה³⁰³ אפילו באצבע קטנה³⁰⁴, ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה³⁰⁵, שמא יגע בבשרה".

³⁰³ **נגיעה באשה סמוך לטבילתה - כתב בנוב"י (פת"ש, ב) -** שאם אין מי שילך איתה לנהר ויראה שטובלת כדן, יכול בעלה לילך עמה ולראות שטובלת כדן ואף לגעת בגופה שתכנס כולה פנימה, מכיוון שמצד הסברא איסור נגיעה ואיסור הסתכלות זה כדי שלבא יבור להרגל עבירה (ויבוא עליה) אבל במקרה זה לא חוששים לכך מכיוון שעוד רגע תהיה מותרת ולשם כך הוא עושה את זה, ולכן אם א"א בעניין אחר - התיירו לו.

³⁰⁴ **נגיעה בנדה: שבת יג: -** "תני דבי אליהו: מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם: כתיב בתורה - כי הוא חייך ואורך ימך, בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה - מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע. ואמרתי לה: בתי, בימי נדוּתך מה הוא אצלך? אמרה לי: חס ושלום, **אפילו באצבע קטנה לא נגע בי**. - בימי לבוניך מהו אצלך? - אכל עמי, ושטה עמי, **וישן עמי בקירוב בשר**, ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה, שהרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב".

ו**כתבו התוספות, שם, ד"ה בימי -** דאיתא בסדר אליהו (פט"ו) **אמר לה שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו את הפך ונגע בך באצבע קטנה**". מכאן שנגיעה באצבע אפילו קטנה אסורה.

³⁰⁵ **העברה מיד ליד: מובא בב"י שהראשונים נחלקו האם יש איסור הושטה מיד ליד:**

- **סמ"ג, תרומה, יש מפרשים כן ברמב"ם -** שדווקא כוס אסור לה לתת **אבל שאר דברים יכולה להושיט מיד ליד.**
- **אבל רבים חלקו וקבעו** שיש איסור בהושטה מיד ליד וכ"פ בשו"ע וברמ"א. לשיטתם דין זה נלמד ג"כ מהגמרא על אותו תלמיד שאלהו שאל את האשה - "שמא הבאת לו את הפך...".
- **המאירי כתב** שדעת האוסרים בזה היא חומרא גדולה והנהוג כן תע"ב, אלא שאין לדבר זה הכרח מכח ההלכה.
- ❖ **הסרת נוצה מבעלה ע"י נפיחה (פת"ש, ד) - מחלוקת אחרונים אי שרי הסרת נוצה ע"י הפחה או שאסור:**
  - **מנחת יעקב -** אסור.
  - **שו"ת הר כרמל, כו"פ -** מותר.
- ❖ **העברת תינוק מיד ליד (פת"ש, ג) -**
  - **בתשב"ץ** התיר להעביר תינוק שהוא חי הנושא את עצמו, אבל לא תינוק ממש קטן או חולה כי אז נחשב כמסירת חפץ.
  - **ערוך השולחן -** חולק שאין להתיר העברת תינוק מכיוון שאינו שונה מהעברה מיד ליד.
  - **שבט הלוי -** ההיתר בהעברת תינוק היא מכיוון שאם הוא חי הנושא את עצמו אינו נחשב כמעביר, אולם לפי שיטת הרמ"א שאסור אפילו זריקת חפץ ודאי שאסורה העברת תינוק גם חי הנושא את עצמו, וכן ראוי לנהוג.
  - **בטהרת הבית** היקל שמותר כתשב"ץ, והמחמיר תע"ב. **וכן הקל ב"דרכי טהרה"** (ע"ש שכתב שיש מקילין בהעברת תינוק מיד ליד בברית מילה ויזהרו שלא ליגע זה בזה, ויש שנהגו להניח התינוק על שני כרים ותאחז האשה בתחתון והבעל העליון).
- ❖ **נתינת טבעת באצבעה בחופת נדה:** בדין זה יש לחוש הן לאיסור מסירה והן לאיסור נגיעה ונחלקו בו ראשונים ואחרונים:
  - **אור זרוע -** מקבלת הטבעת מידו אע"פ שהיא נדה, מכיוון שעדיין לא נתקדשה לו והיא עדיין אסורה עליו ולכן לית לן בה. וכן נראה שפסק הבאר היטב.
  - **דרשות מהרי"ל -** חולק ואוסר נתינה רגילה של הטבעת אלא מניח הטבעת העצמה ליפול באצבעה.
- ❖ **אשה המחזיקה נר דלוק (פת"ש, ג' בשם שו"ת יד אליהו):** שאסור לבעלה להשתמש באש כגון להדליק ממנה סיגריה, לחמם עצמו מאותה אש או להדליק נר אחר מאותה אש.

רמ"א - "וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור³⁰⁶. (בי"ז ס"ס קנ"ט והגהות ש"ד בשם המהר"ם)".

סעיף ג' - אכילה עם אשתו בשולחן אחד:

שו"ע - "לא יאכל עמה על השלחן³⁰⁷ אא"כ יש שום שינוי³⁰⁸ שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו".

רמ"א - "וי"א הא דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דוקא כשאין אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, אבל אם אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה סגי אם אוכלת בקערה בפני עצמה³⁰⁹, וא"צ היכר אחר, (הגהות אשירי

נשיאה משותפת של חפץ כבד(כגון עגלה):

- **ציץ אליעזר(ח"ב, סימן נח'), טהרת הבית(יב, ג')** - מותר.
- **שבט הלוי(ס"ו ב')**, **אגרות משה** - אסור.

היתר העברה משום כבוד הבריות(ספר "תוספת אוהל" לרב קידר): ישנם מספר צדדים לצרף ולהתיר בכה"ג כגון:

נגיעה שלא בדרך חיבה לדברי הכל הוא מדרבנן, אף אחד מן הראשונים לא כתב במפורש דין זה לאסור העברה גם בפני רבים, וכיוון שהדבר מצוי נראה שהיה צורך בכך ובכל זאת לא כתבו. עוד מצאנו שהתירו העברת תינוק והרמת דבר כבד, ובכלל- גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה.

באג"מ(יו"ד, ב', סימן עז') **אסר** למסור בפני רבים גם במקום שיש בזה בזיון לאשה, אבל הדגיש שאין בזיון לאשה שטומאתה נודעת לרבים.

ניתן לדחות את דבריו מכיוון שהיוצא ובודק הדבר רואה ודאי כי נשים חשות כלל לא בנוח אם מישהו יודע מה מצבה ואף מקפידות להסתירו, ומשום פגיעה בכבודם יש מקום להתיר.

היתר בזריקה מיד ליד שאינה של חיבה: בפרישה כתב שזריקות שאינם של חיבה מותרת, שכן הגמ' הצטרחה במפורש לאסור על

האשה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ורגליו- משמע שסתם ככה זריקה מותרת כיוון שאינה נוגעת בו, ורק זו של חיבה אסורה.

זריקה המותרת- כתב הכו"פ שזריקה **כלפי מעלה** ולא ישירות לידה של אשתו- מותרת האשה לתפוס.

הלכה למעשה- כתב בטהרת הבית(יב', סעיף ה')- לזרוק חפץ מידו לידה וכן להיפך- יש אסורים ויש מתירים, והלכה כמתירים ומ"מ המחמיר תע"ב. אולם **לאשכנזים** הפוסקים כרמ"א יש להחמיר בזריקה מיד ליד, ומ"מ יכולים להקל ע"י זריקה למעלה.

³⁰⁷ מקורו **בגמ' בשבת יא, א'** - "לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה"- וה"ה לבעל עם אשתו נדה. **בדף יג:** מדמים בין דין זה לדין אכילת בשר וגבינה על שולחן אחד, ע"י שני אנשים.

הראשונים נחלקו מה גדר האיסור:

- **רמב"ם** - דווקא בקערה אחת אסורים, אבל בשולחן אחד משמע שמותרים.
  - **ראב"ד, ר"ן, רמב"ן, רשב"א** - לא רק בקערה אלא אפילו בשולחן אחד אסור. **וכ"פ בשו"ע**.
  - **רא"ש** - תלוי ברגילות הזמנים- בזמן שהיו רגילים לאכול כ"א בשולחן לבד- אז אכילה משותפת עליו אסורה בימי הנדה, אבל בזמנים שרגילות לאכול הרבה בנ"א על שלחן אחד- אינו דרך חיבה ושרי, ויש שעושים היכר ביניהם.
  - **רי"ף בשם ר"י** - אם רגילין לאכול כשמותרים יחד מאותה קערה- מספיק מה שיאכלו באותו שולחן בקערות שונות דהוי שינוי מספיק, אבל אם רגילים לאכול תמיד בקערות נפרדות אז כשמותרים צריכים גם שולחן נפרד. **וכ"פ הרמ"א**.
- הלכה למעשה** - בזמן הנדה אין לבני הזוג לאכול על שולחן אחד אא"כ יש היכר כלשהו, **ובשבט הלוי(ס"ק, ג')** **כתב** שבשונה מההיכר הנדרש בבשר וחלב, נהגו להקל יותר באכילה עם אשתו, לפי שמעיקר הדין כלל אין איסור כזה. **בטהרת הבית היקל** שאם יושבים אחרים עמהם חשיב היכר(ע"פ הפת"ש בסימן פח' שהביא שיש מתירים לאכול כך בשר עם חלב באותו שולחן), **ובשבט הלוי** הקל בכך רק אם ירגישו שהיא נדה.

³⁰⁸ דין דומה נמצא **בשו"ע, יו"ד סימן פ"ח, ס"ב** בדבר אכילת בשר וחלב יחד על אותו שולחן.

בשם ר"י והגהות אלפסי, וכן נוהגין³¹⁰. י"א שאסור לו לאכול משיורי מאכל שלה, (מצא בקונטרס דהלכות נדה), כמו שאסור לשתות משיורי כוס שלה³¹¹, וכמו שיתבאר".

סעיף ד' - אכילה ושתייה משיורי אשתו:

שו"ע - "לא ישתה משיורי כוס ששתתה היא"³¹².

רמ"א - אם לא שמפסיק אדם אחר ביניהם³¹³ (טור בשם סמ"ג), או שהורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס ראשון (הגהמ"י בשם רא"ם ורוקח סימן ש"י"ח ומרדכי ואגודה פ"ק דשבת); ואם שתתה והוא אינו יודע ורוצה לשתות מכוס שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה (שם); והיא מותרת לשתות מכוס שתתה הוא (ג"ז שם). ואם שתתה מכוס והלכה לה, י"א שמותר לו לשתות המותר, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חבה³¹⁴. (בקונטרס הנ"ל)".

³⁰⁹ **אכילה ישירה מקערה ראשית:** כגון זוג המתארך בבית הוריו והוגשה למנה אחרונה צלחת גדולה ומרכזית מלאה בפירות חתוכים - האם מותרים בני הזוג ליקח ישירות מאותה צלחת מרכזית לתוך פיהם או לא כי נחשב לאוכלים מאותה קערה, אע"פ שבני הבית גם אוכלים עמם מאותה צלחת מרכזית:

- **ב"ח, פרישה** - שטות גדולה היא למתירים דבר זה שהרי פשיטא שחשיב כאוכלים מקערה אחת.
  - **שו"ת "משאת בנימין"** - בכה"ג שרי, כי גם בני הבית אוכלים עמהם מקערה זו ואין לך הפסק גדול מזה.
  - **פתחי תשובה (ה')** - אין להתיר בכה"ג, כי סו"ס אוכל מהשיירים שלה - שמשאירה בקערה, ואסור לו לאכול משיירה. (נלע"ד שלפי טעם זה איפה שזה מאכל שאינה מותרת שיירים כגון שלוקחת פלח של אבטיח וכד' - נראה שלטעם זה אין לחוש).
- ³¹⁰ **הב"ח כתב** שגם לשיטה זו יוכלו לאכול בשולחן אחד דווקא אם בני הבית אוכלים עמהם על אותו שולחן.

³¹¹ **איסור אכילת שיורי אשתו:** בסעיף הבא יתבאר שלכ"ע יש איסור שתייה משיורי אשתו. כאן הרמ"א עוסק באכילה משיורי אשתו וכותב שכמו ששתיית שיירים אסורה ה"ה באכילת שיירים. בענין זה יש מחלוקת האם איסור אכילת שיירי אשתו הוא רק לאשכנזים שכן כתבם הרמ"א או גם לבני ספרד: **הב"י כתב** שאשה מותרת באכילת שיירי אשתו, אולם האחרונים נחלקו:

- **מהדרכי טהרה** נשמע - שאיסור אכילת שיירים הוא גם לבני ספרד.
- אבל **בתורת הטהרה** כתב שאיסור אכילת שיירים הוא רק לבני אשכנז, אבל לבני ספרד ועדות המזרח ההולכים בדעת מרן - אין איסור לאכול משיורי מאכלי אשתו.

אולם איסור שתייה משיורי אשתו הוא לכ"ע כפי שפורש בסעיף הבא בשו"ע.

³¹² **שתייה משיירי אשתו:** ה**טור כתב** ש"מותרין לשתות זה אחר זה בכוס אחד" ואחרי כן הביא את שיטת ה**סמ"ג** - "ונוהגין להפסיק אדם אחד ביניהם".

האם מותר לבעל לשתות משיירי אשתו הנדה(ב"י):

- **הרמב"ם, רשב"א, רא"ש ועוד** - שתייה מאותה כוס בזה אחר זה, כגון שהאשה שתתה מכוס ונראה שאפילו אם נשאר שם שיירי שתייה - התיירו לבעלה שימוש ושתייה מאותה כוס, שאין לאסור שתיית בעל משיירי שתיית אשתו ורק אכילה משותפת אסורה, אבל כאן כיוון שזה אחרי שהיא שתתה - בזה אחר זה - שרי, אפילו נשאר שיירים.
- **יראים, מרדכי** - מלבד הבעיה של אכילה משותפת ישנה גם בעיה משתיית שיירי אשתו. פוסקים אלו הסתמכו על ה**גמ' בשבת** יג: על אותו אחד שהסתובבה אשתו ונמצא שבז"נ "אכל עמי ושתה עמי..." - ועל כך לקה. וכן כתב ה**סמ"ק** - שנהגו להפסיק באדם אחר, והיינו כדי שלא ישתה משיירי אשתו.

³¹³ **שתתה חלק מהכוס ומילאו אותה:** ב**ש"ך(ט)** כתב שלא מועיל אם למשל שתתה חצי כוס ויוסיפו על הכוס ומילאו אותה כי סו"ס שותה הוא משיירה. אבל בטהרת הבית(יב, טו) התייר בכך.

³¹⁴ **בספר "עיקרי השולחן"** נתן סימן לכל המקרים הללו שהקל בהם הרמ"א לשתות שיירי אשתו - **"אדם ריק אינו יודע שאשתו הלכה"**:

סעיף ה' - ישיבה עמה ובמטתה:

שו"ע - "לא ישב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה"³¹⁵.

רמ"א - "ואסור לישיב על ספסל ארוך שמתנדדת ואינה מחוברת לכותל, כשאשתו נדה יושבת עליו, (מרדכי פ"ק דשבת בשם צפת פענח בשם רש"י)³¹⁶. ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ביניהן (אגודה פרק התינוקות ות"ה סימן רנ"א). וכן לא ילך עם אשתו בעגלה אחת או בספינה אחת, אם הולך רק דרך טיול כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה"³¹⁷;

• **אדם -** כשיש אדם אחר מפסיק ביניהם (סמ"ק).

• **ריק -** כשהורק לכוס אחר (הגה"מ).

• **אינו יודע -** כשהבעל אינו יודע שאשתו שתתה מכוס זה (הגה"מ).

• **שאשתו -** אשתו מותרת לשתות משייריו, כי אינה רגילה לעבירה כמו האיש.

• **הלכה -** אם אשתו שתתה והלכה - מותר לו לשתות את השיירים (מרדכי).

³¹⁵ **ישיבת הבעל על מיטת אשתו שלא בפניה:** דין שכיבה על מיטת אשתו נלמד מדברי **הראב"ד שהביא בשם רב האי גאון** שאסור

לישן על מטתה אפילו אינו עמה, מפני הרגל עבירה. לכן, לישיב על מיטה אשתו הסכימו כל הפוסקים שאסור, אולם בדין **ישיבה על**

מיטת אשתו-נחלקו הפוסקים:

• **טור, שו"ע וט"ז -** אסור לבעל אפילו לישיב ואפילו שלא בפניה. הטעם הוא שמא יבוא לידי הרהור שיכול להביאו להרגל עבירה (לשמש עמה).

• **ב"ח ושי"ך -** מותר לו לשבת מכיוון שהאיסור בראב"ד הוא "לא ישן" ולא מצינו מקור בראשונים לאיסור ישיבה על מיטתה.

לדברי הב"ח זוהי תוספת שהוסיף הטור ומדובר בטעות סופר שכן ע"פ גרסאות שראה כתוב "לא ישכב", אבל לישיב

מותר (מבחינה מציאותית הדבר הגיוני שחלה טעות בכך שכן "ישב" ו"ישכב" הם מילים דומות עם בדל של אות אחת בלבד).

הב"ח הביא ראיה לדבריו בהבנת הטור מדברי הטור בסימן קצ"ג גבי חתן וכלה שם התיר הטור לחתן להשאר **שכוב**

במיטת כלתו משא"כ באשה נדה שאסור - כל דיונו היה סביב איסור שכיבה אבל ישיבה כלל לא הזכיר לאיסור.

• **הט"ז דחה דברי הב"ח** שכן ודאי שגם ישיבה מביאה לידי הרהור ולכן יש לאסור גם אותה **והראיה** ממה שאסרו עליהם **לשבת** על ספסל אחד.

• **אולם בנקודות הכסף הסכים לב"ח ודחה ראיית הט"ז** שאין להביא ראיה ממה שאסרו להם לשבת על אותו ספסל שזה מכיוון שמרגישים זה את זה ודמי לנגיעה ואין בכך כל קשר לישיבה על מיטתה סתם כך.

❖ ישיבת ושכיבת אשה נדה על מיטת בעלה:

עד כאן דיברנו על שכיבת וישיבת הבעל על מיטת אשתו. כעת יש לברר **מה דין ישיבת או שכיבת האשה על מיטת**

בעלה:

• **ט"ז(ו') -** אסור לנדה לישון על מיטת בעלה (פת"ש - בפניו), אך מותר לישיב על מיטתו ואפילו בפניו.

• **תורת השלמים(ז') -** אין כלל איסור לאשה בנוגע למיטת בעלה, הן בישיבה והן בשינה.

³¹⁶ **בתרומת הדשן כתב** על הוראה זו שהיא **חומרא בעלמא**, **ובב"י הביא ששמע אחד מהגאונים** שהיה נוהג להתיר ישיב יחד על ספסל כשהוא מחובר לקרקע או לקיר ואינו מתנדנד. **וסיים בב"י -** "חומרא זו דישבת ספסל שמעתי שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים **לא נהגו בה**".

³¹⁷ דין זה הובא **בתרומת הדשן**. מפשט הדברים נראה שדין זה נכון אף כשהם יושבים במושבים נפרדים. לפי דברים אלו ופסיקת

הרמ"א כמותם נראה שאין לאיש ולאשתו הנדה לצאת יחד איתה לטיול, אבל אם זה לאיזה צורך - ודאי ששרי, כפי שכתב הרמ"א.

בשו"ת רב פעלים(ח"ג, י"ד, ס"ז) כתב שטיול היינו בגינות, הרים וכד' אבל **נסיעה שהיא לביקור משפחתי** וכד' - הוי כדין לצורך ושרי.

אבל אם הולך מעיר לעיר לצרכיו, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לבדן, ובלבד שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה (כל זה בת"ה סימן רנ"א).

סעיף ו' - איסור שינה במיטה אחת:

שו"ע - "לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה"³¹⁸.

רמ"א - "ואפילו יש לכל אחד מצע בפני עצמו, ואפילו אם שוכבים בשתי מטות והמטות נוגעות זו בזו"³¹⁹, אסור (מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ).

סעיף ז' - איסור הסתכלות במקומות המכוסים:

שו"ע - "לא יסתכל אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה"³²⁰, (אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה), (ב"י בשם הרמב"ם).

וכך כתב בערוך השולחן, סימן קצה', סעיף כ' - "ואם צריכים לנסוע בעגלה לצרכיהם מותר אף על פי שמתנדנד משום דאין זה כנגיעה ממש ולכן מותרים ובלבד שלא יגעו זה בזו אפילו בבגדיהם אף ע"פ שאין עמהם אחר רק הם לבדם וה"ה בספינה וכל זה כשנוסעים לצרכיהם אבל בשביל טיול בעלמא וכן לגנות ופרדסים אסור דכשנוסעים לטיול יש קירוב דעת הרבה וחיישינן לתקלה וגם לא התירו זה לטיול בעלמא ואפילו לילך לטייל ביחד אינו נכון מטעם זה" - משמע מדבריו שע"פ הסברא העולה מדין זה יש להחמיר אפילו בכל טיול שהוא גם אם הוא רגלי.

אבל באגרות משה (ח"ב, יו"ד, סימן פג') כתב שכל האיסור הוא רק מצד ישיבתם על ספסל ביחד ולא בסתם טיול של הליכה. עוד הוא כתב שדווקא בספינה או קרקרה קטנה, אבל בספינה גדולה או כלי רכב שהטלטול נוצר מעצם הנסיעה - מותרים לנסוע יחד אף לטיול כל שיושבים רחוק שלא יגעו זה בזה.

³¹⁸ מקורו במסכת שבת יג, א' - "איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה, היא בבגדה והוא בבגדו? ... ת"ש "...ואת אשת רעו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב (יחזקאל, יח') - מקיש אשה נדה לאשת רעהו - מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה - אסור, אף אשתו הנדה - הוא בבגדו והיא בבגדה - אסור, ש"מ". וכן משמע מאותו סיפור על הת"ח שמת בחצי ימיו, שאמרה אשתו שבז"נ "ישנתי אני עמו במיטה אחת, אני בבגדי והוא בבגדו" ועל זה השיב אליה הנביא - "ברוך המקום שהרגו".

איזו הרחקה דרושה בין שתי המיטות:

- הרמ"א כתב שאם שתי המיטות נוגעות זו בזו - אסור.
- בפת"ש (יא') כתב - שכל שיש הפרש כל שהוא בין המיטות - מותר, וכ"פ בטהרת הבית (יב, כג').
- בדי השולחן, דרכי טהרה, שבט הלוי - ירחיקו את המיטות כדי הושטת יד, בכדי שלא יגעו אחד בשני בשעת השינה.
- ³²⁰ נדרים כ, א' - "המסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים שאינם מהוגנים, אמר רב יוסף ובאשתו נדה" ואע"פ שבהמשך הגמ' העמידו שעקבה של אשה פירושו אותו מקום, שהוא כנגד העקב מ"מ מן העקב למדו לשאר מקומות.

הראשונים נחלקו בהבנת איסור ההסתכלות - על מה הוא חל:

- רמב"ן, רשב"א, ר"ן - איסור ההסתכלות נלמד מן העקב לכל המקומות המכוסים בגופה. אולם מקומות שאינה רגילה לכסות - ודאי שאין בעיה. וכ"פ השו"ע.
- הרמב"ם בהל' איסורי ביאה, פכ"א, ה"ד - "מותר אדם להביט באשתו נדה ואע"פ שהיא ערוה, ואע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייה, הואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא לידי מכשול..." - מפשט דבריו נשמע שאין לחלק בין המקומות ויכול להסתכל להנאה באשתו ואפילו במקומות המכוסים, וכן כתב עליו המגיד משנה.
- הראב"ד השיג על הרמב"ם שם - שבמקום הסתר שלה אסור.

סעיף ח' - בגדי נידות:

שו"ע - "ראוי לה שתייחד לה בגדים לימי נדותה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה".

סעיף ט' - היתר קישוט בימי נדתה:

שו"ע - "בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה"³²¹.

סעיף י' - איסור מזיגת הכוס לבעלה:

• **הב"י כתב** שמכך שהתירו לאשה להתקשט כדי שלא תתגנה על בעלה נראה שמותר לו להסתכל במקומות הגלויים שבה להנאתו.

❖ **הסתכלות מול ראייה בעלמא:** אף האוסרים הסתכלות במקומות המכוסים יתכן שיתירו ראייה בעלמא בלא כוונת הסתכלות, וכ"כ והביא מקורות רבים הגרע"י זצ"ל ב"טהרת הבית". ומצד שני יש שהחמירו גם בכך (שבט הלוי ועוד).

❖ **מה נחשב מקום "המכוסה":** כתב בשו"ת "אגרות משה", יו"ד, חלק ב, סימן עה':
"מסתבר לדינא שבמקומות המכוסים שבה שאסור לבעל להסתכל הוא רק במקומות המכוסים אף בביתה כשאין שם רק בעלה או כשאין שום איש דג"כ רגילות להיות מלובשות, דלא מסתבר כלל דיהיה הכוונה למקומות המכוסים כשהולכות בשוק ובפני אינשי אחריני שצריכות ללכת בצניעות יותר אך שטוב להחמיר באופן טוב ושלום כי בעינינו אלו המחמיר משובח.

❖ **האם מותר לאיש להכנס עם שאשתו לחדר לידה?** בשאלה זו יש לדון הן מצד הסתכלות במקומות מכוסים באשתו נדה והן מצד איסור נגיעה בה. במידה ולא מסתכל באשתו אין סיבה שלא להתיר לו להכנס עמה מתוך שיקפיד על איסור הסתכלות, וכן פסקו באג"מ (יו"ד, ב', סימן עה') ובטהרת הבית. אבל יש מן האחרונים שחלקו ואסרו לה כדי לגדור גדר שלא יגיע למקומות אסורים (מנחת יצחק, ח"ח, סי' ל', וכן בשבט הלוי כאן). עניין הנגיעה יתבאר בהמשך בסעיפים טז' - יז'.

צירופים נוספים להתיר כניסה ואף נגיעה בחדר לידה:

▪ בעניין זה יש לצרף את היתרו של הנוב"י (מובא בפת"ש, ב') לעמוד על גבי אשתו בשעה שהיא טובלת כשא"א אחרת, והתיר אפילו לתומכה בידיו ולדחוף גופה פנימה כדי שתכנס כולה. הטעם לדבריו הוא מכיוון שעוד רגע תהיה האשה מותרת וממילא אין לחוש שיגיע לדברים אחרים אם יסתכל או ידע בה. כראיה לדבריו ציין למובא בב"י **בסימן קצח' ובט"ז שם (יד')** - ששני גדולי הדור - מהר"ק והשר מקוצי היו מצריכים נשותיהם לעמוד לפנייהם ערומות לפני טבילתן לראות אם אין עליהן דבר חוצץ.

▪ **הבנת המ"מ ברמב"ם** - שאין איסור הסתכלות אלא במקום התורף ולא בשאר מקומות מכוסים.

▪ **הב"י בסימן קצח', סו"ס מ' כתב בשם הכלבו** - שאשה הטובלת צריכה להוביל עמה אשה יהודית או בעלה, לפ"ז מפורש שאע"פ שיראה מקומות מכוסים שבה מותר שיעמוד שם.

יולדת בחדר לידה - הלכה למעשה: להכנס עמה לחדר לידה נראה שאין בעיה כל שמקפיד כמה שיכול שלא להסתכל במקומות המכוסים, והעושה כן יש על מי לסמוך. אולם אין להורות ולהתיר נגיעה באשתו היולדת ואין להסתמך על היתרו של הנוב"י שכן זו דעת יחיד ועוד שאיירי שא"א לעשות אחרת. **שאלתי את הרב אבינר שליט"א** בדבר נגיעה וסיוע ליולדת שקשה בשעת לידתה ואמר לי שהדבר הוא כמו רופא - מה שלרופא מותר - לבעל מותר והיינו למשל לסייע לה לקום אם תיפול וכד', אבל מעבר לכך אסור.

³²¹ **שבת סד:** - "תניא והדזה בנדתה" - זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונים עד שבא ר' עקיבא ולימד - א"כ אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה". וכ"פ הרי"ף והרמב"ם.

שו"ע- "כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס³²², שאסורה למזוג הכוס (בפניו), (ב"י וכן משמע ממרדכי פ"ק דשבועות וכ"מ מדברי הפוסקים), ולהניחו לפניו על השלחן אא"כ תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או על הכסת, אפילו ביד ימינה³²³".

סעיף יא'- אסורה להציע מטתו בפניו:

שו"ע- "אסורה להציע מטתו בפניו; ודוקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם".

³²² **הגשת אוכל לבעלה (ש"ך, יג'): באופן פשוט הסעיף עוסק באיסור מזיגת כוס לבעלה. כבר לעיל בסעיפים ג'ד' ראינו שיש חילוק בין אכילה ושתיה בכך ששיירי שתיה חמורים יותר משיורי מאכל, כך שהשו"ע כלל לא הזכיר איסור אכילת שיורי מאכל שלה בעוד שהרמ"א אסר. גם בענייננו יש לדון לגבי איסור מזיגה לבעלה- האם דין זה הוא דווקא למשקה אותו מוזגים או גם לגבי איסור הגשת מאכל לפניו, כאשר באופן פשוט האיסור הוא על מזיגה והיינו של משקה ומכאן יש לדון האם הרחיבו גם להגשת מאכל:**

▪ **מהר"ש מאוסטרייך כתב-** "שלא כדין עושין הבעלי בתים שמניחין נשותיהם לישא הקערות וכיו"ב על השלחן מידי דהוי אמזיגת הכוס"- והיינו כשם שאסור למזוג אסור- כן אסורה לפיו הגשת כל מאכל של האשה לבעלה.

▪ **אבל הב"ח דחה דבריו בצירוף מספר דברים:**

א. התירו הושטה בלא מזיגה, וכאן אינה מוזגת אלא רק מגישה לו. וגם אם מוזגת- זה לא בפניו.

ב. לפי הרשב"א רק בין יש את איסור המזיגה.

ג. פה זו קערה מרכזית לכולם או שמביאה מספר קערות וכל אחד לוקח כדבעי אז לא חשיב שמוזגת בשבילו.

אבל באופן עקרוני הסכים הב"ח לדברי המהר"ש מאוסטרייך לדבריו- שהגשת מאכל הרי היא כמזיגת משקה שאסור לאשה לעשות לבעלה ושאינן לחלק בין סוגי המשקים. **בשבט הלוי כתב להחמיר גם באוכלין וגם בשאר משקין.**

▪ **הט"ז(ג') חלק שדווקא במזיגת הכוס אסור משום קירוב אבל לא בהגשת מאכל שיש בו טורח והוא כמעשה עבדות. וכ"פ בטהרת הבית ח"ב, סימן יב', סעיף לד'. וכ"פ ב"דרכי טהרה" אך הוסיף שטוב להחמיר באוכל כשאפשר.**

³²³ **מזיגת אשה לבעלה- מקור ודין: כתובות סא, א'-** "אמר רב הונא- כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה- נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. ומזיגת הכוס- שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא שמאלא, אביי מנחא ליה אפומא דכובא, רבא אבי סדיא, רב פפא אשרשיפא"- מהגמ' יוצא שאסורה במזיגת הכוס לבעלה מכיוון שזו דרך חיבה אבל אם משנה האשה כגון שמוזגת בשמאל או מניחה על דבר שלא רגיל זה מותר. **הרמב"ם לא הזכיר היתר זה של שינוי וכתב הב"י** שיתכן ודעתו שרק גדולי ישראל החרדים לדבר ה' כהני אמוראים התירו להם ע"י שינוי אבל אין להתיר כן לכל אדם.

היתרים נוספים בדין מזיגת כוס(ב"י):

• **רא"ם-** רק מזיגה והושטה יחד שמוזגת וגם מושיטה לו זה מה שאסרו והתירו ע"י שינוי, אבל אם עושה רק אחד מהם כגון שמוזגת והוא לוקח או שאחר מזג והיא רק מגישה- שרי.

• **רשב"א-** דווקא בין גזרו, שהוא משקה חשוב והוי חיבה, ולא בשאר משקים. וכן הלכה למעשה **מלבד לב"ח(מובא בסוף הש"ך, יג')** שאסר גם בשאר משקין.

• **ב"י-** מזיגת הכוס שלא בפניו שרי, דומיא דהצעת המטה.

מזיגת אשה לבעלה- הלכה למעשה: אשה אסורה למזוג כוס לבעלה אא"כ עושה כן בשינוי כגון שמוזגת בשמאל או שמניחה שלא על השולחן. בב"י הביא בשם הראשונים מקרים נוספים שהקלו בהם ונוקטים בהם גם הלכה למעשה: כל שעושה המזיגה בלא הושטה או להיפך- שרי. מזיגת שאר משקין שאינם יין- מותרת, וכל מזיגה שלא בפני הבעל גם מותרת. לגבי הגשת מאכלים- עיין בהערת הקודמת ולמעשה יכולה אשה להגיש מאכל לבעלה שלא בזה גזרו והמחמיר גם במאכלים תע"ב.

סעיף יב' - אסורה ליצוק מים לרחוץ את פניו:

שו"ע - "אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו³²⁴, אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים".

סעיף יג' - אסור לבעל למזוג לאשתו:

שו"ע - "כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה; ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה; אבל אם שותים הם³²⁵ מאותו הכוס ושתית אינה אבתרייהו, לית לן בה"³²⁶.

סעיף יד' - ההרחקות נוהגות בימי הנדה ובימי הליבון:

שו"ע - "כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם".

רמ"א - "וי"א דאין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמו בקערה (הגה במרדכי בשם ראבי"ה), וכן נוהגין להקל בזה, ויש להחמיר³²⁷".

סעיף טו' - שימוש בעלה החולה:

³²⁴ **האם מותר לאשה להכין אמבטיה לבעלה:** מלשון השו"ע נשמע לכאורה שאסור לה גם להכין לו מים ושהוא ירחץ פניו וידיו מהם, שכן כתב - "אסורה ליצוק לו לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו..." "אבל הט"ז (ח') כתב שבאמת אינו כן ומותר, כי בנתינת המים לחוד אין איסור. אבל הש"ך (טז') הביא בשם ר' יונה שאסור לה גם לתת לפני בעלה קיתון של מים שירחץ בהם רגליו. לפ"ז משמע שאפילו לדעת הש"ך מותרת אם זה לא בפניו. אבל ב"שבט הלוי" כתב שאף לדעת הט"ז אין להכין לו אמבטיה בפניו מכיוון שהו' דרך חיבה ממש.

³²⁵ פירוש - אם שותים אחרים מהכוס והיא שותה אחריהם - מותר לה לשתות מכוס זו.

³²⁶ **כיצד נוהגים בקידוש של שבת - הלכה למעשה:** מהשו"ע עולה שהמקדש מנוע לכאורה מלשלוח לאשתו כוס של ברכה, אם לא שותה אחר ביניהם. אבל בשבט הלוי כתב שנוהגים בקידוש למזוג לכוס אחרת ולוקחת לעצמה, כי בכך אין זה שיגור כוס. והוסיף עוד שכיוון שבד"כ שופכים רק מעט לכוס כדי טעימה - אינו נחשב מזיגה כלל. כשקשה למזוג לכוס אחר יכול לתת לה מהכוס שלו וזאת ע"פ הפרישה שכתב שלא אסרו אלא במיוחד לה כוס. בדרכי טהרה כתב שאחר שהבעל שתה יניח את הכוס לידו בלא להגיש, ומשם תיקח האשה.

³²⁷ **אכילה עמה בקערה בימי ליבונה:** בדרכי משה כתב בשם ראבי"ה שבימי הליבון שהם ימי הז' נקיים שאינה רואה בהם דם - לא רק שאין איסור לאכול עמה אלא יותר מכך - טוב לאכול עמה כדי שתרגיש טוב עם בעלה ותרצה לטבול. אבל סיים להלכה כך - "ועל זה ראיתי מקילים בימי ליבונה, ואין לסמוך על זה וראבי"ה הוא יחיד בזה". הב"ח יצא נגד דברים אלו וכתב שדבר ראשון הקולא של הראבי"ה היא רק ביום השביעי לליבונה כי באותו יום טובלת ובו אנו רצים שתתרחץ לטבול ועוד שכיוון שטובלת לערב אין לחוש שמא יבוא עליה, אבל כתב למעשה שאין להתיר איסור המפורסם בהסתמך על דעת יחיד ויש לדרוש ברבים שאיסורא קא עבדי הסומכים על כך ובמקומות רבים היו עושים חרם על המקילים בכך. ובט"ז (ט') כתב סברא להחמיר יותר בימי ליבונה מבימי נדתה מכיוון שאם נתיב לו בימים הליבון יש יותר חשש שיבוא עליה כי מרגיש וחושב שימים אלו קלים יותר מימי נדתה.

שו"ע- "אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו³²⁸".

סעיף טז'- נגיעת בעל באשתו החולה כשהיא נדה:

שו"ע- "אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה³²⁹".

רמ"א- "וי"א דאם אין לה מי שישמשנה, מותר בכל (הגהות ש"ד והגהות מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ), וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך³³⁰".

סעיף יז'- בדיקת נדה אצל רופא:

שו"ע- "אם בעלה³³¹ רופא, אסור למשש לה הדפק³³²".

³²⁸ מדברי השו"ע משמע שצריכה להזהר רק מרחיצת פניו ומהצעת המטה. **בש"ך(יח') כתב** שבאמת מזיגת הכוס לכ"ע שרי ובהסתמך על ההיתרים שהובאו בסעיף יג'.

מלשון השו"ע עולה- שגם רחיצת פניו והצעת מטה אם א"א בדרך אחרת- מותרת. וכמו"כ מסעיף הבא שאסור לבעלה להקימה ולהשכיבה ולסמכה משמע שלאשה שהתירו לשמש את בעלה- מותרת גם בהכי.

³²⁹ לעומת כשהבעל חולה שהקלנו להתיר לה לשמשו אם אין דרך אחרת, כשהאשה חולה הדין הוא שונה ואסור לה לשמשו מכיוון שכשהוא חולה אין לחוש שיצרו יתגבר עליו כי תשש כוחו, אבל אם היא החולה אנו חוששים שיצרו יתקפו ויבוא לידי עבירה.

³³⁰ **נגיעת בעל באשתו החולה:** דברי הרמ"א כאן הם קולא גדולה להתיר נגיעת בעל באשתו החולה כשאין מישהו אחר שיכול לסייע לה והיא זקוקה לכך הרה, ואולי אפשר להתיר מכאן נגיעת בעל באשתו בחדר לידה.

בפת"ש(טו') הביא בשם הרדב"ז שמה שאנו אמרים שלגבי כל אביזריהו דג"ע יהרג ואל יעבור- היינו דווקא שהחולי בא מחמת העבירה אז אין לרפאותו ע"י דבר עבירה כזה של אביזריהו דג"ע, אבל כאן שהחולי אינו מחמת העבירה- מותר לו לשמשה מה שצריך ומלבד שלא ירחץ פניה, ידיה ורגליה.

במרדכי כתב בשם הר"ם- "אותן שנזהרין מליגע בנשותיהן נדות כשהן חולות שזהו חסידות של שטות".

³³¹ **היחס בין איסורי אדם שאשתו נדה לבין איסורי שאר העולם באשת איש:**

יש לברר מה חמור יותר, האם איסור אשה לכל העולם משום היותה אשת איש או איסור נדה לבעלה. באופן פשוט דין הבא על הנדה כדין כל עריות וחייב כרת(רמב"ם, איסורי ביאה פ"ד, ה"א) אולם בדיני הרחקות ודברים האסורים שאינם ביאם ראינו איסורים שונים בכל אחת מהם:

- **מקומות בהם הרחיקו באשתו נדה כמו באשת איש- שכיבה באותה מיטה- שבת יג', א'-** "ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב"- מקיש אשה נדה לאשת רעהו, מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה- אסור, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה- אסור.
- **מקומות בהם הקלו באשתו נדה מבאשת איש- איסור ייחוד- סנהדרין לד', א'-** דרשו את הפסוק משה"ש "סוגה בשושנים"- שבאיש לאשתו נדה מספיקה הרחקה קלה בלבד בכדי להפרישם מן העבירה, ולכן באשתו נדה מותר להתייחד עמה, אבל באשת איש אסורה בייחוד.
- **מקומות בהם הקלו באשת איש יותר מבאשתו נדה-** באשת איש לא נאסרה הושטה, אבל בנדה אסרו מפני שליבו גס בה ובקירבה מועטת איכא למיחש להרגל עבירה.

³³² **נגיעה בחולה מסוכן:** אם יש שם רופאה עדיף שהיא תבדוק ותטפל. אם אין שם רופא אחר- **בב"י כתב שזו מחלוקת ראשונים:**

לרמב"ן שנגיעה בנדה אינו אלא מדרבנן- ודאי שמותר לו לגעת במקום סכנה. **אבל לשיטת הרמב"ם** שנגיעת נדה אסורה מן התורה

רמ"א - "ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה, כ"ש דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה³³³, (כך דקדק הב"י מלשון הרמב"ן סימן קכ"ז), ועיין בא"ח סימן פ"ח אם מותר לנדה ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל³³⁴".

סימן קצו' - דיני לבישת הלבון ובדיקתה:

סעיף א' - זמנה של בדיקת הפסק טהרה:

שו"ע - "שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו³³⁵. וכך משפטה, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה; ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות³³⁶. (וכן נוהגין לכתחלה;

משום "לא תקרב לגלות ערוה" - יתכן שאפילו במקום פקו"נ יהיה אסור לטפל משום דהוי אביזרייהו דגילוי עריות שיהרג ועל יעבור ונשאר על כך בב"י בצ"ע. אבל הש"ך (כ') דחה הדברים מכיוון שגם לרמב"ם מה שאסורה נגיעה מדאו' היינו דווקא כשעושה כן דרך תאוה וחבת ביאה אבל בנגיעה של רופא המרפא גם לשיטתו אין איסור תורה ודאי ששרי. וכך סיים - "וכן המנהג פשוט שרופאים ישראלים ממששים הדפק של אשה אפילו אשת איש או עכו"ם אע"פ שיש רופאים אחרים עכו"ם. וכן עושים שאר מישמושים ע"פ דרכי הרפואה".

נגיעה דרך בד - בפת"ש (יז') הביא בשם ספר מקור חיים שכתב שראה מורים שהורו שכשצריך ליגע בא למדוד דופק וכד' יניח בד על גופה ואז יגע בה ע"י בגד המפסיק.

³³³ **סתירה לכא' בדברי הרמ"א:** לכא' יש סתירה בדברי הרמ"א, כי בסעיף ט"ז משמע שהתיר נגיעה באשתו נדה שצריכה לו ואין דרך אחרת בכל גונו, ואילו כאן התיר כן רק "שיש סכנה בחליה"? ונלע"ד שאין כאן כלל סתירה כי מלשוננו ברור שבאמת התיר לבעל לסייע לאשתו נדה ומה שכתב כאן כשיש סכנה היינו כלשונו ששכתב - "כל שכן" - שאם התיר גם לא במקום סכנה אז ודאי מדידת דופק במקום סכנה שרי. וכן כתב בערוך השולחן (כו', כז').

³³⁴ דברים שנהגו שלא לעשות כשהאשה בימי נדה:

- **כניסת נדה לבית קברות: כתב בפת"ש (יט') בשם ספר "חמודי דניאל" שנהגו הנשים שלא לילך לבית החיים להתפלל בימי נדתה, ונכון הוא.**
- **הליכה לבית הכנסת בימים שרואה בהם דם (רמ"א באו"ח, סימן פח'): המנהג להחמיר כשערי דורא, שאין לאשה נדה בימי ראיתה להכנס לבית הכנסת או להזכיר את שם ה' או ליגע בספר (תורה וכד').** אבל גם במימרים מקילים בימי הליבון או בימים נוראים שרבים מתכנסים לביהכ"ס. אבל הב"י חלק שנשותיהם לא נהגו כלל להמנע מליכנס לבית הכנסת, וכ"פ ב"טהרת הבית", סימן יב', סעיף מג' - "אנו נוהגים שאשה נדה בימי ראיתה יכולה להכנס לבית הכנסת או לנגוע בספר קדוש".
- ³³⁵ **מתחילה למנות ממחרת היום שעשתה הפסק טהרה:** הסכימו לכך כל הפוסקים ונלמד בפרק בנות כותים, נדה לג, א' - טעמא דבנות כותים מוחזקות כטמאות נדה משום שיום שפוסקות בו סופרות אותו למניין ז', { ואע"פ שבד"כ אמרינן מקצת היום ככולו לענין זה לא אמרינן הכי משום שאם כן זב שרואה ביום ששומר כנגד יום הראיה - לא יוכל לסתור אותו כי מקצת היום כבר עבר ולא ראה אז נחשב שעבר היום ולא ראה וממילא יעקר דין סתירה של שומר יום כנגד יום, לכן בענין זה של ספירה לא אומרים מקצת היום ככולו}.
- ³³⁶ **מתי מועילה בדיקת הפסק טהרה: במשנה בפרק התינוקת, נדה סח, א', מצינו מחלוקת משולשת מתי מועילה הבדיקה:**

- **ת"ק** - גם בדיקה בבוקר של יום השביעי מועילה, כיוון שלא ראתה דם - עומדת היא בחזקת טהרה.
- **רבי יהודה** - רק בדיקה מן המנחה ולמעלה מועילה, אחרת לא עלתה לה אפילו בדקה בבוקר.
- **חכמים** - מקילים, שלא רק בבוקר מועיל אלא אפילו בדקה ביום שני לנדתה ובכל יום אחר מאותו שבעה, ומצאה שהיא טהורה - מועילה הבדיקה.

ובדיעבד, אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית³³⁷ ומצאה עצמה טהורה, סגי בכך). (טור בשם הרשב"א ובי"א אף לפי דברי הרא"ש)³³⁸. ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, שזו בדיקה מוציאה מידי ספק³³⁹ (רשב"א בתה"ק) יי.

בהמשך מביאה הגמ' סיפור על רבי ששאל את חכמים על אשה שבדקה שחרית מה דינה ואמרו טהורה, ואז שאל מה דינה אם בדקה ביום השישי, חמישי, רביעי, שלישי, שני- לראייתה- ואמרו שטהורה. אבל על בודקת ביום הראשון לא שאל ואמר ר' יוסי כך- "וראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי, אטו כולו לאו בחזקת טומאה קיימי וכיוון דפסק פסק, ראשון נמי כיוון דפסק פסק"- דהיינו שהצטער שלא שאל מה דינה של אשה שבדקה ביום הראשון שהרי הסברא היא כמו בשאר הימים שכל שבדקה ופסקה ומצאה טהורה- נשאר בחזקה זו- ה"ה לגבי היום הראשון, אלא שלא שאל עליו. הגמ' מסבירה מדוע לא שאל על היום הראשון- "ומעיקרא מאי סבר(שלא שאל על היום הראשון?) ועונה- "סבר הואיל והוחזק מעין פתוח(והיינו שכיוון שבאותו יום התחילה לראות יש סברא להחמיר שלא תועיל הפסקה באותו יום שמא תראה עוד מחר כי מקורה עדיין פתוח, ורק ביום שלא התחילה לראות נאמר שתועיל בדיקה).

מתוך גמרא זו הסיק הרשב"א- מדברי רבי בגמ' נלמד שבאמת גם ביום הראשון שראתה ופסקה ולא היה דם- מועילה בדיקתה, ומ"מ יש מחמירים כיוון שלא שאל את חכמים ולפי סברתו כי באותו יום מעינה נפתח.

מיהו מהרמב"ם משמע שבדיקה ביום הראשון לא מועילה, אולם ביום ראשון בין השמשות נראה שגם הוא מודה שתועיל הבדיקה.

❖ **בדיקת הפסק טהרה בבין השמשות:** אשה שקרה ועשתה הפסק בבין השמשות- האם עולה לה ליום שלפני או לא?

הב"י כתב במפורש שמה שאמרו הפוסקים שתפסוק בטהרה בבין השמשות היינו קודם לכן אבל לו בביה"ש ממש כי היו ספק יום ספק לילה, **וכ"פ בשו"ע** שהבדיקה תהיה סמוך לבין השמשות.

אולם יש מהאחרונים שרצו להקל בדיעבד בצירוף מספר ספיקות- שמא ביה"ש יום הוא וכן שמא הלכה כר"ת שביה"ש מאוחר יותר ועוד. **ובמשמרת הטהרה בסימן יג' סעיף א'** האריך בדין זה **ולמסקנה היקל עד י"ג דקות וחצי אחר השקיעה. ובאג"מ שהובא שם כתב להקל בכה"ג עד ט"ו דקות אחר השקיעה.**

³³⁷ מה שמועילה בדיעבד בדיקה בשחרית היינו דווקא ביום השני לראייתה, אבל ביום הראשון לא מהני בדיקת שחרית כי חוששים שכיוון שהתחילה לראות באותו היום עדיין מעינה פתוח ולכן לא מועילה בדיקה אלא בסופו.

³³⁸ **מתי ביום צריכה לבדוק:** לעיל ראינו מחלוקת תנאים באיזה יום מועילה הבדיקה, האם רק באותו יום שמתחילה אחריו לספור ז"נ או אפילו בימים שלפניו שהם בתוך ז' ימי נדתה. כעת נדון על השעה שבה צריכה לבדוק באותו היום שבודקת וכמובן שמחלוקת זו קשורה למחלוקת שהובאה לעיל שכן שם ראינו **שלת"ק מועילה בדיקה שחרית, ואילו לר' יהודה מועילה בדיקה רק ממנחה ולמעלה.**

מלשון הרא"ש שמביא הטור יוצא שהבדיקה מועילה רק בבין השמשות וקשה על כך כי ביה"ש זהו זמן מסופק ולא יתכן שתועיל בדיקה בו אלא הכוונה היא כמה שיותר סמוך לבין השמשות, אלא **שעדיין קשה** כי אם כן נאמר שסובר הרא"ש יוצא שהוא **פסק כדעת יחיד במשנה- כדעת ר' יהודה שרק מזמן מנחה ומעלה מועילה הבדיקה?** אלא **שיש לתרץ ולומר שבאמת לרא"ש מועילה בדיקה בדיעבד גם בשחרית אבל כתב בלשון קצרה שתבדוק בבין השמשות- היינו סמוך, כדי לצאת ידי כל הדעות והשיטות ושלא יתבלבלו שגם ביום הראשון מועילה בדיקה שחרית, לכן אמר בקצרה שתבדוק בבין השמשות אבל סדיעבד גם בדיקת שחרית סגי.**

הפסק טהרה- הלכה למעשה: מתי אשה שראתה דם עושה הפסק טהרה?

- **בשו"ע משמע** שביום שפוסקת לראות בו- תעשה בדיקה סמוך לביה"ש ושצריכה לכתח' לעשות מוך דחוק.
- **הרמ"א כתב** שבדיקה בשחרית מועילה בדיעבד.

• **סדרי טהרה(ס"ק ט ד"ה ולכן לענ"ד)-** אין להקל לעשות הפסק **ביום הראשון** ללא מוך דחוק. **בשאר הימים-** אם ראתה בו

ביום לא מהני בדיקת שחרית כי זה דומה ליום הראשון שמעינה פתוח. מ"מ ביום שאינו היום הראשון אע"פ שראתה בו- אין המוך דחוק מעכב, **אבל בחו"ד(ס"ק ב')** החמיר שאפילו ביום שאינו היום הראשון- אם ראתה בו דם דינו כיום הראשון לכל

דבר ואם לא עשתה מוך דחוק- לא עלה לה אפילו בדיעבד.

רמ"א - "וי"א אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדוק או ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה (ת"ה), י"א דמותר אפילו עשו הקהל שבת³⁴⁰ (אגור בשם ר"י מולין); ונוהגין לכתחלה לזוהר, ובדיעבד אין לחוש. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד; ואין למחות בידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין³⁴¹."

סעיף ב' - ראתה יום אחד בלבד:

שו"ע - "ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום³⁴², צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות".

- **חזו"א (סימן צ"ב, סע' מה')**, **ערוה"ש (י')**, **שבט הלוי(ד')** - קיימו את דיניהם של השו"ע והרמ"א שתעשה בדיקה סמוך לביה"ש ושתעשה מוך דחוק אבל בדיעבד אם לא עשתה מוך דחוק- מהני ושבדיקת שחרית מועילה בדיעבד כל עוד זה לא היה היום הראשון ממש.
- הפסק טהרה בשעת הדחק ובדיעבד** - אשה היוצאת לדרך או שלא תוכל לעשות הפסק סמוך לבין השמשות מה דינה? (בדיקה ביום הראשון אסורה בשחרית אלא רק בבין השמשות התיור, אבל היום הבדיקות הם לא ביום הראשון) **אם כן מה הדין?**
- **השו"ע** לא גילה דעתו מה הדין בדיעבד אלא כתב שצריכה לבדוק סמוך לביה"ש.
- **הרמ"א כתב שבדיעבד** מהני בדיקה גם שחרית ביום שפסקה, אבל לא גילה דעתו מה הדין בשעת הדחק. **הב"ח דקדק מהב"י** שכוונת השו"ע סמוך לביה"ש היא הנהגה טובה ולא מעיקר הדין וה"ה לרמ"א, כך יוצא **שבשעת הדחק יכולה לעשות הפסק בשחרית**.
- **בביאור הגר"א** משמע שהרמ"א מפרש את השו"ע ושיטתם שווה.
- ³³⁹ **ז"ל בבית יוסף** - "ולי מה יקרו דברי הרשב"א שכתב...לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האש בודקת יום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל ביה"ש, שזו בדיקה מוציאה מידי כל ספק", **ותמה מדוע הטור השמיט דין זה של הרשב"א גבי מוך דחוק**. וכן הבין שגם **הרמב"ן** קרא לעשות מוך דחוק.
- ³⁴⁰ **בדיקת אשה במקום שקיבלו שבת או התפללו ערבית מוקדם**: במקרה כזה ישנה בעיה שכן מצד אחד עדיין לא שקעה החמה, אולם מצד שני הקהל כבר קיבל על עצמו מבחינה הלכתית את יום המחרת ע"י שהתפללו ערבית או קיבל עליו את השבת. **ברמ"א** מביא שתי שיטות בעניין- **שיטת תה"ד** שחושש לקבלת הציבור ולכן סובר שלא עלתה לה בדיקה אחרי שקיבלו על עצמם את הלילה מוקדם. וממול שיטת **האגור** שאין קשר בין קבלת השבת או תפילת הערבית לדינה של הנדה והיא תוספת לא שייכת לדיני הנדה. שיטה זו הביאה ראה ממספר דבים שלא מועיל בהם קבלה מוקדמת כמו ספירת העומ וכן אכילת מצה, פסח, סוכה וכד'.
- מה הדין בקיבלה היא עצמה את השבת**: מהראיות שהביא לעיל **האגור** יוצא שאפילו אם היא קיבלה את השבת אין זה משנה לדינים אחרים וכמו שעדיין לא חשיב לילה לענין ספירת העומר- כך עדיין לא חשיב לילה ויכולה לבדוק בזמן זה ויעלה לה ליום הקודם. **אבל הש"ך כתב בשם אביו** שמלשון הרמ"א משמע שרק אם הציבור קיבל וביא לא הוא שמקילים שיכולה לבדוק אבל אם היא עצמה גם הקדימה וקיבלה שבת אינה יכולה לעשות בדיקה כי סו"ס היא סובייקטיבית קיבלה והכניסה את שבת.
- בפת"ש(א')** **מביא בשם האחרונים** שאין להחמיר בדין זה כלל וכלל.
- ³⁴¹ החידוש בדין האחרון שמביא הרמ"א הוא שגם אשה שעשתה הפסק קודם ברכו והייתי חושב שכיוון שכך- גילתה דעתה שאחרי ברכו נחשב עבורה יום הבא כבר ולא תוכל עוד לבדוק אם נתקלקלה וראתה דם- קמ"ל שבדיעבד יכולה לבדוק גם אחרי כן, ומ"מ לכתחילה לא תעשה כן.
- ³⁴² עיין בהערות על סעיף קודם. **הרשב"א למד** מהסיפור על רבי בגמרא שגם ביום הראשון יכולה לבדוק ואפילו בשחרית וגם החולקים ואוסרים בשחרית- מודים שביום הראשון סמוך לבין השמשות- שרי- **וכ"פ כאן השו"ע**. אבל **הרמב"ם חולק** שביום הראשון לא מהני בדיקה משום שנפתח מעיניה.

רמ"א- "ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה, אף על פי שלא היתה המוך אצלה כל בין השמשות, סגי (טור בשם הרשב"א וה"ה בשם רמב"ן ובי"י להרמב"ם וכ"מ בשי"ס). אבל בדיקת שחרית³⁴³ לא מהני, הואיל ולא ראתה רק יום אחד³⁴⁴ (רשב"א ורמב"ן בשם י"א וכ"ד רמב"ם פ"ו מהא"ב ובפ"י משנה סוף פ"ד וברטנורה שם)".

סעיף ג'- לבישת לבנים בימי ב- ז' נקיים:

שו"ע- "ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם³⁴⁵, ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים³⁴⁶".

³⁴³ **בדיקה ביום הראשון לא מעילה אלא אחר המנחה:** כתב בדגו"מ- שלא דווקא שחרית אלא ה"ה כל זמן שלפני המנחה קטנה- לא מהני בדיקה ביום הראשון.

³⁴⁴ בדיקת שחרית לא מהני ביום הראשון משום שמעינה פתוח באותו היום מה שגורם ריעותא לחזקה שנוצרת כשבודקת בבוקר. **שאל** ה"מעדני מלך" (מובא בש"ך (ו))- מאי נפק"מ לדין שאשה שנוהגין שכל אשה שרואה דם חייבת להמתין לפחות חמישה ימים עד שמתחילה לספור, לעולם לא תהיה בדיקה ביום הראשון?

ותירץ הש"ך שכן יש לדין זה נפק"מ לדין- גבי אשה שעשתה הפסק והיה טוב והתחילה למנות ז"נ ואז ראתב כתם שאסר אותה וצריכה לספור עכשיו מחדש ז"נ (ולא חמישה+ שבעה) לגבי זה- אין לה לעשות הבדיקה בשחרית כשמתחילה הז"נ מחדש אלא תעשה סמוך לבין השמשות.

³⁴⁵ **בפת"ש (ג') הביא בשם שו"ת "מעיל צדקה" מעשה** באשה שראתה כתם בימי ליבונה ואמרו לה חברותיה שצריכה לספור ה' ימים לפולטת שכ"ז ורק אחרי כן להתחיל בז"נ, ובשל כך לא לבשה בחמשת הימים הראשונים בגד נקי מכתמים אלא בגד ישן שיש לה שהוא מלוכלך, אולם אחרי יומיים גילתה שאינה צריכה למנות ה' של פולטת שכ"ז מכיוון שהכתם נמצא בתוך הז"נ שלא שימשה בהם (מן הדיו) ושואלת האם ימים אלו יכולים לעלות לה לימי ז"נ תוך שהיא מציינת שהיא בטוחה על פי טביעת העין שלה שאלו כתמים ישנים ולא באו ממנה עכשיו?

וענה לה שיש כאן מספר בעיות- דבר ראשון הימים הללו לא היו בדעתה להמנות כז"נ ולכן אינם יכולים לעלות לה כי לא היו בדעתה. אבל מצד הבגד שהיה לה שהוא היה מלא בכתמים- סומכים על טביעת העין שלה לומר שאלו כתמים ישנים ולא באו ממנה עכשיו.

³⁴⁶ **כיצד נוהגת האשה לפני ואחרי ההפסק טהרה:**

המקור לדינים אלו הוא בראשונים ובשו"ע וברמ"א נחלקו באלו מהם צריכה לנקוט ובאילו לא.

השו"ע כתב שלאחר ההפסק צריכה:

1. ללבוש חלוק הבדוק לה שאין לו כתם. חשוב לשים לב שלא הצריך חלוק לבן, אלא נקי בלבד.
  2. תציע מיטתה בסידינים הבדוקים מכתמים. גם כאן לא כתב סדינים לבנים, אלא סגי בנקיים.
- כמו"כ יש לשים לב שלא הזכיר השו"ע את המנהג לרחוץ עצמה לפני הטבילה.

הרמ"א כתב מנהג כשר הוא:

1. שלפני ההפסק- תרחץ גופה שמא הוא מלוכלך מאיזה כתם או לכלוך כל שהוא שיטעה אותה.
2. שאחר ההפסק תלבש בגדים לבנים ובדיעבד או בשה"ד כגון מי שבדרך- יכולה לספור ז"נ גם עם חלוק נקי בלבד אפילו אינו לבן. הטעם לכך שהצריך בגד לבן הוא כדי שאם תראה דם יהיה זה ניכר היטב.

בתורת השלמים (ו') כתב שבדיעבד אם ספרה ז"נ בלא רחיצה לפני כן ובלא לבישת לבנים כלל- בדיעבד מותרת לטבול.

הלכה למעשה בדין רחיצה ולבישת לבנים אחר הבדיקה:

- **כתב בספר "דרכי טהרה" (פרק יג') הלכה ה'-** מנהג טוב שתרחץ האשה את כל גופה לפני ההפסק טהרה...ואם אינה יכולה כגון שהייתה בדרך או בביתם של אנשים אחרים- יכולה לרחוץ רק את אותו מקום. ואם גם זה אינה יכולה- די לה שתקנח את

רמ"א - "ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ ולובשת לבנים; אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה, די בכך (מרדכי בשם רוקח), וכן נוהגין ואין לשנות; אבל בשעת הדחק, כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי ובדוק מדם (אגור והגהות ש"ד ס"ס י"ט)".

סעיף ד' - מתי צריכה לבדוק בז"נ:

שו"ע - "בכל יום מז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת³⁴⁷ לכתחלה פעמים בכל יום, אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות (טור בשם סה"ת וע"פ); ואם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנה בדקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעים, מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה. אבל אם לא בדקה בכל הז', וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו. וי"א שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה³⁴⁸ וביום השביעי, ואין להקל³⁴⁹. והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר (תא"ו נכ"ו והרשב"א בת"ה), ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר (כן משמע בב"י)³⁵⁰."

עצמה. וכל זה כדי שלא תמצא אחרי הפסק הטהרה דם מימי ראיתה ותחשב שראתה אותו אחרי הפסק הטהרה". **הלכה ו'** - "אחר הרחיצה והבדיקה תחליף את בגדיה הפנימיים לבגדים לבנים נקיים ובדוקים (כפסיקת הרמ"א-א.ה), ולכתחלה גם תשים על מטתה סדינים לבנים, נקיים ובדוקים...ומעיקר הדין אם החליפה את בגדיה הפנימיים די בכך... אם אין לה בגדים לבנים - תחליף לצבעוניים נקיים ובדוקים (בשם החכמת אדם). ואם אין לה להחליף כלל - לכה"פ תבדקם מכתמים" כל זה משתי סיבות עיקריות - שלא תראה כתם שהיה לה מלפני כן ותחשוב שהוא מעכשיו, וכן מצד שני - שתהיה ניכרת כל טיפת דם שתצא ממנה.

- **וב"טהרת הבית", חלק ב', עמ' רצג, רצד** - מזה שהשו"ע השמיט דין רחיצה לפני ההפסק ודין בגד לבן משמע שאין להקפיד על כך, ובמקום שנהגו נהגו...ומ"מ נכון להנהיג כן לכתחילה.
- **ב"שבט הלוי" עמד על דברי הרמ"א** להצריך תחתון לבן, נקי ובדוק וכך כתב - "...לבן ולא צבוע, כי בצבוע אין ניכר בו כתם ואין הטהרה מבוררת, ולכן נקראו ה-ז' נקיים ימי ליבונה מפני שצריכה ללבוש לבנים לברר שאינה רואה" וכותב שיש נשים מסוימות שהקלו להתיר להם בגד צבועי נקי שאינו לבן כי רגילות לראות הרבה כתמים ורק ע"פ שאלת חכם - "ויש שאשה אינה יכולה להיטהר בכה"ג ומתירים ללבוש צבעונים בימים מסוימים בשאלת חכם, אבל בלאו הכי הוא איסור גמור..." וממשיך מה דינה של מי שלבשה בשוגג - "אבל לבשה בשוגג לכאורה מותרת בדיעבד...". "וגדר בגד לבן הוא לבן ממש...ורק בדיעבד אפשר בצבעים בהירים".
- **וחבר אמר לי בשמו של הרב בורשטיין** - שגם תחבושת הגיינית מספיקה כמו תחתון לבן ויכולה ללבוש תחתון צבועי אם מניחה בתוכו תחתונית ("פד"). ואפילו שעל ידי התחבושת היא תציל את עצמה מכתם אם היא הולכת כסוברים שתחבושת היא דבר שאינו מקבל טומאה, מ"מ התירו לה! וכ"כ הרב קנוהל בספרו "איש ואשה".

³⁴⁷ **האם צריכה למנות כל יום בפיה (פת"ש, ד):**

- **השל"ה הקדוש** - תספור ותמנה בפיה כל יום, שנאמר "וספרה לה", היינו שצריכה לספור.
- **נוב", שו"ת רדב"ז ועוד** - אין צריכה להוציא המספר בשפתיה.

³⁴⁸ **האם מועיל לשיטה זו רק יום ראשון ושביעי או שיכולה גם יום אחר עם היום השביעי (פת"ש, ו):**

- **דגו"מ** - גם יום אחר שבדקה בו עם השביעי מועיל, ולא צריך בדווקא ראשון ושביעי.
- **נוב"י** - דווקא ראשון ושביעי בעיני, אבל ראשון ויום אחר או יום אחר ושביעי - לא מועיל.

³⁴⁹ **בדקה רק יום אחד או ראשון או שביעי - הלכה למעשה:** אשה שבדקה רק יום אחד כגון ביום הראשון או ביום השביעי - האם יכולה

לטבול אחרי שבעת הימים?

בשו"ע הביא בהתחלה דעה המסתפקת (לשון מספיק) בבדיקה אחת בתוך השבעה נקיים, מלבד הפסק הטהרה, אבל בסופו של דבר הביא בשם **יש אומרים** שצריכה לבדוק לכה"פ ביום הראשון מהשבעה וביום השביעי **ושאין להקל**, והיינו **שלמעשה משמע מדבריו שאין להתיר אלא בבדוקת לכה"פ פעמיים בז"נ(א'ז' ותלוי במחל" האחרונים שבהערה הקודמ ע"ש) ולא פחות.**

אולם בפת"ש(ז') הביא את החת"ס שכתב שבדיעבד שכבר לנתה אצל בעלה- יש להקל אם בדקה רק בבדיקה אחת. ובתנאי שבטוח יודעת שבדקה או ביום הראשון או בשביעי, אבל אם לא בדקב בראשון או בשביעי אלא רק באחד מהאמצעים- יש לחוש אפילו בדיעבד.

דיני הבדיקה ב-ז' נקיים:³⁵⁰

מקור הדיון הוא במסכת נדה, דף סח: המשנה והגמ' עוסקות באשה שבדקה את עצמה רק יום ראשון ויום שביעי משבעה נקיים- "הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור, וביום השביעי ומצאו טהור, ושאר ימים שבינתיים לא בדקו: **רבי אליעזר** אומר: הרי הן בחזקת טהרה, **ר' יהושע** אומר: אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד, **ר' עקיבא** אומר: אין להם אלא יום ז' בלבד". **ובגמ'** נפסקה הלכה כר' אליעזר.

עוד שאלו בגמ' מה דינה של אשה שבדקה ביום הראשון וביום השמיני- "איבעיא להו: הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור, ושאר הימים לא בדקו, לרבי אליעזר מהו? תחלתן וסופן בעינן, והכא - תחלתן איכא סופן ליכא. או דילמא - תחלתן אף על גב שאין סופן? אמר רב: היא היא, תחלתן אף על פי שאין סופן. **ורבי חנינא** אמר: תחלתן וסופן בעינן, הכא - תחלתן איכא סופן ליכא".

בהמשך הגמ' אומרת שלשיתנו של רב שמספיקה רק בבדיקה ביום הראשון משבעה נקיים- אה"נ שתספיק גם בבדיקה יחידה ביום השביעי.

האמוראים נחלקו כמי ההלכה- אילו בבדיקות מחוייבת האשה לבדוק ב-ז"נ:

- **רא"ש, ראב"ד, רמב"ם-** הלכה כרב בגמ', ולכן בדיעבד מועילה אפילו בבדיקה אחת או ביום הראשון או ביום השביעי. אבל בבדיקה ביום ח' בלבד לא מועילה וצריכה לספור מחדש, כי בעינן לכה"פ בבדיקה אחת בתוך הז"נ(מלבד ההפסק).
- **סמ"ג-** הלכה כר' חנינא ולכן לכל צריך לכה"פ בבדיקה אחת בתחילה- ביום א' של ז"נ, ואחת ביום ז' של ז"נ.

האם מועילה בבדיקה אחת באמצע ז"נ שאינה יום א' או ז':

מחלוקת רב ור' חנינא האם מספיק רק תחילתן או גם תחילתן וסופן עסקה רק סביב יום א' ויום ז' אבל לא עסקו באשה שבדקה בבדיקה אחת באמצע הז"נ כגון ביום השלישי וכד'.

הראשונים נחלקו בדיון זה של אשה שבדקה בבדיקה אחת באמצע הז"נ- האם עלתה לה הבדיקה אם לא:

- **ראב"ד-** מצד הסברא זה דומה לבדקה בתחילת או סוף ז"נ ולכן עלתה לה, כפי פסק שבדיעבד מספיקה גם רק בבדיקה אחת בז"נ.
- **רז"ה-** חולק על הראב"ד שלא מועילה בבדיקה אלא תחילה ו/או סוף אבל בתוך ז"נ ודאי לא מהני, ואין לכך מקור בגמ'.
- **רשב"א-** הביא את שתי הדעות הקודמות וכתב שמסברא אם מועילה בבדיקה אחת בסוף ז"נ- ביום השביעי- מדוע שלא תועיל בבדיקה באמצע הז"נ, אולם למעשה חשש והחמיר כרז"ה שלא תועיל.

הבית יוסף הכריע בסופו- "וכיון דכל הני רבוותא מספקא להו- אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת".

סיכום דין הבדיקות בז"נ: בגמ' נדה סח: נפסקה הלכה כר' אליעזר שבדיקה ביום א' וביום ז'- מספיקה. בגמ' נחלקו רב ור' חנינא האם מספיקה בבדיקה רק ביום א' או רק ביום ז'(רב), או שצריך בבדיקה בשניהם- גבם ביום הראשון וגם בשביעי(ר' חנינא). כל הראשונים דייקו שמחלוקות אלו הם רק בדיעבד וכלשון המשנה("הזב והזבה שבדקו עצמן...") אבל לכתחילה צריך לבדוק כל יום פעמיים וי"א שמספיק פעם אחת כל יום. הראשונים נחלקו בדעת רב האם בעינן דווקא יום א' או יום ז' או שמועילה גם בבדיקה אחת באמצע השבוע, בכל יום שהוא. השו"ע פסק שצריך לכתח' לבדוק פעמיים כל יום ובדיעבד יש מקילים שמועילה בבדיקה אחת בתוך ה-ז' ימי ליבון- לא משנה באיזה יום, אבל מי שאין להקל בכך וגם בדיעבד יש לפסוק כמצריכים בדיעבד לבדוק גם ביום א' וגם ביום ז'. האחרונים הקלו בכל מיני מצבים להפחית את כמות הבדיקות כגון למי שאינה נטהרת בקלות וכך התיר בדיעבד החת"ס שאפילו אם בדקה רק ביום הראשון או השביעי- סגי בהכי.

❖ **האם "מונ' דחוק" עולה כבדיקה של יום א':** שאלה זו רלוונטית מאוד לאשה שעשתה בבדיקה רק ביום השביעי. אשה כזה קשה מאוד להתירה לטבול באותו לילה ואולי רק בשה"ד נוכל לסמוך על דעות מסויימות המתירות טבילה למי שמנתה רק יום

סעיף ה'-אינה סופרת ז'נ עד שתעשה הפסק טהרה:

שו"ע- "בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתו³⁵¹".

סעיף ו'- כיצד בודקת:

שו"ע- "כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך³⁵², ותכניסנו באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו

אחד(כדעה הראשונה בשו"ע). אולם, אם נוכל לצרף את ה"מוך דחוק" שעשתה אחרי הפסק טהרה כבדיקה של יום ראשון- ירווח לנו ונוכל להתיר לה טבילה כי כן ייחש שבדקה גם ביום הראשון וגם ביום השביעי וסגי בהכי בדיעבד.

האחרונים נחלקו בשאלה זו- האם "מוך דחוק" עולה כבדיקה ראשונה:

- **הנוב"י(מובא בפת"ש ט')** כותב שאשה שעשתה הפסק טהרה והניחה מוך דחוק כל משך זמן בין השמשות- נחשב לה כבדיקה של יום ראשון. לפי זה יוצא שאם אשה כזו בדקה רק ביום השביעי- יהיה אפשר **לפי שיטת הנוב"י** לצרף את אותו "מוך דחוק" כבדיקה של יום ראשון ועשתה גם בדיקה ביום שביעי ותוכל לטבול באותו לילה.
  - **אמנם ה"סדרי טהרה"(יט')** **חולק על הנוב"י** ש"מוך דחוק" אינו עולה כבדיקת יום ראשון, כי זה נעשה בלילה וספירת הלילה לא הוי ספירה וצריכה לעשות א הבדיקה ביום. לפי שיטה זו מי שבדקה רק ביום השביעי אין להחשיב המוך כבדקה גם ביום הראשון ולא נוכל להתיר לה לטבול אלא ע"י ה"קולות" שהזכרנו לעיל שיש מי שהתירו ע"י בדיקת יום אחד בלבד, אולם קשה להתיר דבר כה הרבה יותר מבדקה גם ביום הראשון וגם ביום השביעי.
  - **ב"ביע אומר"(חלק ה', יו"ד, סימן טז')**- הכריע בקולא בזה, בצירוף שיטת הרבה מהראשונים דסגי בבדיקה אחת בתוך הז"נ.
  - **ב"שבט הלוי" כתב לחומרא** שכל מה שסמך הנוב"י להחשיב מוך דחוק כבדיקה יום א' זה רק בימיהם שמדובר שהכניסה המוך דחוק לחורים ולסדקים ולכן מהני במקום בדיקה. אבל בימינו שרגילות הנשים לעשות הפסק היטב בחורין ובסדקין ואח"כ מכניסות את המוך דחוק אך לא פנימה לחורים ולסדקין אלא רק מונח באותו מקום- בכה"ג גם הנוב"י יסכים שלא עולה המוך לבדיקה ראשונה, כי הרי לא היה בחורין ובסדקין. **אולם גם על כך אפשר לומר** שיש לנו לסמוך על שיטת האומרים שב-ז"נ אין צריך בדיקת חורין וסדקין, וממילא גם הכנסת מוך כמו בימינו תעלה כמו בדיקה בז"נ.
- ❖ **אשה שיש לה מכה באותו המקום-** עיין גם להלן סעיף ו'. **הנוב"י(בפת"ש ט')** היקל שמספיק לה שתבדוק רק ביום א' וביום ז', ולא צריכה יותר מוך.

בפת"ש(ה') הביא מחלוקת אחרונים מה תעשה אשה כזו שיש לה מכה באותו מקום וקשה לה להיטהר:

- **חוו"ד-** אשה שיש לה מכה באותו מקום צריכה לכה"פ לעשות הפסק טהרה ובדיקה אחת בז"נ.
- **חת"ס-** הקל מאוד שאינה צריכה לעשות בדיקת הפסק בפועל אלא תחכה שיעבור בוודאות הזמן שרגילה לראות בו דם וא תעמוד בבין השמשות בשימת לב שאינה מרגישה שום פתיחת מקור- ועולה לה כהפסק טהרה ושרי.

³⁵¹ **המקור לדין הפסק טהרה- רש"י בדף סט' במסכת נדה מסביר** שאשה שראתה דם יצאה מחזקת טהרה ואינה חוזרת לטהרה עד

שתעשה בדיקה ותיעשה טהורה אם תימצא נקיה

³⁵² **במה היא בודקת: נדה יז, א'-** "תא שמע: ושל בית מונבז המלך היו עושים ג' דברים ומזכירין אותן לשבח... ובודקין מטותיהם במילא

פרהבא...,מסייע ליה לשמואל, דאמר שמואל: אין בודקין את המטה אלא בפקולין, או בצמר נקי ורך. אמר רב: היינו דכי הואי התם

שום מראה אדמומית, ולא שתכניסוהו מעט לקנח עצמה³⁵³. ואם יקשה בעינייה מאוד להכניסו כל כך בעומק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהינה עד מקום שהשמש דש³⁵⁴.

בערבי שבתות הו אמרי מאן בעי פקולי בנהמא ולא ידענא מאי קאמרי. אמר רבא: הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה. איני, והא תנא דבי מנשה: אין בודקין את המטה לא בעד אדום, ולא בעד שחור, ולא בפשתן, אלא בפקולין או בצמר נקי ורך! לא קשיא, הא - בכיתנא, הא - במאני דכיתנא. ואיבעית אימא: הא והא במאני דכיתנא, הא - בחדתי, הא בשחקי".

מגמרא זו אנו למדים שצריכה לבדוק בדבר רך ולבן כדי שתהיה ניכרת עליו כל טיפת דם.

353 אופן הבדיקה - עד כמה צריכה להכניס העד:

נדה יב, א' - "בעא מיניה רבי אבא מרב הונא: אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת (= "וסת" כאן הכוונה מיד), כדי לחייב בעלה חטאת (= אם תמצא דם)? א"ל: מי משכחת לה לבדיקה כשיעור וסת? והתניא: איזהו שיעור וסת - משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף, ביציאות השמש - נכנס עד (= ואם כן לא אפשר מציאותית להכניס מיד העד כשהבעל יוצא כי לוקח מעט זמן עד שתכניס פנימה ומילא כבר לא יהיה מיד), הוי: וסת שאמרו - לקנח ולא לבדיקה (= דהיינו מה שאמרו לעשות מיד הכוונה לקינוח חיצוני שהוא כן אפשרי מיד אבל לא התכוונו לבדיקה פנימית בחורין ובסדקין כי אותה א"א מיד) - "**מכאן מוכח שבדיקה שאינה בדיקה פנימית בחורין ובסדקין אינה קרויה "בדיקה" אלא קינוח בעלמא, והא אנחנו הצרכנו במפורש - "בדיקת שבעה" - היינו בדיקה בחורין ובסדקין ולא רק קינוח.**

הראשונים נחלקו מהי אותה בדיקה פנימית שנחשבת ל"בדיקה" אותה הצרכנו, ומתי הצרכנו אותה (מן הקל לחמור):

- **רמב"ן** - "בדיקת ההפסקה שהיא להעלותה מטומאה לטהרה צריכה חורין וסדקין אבל בדיקת השבעה דבחזקת טהרה עומדת- בבדיקה כלדהו סגי"
  - **רשב"א** - הביא את הרמב"ן וחלק עליו - שבין בדיקת הפסק ובין בדיקת ז"נ צריכה להיות בחורין ובסדקין. וכ"פ הסמ"ג, סמ"ק, רא"ש (בהלכות נדה בקוצר).
  - **רא"ש (בפרק התינוקות, סימן ה')** - "ובדיקה שאמרנו היינו שתכניס בגד לבן או צמר גפן לחורין ולסדקין עד מקום שהשמש דש ולא שתכניסוהו מעט לקנח את עצמה...". **"וכ"כ בהגה"מ להצריך עד מקום השמש - "צריכה ליקח בגד רך לבן או מוך ולהכניסו בעומק כל בין השיניים דהיינו מקום דישת השמש...". וכ"כ הראב"ד - האשה עושה הפסק ובודקת עצמה בז"נ ע"י "בדיקת בית החיצון שהוא מקום שהשמש דש". וכ"כ ר' ירוחם.**
  - **דברי הבית יוסף בסוגיה - קשים** דברי המצריכים בדיקה עד מקום השמש שכן הדבר קשה הוא ולא מתאפשר תמיד, וגם אם כן - עלולה בדיקה כזו לצאת שכרה בהפסדה כי עלולה לפצוע עצמה. וכתב הב"י - "וזכרני כי בנערותי ראיתי זקנים שהיו מגמגמים על בדיקה זו". והביא שמצא בכתבי הר"י איסרלן - שאמנם יש שדיקדקו שתבדוק עד מקום שהשמש דש, אך בשאר חיבורים לא כתבו רק בדיקה יפה לחורין ולסדקין, וכיון דאי אפשר לנשים כולי האי אין להחמיר עליהן ביותר והנח להן לישראל" וכתב בב"י שאכן יש טעם בדבריו כי יש סיעת ראשונים (שהוזכרה לעיל) שלא הצריכה בדיקה עד מקום שמש אלא כתבה רק בחורין ובסדקין, אבל מאידך א"א להתעלם ממספר ראשונים אחרים שכתבו מפורשות להצריך בדיקה עד מקום ששמש דש בו.
- פסיקת הבית יוסף** - "והנראה לי לבעל נפש דכיון דהרא"ש ורבינו ירוחם והגהות מיימוניות הצריכו שהבדיקה תהיה בענין זה, שיצא את כולם ויצוה בביתו דבדיקה שבזדקת בהפסקה ובדיקה אחת מבדיקות שבתוך השבעה תהיה בענין שיגיע עד מקום שהשמש דש ושאר הבדיקות אף אם לא יגיע שם לית לן בה שמאחר שרוב הפוסקים פשיטא להו דהלכה כרב דסגי ליה בבדיקה אחת תוך שבעה אף על פי שלתחלה הצריכו לבדוק בכל יום לענין בדיקה בענין זה שהוא דבר קשה וגם כי רוב הפוסקים אין מצריכים לבדוק בענין זה דיינו לעשות כדברי המצריכים לבדוק בענין זה בבדיקות המוכרחים שהם בדיקת יום ההפסקה ובדיקה אחת בתוך שבעה או בתחלתן או בסופן או באמצען ואף על פי שקצת פוסקים סוברים שצריכה לבדוק בכל יום הלא הם סמ"ג וספר התרומה והם לא הצריכו להכניס עד מקום שהשמש דש הילכך בבדיקות שעושה בששת הימים כמו שרגילות שאינן מגיעות עד מקום שהשמש דש סגי לדברי הכל ומטעם זה אף על פי שסמ"ג וספר התרומה והמרדכי בשם הרוקח מצריכים לבדוק פעמיים ביום נראה דבבדיקה זו

רמ"א - "ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים (ב"י); מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה, אף על פי שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה (ב"י שכ"ד רוב הפוסקים וכן מהרא"י בפסקיו סימן ע"ז / ע"ח / וב"ח)".

סעיף ז' - סומא בודקות לה חברותיה:

שו"ע - "הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה"³⁵⁵.

סעיף ח' - כיצד בודקת החרשת והשוטה:

שו"ע - "החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות; אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הוקבע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים; לא הוקבע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות".

סעיף ט' - המרבה לבדוק ה"ז משובח:

הקשה סגי בפעם אחת שתבדוק ביום שהיא בודקת בה והפעם השנית תהיה כשאר בדיקות שהרי המצריכים לבדוק פעמיים ביום לא הצריכו בדיקה עד מקום שהשמש דש הילכך בהכי סגי לכולי עלמא ואמנם נראה לי שצריך לייחד יום אחד בתוך השבעה כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין ונראה לי שהיום היותר ראוי לייחד הוא היום הראשון כדי שאם תשכח באותו יום מלבדוק בענין זה יהיו לפניה ימים הרבה לתשלומין בעודה תוך שבעה".

סיכום דבריו: בדיקת הפסק תעשה היטב עד מקום שהשמש מגיע, וכן בדיקה אחת בשבעה נקיים תעשה כך. אבל שאר בדיקות מספיק שתעשה בחורין ובסדקין וכן בשו"ע.

פסיקת ההלכה:

- **בשו"ע כתב** שצריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש, ואם קשה לה אז לפחות בבדיקת הפסק וביום הראשון של ז"נ תתאמץ לבדוק כך.
- **ברמ"א כתב** שאם לא עשתה בדיקה עד מקום שדש ביום הראשון- יכולה לעשות כן ביום אחר, וסיים **שבדיעבד** אם לא עשתה בדיקה עד מקום שהשמש דש אלא בדקה היטב בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כחה- סגי לה. וכן **פ' בטהרת הבית** אף להולכים כשו"ע.
- **בנוב"י (פת"ש, ט')** **כתב להקל**- שבאמת מהרבה פוסקים עולה להקל בבדיקות אבל לא מלאו ליבו להקל לגמרי כיוון שיש ג"כ דעת הרבה פוסקים המחמירים. אבל הקל בכך שרק בדיקת הפסק הצריך בדיקה פנימית בחורין ובסדקין, אבל בשאר בדיקות הקל ואפילו ביום הראשון בהסתמך על כך שעושות מוך דחוק וממילא חשיב כבדיקה ראשונה שעשתה בחורין ובסדקין כי ודאי נכנס המוך מעט ללילה שהוא תחילת היום הבא.
- **אשה שכואב לה בבדיקה הרבה:** **כתב הנוב"י (מובא בפת"ש, ח')**- אשה שכואב לה הרבה- אינה צריכה בדיקה כלל בשאר הימים חוץ מיום הראשון ויום השביעי, ומ"מ- טוב להצריכה קינוח כל דהו מבחוץ אם לא יכאב לה. **ועיין גם לעיל בסעיף ד' בהערות** שם הובאה מחלוקת אחרונים כיצד תנהג אשה שיש לה מכה באותו מקום וקשה לה להיטהר.

³⁵⁴ בסעיף זה מתחדשים שני דינים הלכה למעשה- א. במה היא בודקת. ב. אופן הבדיקה (עד כמה צריכה להכניס העד).

³⁵⁵ **משנה במסכת נדה דף יג:** "החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה".

שו"ע- "האשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע"³⁵⁶.

סעיף י' - צריך ז' ימים רצופים ודין ג' ימים ראשונים:

שו"ע- "השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים³⁵⁷ שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים".

רמ"א- "יש אומרים דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים³⁵⁸, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי³⁵⁹ (מרדכי הלכות נדה ובהגהות מיימוני פ"ט דא"ב ות"ה סימן רמ"ט ואגור פ' תינוקת וא"ח ור"ף); אבל אח"כ דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אבל פחות מכגריס ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים (ת"ה סימן רמ"ט). וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגריס ועוד (סברת הרב וכן משמע לשון המרדכי), אלא שאין מקילין

³⁵⁶ **משנה בנדה יג:** "כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת".

³⁵⁷ **נדה טז:** "ואחר תטהר אמר רחמנא- אחר אחד לכולם- שלא תהא מפסקת ביניהם".

³⁵⁸ **כתם בג' ימים ראשונים על דבר המקב"ט ועל דבר צבעוני:**

הרמ"א כתב שב- ג' ימים הראשונים של ז"נ אנחנו לא תולים להקל כמו בשאר כתמים, והיינו שלעיל **בסימן קצ'** דיברנו באריכות על סוגים שונים של "תליות" לקולא בכתם שראתה, כגון אם עברה בשוק או שיש לה פצע או שהגיע מחברתה וכד'- כל אלו תליות שאין אנו תולים בג' הימים הראשונים (חוץ מודאי בא מן המכה וכד'- כפי שכותב הרמ"א בהמשך (והש"ך חולק עליו בזה)).
אלא שיש לברר מה עם הדין שכתם על דבר המקב"ט או על דבר צבעוני אינו אוסר (סימן קצ', סעיף י')? האם אפשר לסמוך על כך בג' ראשונים של ז"נ?

על כך כתב בפת"ש (יב') בשם "חמדת שלמה"- שאם נמצא הכתם על דבר שאינו מקב"ט- אף בתוך ג' לא חיישין לה ומקילים,

והטעם הוא מכיוון שדבר שאינו מקב"ט כלל לא גזרו עליו חכמים שכתם שעליו יטמא, לכן הוא בכלל לא נכנס לגזירת של כתמים אז תמיד יועיל להוציא מדין כתמים גם בתוך ג' ראשונים. **ובשו"ת מעיל צדקה** כתב שה"ה גם לכתמים הנמצאים על בגד צבוע בתוך ג' ימים. **אבל לעיל בסימן קצ' בפת"ש (כב') כתב** שיש אומרים (ספר "עמודי כסף") שאין תולים בג' ימים ראשונים גם לענין צבעוני וגם לענין מקב"ט.

³⁵⁹ **דין ג' ימים ראשונים בימינו:** בספרי האחרונים מצויות שיטות הסוברות שבימינו כבר לא מצוי החילוק בין ג' ימים ראשונים לשאר ימי ז"נ ובשניהם מקילים בכתמים כדין כל כתם:

- **"תורת השלמים", אות יד' כתב בשם תשובת "צמח צדק"-** שהמיקל במצאה כתם תוך ג' לז"נ לתלות אפילו בטעם כל דהו- לא מפסיד כ"כ, כיוון שבלאו הכי רבים מקילים בכתמים תוך ג'.
- **ערוך השולחן, סעיף לד'-** שהיום כבר לא נוהגים מורי ההוראה לברר אי הוי בתוך ג' ימים ראשונים כי מקילים בהם ככל כתם מכיוון שבלאו הכי מתחילה למנות ז' רק מיום ו' (בגלל דברי הרמ"א על פולטת שכ"ז, כדלהלן).
וז"ל- "אמנם הני נשי דידן דמתחילין לספור ביום ו' לראייתה נלע"ד דכיון שעברו ג' ימים תולין גם בג' ימים הראשונים של הימים הנקיים [וכ"כ בהגהת רב"פ] ודינו של רבינו הרמ"א הוא בראתה בתוך ימי ספירתה וכן אם יושבת על הכתם יש להקל גם בג' ימים הראשונים [דגמ"ר] וכמדומני שעכשיו אין המנהג אצל בעלי הוראה לישראל בתליית כתם באיזו מהימים עומדת ולכאורה היה להם לשאול אולי הוא בג' ימים הראשונים ולפי מה שכתבנו אתי שפיר ואי משום אולי ראתה בתך ימי ספירתה דבר זה לא שכיח כידוע ולכן אין שואלין כלל".

בשלשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלינן בהם כתם³⁶⁰, כמבואר לעיל סימן ק"צ".

סעיף יא' - דין פולטת שכ"ז:

שו"ע - "הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט³⁶¹; לפיכך

360 דין האשה בג' ימים הראשונים לז"נ:

- מהרמ"א יוצא שב-ג' ימים הראשונים של ז"נ אנו מחמירים ולא תולים בקלות בדברים אחרים, אבל למרות חומרא זו אנו כן מקילים בכתיים שקטן מגריס או בידעת בודאות שיש לה פצע שמוציא ממנו דם.
- אבל הש"ך (יג') חולק - וסובר שב-ג' ימים ראשונים אין תולה בכתם אפילו אפ יודעת שיש לה מכה שמוציאה דם או בכתם הקטן מגריס.

361 דין פולטת שכ"ז (ב"י):

❖ **המקור לדין בגמ' נדה, לג, א'** - "בעי רמי בר חמא - פולטת שכ"ז - מהו שתסתור בזיבה? רואה היא וסותרת או דילמא נוגעת היא ולא סותרת" - והיינו שהגמ' מבררת מדוע נטמאת פולטת שכ"ז, אם בשל עצם הראיה אזי יוצא שאנו מתייחסים לראיית הזרע כרואה דם הסותרת את מה שספרה ולכן א"א להתחיל למנות ז"נ אלא אחרי שהפסיקה לפלוט שכ"ז, או שמא היא נטמאת כי נגעה בשכ"ז שטימאתה אהל יציאת הזרע ממנה אינו מטמאה ואינו דומה לדם וגם אינו סותר את ספירתה. גמ' זו לא איפשטא ולכן כתבו הראשונים שיש להחמיר בדין זה ולחוש לפולטת שכ"ז ולא תתחיל לספור עד שיעברו ימים אלו. וכן שם בהמשך דף מב, א' - "בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי - פולטת שכ"ז - רואה היא או נוגעת היא? למאי נפק"מ - לסתור בזיבה ולטמא במשהו... אתא ושייליה לרבא ואמר ליה - רואה היא, ולרב יוסף ואמר רואה היא, ואפילו לרבי שמעון ורבנן פשיטא להו דרואה היא".

מגמ' אלו עולה שאשה הפולטת שכ"ז לא תתחיל לספור עד שיעברו ימים אלה.

❖ **כמה זמן צריכה לחשוש לפליטה:** בשאלה זו נחלקו **בגמ' נדה פו: חכמים ור"א בן עזריה** -

▪ הלכה כחכמים שצריך שש עונות שלמות לפליטה שכ"ז, שאין שכ"ז מסרחת אלא לאחר ו' עונות שלימות. וכ"פ רוב הראשונים.

▪ **הרמב"ם בדעת יחיד סובר** שהלכה כר' אלעזר בן עזריה שפולטת שכ"ז רק ג' עונות.

▪ **בתרומת הדשן כתב לחומרא** - שהוסיפו עוד יום אחד על פני ה- ו' עונות, מכיוון שיש לחוש שמא תשמש בבין השמשות ותחשוב שהוא יום ותמנה ממנו וכך תסיים את ה- ו' עונות מוקדם. **וכן מנהג בני אשכנז.**

הלכה למעשה: השו"ע פסק כרוב ראשונים לחוש לו' עונות ותתחיל למנות מיום ה', וכ"כ ב"טהרת הבית". **ברמ"א**

חשש לתה"ד ולכן תתחיל למנות מיום ו', **בדרכי טהרה** הביא פוסקים הסוברים שדין זה של הרמ"א נכון גם לבני ספרד.

❖ **האם החשש לפולטת שכ"ז רק בטהרות או בכל הלכות נדה:**

▪ **הראב"ד כתב** - שלא אמרו פולטת שכ"ז סותרת אלא לטהרות, אבל לא לבעלה. **והרשב"א נטה לשיטתו** וניסה

להביא ראיה מכך שהרי"ף וחלק מהגאונים השמיטו דין זה של פולטת שכ"ז ולא כתבוהו.

▪ **אבל הב"י דחה ראיה זו** ואמר שיתכן והרי"ף לא כתבו כי בד"כ נשים רואות חמשה ימים וממילא דין זה לא רלוונטי, ולכן מלא הביאו הרי"ף. **וכן משמע מכל הראשונים וכן הלכה.**

סיכום דברי הב"י בדין פולטת שכ"ז - "וכל דברים אלו חומרות יתירות הן ואין להם סמך בגמרא... ולפיכך לא נהגו העולם בכל

מקומותינו אלא להמתין ארבעה ימים ולהתחיל לספור מיום חמישי ואילך, ודווקא אם שימשה, אבל אם לא שימשה אינה ממתנת

כלל...". ודין זה שייך בכל אשה לבעלה ולא רק לענין טהרות

אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקיי"ל אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו ששה עונות שלמות מעת לעת; ואם שמשה במוצאי שבת ופלטה ליל ד', קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת, הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה³⁶².

רמ"א - "ותפסוק יום ד' לעת ערב, ויום ה' עולה למניין. ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד, דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש ביום הראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה, על כן יש להוסיף עוד יום אחד דמענה אי אפשר לבא לידי טעות (ת"ה סימן רמ"ה והאגור בשם ר"י מולין ושי"ד וכ"כ מהרא"י ומהרי"ק שורש ל"ה), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות³⁶³. ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שבעה ימים (שם בת"ה), ואין טעם בדבר³⁶⁴ והמחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה. ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה³⁶⁵, וכל אשה שרואה, אפילו כתם³⁶⁶, צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים (שם בת"ה בשם א"ז ומהרי"ק) וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות (סה"ת וסמ"ג)".

³⁶² **איך ו' עונות מגיעות לכך שתתחיל לספור מיום ה' לשימושה (ש"ר, יח'; ט"ז, ה'): נניח שימשה במוצאי שבת-1. (העונה הראשונה**

שממתינה)- עונת היום של יום ראשון(כי בעונת הלילה שמשה ואינה יכולה למנות אותה). 2. עונת הלילה של שני. 3. עונת היום של שני. 4. עונת הלילה של שלישי. 5. עונת היום של שלישי. 6. עונת היום של רביעי. ומעכשיו אמורה למנות- מעונת לילה של רביעי, אבל מכיוון ששימשה בתוך ליל מוצ"ש- לא יכולה למנות עד שיעברו גם השעות האלו בתוך ליל ד', כי עדיין לא הסריח השכבת זרע, וכיוון שצריך שכל העונה תהיה נקיה- אינה יכולה להתחיל למנות אלא מבוקר של יום ה' (שהיא בעצם עונה תחילת העונה השמינית, ולא השביעית). על עונות אלו הוסיף הרמ"א ע"פ תרומת הדשן עוד יום מחשש שמא שמשה בין השמשות ותחשוב שהיה זה ביום ותמנה בטעות מהיום הקודם, לכן הוסיפו יום אחד וכך גם אם תטעה- יעברו בוודאות ה- ו' עונות. והשו"ע לא חשש לחומרא זו.

³⁶³ **כלה אחר בעילת מצווה- ממתני מונה ז"נ:** אע"פ שפסק הרמ"א כתה"ד שאשה מתחילה למנות ז"נ רק מן היום השישי, **כתב הט"ז בשם המהר"ל שבכלה מקילים שיכולה למנות מיום החמישי(כשיטת השו"ע)** ולא לחוש שמא שמשה בבין השמשות ותחשוב שהוא יום, ונראה דטעמו כיוון דאין כאן דם נדה אלא דם בתולים שלא החמירו בו.

מקרים חריגים בהם ניתן גם לרמ"א לספור מיום ה'(ולא ו'):

כתב ב"שבט הלוי(ו') שיש מקום להקל לפסוק אחר ד' ולמנות מיום ה' גם לבני אשכנז במקרה שלא שימשה והיו צורך גדול. כגון בעל שנוסע לזמן רב ויש בזה משום פו"ר או צורך גדול.

³⁶⁴ **בט"ז(ו') הביא בשם חמיו טעם לדבר- מכיוון שבעבר היו טובלות פעמיים- בתום ז' ימי הנדה דאו' ועוד בתום ימי ה"דרבנן"- אחר הז"נ, וזכר לדבר זה יש נשים שמונות רק אחר ז' ימים. אבל יפה כתב הרמ"א שאין לחוש לכך ואין לתפוס טעם זה על חשבון הרחקת טבילת מצווה.**

³⁶⁵ **מקרים שונים שלא שימשה והאם צריכה למנות בהם את ימי פולטת שכ"ז:**

- ❖ **אשה שלא שימשה עם בעלה קודם שראתה: הרמ"א החזיק בכל החומרות הללו וגזר שגם אם לא שימשה צריכה למנות ימי פולטת שכ"ז כי לא פלוג רבנן וגזרו לא שימשה אטו שימשה.**
- ❖ **אבל בב"י כתב להיפך- שאין מקום להחמיר בדברים אלו שאין להם מקור בגמ', ואם לא שימשה אין לגזור אטו שימשה.**
- ❖ **כשבעלה לא היה בעיר: הב"ח היקל כשאין בעלה בעיר- שלא צריכה לחוש לדין פולטת שכ"ז, אבל הט"ז והש"ך לא קיבלו דבריו להקל בכך שכן בתשובת מהרי"ק אסר גם בכה"ג**
- ❖ **כלה קודם הנישואין: הט"ז(ז') היקל בכלה שפירסה נדה סמוך לחופתה ואפילו אחר חופתה שנתייחדה עם בעלה ופירסה נדה אבל לא שימשה- שאינה צריכה לחוש לימיים אלו של פולטת שכ"ז. והטעם הוא שבאשה כזו כלל אין לגזור לא שימשה אטו שימשה מכיוון שהיא בכלל לא הגיע עדיין לכלל תשמיש אז היא בכלל לא בתוך הגזירה.**

אבל הש"ך כתב שנהגו להמתין ו' עונות אף בכלה הנטהרת מטומאתה קודם החתונה, אף שלא שימשה אטו שימשה, אבל הקל בשעת הדחק כגון כדי למנוע חופת נדה. יתכן שטעמו של הש"ך הוא כדי להרגיל את הכלה בסדרי טהרה שתחייב בהם אחר נשואיה.

❖ **הקדמת ספירת ז"נ כדי שלא להרחיק בין הטבילה לחפיפה (פת"ש, טו'): השל"ה כתב שהיקל** לאשה שלא שימשה עם בעלה בלילה שקודם לראייתה- שיכולה להתחיל למנות ז"נ מיום ה' (כשו"ע ולא כרמ"א) ולא מיום ו' מכיוון שאם תמנה מיום ו' ייצא ליל טבילה בליל שבת אחר יו"ט ותתרחק הטבילה מהחפיפה, כי את כל ההכנה תעשה עוד לפני יו"ט וייצא שלא עשתה את החפיפה סמוך לטבילתה בליל שבת, ומוטב לעזוב את החומרא של תה"ד לחכות עוד יום אחד שמא שימשה בין השמשות מאשר להרחיק בין חפיפה לטבילה.

וב"סדרי טהרה" כתב שנראה לו להקל בכך אפילו בשמשה ערב ראייתה- שתתחיל למנות מיום ה'.

❖ **אשה שספרה ז"נ מיד אחרי שמצאה כתם בלי להמתין לימי פולטת שכ"ז (פת"ש, טו')-** סתם ככה דין כתם כדן כל דם שראתה וצריכה למנות ז"נ רק אחרי ימי פולטת שכ"ז. **בחת"ס חידוש** שבדיעבד אשה כזו אפשר להקל שעלו לה הז"נ, אבל רק בדיעבד ורק בכתם, אבל אם היה זה דם של מחזור או דם שנמצא בבדיקת עד- אין להקל אפילו בדיעבד.

❖ **מי שנאסרו "הלכתית"- מחשיבים ימים אלו כימי פרישה משום פולטת שכ"ז (שבט הלוי, ג')-** אשה שהייתה אסורה על בעלה מסיבה הלכתית ואחרי כן ראתה דם- כולה להחשיב את אותם ימי שהיו אסורים כימים של פולטת שכ"ז ורק להשלים את הפרש ואז לעשות הפסק. למשל: אשה שראתה מראה מסופק ולכן פרשה מבעלה ונהגו איסור, ואז התברר שהכתם היה טהור אבל בנתיים ראתה דם- יכולה להחשיב את כל הימים האלו שהיו מבחינתם אסורים כימים של פולטת שכ"ז ורק להשלים אותם, כגון אם היו בטוחים שהם אסורים יומיים- תשלים עוד ג' ימים בלבד ואז תתחיל למנות ז"נ. וכן למשל אם היה יו"כ והיו אסורים ומיד אחרי כן ראתה דם- יכולה להחשיב את היום הזה שפרשו בשל יו"כ לאחד מהימים של פולטת שכ"ז ורק להשלימו.

❖ **אשה בעלת תשובה שרוצה להקדים טבילתה כדי שלא יפול בעלה באיסור נדה:** בשבט הלוי (סעיף יב', ב') דן באשה שהיא נדה ובעלה בא עליה בתוך ז"נ אם יכולה לטבול כשתסיים את הז"נ ולא תצטרך להמתין זמן של פולטת שכ"ז ורק אז להשלים את הימים של הז"נ וזאת כדי שלא יכשל בעלה שנית ויבוא עליה קודם שטבלה. וכתב שיש מקום להתיר לסמוך על הקינוח במוך והדחה בחמין יפה יפה כפסיקת המחבר בסעיף יג', ויעשו שאלת חכם.

❖ **אם אינה יכולה להתעבר- האם יכולים להקל בדין פולטת שכ"ז:**

באג"מ (ח"ב, סימן פד') מיקל באשה שאינה יכולה להתעבר שתפסוק מיד כשיכולה אם לא שימשה, דבמקום מצוה לא אמרין לא פלוג רבנן והרי כל גזירת לא שימשה הוא מכוח לא פלוג. **אולם בימינו** ניתן לפתור בעיות אלו בעזרת גלולות המאחרות את הביוץ, ושוב אין צורך להקל בהלכה.

ב"שבט הלוי (ו') כתב שיש מקום להתיר משום פו"ר שלא תמנה מיום ו' אלא מיום ה' אם יועיל לכך שתתעבר.

❖ **אשה שטבלה ואחר שטבלה קודם ששימשה ראתה דם ובעלה בעיר (פת"ש, טז' בסופו):** מה דינה- האם צריכה למנות ז"נ מחדש רק אחרי 5 ימים של פולטת שכ"ז או שמא יכולה להתחיל למנות מיד? באופן פשוט אמרנו שמי שרואה כתם או דם בימי טהרתה המטמאים אותה- עליה למנות ז"נ רק אחרי שמנתה ימי פולטת שכ"ז, וה"ה הכי. אלא שמצד שני היא ודאי לא שימשה עם בעלה בימים האחרונים שהרי רק עכשיו טבלה?

בשאלה זו נחלקו האחרונים (פת"ש, טז')::

▪ **סדרי טהרה, מעיל צדקה ועוד מהאחרונים-** יכולה למנות ז"נ מיד ולא צריכה למנות ימי פולטת שכ"ז, ואע"ג שלא פלוג חכמים בין שמשה ללא שימשה- בכה"ג זהו מקרה חריג שלא נכלל בגזירת חכמים, שהרי במלתא שלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן.

▪ **נוב"-** שמע על מורה הוראה שהתיר לה למנות מיד ז"נ בלי להמתין ימי פולטת שכ"ז, וכתב עליו: "שראו המוןרה הז לגעור בו בנזיפה, אבל לא לעונשו באיזה עונש כי גוף דין זה הוא חומרא בלא טעם.

סעיף יב' - טענה במניין:

שו"ע - "אם טענה במנין יום אחד וטבלה ושמשה, צריכה להמתין ששה עונות שלימות ואחר כך תמנה יום אחד נקי ותטבול³⁶⁷; אך סתירה שלאחר שבעה, כגון שלא טבלה כראוי ושמשה, הרי זו טובלת בכל עת³⁶⁸."

סעיף יג' - קינוח ורחיצה להפליט הזרע:

שו"ע - "האשה ששמשה מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה, תקנח יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע."

רמ"א - "ויש אומרים דאין אנו בקיאיין בזמן הזה ואין לסמוך על זה (הגהות מיימוני פ"ו וסמ"ק), והכי נהוג דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשה כלל, כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כ"ש בכהאי גוונא; וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר, ישכנו נחש³⁶⁹."

³⁶⁶ **דין הרואה כתם לגבי מניית ימי פולטת שכ"ז -** מה דינה של אשה שראתה כתם שטימא אותה, האם צריכה למנות מלבד ה-ז"נ גם את ימי פולטת שכ"ז או שבכה"ג אין צורך למנות גם את ימי פולטת שכ"ז:

- **הרמ"א כתב** שהרואה כתם ונאסרת צריכה למנות את ימי פולטת שכ"ז ורק אחרי כן לפסוק בטהרה ולמנות ז"נ. (**אבל** מי שהייתה בתוך הז"נ ופתאום ראת כתם שטימא אותה או שאפילו ראתה דם- היא אינה צריכה להתחיל למנות מחדש ימי פולטת שכ"ז ואז ז"נ, אלא עושה הפסק כשתוכל ומיד מונה ז"נ).
- **אבל השו"ע** לא הזכיר דין זה שהרואה כתם גם צריכה למנות ימי פולטת שכ"ז מלבד ז"נ ונראה שסובר שזו גם מהחומרות שאין להם מקור ואין לחוש להם, אלא תמנה ז"נ בלבד.
- **ב"שבת הלוי" (ח) כתב** שגם הרואה כתם צריכה למנות ו' עונות מלבד הז"נ **וכתב שהטעם הוא** - "ומסתמא הטעם הוא שלא לחלק בדבר יסודי ששייך לכל בת ישראל כדי שידעו שתמיד יש להמתין ה' ו-ז'. והרבה טועות וסוברות שבכתם א"צ להמתין", והוסיף - "שאף כשאין בעלה בעיר ולא שמשה - צריך להמתין בכתם ה' ימים (חוץ מז"נ-א.ה) ובמקום הצורך תעשה שאלת חכם אם אפשר להקל."

שורש מחלוקתם של השו"ע והרמ"א (שבת הלוי, ג') - לסיכום הדברים נאמר שהשו"ע והרמ"א נחלקו במספר דברים בנוגע לדין זה של פולטת שכ"ז וביניהם: 1. למחבר אם לא שימשה לא צריכה לחוש כלל לפולטת שכ"ז, ולרמ"א כן משום לא פלוג. 2. לרמ"א ממתנה זמן פולטת שכ"ז גם ברואה כתם ואילו לשו"ע רק ברואה דם נדה ולא בכתם.

נראה ששורש מחלוקתם הוא שלפי המחבר הולכים תמיד אחר יום התשמיש ולכן אם לא שימשה אינה מונה, ואילו לרמ"א הולכים אחר זמן הראיה - וכל שראתה מונה ימי פולטת שכ"ז.

³⁶⁷ **טענה במנין:** מי שטענה במנין צריכה להשלים את הימים שטענה. הבעיה היא שאם טענה וטבלה ואז יש בה זרע הרי שיש פה דין של פולטת שכ"ז ולא יכולה למנות את היום או כמה ימים ש"פיספסה בטעות" קודם שתמתין את הימים של פולטת שכ"ז. לפיכך, מי שטענה - ממתנה ו' עונות שלימות ואז תשלים את היום או כמה ימים שהחסירה.

מדוע אין פה בעיה של חוסר רציפות: שאל הט"ז (י') - לעיל בסעיף י' פסק בשו"ע שז"נ עולים רק כשהם רצופים, אבל כל שהפסיקה לראות אפילו טיפת דם שאסרה אותה - הכל נסתר ומונה מחדש.

ממילא יש לשאול גם כאן - הרי במקרה שטענה ושימשה צריכה להמתין ו' עונות של פולטת שכ"ז ואם כן הוי הפסק הקוטע את רציפות הז"נ וכן מספיק שמשלימה את מה שהחסירה ולא צריכה למנות ז"נ מחדש, והרי נקטעה הרציפות?

ותירץ הט"ז - שפליטת שכ"ז אינו סותר למפרע כדם אלא אותם הימים אינם מצטרפים לז"נ אבל גם אינם סותרים או מפסיקים אותם. ³⁶⁸ שכל הפגם הוא שלא טבלה כמו שצריך אבל ספירת ז"נ הייתה כדין ולכן אינה צריכה לספור מחדש.

סימן קצז' - דין שלא תטבול האשה ביום:

סעיף א' - אין הנדה עולה מטומאתה אלא ע"י טבילה כראוי:

שו"ע - "אין הנדה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה³⁷⁰, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי³⁷¹".

סעיף ב' - האם טבילה בזמנה מצוה או לא:

שו"ע - "אם בעלה בעיר³⁷², מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה³⁷³ אפילו לילה אחת".

רמ"א - "ומותרת לטבול ליל שבת (ר"ח ור"י אליה וא"י ובה"ג וסה"ת וסמ"ג בשם ר"י שמואל שהנהיג כך בתו) אם לא יכולה לטבול קודם לכן³⁷⁴, (ב"י ומרדכי בשם כמה רבוותא ע"ש). ודוקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור, (כן

369 האם יכולה לקנח ו/או לרחוץ ולא לחוש לפליטת שכ"ז:

רבים מן הראשונים וביניהם הרא"ש והטור כתבו שאם האשה מקנחת היטב אותו מקום ורוחצת אותו היטב - יוצא ממנו הזרע וכבר אין לחוש שמא תפלוט אותו, וממילא יכולה לספור מיד בלא המתנה 5 ימים. **הרמב"ן הקל עוד יותר וכתב** שאפילו מי שהלכה ברגל הרבה נפלט ממנה הזרע ויכול לפסוק ולספור מיד, אך **הרא"ש לא קיבל דבריו**.

אולם הסמ"ק כתב - שאין אנו בקיאים בזה, ולעולם צריכות להמתין ו' עונות שלימות.

וסיכם הב"י להלכה - "ומ"מ כיון ששום אחד מהפוסקים לא כתב כן - שפיר דמי להתיר ע"י קינוח או רחיצת חמין", וכ"פ בשו"ע אבל **ברמ"א חשש לסמ"ק**.

באג"מ (ח"ב, סימן פד') מיקל באשה שאינה יכולה להתעבר שתפסוק מיד כשיכולה אם לא שימשה, דבמקום מצוה לא אמרין לא פלוג רבנן והרי כל גזירת לא שימשה הוא מכוח לא פלוג. **אולם בימינו** ניתן לפתור בעיות לאו בעזרת גלולות המאחרות את הביוץ, ושוב אין צורך להקל בהלכה.

370 מנין שנדה חייבת בטבילה כדי להטהר:

- **רמב"ם** - נאמר בויקרא - "ורחצו במים", וזה בנין אב לכל טמא, שהוא בטומאתו עד שיטבול.
- **סמ"ג** - ממה שכתוב "שבעת ימים תהיה בנדתה..." - דרשו חז"ל שבנדתה תהא עד שתטבול.
- **רב האי** - ק"ו ממגעה, מה דבר הנוגע בה חייב בטבילה, ק"ו שהיא חייבת בטבילה.
- **רבינו יעקב** - למדנו מכלי מדין שנאמר בהם "אך במי נדה יתחטא".

³⁷¹ הלכ' מקוואות מתבארות בסימן רא' ולהם פרטים רבים.

³⁷² השו"ע לא דיבר על דין טבילה של אשה בשבת. ניתן ללמוד על שיטתו בדין זה מדבריו כאן בב"י ומפסיקתו באו"ח, סימן שכו', ח' שם פסק שאדם מותר לטבול מטומאתו בשבת.

³⁷³ ואף במעוברת ומינקת שאינן יכולות להכנס להריון קיים חיוב זה לטבול בזמנה וזאת בכדי לקיים מצות עונה וכן מצות "ושמח את אשתו".

³⁷⁴ **אשה שבשוגג שכחה לעשות הפסק טהרה ביום חמישי והרי שהיא צריכה לעשות בשישי ולטבול - האם שרי:**

משמע בת"ה סימן רצ"ה /רנ"ה/). ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן³⁷⁵, כגון שהיה אחר לידה או שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת, י"א שאסורה לטבול (שם ובמהרי"ו בפסקיו סימן מ"ח כדעת ב"י); וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר³⁷⁶; ובמקום שנהגו להחמיר, גם במוצאי שבת לא תטבול דמאחר שהיה אפשר לה

בפת"ש (ג') הביא בשם הנוב"י- שאם שגגה מותרת לטבול בשבת. ולהלן מובאת שיטת **שבט הלוי** שכתב שבזמניו אין לאסור למעשה טבילה בשבת אפילו שלא בזמנה אא"כ עשתה כן בשאט נפש.

³⁷⁵ **אשה שטבילה בע"ש ואח"כ נמצא ששכחה לחתוך צפורן והצפורן נקיה (ש"ר, א')**- הש"ך התיר לאשה כזו לטבול אפי' במקום שנהגו לאסור הטבילה בשבת, וזאת מכמה טעמים: 1. מדינא כל טבילה שרי(נראה שלא חושש לאוסרים רחצה בשבת אלא משום מתקן מנא בלבד מה שאין במקרה זה. 2. כיוון שנהגו להחמיר ולהצריך טבילה במקרה זה- הוי טבילה בזמנה מחדש- וטבילה בזמנה בשבת שרי ולא חשיב שנדחה זמנה, כי נוצר חיוב טבילה עכשיו מחדש. 3. ממ"נ שרי- אם הוי מעכב- נחשב לטבילה בזמנה שרי, ואם לא הוי מעכב- הרי שכבר עלתה לה טבילה וממילא אין בטבילתה משום מתקן מנא ושרי.

טבילה בשבת במקום שמסופקת אם עלתה לה טבילה: מתוך כך הסיק הש"ך שאפי' במקום שהמנהג לאסור טבילה בשבת- יש להתיר בכל ספק שמתעורר- ממ"נ- שאם עלתה לה טבילה אין כאן איסור של מתקן מנא ולא נאסרה הטבילה, ואם לא עלתה לה- הרי שיש כאן חיוב טבילה שהוי מצוה ונחשב בזמנה שטובלת אפילו בשבת.

³⁷⁶ **דין טבילה בזמנה מצוה או לא והנפק"מ היוצאות משאלה זו**:

במסכת נדה, ל, א'- נחלקו התנאים האם טבילה בזמנה מצוה או לא: לדעת ב"ש וב"ה טבילה בזמנה מצוה(להלן "מצוה"), ואילו לדעת ר' יוסי בר' יהודה-טבילה בזמנה לאו מצוה(להלן "לאו מצוה").

הראשונים נחלקו כמי ההלכה(יומא, ח, א', תוס' ד"ה "דכ"ע"):

1. ר"ח- הלכה כב"ש וב"ה שטבילה בזמנה מצוה, וביאר הב"י שמה שהנשים מתעכבות היום מדין תורה ומוסיפות לספור ימים נוספים משום חומרת ר' זירא וכד'- עדיין חשיב בזמנה שכן אין העיכוב נובע מעצמם אלא משום תקנתם של חכמים. וכ"פ הב"ח.

2. ר"ת- הלכה כר"י בר' יהודה שטבילה בזמנה לאו מצוה, וראייתו היא שהרי היום שום אשה לא טובלת בזמנה ע"פ דין תורה שכן החמירו חכמים שתספור כל אחת שבעה נקיים כזבה גדולה(כמתבאר לעיל בסימן קפג'). וכ"כ הב"י דלהלכה ודאי טבילה בזמנה לאו מצוה, שהרי המנהג הוא שאין האשה טובלת כשארין בעלה בעיר.

3. מהר"י קולון- סתם ככה טבילה בזמנה מצוה, אבל השתא שהחמירו שתספור אחרי ו' ימים משום חשש לפולטת שכבת זרע(סימן קצו')- הוי שלא בזמנה וכבר אינה מצוה. וחומרא זו של פולטת שכ"ז נחשבת לעיכוב מזמנה שלא כמו חומרת ר' זירא ואין לדמות חומרא שמימי התלמוד(חומרת ר' זירא) לחומרא זו של פולטת שכ"ז.

למעשה נראה, שהלכה כמ"ד שטבילה בזמנה לאו מצוה.

להלן נראה מספר נפק"מ בין השיטות הללו, **אבל לכ"ע ברור- שגם אם טבילה בזמנה אינה מצוה**, מ"מ אם בעלה בעיר- יש מצוה לטבול מיד שלא לבטל פו"ר, עונה ושמחת אשתו, כפי שפסק בשו"ע כאן סע' א'(בלי קשר לשאלה האם מותר לעשות כן בשבת). וכתוב שיהושע נענש ומת ערירי על כך שביטל את ישראל ממצוות פריה ורביה לילה אחד(עירובין, סג):

נפק"מ בין שיטות הראשונים האם טבילה בזמנה מצוה או לא:

- **טבילה שלא בשביל בעלה**- לסוברים שטבילה בזמנה מצוה- חייבת לטבול בזמנה אפילו בעלה אינו בעיר וכמו שהב"י מספר שר"ש בר ר' שמעון הנהיג בתו לטבול אף בחורף הקר כשהגיע זמנה, אע"פ שאין בעלה בעיר. אולם לדעת הסוברים שאינה מצוה- כל שאין בעלה בעיר אין לה חיוב טבילה אלא רק כשיתקרב תהיה מחויבת כדי להיות טהורה בבואו.

- **טבילה ביו"כ ובתשעה באב** - לסוברים שמצוה - חייבת לטבול גם ביו"כ ובת"ב, כמפורש בברייתא **בביצה יח**: - "כל חייבי טבילות טובלין ביו"כ ובת"ב". אבל לחולקים שלא מצוה - ודאי שאינה טובלת בימים אלו.
  - השו"ע באו"ח, סימן תקנד, ח' כתב** - "טבילה של מצוה מותרת, אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה הלכך לא תטבול בו וכן נהגו". מדבריו כאן לא ניתן להוכיח האם לשיטתו סתם כך טבילה בזמנה מצוה או לא, שהרי תולה הטעם מדוע אינה טובלת בימים אלו בזמנינו משום שבימינו הטבילה לא בזמנה, אם כן משמע שאם הייתה בזמנה כן היתה מצוה והייתה טובלת. ויתכן שנוקט לשיטתו של **מהר"י קולן** שמעיקר הדין טבילה בזמנה מצוה אלא שבימינו אינה בזמנה ולכן אינה מצוה. **אולם הגר"א בסימן קצ"ז כתב** שהמחבר פסק שטבילה בזמנה אינה מצוה ולכן כתב שרק אם בעלה בעיר - טובלת, הא לך - שאם אין בעלה בעיר לא טובלת, כי אין מצוה עצמית לטבול בזמן אלא רק משום בעלה.
  - **אשה שבעלה נסע למרחקים - האם צריכה לטבול בזמנה** - לפי הסוברים שטבילה בזמנה מצוה - הרי שצריכה לטבול בלי קשר למקומו של בעלה וכפי שהרגיל ר' שמשון את בתו לטבול בזמנה בחורף. **אולם להלכה קי"ל** שטבילה בזמנה אינה מצוה ועל כן אין אשה טובלת אלא לבעלה.
  - מ"מ**, יש לאשה לדעת מתי בעלה מגיע לבית או שלפחות יש סיכוי לכך ותכין עצמה לזמן זה שכן הגמ' אמרה שאשה שיש לה וסת - מחשב בעלה ימי וסתה ובה עליה אפילו ישנה - שכן מחשב וסומך שטבלה כשיכלה.
  - יש מן הפוסקים שאסרו לאשה לטבול כשבעלה לא בעיר משום חשש דיבוק רוח טומאה ומזיקים **ועיין על כך בשו"ת היכל שלמה, עמ' רנז'**.
  - **טבילה בשבת - הגמ' בביצה יז**: אומרת שאין לחוש בטבילה בשבת משום מחזי כמתקן כי הטובל נראה כמיקר בעלמא, דהיינו שנכנס למים כדי לקרר את עצמו ולא בשביל להיטהר. בהמשך נראה שיש שחלקו על הלימוד מגמ' זו כי בזמנינו כבר לא נוהגים להכנס למים כדי להקרר וממילא נראה כמתקן גברא.
  - האיסור לטבול במים בשבת נובע ממספר סיבות כמו גזירת הבלנים שלא לרחוץ במים חמים, חשש שמא יסחט, שמא יטלטל ד"א את המים שמוציא מהבריכה וכאן במיוחד דנים סביב הנושא של "מתקן גברא" ופירושו הוא שכאשר האישה/אשה טמא ונכנס למקוה נעשה הוא טהור ויתכן שיש בכך איסור של "מתקן" כשם ששיש שאסרו לטבול כלים בשבת משום "מתקן מנא" היינו שמתקן ומאפשר את השימוש בכלי שלא התאפשר קודם הטבילה.
- שיטות הראשונים ואחרונים בדין טבילת אשה בשבת:**
- ❖ **בית יוסף** - מותרת לטבול בשבת אף שיכלה לטבול לפני שבת ודחתה את טבילתה לליל שבת.
  - ❖ **באגור החמיר מאוד וכתב** שטובלת בשבת רק כאשר זו טבילה בזמנה, ואפילו אם דחתה טבילתה משום אונס - לא טובלת כל שלא בזמנה.
  - ❖ **תרומת הדשן הקל במעט מהאגור** וכתב שאין להתיר טבילה בשבת אלא כשבעלה בעיר ולא יכלה לטבול קודם לכן, אבל החמיר שלא תטבול אם יכלה לטבול לפני כן ולא טבלה משום פשיעה כגון שהמתנה לזמן שיהיה לה יותר קל. וקשה שהרי בש"ס כן מתירים לטבול בשבת כי נראה כמיקר ולא כמתקן גברא? אומר תה"ד - אנו לא נוהגים להקרר בשבת וממילא חוזר החשש שנראה כמתקן גברא - ויש איסור לטבול בשבת, אבל בכל זאת התיר לטבול בשבת משום הנפק"מ של הטבילה - הפריה ורביה שתוכל האשה שטבלה לעשות עם בעלה. והוא מגביל את ההיתר לטבול בשבת רק למי שזה זמנה או מקס' שהייתה אנוסה, אבל כל אשה אחרת - אוסר עליה לטבול.
  - דהיינו הוא מצמצם את ההיתר של טבילה בשבת רק לנשים שלא פשעו, אבל היקל מעט מהאגור שכן האגור לא התיר כלל לטבול (אם זה לא זמנה) אפילו במקום שלא טבלה מאונס ואילו תה"ד התיר אא"כ פשעה.

סיכום: הב"י התיר טבילה בשבת ע"פ הגמ' בביצה שאין כלל בעיה משום דלא מחזי כמתקן מנא כיוון שנראה כמיקר. **התה"ד** כתב שבימינו אין מחזי כמיקר ולכן טבילה צריכה להיות אסורה אלא שהקלו לאשה שזה זמנה או שנאנסה ולא טבלה בשל כך שכן תטבול בשבת משום מצוות פו"ר ועונה, אבל למי שסתם דחתה טבילתה- חזר הדין שאסור לטבול בשבת. **באגור** אסר כל טבילה שלא בזמנה אפילו אנוסה, ורק טבילה בזמנה ממש התירו.

פסיקת ההלכה:

- ❖ **השו"ע** כלל לא התייחס כאן לנושא של טבילה בשבת, וניתן ללמוד את דעתו מדבריו כאן **בב"י ובסימן שכו' בחלק או"ח-** שם התיר לאדם לטבול מטומאתו בשבת. **וכשיטתו כאן בב"י- שאין בכלל איסור טבילה בשבת**, כי אין "מתקן גברא" כי נראה כמיקר.
- ❖ **הרמ"א פסק** שמותרת לטבול בשבת רק אם הגיע זמנה ובעלה בעיר, והיינו שהתיר טבילה בזמנה בשבת לבעלה. אבל לגבי טבילה שדחתה הוסיף **והביא שתי דעות-** "ואם אפשר היה לה לטבול קודם לכן...יש **אומרים** שאסורה לטבול וכן נהגו במקצת מקומות, **אבל במקום שאין מנהג-** אין להחמיר". דהיינו שהביא שתי דעות ביחס לטבילה בשבת כשיכלה לטבול לפני כן- דעה מחמירה שיש לחוש לה במקום שנהגו ודעה מקלה שהלכה כמותה מלבד במקום שנהגו לחוש לדעה המחמירה.

נחלקו האחרונים בהבנת דברי הרמ"א:

1. **ט"ז(ד')**- הרמ"א הביא דעה קלה ודעה מחמירה. הדעה המחמירה(ה"ש אומרים") היא **תה"ד** שאסר על אשה לטבול שלא בזמנה כל שיכלה לטבול לפני כן ולא עשתה כן מטעמי נוחות כגון שהייתה אחרי לידה, אבל אם מאונס לא טבלה גם תה"ד מתיר לה לטבול בשבת. ובצד השני הביא הרמ"א דעה מקילה שהיא של **הב"י** שיכולה לטבול תמיד(אפילו אם פשעה) בשבת אפילו מי שדחתה טבילתה בלא סיבה. הרמ"א פסק כדעה המקילה אם לא במקום בו נהגו להחמיר כתה"ד.
- הט"ז תמה על הרמ"א מדוע הקל** והתיר בכל אופן לטבול בשבת(במקום שלא נהגו להחמיר) והרי תה"ד הוא רק דעה ממצעת ויש דעה חמורה ממנו היא דעת **האגור** שאפילו אם לא טבלה מאונס- אינה טובלת בשבת, ולפיכך פסק הט"ז שהלכה כתה"ד- המתירה לאשה לטבול בשבת כשדחתה טבילתה רק אם עשתה כן מאונס ולא בשל פשיעה או נוחות. **הט"ז ציין שהב"ח פסק** כאותם האוסרים אפילו כשדחתה טבילתה משום אונס.
2. **ש"ך(ב')**- הדעה המחמירה ברמ"א היא דעת **המהר"י וויל** שהחמיר שאסור לה לטבול אפילו אם היא דחתה את הטבילה משום שלא היה בעלה בעיר, ואילו הדעה המקילה כמוה פסק הרמ"א בכל מקום שלא נהגו להחמיר היא דעת **תה"ד** שהתיר טבילה גם במקרה שדחתה טבילתה חוץ ממקרה שדחתה טבילתה בפשיעה(כמו טבילה אחר לידה שהיולדת עצלה לטבול בשל חולשתה- זו פשיעה).

סיכום הלכה למעשה-

- **הב"י היקל** להתיר לטבול טבילה בשבת אפילו אם דחתה טבילתה.
- **הרמ"א והש"ך** הביאו 2 דעות- אחת למקומות שנהגו להחמיר ולא תטבול אלא אם בעלה בעיר ושלא יכלה לטבול לפני כן מחמת אונס- **כתה"ד**. ודעה מקילה- שאיפה שלא נהגו אין להחמיר כתה"ד ויש להקל כב"י ולהתיר כל טבילה בשבת לבעלה אפילו אם דחתה טבילתה.
- **הב"ח והט"ז הקשו על הרמ"א וחלקו להלכה-** שאף במקום שלא נהגו להחמיר תהיה אסורה טבילה בשבת כשזו טבילה דחוויה ורק כשזה זמן טבילתה שרי לבעלה.

- כתב ב"שבט הלוי" (עמ' שה' ד"ה בא"ד) שהלכה כש"ך לקולא, ורק כשלא טבלה בשאת נפש ורוע לב- אין מתירין לה לטבול בשבת, והוסיף- "ומקובלני מרבתי שבדורנו אין למנוע שום אפשרות של טבילה להטהר לבעלה".

מקרים נוספים שהובאו באחרונים:

- ❖ טבילה במקום שלממונות על הטבילה יש ספק אם נהגו להחמיר (פת"ש, ו') - מותרת לטבול בליל שבת.
- ❖ טבילה בליל שבת כשאיחרה טבילתה בכונה (פת"ש, ד'): כגון אשה שיכלה לספור ז' נקיים קודם ליום בו התחילה לספור, ומכיוון שאיחרה יצא ליל טבילה בליל שבת- כתב בפת"ש שאסורה לטבול בכה"ג בשבת, כי היה לה לספור בזמן הנכון.
- ❖ אשה שחל הפסק הטהרה שלה ביום ה' ונתעכבה בשוק (פת"ש, ג') - כתב הנוב"י שנחשבת לשוגגת ומותרת לטבול בשבת. ושם בתשובה הוא כותב שבעצם הגמ' התירה לטבול בליל שבת ולכן בכל מקרה שיש סיבה להקל עליה כגון שנאנסה או לא יכלה לטבול, אונס כלשהו- נתיר לה לטבול בשבת
- ❖ הייתה חולה וכד' ולכן לא יכלה לטבול לפני שבת- כתב בבושי שרד שבכה"ג מותרת לטבול בליל שבת.
- ❖ בעלה יוצא לדרך (פת"ש, ג') - בספר "חמודי דניאל" התיר לאשה שבעלה יוצא לדרך- לטבול בשבת אפילו פשעה ויכלה לטבול קודם לכן.
- ❖ עברה וטבלה בשבת (פת"ש, ה') - אם זה היה בשוגג- מותרת מיד לבעלה. ואם עברה וטבלה במזיד- פסק ב"חוט השני" דאסורה לבעלה באותה שבת משום מיגדר מילתא. והסדרי טהרה כתב דמותרת בדיעבד גם באותה שבת, וכן עיקר. ולכ"ע מותרת בכל מיני קורבה.
- ❖ טבילה בליל שבת במים חמים (פת"ש, ב') - החכ"צ והנוב"י אסרו משום גזירת הבלנים, או"ח סימן שכו', אלא צריך שיהיו המים פושרין. וכתב עוד בחכ"צ- שאם לא יכולה שלא לטבול בחמין- תטבול בבין השמשות של ערב שבת. ב"סדרי טהרה" מתיר לטבול בחמין בשבת ועוד, ונראה שאפשר גם לסמוך על התירו של הגרעק"א שמובא בבה"ל בסימן שכו' שכתב שכיוון שזו רק גזירה אפשר לסמוך ולהתיר למי שמצטער שכן ירחץ בחמים, וכ"פ בשש"כ לקולא. וע' ב שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן כ', שבייר העניין באריכות וצירף הרבה סברות להיר וכך סיים דבריו:
- "מכל הלין שנתבאר ברור שהיתר הטבילה בחמין לנשים בליל שבת ברור ואין כל מקום לערער ולהרהר בדבר שכבר נהגו היתר בדורות הקודמים לפני גאוןי ארץ ואדירי תבל".
- לגבי טבילה במים חמים בכלל (ולאו דווקא בשבת)- בסימן רא', סע' עה' ברמ"א הביא שנהגו לכתח' לאסור טבילת נדה במים חמים (לא רק בשבת) מכיוון שגזר ר"ש שדמי למרחצאות ויבואו לטעות ולטבול במרחצאות, אבל רבים מפוסקי זמנינו הקלו בדבר זה ממספר סיבות, ע"ש.
- ❖ אשה שבעלה יקום מאבלותו ביום שבת בבוקר- בפת"ש (ח') בשם שו"ת "אבן שהם"- התיר לאשת האבל לטבול בליל שבת משני טעמים:
  - א. שאף שאבל אסור בתשמיש- מותר הוא בשאר מיני קורבה.
  - ב. אם אשת האבל לא תטבון בליל שבת, אז במוצ"ש גם תהיה אסורה לטבול כיוון שזו טבילה דחוייה, וע"י כך נבטלם ח"ו מפריה ורביה.

לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה³⁷⁷ (אגור ובמהרי"ל). וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת³⁷⁸, אסורה לטבול ג"כ במוצאי שבת (מהרי"ל). ויש מקילין ומתירין לטבול במ"ש, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור³⁷⁹ (בית יוסף).

סעיף ג' - טבילת נדה ביום:

שו"ע - "אסורה לטבול ביום ז'³⁸⁰; ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבול ביום³⁸¹ משום סרך בתה³⁸². (פ"י דבוק הבת וקורבתה לעשות כמעשה האם שתטבול ביום כמוה ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבלה ולא בשביעי עצמו)³⁸³.

³⁷⁷ **סיבת האוסרים טבילה במוצ"ש:** טעם האומרים שמי שיכלה לטבול קודם השבת ולא טבלה - שלא תטבול גם במוצ"ש היא מחשש לדעת רש"י שסובר שצריכה לחוף ביום (לקמן סימן קצ"ט, ד') והרי בשבת אינה יכולה לחוף. אבל **בשבה"ל** כותב שדין זה שאוסר לטבול במוצ"ש הוא רק לנשים הנוהגות תמיד לחוף ביום, אבל לדידן שלא מקפידים בכך אף פעם - יכולה לטבול במוצאי שבת.

הבית יוסף דחה את דברי המהרי"ל שאסר לטבול במוצ"ש בגלל שלא תחוף בלילה, שכן אשה זו נחשבת כלא היה לה זמן אחר ודינה כמי שליל טבילתה חל במוצ"ש והתירו לה לחפוף במוצ"ש.

³⁷⁸ **ההבדל בין כלה בתולה לאלמנה הנישאת:** כלה בתולה מותרת לטבול את טבילתה הראשונה בליל שבת כיוון שמותר לבעול את הבתולה בשבת. אבל אלמנה אסורה לטבול את טבילתה הראשונה בליל שבת כיוון שהחתן קונה אותה לא ע"י חופה, אלא ע"י הבעילה הראשונה ואסור לעשות קניין בשבת (או"ח, שלט', סע' ה').

³⁷⁹ **טבילת אלמנה במוצ"ש:** בדין זה ישנה מחלוקת.

- **המהרי"ל** אסר, מכיוון שזו טבילה שנדחתה שאין להתיר בה לחוף הראש בלילה.
  - **ויש מתירים** - הואיל ולא יכלה לטבול בליל שבת מחמת האיסור, נחשב עכשיו במוצ"ש לזמן טבילתה ושרי לחוף בכה"ג בלילה.
- ³⁸⁰ **טבילה סמוך לשקיעה (ש"ך, ו')**: מכך שכתב המחבר שאסורה לטבול ביום ז' - משמע לגמרי שפסק כרשב"ם במחלוקתו עם ר"ת, שאסר לטבול קודם שהחשיך. **הב"ח החמיר** שאפילו לצאת מביתה קודם חשיכה אסור משום סרך ביתה, **אולם בש"ך כתב** שבמקום שיש מרחץ ובית הטבילה ביחד ומכינה עצמה לטבילה בסמוך לבית הטבילה - לכ"ע אין לחוש לסרך בתה גם אם יוצאת מבעו"י כי יודעת בתה שיוצאת מוקדם כדי להכין עצמה ביום ותטבול אחרי כן משחשיכה.
- הש"ך (ו') הביא בשם האגור** שמנהג אשכנז לטבול סמוך לחשכה. **אבל הש"ך כתב** שיש להחמיר בכך אפילו ביום השמיני, וביום השביעי אין לטבול כלל סמוך לחשכה ויש למחות ביד העושות כן.

³⁸¹ **טבילה ביום לאשה שלא טבלה כראוי וצריכה לטבול עוד פעם:** כתב **הש"ך (ח')** שיש להחמיר שלא תטבול גם היא ביום ורק בדיעבד שרי, והוסיף שבמקרה זה אין לחוש לסרך בתה שתחשוב שטובלת אמא שלה בלי לספור ז' נקיים, דלא אומרים סרך בתה אלא על מה שגזרו רבותינו.

³⁸² אפילו אין לה בת דינא הכי - דלא פלוג רבנן (ש"ך, ח').

³⁸³ **זמן טבילת הנדה: הגמ' בפסחים צ:** מייחדת את הנדה והיולדת בזמן טבילתן לעומת שאר הטובלים, שבעוד שכל הטובלים אינם טובלים אלא ביום - הנדה והיולדת אינן טובלות אלא בלילה - "כדתניא: כל חייבי טבילות טבילתן ביום, נדה ויולדת טבילתן בלילה. דתניא: יכול תהא טובלת מבעוד יום, תלמוד לומר שבעת ימים תהיה בנדתה - תהא בנדתה כל שבעה. ויולדת איתקש לנדה", והיינו שזו גזה"כ שתהא הנדה שבעה ימים שלמים בנדתה ולכן לא יכולה לטבול ביום אלא רק מצאת היום השביעי - בלילה.

טבילה ביום השמיני - אלא שכעת יש לשאול - כל זה ניחא שלא תטבול ביום השביעי כדי שתהיה שבעה ימים שלמים בנדתה, אבל מה הדין ברצח לטבול ביום השמיני ביום? האם יכולה לטבול שהרי כבר עברו שבעה ימים שלמים שחייבה התורה?

רמ"א - "והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום³⁸⁴ דהא לא באין אצל החתן עד הלילה, אבל אחר החופה דינן כשאר נשים (מהרי"ל)".

אומרת הגמ' **בנדה**, **זו**: שגזרו חכמים שאפילו אחרי זמנה לא תטבול ביום משום סרך בתה שתלמד מאמא שלה שמותר לטבול ביום ואפילו ביום השביעי, מכיוון שלא יודעת הבת שעבור אמא שלה זה היום השמיני וכך תוכל הבת להגיע לידי כרת. **וז"ל הגמ'** - "אמר רב: נדה בזמנה - אינה טובלת אלא בלילה, ושלא בזמנה - טובלת בין ביום בין בלילה. רבי יוחנן אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה - אינה טובלת אלא בלילה, משום סרך בתה. ואף רב הדר ביה, דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב: נדה, בין בזמנה בין שלא בזמנה - אינה טובלת אלא בלילה, משום סרך בתה".

טבילה ביום בזמניו: אלא שכל הדין עד כה היה בנדה דאו', והיינו כמוסבר **בסימן קפג'** שמדאו' נדה טובלת אחרי שבעה ימים שספרה בכל מקרה, אלא שחכמים החמירו וגזרו על בנות ישראל לספור שבעה נקיים על כל טיפת דם שרואה כחרדל מחשש שהיא זבה גדולה שהיא מדאו' צריכה לספור ז' נקיים. כך יוצא שטבילת האשה בימיו שהיא אחרי ספירת ז' נקיים מראיית הדם האחרון היא חומרא ומעיקר הדין יכלה לטבול אחרי ז' ימים מראייתה הראשונה של זמן נדתה.

לפיכך יש לדון - מה דין נדה בימיו לענין טבילה ביום? שהרי זבה גדולה שהיא הסיבה (לחומרא של ר' זירא) לספירת ז' נקיים חדשים בימיו - מותרת מעיקר הדין לטבול בבוקר של יומה השביעי, אז מה לגבי נדה אחרי ז' נקיים לענין טבילה?

ובאמת בזבה עצמה נחלקו האם מותרת לטבול בשביעי, מכיוון שחששו שאם נתיר לה לטבול בשביעי תבוא לשמש עם בעלה ויש לחוש שמא תראה דם ונמצא למפרע שבא על הזבה ולכן יש שהחמירו לאסור שגם לא תטבול, אבל יש שאמרו שמה שאסור הוא רק לשמש ביום השביעי אבל לא אסור לה לטבול.

וכתב הטור שדומה דין נדה לדין זבה שאע"פ שמעיקר הדין יכולה לטבול ביום - גזרו על הזבה שלא תטבול שמא תשמש, וה"ה לנדה בזמניו - שאינה יכולה לטבול ביום השביעי. ובימים הבאים גם אסורה לטבול משום סרך בתה וכפי שהתבאר לעיל, **וכ"כ הרשב"א והביאו בב"י**.

טבילה ביום - שיטת הר"ה: **הר"ה יחיד מכל הראשונים** הלומד שטבילת זבה מותרת ביום השביעי. לדבריו גזירת סרך בתה לא נאמרה אלא בזמן שהיו בנות ישראל עומדות על דין תורה, אבל בזה"ז שהן כולן ספק זבות - אין לחוש לסרך בתה, וטובלת בשביעי לספירתה שהוא שמיני לראייתה ואפילו ביום, ואסורה לשמש עד הערב שמא תראה ותסתור טבילתה למפרע.

- **טבילה בסמוך לחשיכה**: לפי מה דאמרינן שחייבת לטבול רק בלילה - **נחלקו ר"ת ורשב"ם (הש"ך והס"ט)** נחלקו האם מחלוקתם של רשב"ם ור"ת היא גם לגבי טבילה בליל ז' או רק בימים אחרים):
  - רשב"ם** - מה שאסרו עליה לטבול ביום היינו **שלגמרי צריכה להמתין עד שתחשך** ורק אז תטבול אבל קודם לכן - לא מועיל. **הב"ח** החמיר בהבנת רשב"ם שלא רק שאסרו לה לטבול קודם הלילה אלא גם לא תצא מביתה סמוך ללילה שכן גם אז יכולה ללמוד בתה שתחשוב שבית הטבילה קרוב וטובלת בעוד יום.
  - ר"ת** - פירוש של דבר הוא שיכולה לצאת מביתה ולטבול סמוך לחשיכה ולא צריכה בדווקא לחכות ללילה ומ"מ לביתה תגיע אחר צאה"כ וממילא הלך הטעם של סרך בתה, שכן תגיע לביתה בלילה ולא תלמד ממנה בתה להתיר טבילה ביום.

³⁸⁴ **האם מותר לכלה לטבול ביום השביעי:**

- כתב **הש"ך (ט')** שמה שהתירו לכלה לטבול ביום היינו דווקא בזמניו שטובלת לא ביום השביעי אלא אחרי שספרה ז' נקיים כזבה גדולה (סביבות יום 13 וכד') ולכן הקלו שתטבול ביום כדין זבה גדולה שמעיקר הדין מותרת לטבול ביום, אבל בזמן הגמ' שהיו טובלות ביום השביעי לראיית הדם או בימיו מי שטובלת מיד אחרי ספירת ז' ימים בלבד - אינה יכולה לטבול ביום השביעי מכיוון שבכה"ג יש בעיה אחרת - שמא תראה ותסתור את ספירת ה- ז' נקיים.
- **אבל "הדגול מרבבה" חלק (מובא בפת"ש, י')** שלמה לא תטבול ביום השביעי, הרי אינה מתיחדת עם החתן עד הלילה וממילא אין את חשש הש"ך שתראה דם ותימצא נדה למפרע? **וע"כ חולק הדג"מ שבשעת הדחק יש להקל לכלה שתטבול גם ביום ז', ובלבד שלא יעמידו חופה עד צאת הכוכבים.**

סעיף ד' - היתר טבילה ביום במקום סכנה:

שו"ע - "היכא דאיכא אונס³⁸⁵, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום; אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס³⁸⁶".

נפק"מ למעשה - טבילה בשביעי או חופת נדה: דין זה הוא נפק"מ גדולה לעניין כלה שביום השביעי לטבילתה בערב תיערך החופה - לפי הש"ך נראה שאסורה לטבול ביום השביעי ולכן נאלץ לערוך חופת נדה, שהרי לא טבלה ביום משהגיע הלילה זה זמן שבו כבר החלה החתונה - קבלת פנים וכד', ובוודאי בכלה שהתאפרה והסתרקה במיוחד לחתונה שאינה יכולה ברגע אחד לטבול ולהגיע. אולם ע"פ מה שכתב הדג"מ הרי שבשעת הדחק כגון הא אפשר להקל לטבול ביום השביעי, ביום, ולא תיערך החופה עד הלילה אפשר להתיר טבילה ביום השביעי מאשר לערוך חופת נדה. ו"בשבט הלוי" פסק במקרה כזה - שתטבול ביום השביעי עדיף מאשר לערוך חופת נדה.

³⁸⁵ **אונס לכל העיר - בספר "חמודי דניאל" (הובא בפת"ש, יא') כתב** שמה שהותר לה לטבול ביום ח' משום אונס - היינו דווקא באונס לכל הנשים בעיר.

³⁸⁶ **טבילה מבעו"י במקום סכנה וצורך:** אע"פ שכתבנו לעיל שאסרו חכמים לאשה לטבול ביום משום סרך בתה, מ"מ ישנם מקרים שהקלו בהם חכמים שכן תוכל לטבול ביום השמיני ויש שהתירו אף ביום השביעי (= יום השביעי שלנו ולא יום השביעי לראיית הדם). מקור ההיתר לטבול ביום בשעת הדחק - **נדה סז:** - "אתקין רב אידי בנרש - למיטבל בימא תמינאה משום אריותא, רב אחא בר יעקב בפפוינא משום גנבי, רבי יהודה בפומבדיתא משום צינה, רבא במחוזא משום אבולאי (= שוערי העיר שהיו סוגרים הדלתות בתחילת הלילה)".

והוסיף האגור - שנשים אלו שהתירו להם לטבול ביום - מ"מ צריכות להסתיר טבילתן מבעליהן עד הלילה שלא יבואו לשמש ביום ויבואו לידי ספק דאוי'. **והקשה הב"י שאיו מבין דבריו** שכן אם איירי ביום השמיני הרי שכבר ביום מותרת לבעלה אם טבלה, וע"כ שדיבר במי שטובלת ביום השביעי שמעיקר הדין זה בסדר כמו זבה גדולה דמקצת היום ככולו אלא שכל החשש הוא משום שאם תטבול ביום, יבוא עליה ואז אם תראה דם יתגלה למפרע שבא על הזבה. אבל על כך כתב הב"י שהיא חומרא יתירה.

- **באלו מקרים הקלו להתיר שתטבול ביום השמיני - כתב ה"בדי השלחן"** שאפילו אם אינה אנוסה לגמרי ואינו מן הנמנע בהחלט אצלה לטבול בלילה, אלא שקשה עליה הרבה הטבילה בלילה - בזה ג"כ מותרת לטבול ביום ח'. דכל שעת הדחק אצלה התירו לה חכמים לטבול ביום ח'. וכן בשאר מיני אונסים כגון שהיא חולה וקשה לה ללכת בלילה או במקום שאינה יכולה להצניע טבילתה ויהיה אוושא מילתא - הא נמי חשיב אונס כיוון שהוא מדרכי צניעות להסתיר הטבילה.
- **טבילה מבעו"י אפילו ביום השביעי (פת"ש, ט):**

- **בסד"ט כתב** שמתוס' בדף סז' משמע שגם איסור הטבילה ביום השביעי (בימינו) הוא משום סרך בתה. ועל כן יש להקל בזה במקום אונס, שתוכל לטבול אפילו ביום השביעי לפני החשיכה.
- **וכן פסק ב"חכמת אדם" (כלל קיח', סימן ו')** - שמותר לאשה הגרה בכפר זמן טבילתה הוא בליל שבת - שיכולה להקדים ולטבול מבעו"י (שהוא יום השביעי) ביום שישי בעיר כדי שתספיק לחזור לכפר לשבת.
- **ובספר "דרכי טהרה", פרק יז', סע' ח' כתב** - "אשה שאינה יכולה לטבול בלילה, כגון שהמקוה נמצא ביישוב רחוק שא"א לנסוע אליו בלילה, או שיש חשש שמא אם תטבול בערב תתקרו ותחלה, או שיכולה לטבול בלילה אך יש חשש שתתגלה טבילתה לשכניה או לבניה, וכל כיו"ב - יכולה לטבול בשעות היום אך ורק ביום השמיני או בימים שאחריו, אבל ביום השביעי לא תטבול כלל וכלל, כי טבילה ביום השביעי חמורה יותר מטיבילה ביום השמיני".
- **"שבט הלוי" -** ביום השמיני יש להקל שתטבול ביום אם תבוא אל ביתה בלילה, אבל ביום השביעי יש להחמיר. ולצורך גדול - יש מקום להקל כר"ת, ותעשה שאלת חכם.

- **איש ואשה שיוצאים לשיט למספר שבועות ולא תוכל לטבול שם, האם יכולה לטבול ביום השביעי ערב עלייתם לספינה:**

סעיף ה' - עברה וטבלה ביום:

שו"ע - "אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה³⁸⁷; וכן אם עברה וטבלה בז' ביום, עלתה לה טבילה³⁸⁸."

רמ"א - "ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה (ב"י בשם האגור)".

סימן קצח' - דיני טבילה וחציצתה:**סעיף א' - שתטבול כולה בב"א ללא חציצה:**

שו"ע - "צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת³⁸⁹; לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפילו כל שהוא, ואם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו, חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו, חוצץ³⁹⁰; ואם הוא חופה רוב הגוף, אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ³⁹¹".

- **הב"ח כתב** שבכה"ג יכולה האשה לטבול ביום ז' ובלבד שתסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה, מכיוון שאם יש אונס שבגללו תצטרך להמתין מלטבול יומיים ויותר (כמו במקרה של יציאה לשיט) - התירו לה לטבול ביום השביעי. **והובא ב"סדרי טהרה", "ס"ק יג'.**
- **אבל החזו"א החמיר בזה מאוד** וכתב שלא להתיר טבילה ביום השביעי אפילו תדחה הטבילה לזמן ארוך.
- **ב"שיעורי שבט הלוי" כתב** שיש להקל במקום שיצטרכו להמתין עם הטבילה מספר שבועות, ויש חשש מכשול ע"י שלא תטבול קודם נסיעתם.

³⁸⁷ **טבילה בדיעבד ביום השמיני** - לכ"ע בדיעבד שרי שהרי התירו אפי' לכתח' במקום סכנה, כדלעיל סע' ד'.

³⁸⁸ **טבילה בדיעבד ביום השביעי** - בענין זה נחלקו הראשונים בדברי **רב אחאי בעל השאלות** - והביא מחלק' זו **הרשב"א** - יש שהורו שלא עלתה לה טבילה כי אסר לגמרי טבילה בשביעי אפילו בדיעבד, ויש מי שהורה להקל מכיוון שמדאור' ודאי עלתה לה טבילה (כמו זבה) ומה שאסרו טבילתה זה רק בגלל חשש רחוק. **ונקט הרשב"א כשיטה המקילה.**

הב"י גם הוא מיקל וסברתו עמו שכן מה שמצריכים הנשים לספור שבעה נקיים זה רק משום חשש רחוק של ספק זבה גדולה, וגם אם היא כן הרי שעלתה לה טבילה ביום השביעי כמו זבה גדולה ולכן לפי זה - "ליכא מאן דאמר דלא עלתה לה טבילה". **הש"ך (יא')** הביא מספר רב של פוסקים המחמירים וכתב - "וטוב להחמיר היכא דאפשר".

³⁸⁹ וזה לשון **הרמב"ם בהלכות מקוואות פרק א'** - "כל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום בבת אחת ואם היה בעל שיער יטביל כל שיער ראשו והרי הוא כגופו דין תורה...". כתבו הראשונים שדין זה נלמד ממה שכתוב **בויקרא כב, ו-ז'** - "כי אם רחץ בשרו במים וטהר" - מה ביאת שמש כולו כאחד, אף ביאתו במים כולו כאחד".

³⁹⁰ אפילו אם היא לא מקפדת - **כתב הרשב"א ועוד מהראשונים שבטלה דעתה אצל כל העולם. אמנם מהרמב"ם** אפשר להבין שהכל תלוי בדעתה בין לחומרא בין לקולא - וכל שהיא לא מקפדת - אינו חוצץ עבורה, אפילו אם דרך רוב העולם להקפיד עליו.

דבר שהיא מקפידה אבל רוב העולם איננו מקפיד:

- **מהרמב"ם והטור משמע** - שהולכים לחומרא אחר דעתה וכיוון שהיא מקפדת חשיב חציצה. **וכ"פ הב"ח.**
- **מהרשב"א משמע** שגם כאן בטלה דעתה אצל כל אדם (לקולא) שאע"פ שהיא מקפידה - אינו חוצץ כי רוב העולם לא מקפידות בכך.

³⁹¹ **מה נחשב לדבר "חוצץ"**: גמרות רבות מביאות דין זה וביניהם **הגמ' בסוכה ו', ב'(וכן נדה סז; עירובין ד:)** -

רמ"א - "ולכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצין³⁹², גזרה אטו דברים החוצצים³⁹³ (הגהות ש"ד).

סעיף ב' - אילו דברים חוצצים:

שו"ע - אלו הדברים שחוצצין, חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועות שכורכין בהם השיער בראש, לא תטבול בהם עד שתרפם; ואם הם בתוך קליעת שיער אינו מועיל בהם רפיון³⁹⁴. ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבול בהם עד שתרפם, חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין לפי שאינה מהדקן³⁹⁵; אבל קטלא, שהיא רצועה חלקה ורחבה

▪ **מדא' חוצץ** רק דבר שעל רובו ושמקפיד עליו.

▪ **מדרבנן חוצץ** או רוב ואינו מקפד עליו או מיעוטו ומקפיד עליו.

מיעוט שאינו מקפיד - האם חוצץ: מהגמ' משמע שמה שהוא גם מיעוט וגם אינו מקפיד - אינו חוצץ מכיוון שלא גזרים לגזירה. **אלא שרש"י הבין** שדווקא ביער הוא שאינו חוצץ, אבל על בשרו - גם מיעוטו שאינו מקפיד עליו - חוצץ. **אבל רוב הראשונים דחו דבריו וביניהם ר"ת בתוס'** - שמיעוטו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ - בין בשער בין בגופו.

סיכום: בגמ' בנדה טז: מגדיר ר' יצחק מהם גידרי חציצה: רובו+מקפיד - דא'. רובו ואינו מקפיד או שמקפדי ואינו על רובו - גזרו ואסרו חכמים. ברמ"א כתב שגם מיעוט שאינו מקפיד כליו צריך לכתחילה לחוש לחציצה בו.

❖ **מה נחשב רוב:** לרש"י - דווקא בשיער יש גדר רוב אבל בבשר גופו משמע שאפילו שאפילו מיעוט ואינו מקפיד - חוצץ. **אבל ר"ת ורוב הראשונים סברי** שאין הלכה כרש"י וגם בגופו כל דהוי מיעוט ואינו מקפיד - אינו חוצץ.

❖ **לגבי שיער נחלקו:**

• **גאונים** - חציצה ברוב השיער נחשבת כרוב גופו, והוי חומרא כי מספיק שיש חציצה על רוב שיערה ואסורה מהתורה. **וכן משמע מהטור והשו"ע.**

• **רמב"ם** - שיערו כגופו, וצריך על רוב גופו כדי לאסור מהתורה.

מה נחשב "מקפיד" - סתם כך דעתה בטילה לרוב. **לט"ז(דקדק בלשון השו"ע)** - אם זה דבר שרק מעט בנ"א מקפידים עליו - לא הוי חוצץ אא"כ היא גם רגילה מדי פעם להקפיד עליו. אבל אם היא אינה מקפדת כלל - לא חשיב מקפידים עליו אא"כ רובא דעלמא מקפידים ואז בטלה דעתה לגמרי לכולם. **אבל בסד"ט חילק** שאין לדקדק - וכל שבנ"א דרכם להקפיד עליו בזמן מן הזמנים חוצץ. **מקפידה והעולם לא מקפיד:** לרמב"ם הולכים אחריה ונחשב למקפידה, **וכן משמע מדברי הרמ"א בסעיף יד'**. אבל לרשב"א הולכים תמיד אחר הרוב. **מהרמב"ם גם משמע** שהולכים אחריה גם לקולא - שאם דרך העולם להקפיד והיא כלל אינה מקפידה - לא חשיב קפידא, ואין הלכה כמותו.

³⁹² **אשה שטבלה עם ספוג באוזנה(פת"ש, ג')** - בשו"ת פני אריה נשאל על אשה שהניחה צמר גפן וכד' בתוך אוזנה לספוג הלכלוך ושכחה ליטול הספוג קודם הטבילה - ויש לדון לאיזו קטגוריה הוא נכנס - הוי ודאי מיעוטו אלא שהשאלה היא אם מקפידה עליו או לא, **ופסק שתטבול שנית מחמת הספק.**

³⁹³ דין זה הוא חומרא יתירה מכיוון שהוי גזירה לגזירה, ולכן רק לכתחילה אבל בדיעבד ודאי עלה לה.

³⁹⁴ דין זה מקורו **במשנה במקוואות פרק ט'** - "אלו חוצצין באדם - חוטי צמר וחוטי פשתן **ורצועות שבראשי הבנות**". **וביארו שם הראשונים** שיש לחלק בין חוטין שסתם על שיערותיה - שאם הרפה את החוטין שלא יהיו מהודקים - אינם חוצצים, לבין חוטם הקלועים בצמתה שהם גם ריפיון לא מועיל בהם.

³⁹⁵ **במסכת שבת, נז, א'** - על המשנה שאומרת שחוטי צמר חוצצים **אמר רב הונא** - "וכלן בראשי הבנות שנו", ובגמ' שם דנים מה כוונתו לומר, מה הוא בא למעט, **והסבירו רב יוסף** - שדווקא על השיער שקושרת היטב ומהודק את החוטין - חוצצים, אבל על צווארה אינם חוצצים לפי שאינם מהודקים כי אין האשה חונקת את עצמה.

שכורכת סביב צוארה, חוצצת, מפני שחונקת עצמה בחוזק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה (רש"י).

סעיף ג' - חוטים חלולים לא חוצצין:

שו"ע - "אם החוטין האלו חלולין³⁹⁶, עשוין מעשה רשת, אינם חוצצין (טור בשם ראב"ד)³⁹⁷".

סעיף ד' - חוטי שיער אינם חוצצין:

שו"ע - "חוטי שיער אינם חוצצין³⁹⁸".

³⁹⁶ בסעיף הקודם כתב שאסור לטבול עם חוטים של צמר, פשתן וכד' שסביב השיער. בסעיף זה מתחדש שיטתם שכן יכולים להישאר על השיער כי אינם חוצצין וכגון שהם חלולים והיינו שרכם הוא שלא מהודקים חזק ובאים מים תחתיהם ולכן שרי- זאת היא שיטת הראב"ד. אבל הרבה מהראשונים התירו בכל סוג של חוט שהוא ארוג כי גם נכנס תחתיו, אבל הראב"ד כאמור החמיר בכך שרק אם חלולים שרי.

³⁹⁷ תוספת ביאור - דין בגדים ארוגים לעניין חציצה (ב"י): בגמ' מובאות שתי לישנות האם מדוע חוטים "ארוגים" אינם חוצצין: 1. "כל שהוא ארוג לא גזרו בו רבנן". 2. אמר רב הונא בריה דרב יהושע - חזינא לאחוותי דלא קפדן - כשהיו רוחצות בחמין לא היו מקפידות להוריד את החוטים הארוגים מכיוון שהיו עוברים בהם המים שפיר.

הגמ' מיד שואלת מאי בינייהו? ועונה - "דטניפן" ופירושו - שלישנא קמא - גם בחוטים מטונפים אין בעיה כי חציצה לא הוי ובכלל לא גזרו בכך חכמים לכן בכל גוונא שרי. אבל ללישנא בתרא שאומרת שהנשים לא היו מורידות את החוטים הארוגים וחלולים הללו בזמן רחיצתן - במקרה שהיו מטונף כן הורידו אותם מכיוון שהלכלוך יוצא מהם ברחיצה ומטנף את גופם, אז היו מקפידות להוריד לפני כן את הדבר הארוג, אע"פ שלא היה מקפיד.

הסבר נוסף הוא לא שהחוטים היו מטונפים ומטונפים את גופה של הרוחצת אלא שהיו אלו חוטים יקרים כגון מזהב והם היו מיטנפים ע"י הטבילה במים ולכן הנשים היו מקפידות להורידם קודם הטבילה, כדי שלא ייהרסו להם. בין כך ובין כך - לפי הלישנא בתרא הם חוצצות כי היו מקפידים להורידם, ולפי הלישנא בתרא אינם חוצצות, כי בפועל אינם חוצצות ולא גזרו עליהם.

הטור כתב כשני הפירושים והיינו שחשש לשניהם - שבין שהחוטים מטונפים ובין שהם מזהב ומיטנפים ע"י המים - הם מהווים חציצה כי רגילה להורידם. וכ"פ הרמ"א בסעיף ד'.

אולם, בב"י הביא פירוש נוסף ושונה - מה שעושה הטינופת או הזהב שהחוטים עשויים ממנו - הוא שהחוטים הללו יוכלו להתהדק, והיינו שאע"פ שחוטים ארוגים אינם חוצצין כי א"א להדקן היטב, הרי שאם הם מטונפים או עשויים מזהב - כן יכולים הם להתהדק היטב - ולכן ללישנא בתרא הם חוצצות ואסורות. **אלא שבכה"ג יש לשאול** מדוע ללישנא בתרא הם לא יאסרו משום חציצה אם הם מתהדקות היטב? והתשובה לכך היא שבאמת זו סיבה טובה לגזור גם עליהם כי סו"ס מתהדקות היטב, אלא כיוון שהיו רק דין דרבנן שהרי מדובר על מיעוט המקפיד עליו כי השיער הוא רק חלק קטן מהגוף - אזי הוי דין דרבנן וכיוון "דלא גזרו רבנן על הארוג" - ה"ה נמי הכי שלא גזרו למרות שמעיקר הדין היה סיבה לגזור.

הסבר זה אפשרי רק לרמב"ם וסיעתו הסוברים ורואים את השיער כחלק מכל הגוף ולכן חציצה על השיער בלבד הוי מיעוט, ולכן זה דין דרבנן ולכן אפשר לומר שחכמים הקלו שבארוג לא גוזרים ולא פלוג. אבל לפי רש"י וסיעתו שסוברים ששיער נידון בפ"ע הוי רוב המקפיד שאסור מן התורה וממיל אין מקום ודרך להקל בכך, ולכן לשיטה זו לא עולה הסבר שני זה.

הב"י מסכם בסופו אנו מחמירים כלישנא בתרא אע"ג דהוי דין דרבנן כי הלכתא כבתראי - כרב הונא בריה דרבי יהושע. ולכן במקרה שאותו ארוג מטונף או מזהב - חוצץ הוי. וכ"פ הרמ"א בסעיף ד'.

רמ"א - "ואם היו מוזהבות, חוצצין, דמקפדת עליהם שלא תטנפם; וכן אם היו מטונפים תחלה, מקפדת עליהם שלא תתלכלך מהן במים, וחוצצין (טור)³⁹⁹".

סעיף ה' - שערות הקשורות:

שו"ע - "שתי שערות או יותר שהיו קשורים ביחד קשר אחד, אינם חוצצין".

רמ"א - "ואין חלוק בין אם קשר ב' שערות עם שתי שערות, או שקשר ב' שערות בפני עצמן (ב"י בשם רשב"א ור"ן); ושערה אחת שנקשרה, חוצצת והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו".

סעיף ו' - שיער במקומות שונים אי הוי חציצה:

שו"ע - "שיער שכנגד הלב ושבוזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ⁴⁰⁰; שבראש ושבבית השחי⁴⁰¹, אינו חוצץ; ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ; ובאשה, בנשואה חוצץ⁴⁰², בפנויה אינו חוצץ".

רמ"א - "ואותן שיש להן כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו, ונעשית בלילה על ידי שד וסכנה להסירם⁴⁰³, לא חייצי (מרדכי ה"נ בשם ראב"ייה ובאגור ובהגהות ש"ד)".

³⁹⁸ הכוונה לחוטים שכורכים סביב השיער ואינם מהודקים, ולכן אינם חוצצים. סעיף זה שונה מסעיף ב' שם ראינו שחוטים חוצצים כי הם מהודקים לשיער, אא"כ הם חלולים(סע' ג') שאז המים עוברים דרכם.

³⁹⁹ עיין בהערה על סעיף קודם.

⁴⁰⁰ אע"פ שלנשים בד"כ אין, אמר דין זה ככל הנראה לגברים, ואה"נ לאשה שיש לה שם שיער- חוצץ(שבט הלוי).

⁴⁰¹ **חציצת שיער בית השחי:** לשיטת הר"ש והרשב"א- שיער בית השחי אינו חוצץ רק באיש, אבל באשה חוצץ. וראוי לאשה לגלח שם לצאת ידי כל השיטות, במיוחד שנראה שבימינו מקפידות על כך הנשים. אבל מעיקר הדין אין להחמיר בכך.

⁴⁰² **שיער בית הערוה(ע"פ שבט הלוי על סעיף זה אות ד):** הספרדים נוהגים להסיר שיער אותו המקום, ומקפידים בזה מאוד. אבל האשכנזים אינם מקפידים. לספרדים הטעם להחמיר מכיוון שחששו לחציצה מחמת הזיעה וכן ע"פ טעמו של החת"ס(סימן קצה') ששיער העומד ליקצץ חוצץ. ספר "אדמת קודש" החמיר בכך אף בדיעבד. אבל בספר "ברכי יוסף" היקל בדיעבד. ונשים ספרדיות יתכן ויכולות לסמוך להקל כברכי יוסף.

⁴⁰³ **חציצה בדבר שסכנה להסירו:** מדברי הרמ"א נלמד חידוש עצום- שכל דבר שהיו סכנה להסירו אינו נחשב לחוצץ. האחרונים דנו בארוכות בדין זה(עיין בשבט הלוי כאן, ס"ק ז'- האם דווקא בסכנה ממש או גם בדבר שאינו מסוכן לגמרי, והאם דווקא בסכנה קבועה לזמן או גם בסכנה חד"פ).

❖ **סתירת חור בשן וכד'- אי הוי חציצה(שבט הלוי, שם):** העולה מדין זה שמצבים שונים בהם החציצה היא למניעת סכנה- אינה חוצצת, כך למשל: אשה הצריכה להניח צמר גפן לסתירת חור בעור התוף לא הוי חציצה(בצירוף דברים נוספים- כגון שהוא בלוע עמוק בתוך האוזן ועוד), וכן למשל סתימות שיניים שסותמים את החור כדי שתהיה שן רגילה- הוי כמציל מן הסכנה ועוד שלא רק שאינו מקפיד אלא רוצה שתהיה שם הסתימה כדי שיראה כשאר השיניים, ובפרט בסתימת שורש וכד' שהיו סכנה גדולה, ועוד ב"שואל ומשיב"(תנינא, ח"ג, סק"ח) כתב טעם נוסף- שכשסותם דבר שסתום בטבעו לא הוי חציצה כי החסרון בחציצה הוא שהיו המים יכולים לבוא שם ובמקום זה שסותמים כלל לא הוי מקום שהמים רגילים או צריכים לעבור בו.

סעיף ז' - צואת העין⁴⁰⁴:

שו"ע - "לפלוג (פ"י צואת העין⁴⁰⁵) שחוץ לעין⁴⁰⁶, חוצץ אפילו הוא לח; ולפלוג שבעין אינו חוצץ, ואם היה יבש, חוצץ; והוא שהתחיל להוריק (כ"ד = כן דברי = התוספות וסמ"ג בשם ר"ת ורמב"ם)".

- ❖ **כתר קבוע, גשר ליישור השיניים (שבט הלוי, סע' כד', ס"ק ב')** - אינו חציצה, מכיון שהגוף נצרך לו אז בטל הוא לגוף ועוד שיש בו צורך לשיניים והאשה רוצה בו ואינה מקפדת אלא להיפך ועוד נשאר לזמן רב ולכן אינו חוצץ. וה"ה לגשר שנעשה ליישור השיניים רק תדאג שלא יישארו שם לכלוכים בין כל הברזלים.
  - ❖ **שן תותבת (שם)** - אם נכנסת ויוצאת בקלות ובתדירות, ללא צורך באומן-ודאי אינה בטילה, וחוצצת היא.
  - ❖ **שן זמנית (שם)** - אם מניחים אותה לזמן רב הדעת נוטה להקל שאינה חוצצת כיוון שצריך אומן להוציאה, ונמצאת שם לזמן רב ורוצה בה.
  - ❖ **תחבושת או גבס - אי היא חציצה (שם)** - בגבס או תחבושת קשה לומר שלא נחשב לחציצה מכיוון שלא הוא מקום סכנה כ"כ אלא שמירה שלא יפגע, וכן לא דמי לסתימה שבאה להשלים הגוף לכמו שהיה אלא הוא תוספת, ובכלל האשה מקפידה שלא יראו את זה אע"פ שצריכה לזה אינה מרגישה נוח בכך ויתכן שנחשב בשל כך כמקפדת, ועוד שלעומת סתימה או צמר גפן דהוי בתוך הגוף - כאן הוי ע"ג הגוף ולא מהני בהכי. והביא שיש מקילין, אך למעשה אין להקל. ובדין גבס עיין עוד להלן סע' י'.
  - ❖ **אשה שעברה ניתוח בעיניים וצריכה לטבול עם משקפת/ אשה שצריכה לכסות את כל האוזן שלה מבחוץ עם צמר גפן שלא חודרים דרכו מים:** ראה בשו"ת ציץ אליעזר חלק כ סימן לב, ומביא שם גם בשם שו"ת מהרש"ג - שמתיר לאשה לטבול בכה"ג!! כי כל הדין הוא בדרבנן דהוי מיעוט המקפיד עליו וכיוון שבזמן הטבילה היא לא מקפידה אלא רוצה בזה - אזלינן בתר השתא ולא חשיב מקפידה ויכולה לטבול כך!!!
- ⁴⁰⁴ **סעיפים ז' ט' - מחלוקת הראשונים:** יש לשים לב לדברי **הש"ך (יג')** שהביא את שיטות הראשונים (רשב"א, רמב"ם, ר"ת ועוד) הסוברים שכל הדינים המובאים בסעיפים אלו שהם חוצצים - זה רק לענין טהרות, אבל באשה לבעלה לא הוי חוצץ כלל. למעשה מהשו"ע שהביאם (את הדינים הללו) עולה שהוא חשש לאותם ראשונים הסוברים שדינים אלו שייכים גם לענין אשה לבעלה, אבל בדיעבד, כתב **הש"ך**, שאפשר לסמוך ולהקל כהני רבוותא שלא הוי חציצה. **אולם מסתימת המחבר** משמע שסובר שחוצץ מדינה וחייבת לחזור ולטבול בכל מקרה ותברך על טבילה זו (**ע' שבט הלוי, סעיף ז, ס"ק ד' בסוף**).
- ⁴⁰⁵ **דין צואת האף (שבט הלוי, ס"ק ב')**: מה שאמרו שמקום בית הסתרים או תוך הפה אסור שיהיה שם חציצה כי צריך שיהיה ראוי לביאת מים - היינו דווקא במקום שדרכו להיות מגולה מדי פעם, כמו תוך העין, בית הסתרים, קמטים וכד', אבל חלל הגוף בפנים אינו צריך להיות ראו לביאת מים. לכן - צואת האף היבשה שבתוך האף - אינו חוצץ, אבל שפת האף - שהוא מקום הגלוי צריך להקפיד שם היטב שלא תהיה נזלת יבשה וכד' כי הוי מקום שדרכו להיות מגולה.
- כאמור לעיל - מכוח סברא זו אפשר להקל בשעת הצורך בשימת צמר גפן בתוך האוזן פנימה דהוי חלל פנימי שאינו נראה כלל ואינו צריך להיות ראוי לביאת מים.
- ניקוי האוזניים** - לפ"ז נראה שצריכה האשה לדאוג לנקות היטב אוזניה בחלקם החיצוני, אבל אין צריך לנקות הלכלוך שבצומק האוזן ממש.
- טבעת למניעת הריון המונחת ברחם (שם):** האחרונים דנים בדין זה וכל מקרה צריך שאלת חכם לגופו. אולם צדדי הדיון הם מדוע שמים את הטבעת - שבמקום שהטעם הוא משום סכנה יש להקל יותר כאמור לעיל בסעיף ו' ברמ"א, וכן מה מיקומה של הטבעת והיינו - אם היא ממש עמוק ברחם דמי לצואה שממש בתוך האף שאינה חוצצת, אבל אי הוי מקום חיצוני, ובמיוחד אם האשה עצמה יכולה להוציאה משם - יש יותר מקום להחמיר שחוצצת כי ככל הנראה הוי מקום חיצוני שהמים צריכים להיות ראויים לבוא שם. **ועין על כך עוד להלן סעיף כה', ע"פ דברי הנוב"י המובאים בפת"ש טז'.**

סעיף ח' - כחול שבעין:

שו"ע - "כחול שבעין אינו חוצץ⁴⁰⁷, ושחוץ לעין חוצץ; ואם היתה פותחת ועוצמת (פירוש סוגרת) עיניה תדיר, אף שחוץ לעין אינו חוצץ".

סעיף ט' - דם יבש שעל המכה:

שו"ע - "דם יבש⁴⁰⁸ שעל המכה, חוצץ; וריר שבתוכה, אינו חוצץ. יצא הריר מתוכה, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ; לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ. לפיכך אשה בעלת חטטים צריכה לחוף במים עד שיתרככו⁴⁰⁹".

סעיף י' - רטיה שעל המכה:

שו"ע - "רטיה⁴¹⁰ שעל המכה⁴¹¹, חוצצת".

עדשות מגע(שם): יש לכתחילה להוציאם. אולם בדיעבד יש מקום להקל כי אינו מהודק והמים יכולים לחדור דרכם. ויש לשים לב אם יש פה חשש של עצמה עיניה ביותר שלא מועיל אף בדיעבד. לכן למעשה אם טבלה איתם- תטבול שנית, ואם כבר שימשה- בדיעבד טהורה.

סברות נוספות להקל בעדשות: כמו בשן- רוצה בהם, אינה מקפידה להסירם אלא אדרבה מעדיפה את קיומם. גם אם מסירה אותם זה לא כי זה מפריע אלא למנוע את נזקה, הם נעשו לנוי, הם דבר ה"בלוע" בתוכה ועוד.

⁴⁰⁶ הלכלוך המוגלתי שנמצא בבוקר, וכיוון דמקפידים עליו הוא חוצץ.

⁴⁰⁷ להלן **בסעיף יז'** יתבאר שדבר צבע שעליה שאינה מקפדת עליו ואדרבה רוצה בו- אינו חוצץ. לכן נראה שה"ה הכי שאינו חוצץ אם מיירי בכחול שצובעת לנוי. אבל כאן אם הוא מבחוץ הוא חוצץ וק"ק.

⁴⁰⁸ **אשה שיש לה פצע מדמם(דם) וצריכה לטבול:** ולא מצליחה להפסיק את הדם, כמו במקרה שהגיע לפנינו על אשה שהכינה עצמה לטבילה במקווה ונפצע באצבע מהפצירה וירד לה דם מהאצבע ולה הפסיק- שיש מקום להקל ולהתיר לה לטבול ע"י שתשטוף טוב את הדם לפני כן ותראה שהוא לא התייבש ואז תכנס מיד למקווה. **ואין להקשות מסעיף טז' להלן** שם כתוב שדם שנסרך אפילו לח חוצץ- כי שם זה דווקא בדם הוא נסרך וכבר התחיל להתייבש אלא שחל ממנו לח, אבל אם הוא כלל לא נסרך אלא שותת וטרי- אינו חוצץ.

⁴⁰⁹ **תוספת ביאור בדיון "גלדים" = דם המכה שהתייבש:** בב"י הביא בשם המרדכי שאע"פ שמצטערת האשה בהסרת הגלד וממילא

אין בדעתה להסירו ולכא' לא מקפידה עליו- עדיין הרגילו הנשים להסיר כל גלד ויובש שעליהם. **מהשו"ע נשמע שהיקל יותר** ולא הצריך להסירו אלא כתב שמספיק לשימו במים עד שיתרכך.

דיון "גלדים" הלכה למעשה: כתב **בשבט הלוי(ס"ק ט')** - "ולמעשה פוסקים שלא לגרד רק כשיש גרב(גלד) קטן ביד או בפנים שאפשר להוריד בקל, אך בד"כ עלול לרדת דם ואין חייבים...ההמונים טועים וסבורים שהיו חציצה, ואינו כן, ואדרבה- אם יורידו יגרמו לחציצה אם יהיה דם יבש או ריר יבש".

⁴¹⁰ וה"ה במשחה שמורחים על המכה- ויש לחוש בכל סוג של משחה(שבט הלוי).

⁴¹¹ **דיון גבס-** יש לשאול מה דינה של אשה שיש לה גבס- האם יכולה לטבול איתו או שמא היא חציצה?

- **שו"ת "תשובה מאהבה"(ח"ג בהלכ' נדה)- ע"פ פסיקת השו"ע** בסעיף זה המבוססת על המשנה **בפרק ט' במקוואות-** "רטיה שעל המכה חוצצת", ובאופן פשוט ה"ה בגבס.
- **הר צבי(יו"ד, סימן קסט'), ציץ אליעזר(ח"ד, סימן ט'), יביע אומר(ח"ג, יו"ד, סי' יב')-** חילקו בין רטיה זמנית לבין גבס העומד לזמן רב בהוראת רופא וכלל אינה מקפידה עליו כי אסורה לה להסירה, ועוד שמצטערת בהסרתו. בנוסף הרי שיש סכנה בהסרתו וע"פ פסיקת הרמ"א בסעיף ו'- דבר שסכנה להורידו לא חוצץ.

סעיף יא' - חץ או קוץ התחוב בבשר:

שו"ע - "חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ, חוצץ; ואם אינו נראה⁴¹², אינו חוצץ⁴¹³".

סעיף יב' - לכלוכי זיעה:

• **שבט הלוי(על סעיפים - ו', י')** - אין מתירין אלא בשעת הדחק גדול.

• **וקצת קשה לי על המקילים מכיוון** שמלבד הגבס הרי שתחתיו נדבקים לכלוכים רבים של זיעה ושאר דברים ובהם בוודאי מקפידה האשה.

ועיין לעיל בסעיף ו', על סתימות בשיניים וכד' אי הוי חציצה או לא.

⁴¹² הסברא הפשוטה היא שכשהוא ניכר יש איזו שהיא קפידה או דהמים צריכים לעבור ולגעת שם ואינו יכול, אבל אם הקוץ בפנים הוא לא נראה ולא מקפידה עליו וגם אינו חוצץ כי יש עליו עור.

מחלוקת הראשונים בהעמדת מחלוקת התנאים בתוספתא האם באינו נראה גם אסור משום חציצה:

אחר שכתב שאם אינו נראה אינו חוצץ, **הוסיף הטור לכתוב** "ואם יש עליו קרום של בשר - בעל ענין אינו חוצץ". **בב"י הביא את מקורו- בתוספתא במקוואות נחלקו רבי וחכמים** - "הנכנס לו חץ בירכו, רבי אומר אינו חוצץ, וחכמים אומרים הרי זה חוצץ, במה דברים אמורים בשל מתכת, אבל בשל עץ הרי זה חוצץ ואם קרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ". הסיבה שהחמירו בשל עץ שהוא חוצץ בכל מקרה הוא משני טעמים: 1. בשל מתכת נכנסים המים יותר משל עץ ולכן פחות חוצץ(טעם טכני). 2. להוציא את החץ מתכת יש סכנה גדולה, ולכן רוצה היא שישאר בפנים ולא ייצא וממילא לא מקפידה עליו ולכן לא נחשב לחוצץ(טעם הלכתי).

בין כך ובין כך מהתוספתא משמע מפורש - "שם קרם עליו עור פניו מלמעלה - הכל מודים שאינו חוצץ".

אלא שהשאלה היא כשנחלקו רבי וחכמים אם חוצץ או לא האם דיברו בנראה מבחוץ או לא?

• **הב"י** מבין שנחלקו במקרה שנראה החץ מבחוץ, וזאת מכיוון שיש משנה אחרת **במקוואות(י', ח')** שאומרת - "חץ שהוא תחוב באדם, בזמן שהוא נראה - חוצץ, ואם אינו נראה - טובל ואוכל בתרומתו", ואם נעמיד את התוספתא עם מחלוקת רבי וחכמים באינו נראה מבחוץ ובזה נחלקו, אז יוצא שהמשנה במקוואות תהיה דעת יחיד - דעת רבי שסובר שאינו חוצץ, אבל לחכמים חוצץ, וקשה שהרי הלכה כאותה סתם משנה. לכן מבין הטור שמחלוקת רבי וחכמים היא בנראה החץ מבחוץ, אבל אם לא נראה מבחוץ - מסכימים רבי וחכמים שאינו חוצץ כאותה סתם משנה. וכן מצד הסברא - אם אינו נראה למה שמישהו יחשוב שחוצץ?

לפי זה יוצא שמחלוקת רבי וחכמים היא בנראה מבחוץ, אלא שעתה יש לברר מדוע לרבי אינו חוצץ אם נראה מבחוץ? ומבאר הטור שלא מדובר שהוא בולט לחוץ או שהחץ או הקוץ שוה לגובה הבשר(כי בזה ודאי שלרבי יהיה חוצץ), אלא מדובר שהוא משוקע בפנים אבל ס"ס נראה. לפי רבי - בכה"ג מותר כיוון שלא חשיב נראה מבחוץ שחוצץ כי הו משוקע בפנים. אבל לחכמים אע"פ שמשוקע - הוא חוצץ כי בכה"ג גזרו אטו אינו משוקע.

• **אבל לפי הרמב"ם והרא"ש** נראה שמחלוקתם של רבי וחכמים בתוספתא היא אפילו באינו נראה - שגם בו חכמים אומרים שחוצץ, וזאת אע"פ שיוצא מכך שהמשנה היא דעת יחיד - מצינו שיש כמה משניות שהולכים כדעת יחידאה. **וכ"פ הש"ך**.

סיכום: לב"י מחלוקתם של רבי וחכמים בתוספתא היא בנראה מבחוץ אבל עמוק בבשר, אולם באינו נראה לכ"ע אינו חוצץ.

לרמב"ם והרא"ש מחלוקתם גם באינו נראה שלפי חכמים גם באינו נראה חוצץ.

⁴¹³ **האם תפריים(מניתוח וכד')** **חוצצים:** ע"פ הדברים המתבארים לגבי חץ אפשר לדון מה דינם של תפריים שנתפרו בגופו של אדם. בכך יש לחלק בין תפריים הנימוחים בתוך הבשר בהם יש להקל יותר כדון חץ שבתוך הבשר ואינו נראה לבין תפריים שצריכה ללכת לרופא כדי שיוציאם ואז יש יותר מקום להחמיר במיוחד אם נראים הם כלפי חוץ והוי כחץ הנראה שחוצץ.

שו"ע- "לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה, אינם חוצצין; נגלד כגליד, חוצץ".

סעיף יג'- לכלוכים על הבשר:

שו"ע- "מלמולין שעל הבשר, חוצצין".

סעיף יד'- סוגי טיט שונים וחציצתם:

שו"ע- "טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד, אפילו מימות החמה, כל אלו חוצצין; ושאר כל הטיט, כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים; וכשהוא יבש, חוצץ (רמב"ם וסמ"ג)⁴¹⁴"

רמ"א- "ומיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ (רוקח ומרדכי הלכות נדה)".

סעיף טו'- שרף ומשקים נוספים אם חוצצים:

שו"ע- "הדיו, החלב והדבש והדם, שרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה (פירוש מין ממיני התאנים), יבשים, חוצצין; לחים, אינם חוצצין. ושאר כל השרפים, אפילו לחים, חוצצין".

סעיף טז'- חציצה ע"י דם:

שו"ע- "דם שנסרך בבשר, אפילו לח, חוצץ".

סעיף יז'- צבע שצובעות בו הנשים:

שו"ע- "צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן ושער ראשן, אינו חוצץ⁴¹⁵. וכן מי שהוא צבע וידיו צבועות, אינו חוצץ⁴¹⁶".

⁴¹⁴ הב"ח החמיר שכל טיט חוצץ כיוון שאין אנו בקיאים בהבדלים ביניהם.

⁴¹⁵ הסיבות בגללן צבע שעל הפנים/שער אצל אינו חוצץ: הב"י מבאר הדברים ע"פ פסיקתם של הרא"ש והרשב"א, להלן

נציין את עיקר סברותיהן מדוע צבע אינו חוצץ:

- הצבע לא מפריע לה, היא אינה מקפידה עליו ובד"כ מדובר במיעוט= בחלק קטן שאינו רוב, ומיעוט שלא קפיד עליו- אינו חוצץ.
- לא רק שאינה מקפידה שישאר עליה, אלא רוצה בו, ומחדשת אותו תמיד לנוי, אם כן ודאי שלא מקפידה ולכן אינו חוצץ.
- הצבע אינו נמצא על הדבר וחוצץ אלא נעשה אחד איתו. כמו בגד צבוע שודאי אפשר לטובלו אע"פ שהוא צבוע- כי הוי אחד עם הבגד, וכך היו מטבילים את הפרוכת שהייתה גם היא צבועה.
- אין כאן בכלל ממשות שתאמר שתחצוץ, אלא יש כאן מראה של צבע אך לא ממשות.

איפור של נשים- הלכה למעשה: כתב שבט הלוי- "וצבע שהנשים צובעות השער והעיניים והידיים- מעיקר הדין אינו חוצץ דהוא לנוי,

אמנם היו נשים בדורות שלפנינו שהקפידו שלא לצבוע משום חציצה. ובצבע בעיניים נראה מהנסיון שנשארים כדורים קטנים בין השערות(=ריסים) וודאי חוצץ דאינם לנוי, ויש צבעים חזקים שא"א להוריד ומ"מ אינו חוצץ דהוי רק חזותא. ובצבע לק שעל הציפורניים- אע"פ שמעיקר הדין י"ל דכל לנאותו אינו חוצץ- מחמירים בזה דיש בו ממשות, וכן באודם שהוא שומני דלטעם דחזותא הוי חציצה, ורק

רמ"א - "וכן מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות בדם, אינו חוצץ, שרוב בני אומנות זו אינן מקפידים (ב"י בשם ר"י)".

סעיף יח' - צואה ובצק שתחת הציפורן:

שו"ע - "צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר, חוצץ⁴¹⁷; כנגד הבשר, אינו חוצץ⁴¹⁸. ובצק שתחת הציפורן, אפילו כנגד הבשר חוצץ⁴¹⁹. ואיזהו שלא כנגד הבשר, זה שהציפורן עודף על הבשר. ולפי שאינן יכולות לכונן מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה⁴²⁰".

בדיעבד כשא"א להוריד או בנשים שאינן רוצות להוריד מקילים לצורך כעיקר הדין, ואם מורידים מקצת נשאר מקצת- הרי מקפידים להוריד השאר וודאי חוצץ".

⁴¹⁶ ואע"פ שרוב העולם מקפיד על צבע שבידיו והוי מיעוט שאינו מקפיד אבל רוב העולם מקפיד שראינו לעיל **בסעיף א'** שנחשב למקפיד כי בטלה דעתו אצל רוב העולם?

כיוון שכל מי שעוסק במקצוע הזה אינו מקפיד- יש לדון ביחס אליו, וכיוון שהעוסקים במקצוע לא קפדי- חשיב שאינו מקפיד. **וכ"כ הרמ"א**.

⁴¹⁷ סתירה בפסקי הרשב"א בין חציצה בנדה לחציצה בנטילת ידיים:

המקור לחציצה בנט"י ולטבילה אחד הוא: **בגמ' חולין קז:** - "כל החוצץ בטבילת הגוף- חוצץ בנטילת ידיים". **אולם מפסיקת הרשב"א** בשני המקומות- בהל" נט"י ובהל" נדה עולה סתירה: בדיני נט"י כתב שצואה שתחת הציפורן לא חוצצת כי אין אדם מקפיד עליה ועוד שאינה מהודקת היטב. **אבל** בדיני טבילה כתב שכן היא חוצצת?

תירוצים(ב"י):

- בדברבנ(נטל"י) הקלו ובדאו' החמירו.
- ע"פ הסבר הב"י מדוע מקפידה על צואה שתחת הציפורן- שלא יראה בעלה ויאמר שלא רחצה כהוגן, ולכן מקפידה והוי חציצה- זה חשש רק בטבילה שאז היא שבה מבית המרחץ, אבל בנטילת ידיים אין חשש זה ולכן לא מקפידה ולא חוצץ.
- נטל"י הוא חיוב על הגברא, וכיוון שגברים אינם מקפידים על חציצה- ה"ה לנשים שנטולות ידיים, שהולכות אחר הגברים ואינן מקפידות.

⁴¹⁸ **הטעם לחילוק בין כנגד הבשר לשלא כנגד:** הסברא הפשוטה שהצואה שלא כנגד הבשר חוצצת ואילו זו שכנגד הבשר לא חוצצת היא מכיוון, שזו שכנגד הבשר היא במקום פנימי, והוי מקום פנימי שגם לא שמים לב כ"כ ולכן לא מקפידה ועוד שלא צריכים להגיע לשם מים אז אינו חוצץ שם. אבל בצואה שחיצונית יותר- בחלקה העליון של הציפורן שבולט כלפי חוץ- היא נראית לעין היטב וגם חיצונית ולכן גם מקפידים עליה וגם מונעת מהמים לעבור שם והוי חציצה.

המקור לחילוק בין כנגד הבשר לאינו כנגד הבשר- הוא ע"פ **התוספתא(פ"ו ה"ה)** שאומרת- "צואה שתחת הציפורן- שלא כנגד הבשר, והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר הרי אלו חוצצין", היינו שצואה שביציפורן שכנגד הבשר(יותר בפנים)- אינה חוצצת. **רוב הראשונים** פסקו חילוק זה, **אבל הרמב"ם** אינו מחלק בין כנגד הבשר לשלא כנגד וכותב אצל אותם דברים **שלא חוצצים**- "צואה שתחת הציפורן"- בלי לחלק מכנגד הבשר לשלא כנגד.

הטור כתב שאין דרך בנ"א להקפיד על צואה זו ולכן מי שאינו מקפיד זה אינו חוצץ עבורו.

הב"י הקשה על הטור כיצד אומר שלא מקפידים והרי התוספתא אומרת במפורש שחוצץ כי כנראה מקפידים?

ותירץ- שאולי רובא דעלמא אינו מקפיד, אבל כלות נשים הנשואות מקפידות כדי שלא יחזרו מבית הטבילה בו הם רוצות ויראה אותם בעלה ותתנגה בעיניו כי יחשוב שלא רחצה שם כמו שצריך. לכן בנות אלה מקפידות.

סעיף יט' - ציפורן נפוחה:

שו"ע- "אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה⁴²¹, אינו חוצץ".

סעיף כ' - דין הצפורן ונטילתה:

שו"ע- "דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת. ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת⁴²²".

רמ"א- "מיהו כל זה דוקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעה שטבלה. ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים⁴²³, אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת. (הגהות ש"ד) וכן נוהגין⁴²⁴,⁴²⁵".

⁴¹⁹ **מדוע בבצק החמירו שתמיד נחשב לחציצה:** בב"י כתב שעל בצק האשה תמיד מקפידה בכל מצב מכיוון שחוששת שתתגנה על בעלה אם יראה בצק כי 'אמר שידיה אינם נקיות ומזהמת תבשילו'. **ותוס' הביא טעם נוסף-** בצק חוצץ תמיד כי הוא מהודק ומדובק היטב, אבל צואה אינה חוצצת תמיד כי אינה מהודקת ובכל זמן שרוצה יכול להוציאה בקלות.

⁴²⁰ **דין ציפורניים לענין חציצה- הלכה למעשה:** כתב ב"שבת הלוי"- "ולמעשה מקפידים היום שכל מה שאפשר להוריד חוצץ, ולכן ראוי להחמיר בכל מה שמעל חיבור הצפורן לבשר". **ובהמשך כותב-** "ולכן נהגו ליטול גם מה שכנגד הבשר".

נטילת ציפורניים- בדיעבד: לכתח' צריך ליטול את כל הציפורניים מהמקום שאינם מחוברות לבשר האצבע- אפילו הוא כנגד הבשר. אולם אשה שנטלה רק את החלק העליון של הציפורן שאינו כנגד הבשר, אבל לא חתכה את החלק כנגד הבשר המצוי מעל החיבור של הציפורן לבשר- בדיעבד הקלו שסגי במה שגזרה למרות שמעיקר הדין צריך לחתוך כל מה שאפשר שאינו מחובר לבשר האצבע.

⁴²¹ ע"פ הכלל לגבי חץ(סע' יא')- שכל שהוא עמוק בפנים ואינו נראה- אינו חוצץ.

⁴²² הציפורן לא חוצצת אפילו אם היא גדולה וארוכה מכיוון שהיא חלק מגוף האדם(ראבי"ה, תרומה). יש לשים לב שאנו מדברים כאן על ציפורן שלמה אבל גדולה. בסעיף הבא נעסוק בציפורן שנחתכה חלקה.

נטילת הציפורניים בשבת ובחיה"מ:

• **בחול המועד: ט"ז(כא', ד"ה "וכיון")-** בחיה"מ תחתוך ע"י גויה בשינוי, ואם אין לה גויה- תנקה היטב הטיט שתחת הציפורן. אולם למעשה כתב הט"ז שבחיה"מ תיטול ציפורניה בעצמה, ע"פ מה שנפסק בשו"ע, או"ח, סימן תקל"ב- שמותר ליטול ציפורניים בחיה"מ בכל עניין.

בשבת:

- **לט"ז לא תחתוך כלל,** גם לא ע"י גויה כי למה נבטל שבות דאמירה לנכרי משום נטילת צפורניים שאינה מצוה גמורה. **מתאים לשיטתו** שמעיקר הדין אינה חייבת לגזור הציפורניים אלא רק שמא יש לכלוך, ולכן בשבת תנקה טוב וסגי בהכי.
- **אבל בנקה"כ כתב -** שבשבת תיטול ע"י עכו"ם בשינוי, מכיוון דהוי שבות דשבות שהתירו(או"ח, סימן שז', ה') במקום מצווה. **מתאים לשיטתו** שגם מעיקר הדין צריכה ליטול הציפורן כי הוי חציצה כיוון שזה דבר העומד להחתך שכחתוך דמי.

הלכה למעשה: המשנ"ב בסימן שמ', ס"ק ג'- שתיטול ע"י נכרית בשינוי, כפסיקת הש"ך. אך הוסיף שאם אין לה נכרית- נראה שיש לסמוך בשעת הדחק על ניקוי מתחת לציפורן, ובלבד שתעיין היטב שלא יהיה בו שום לכלוך. **בבה"ל שם** כתב לאור דברי הפת"ש **אצלנו**(שבציפורני הרגלים יש להקל מכיוון שלא מקפידה עליהם כ"כ) שאם שכחה אשה ליטול את ציפורני רגליה- נראה שאפילו אם יש נכרית- טוב יותר שתנקר את ציפורני רגליה ולא תטלם בשבת ע"י נכרית.

סעיף כא' - צפורן המידלדלת:

שו"ע - "צפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה⁴²⁶, חוצצת; פירשה רובה, אינה חוצצת⁴²⁷".

424 נטילת ציפורניים קודם הטבילה, ומי ששכחה לקוצצם מה דינה:

הרמ"א כותב הלכה למעשה - שהיו נוהגות הנשים ליטול הציפורניים לפני הטבילה, ומי שלא נטלה אפילו ציפורן אחת - צריכה לחזור ולטבול. ברגע הראשון נראים דברים אלו כחומרא יתירה מכיוון שלהלכה אין ציפורן שלמה חוצצת, אולם להלן נראה שדנו בכך האחרונים והסבירו את הטעם לחומרא זו.

אשה שטבלה ולא נטלה ציפורניה - האחרונים מתחלקים ל-2 סיעות מרכזיות:

- **שערי דורא, מהר"ם, ט"ז ועוד -** מעיקר הדין אין האשה צריכה ליטול ציפורניה, אלא שאנו חוששים שמא היה שם לכלוך כי לא ברי לה שלא היה - ולכן אם לא קצצה אותם - תחזור ותטבול בשנית אחרי נטילתם. אולם עם עבר הלילה ולא טבלה - לא צריכה לשוב ולטבול כי מעיקר הדין לא צריכה ומחשש שמא ייצא לעז על בנה אם יוולד מבעילה זו שהייתה בלילה.
- **ראב"ן, ב"ח, ש"ך -** אשה צריכה ליטול הציפורניים מדינא מכיוון שהציפורן היא דבר העומדת להחתך וממילא נחשבות לא לחלק מגופה כי "כחתוך דמי", ומעיקר הדין הם חוצצות. לכן מי שטבלה בלי שגזרה ציפורניים - טבול שנית ואפילו בבוקר למחרת.
- **פת"ש(י) -** בציפורני הרגלים אינה צריכה לחזור ולטבול כי שם אין אשה מקפדת כלל והוי בוודאי ולכ"ע מיעוט שאינו מקפיד שאינו חוצץ(סע' א').
- ❖ **אשה המבקשת לטבול עם ציפורניים המגודלות ולק:** אף שראוי לדבר על ליבה שלא תעשה כן ושתנהג כדרך כל הנשים הנוטלות ציפורניהן, מ"מ נראה שא"א למנוע ממנה לטבול בכה"ג, מכיוון שיכולה היא לסמוך על שיטות הסוברים שנטילת ציפורניים היא רק שמא יש שם לכלוך, ולא צריך להחמיר עליה כשיטת ראב"ן וסיעתו שכל העומד ליקצץ כקצוץ, מכיוון שזו רק חומרא ועוד מכיוון שהם דיברו באשה שרצתה או שכחה אבל במקרה של אשה כזו - הרי זו רוצה לגדלן.

425 אשה שהורידה לק מן הציפורניים וטבלה, וכשחזרה מן הטבילה גילתה שלא הורידה טוב את הלק מציפורן אחת ונשאר לה

מעט מעט לק עליה - מה דינה: שאלה זו שאלתי את הרב אבינר שליט"א הלכה למעשה והוא ענה לי - שאם מדובר בלק שקוף(הכוונה לענ"ד ללק בהיר שלא שמים לב אליו) והיא ניקתה עצמה היטב כקודם הטבילה אלא שזה קרה בטעות, בדיעבד אינה צריכה לחזור ולטבול. **והסברא היא -** כי ס"ס הוי מיעוט, וגם לא מקפידה עליו מכיוון שהוא בצבע בהיר שלא רואים אותו כמעט, וזה רק מעט מן המעט - לכן לא הוי חציצה ועלתה לה הטבילה.

426 שיער העומד להגזז - כגון כלה ששערה ארוך ואחרי ליל חופתה תחתוך השיער - האם נחשב בטבילה שערב החתונה לחציצה? כתב

החת"ס(מובא בפת"ש, יב') שאין לחוש בכך אפילו במעט כי אינו חשוב העומד להיגזז אלא בסמוך מאוד, אבל בכה"ג עוד יש את החתונה ואת ביאת הבעל שמפרידה בין הדברים. ולענ"ד נראה שכלל אין שאלה מכיוון שהיא רוצה בשיער שלה בשביל החתונה ובשביל בעלה אז כל אין להתייחס אליו כעומד להיגזז.

427 ציפורן ואיבר המדולדלים - מקור ודין: בתוספתא למדנו - "האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצין, רבי יונתן בן יוסף

אומר - ציפורן שפירשה רובה - הרי זו אינה חוצצת" **ובב"י מבאר שהטור סובר** שהלכה כר' יונתן מכיוון שהוא ביאר את התוספתא, ומלשונו ניתן לשמוע שדווקא פירשה רובה אינה חוצצת, אבל פירשה מקצתה - חוצצת.

אמנם ברמב"ם(מקוואות, פ"ב, הי"ד) נראה שאינו מחלק כי כתב גבי אלו שלא חוצצין - "ציפורן המידלדלת" ולא חילק בין פירשה רובה למקצתה, **משמע שבכל גוונא לא חוצץ**. ואפשר להבין שאמר כן בשתי דרכים: א. כי חולק על ר' יונתן דלעיל וסובר שאין הלכה כמותו. או ב. כי סובר כמותו וכך הסבירו - ר' יונתן אמר שציפורן שרובה פירשה - אינה חוצצת, ובוודאי שמיעוטה פירשה אינו חוצץ.

מדוע איבר ובשר המדולדלים חוצצים(ב"י): הב"י חוקר ודן באריכות מדוע איבר ובשר המדולדלים חוצצים?

- בפשטות הטעם הוא כי כל העומד ליחתך כחתוך דמי(חולין עג, א') וממילא נחשבים איברים מדולדלים אלו שלא כחלק מהגוף ובגללם לא עוברים מים ונוגעים במקום החיבור של אותם איברים מדולדלים עם הגוף והוי חציצה.

סעיף כב' - אבר ובשר המדולדלים:

שו"ע - "אבר ובשר המדולדלים, חוצצים".

רמ"א - "אבל יבלת או יתרת ואינן מדולדלין, אינם חוצצים"⁴²⁸ (ב"י בשם סמ"ג סימן רמ"ח בשם ר"י).

סעיף כג' - טבילה עם תכשיטים:

שו"ע - "השירים והנזמים והטבעות והקטלאות אם הם רפויים, אינם חוצצים; ואם הם מהודקים, חוצצים"⁴²⁹. וכן הדין באגד שעל המכה⁴³⁰ וקשקשים שעל השבר".

- הסבר אחר בב"י מדוע אבר ובשר המדולדלין חוצצין: אין הכוונה שהם עצמם חוצצין אלא כל חציצה שעליהם נחשבת לחוצצת אע"פ שהם מדולדלין- מכיוון שהם חלק מהגוף.

מדוע ציפורן המדולדלת חוצצת או לא:

- **לרמב"ם** אינה חוצצת כלל (בין פרשה רובה בין פרשה מיעוטה), מכיוון שציפורניים סתם ככה הם בגדר עומדות להגזז- וכל העומד להחתך כחתוך דמי- וכמו שאז אע"פ שהם כגזזות- אינם חוצצות- ק"ו שכשהם פרושו בחלקם- שאינם חוצצות.
  - אבל **לפי הטור** שחילק בין פירשה רובה למיעוטה- ההסבר הוא שכאשר פירשה רובה יכולה להסירה בעזרת ידה בקלות, ואם לא עשתה כן גילוי מילתא הוא שלא מקפדת, אבל בפרשה מקצתה א"א לגלות מה כוונתה אם מקפדת או לא כי קשה לחותכה כך בידיה, ואינו מגלה שלא מקפדת ולכן חוצץ.
  - **טעם נוסף בשיטת הרמב"ם ביחס לטעמו של הטור**- הרמב"ם שלא מחלק, ואומר שכל ציפורן שפירשה בין מקצתה בין רובה- אינה חוצצת כי גם בפירשה מיעוטה יכולה לחתוך בקלות ואם לא חתכה-איתגלייא מילתא דלא מקפידה. (וזאת מלבד הטעם הראשון שהביא שכשם שציפורן מחוברת שנחשבת כעומדת ליגזז- אינה חוצצת ה"ה כל ציפורן שפירשה משהו).
- ⁴²⁸ כל דבר שהוא חלק טבעי מהגוף אינו חוצץ ולכן יבלת וכד' שמחברים בטבעם לגוף- אינם חוצצים. ואע"פ שיתכן ויורידם יום אחד- אין בכך משום חציצה, כמו שיער שעתיד לגזור אותו ואינו חוצץ כי הוא חלק מהגוף.

עור הקשה ברגלים וכד': כתב בשבט הלוי כאן ס"ק ד'- שאינו חוצץ כיוון שהוא חלק מהגוף. אבל אם רגילה להוריד העור היבש כל פעם- יתכן ותצטרך להורידו כי התרגלה לכך ומקפידה על כך. ועוד כתב **ז"ל**- "והרבה רגילים להסיר העור הקשה ולכן יש להוריד מה שאפשר, והמעט אינו חציצה, אבל באמת אין כדאי להוריד כי אח"כ גדל יותר ויש יותר שאלות בזה. וכן קליפות עור מחמת אגזמה אין צריך לטרוח להוריד רק מה שאפשר, אלא אם יש חתיכות גדולות, וכן בעור שנקלף מחמת כויה או שיזוף כשאינם חתיכות גדולות. ועיקר הטעם בקליפות עור דאין חוצצים הוא משום דאין מקפידים" והוא רק במיעוט הגוף.

קשקשים שבעור הראש- המציאות היא שככל שמנסים להוריד הם מתרבים, ולכן יש להוריד רק מה שאפשר ולשטוף היטב הראש, ואין השאר חציצה. ומי שמקפידה להוריד קשקשים- לכתח' תסיר כולם, אך לעניין דיעבד מסתבר דמהני הטבילה כיון דבד"כ אינם דבוקים.

⁴²⁹ **בתוספתא(פרק ו', ה"ד)**- "השירים והנזמים והקטלאות והטבעות- אוצין(=צמודים לבשר)- חוצצין, רפין- אין חוצצין", **וכ"פ בשו"ע**. **מדוע טבעת חוצצת(ט"ז, כג')?** הרי הטבעת היא קטנה שאינה מקפידה להסירה בזמן שמתרחצת ומיעוט שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ? **ת: מבואר בראב"ד וברשב"א**- שאע"ג שהטבעת נוי לה ואינה מקפדת להורידה בשעת רחיצה, **מ"מ- כיוון שמסירה אותה בשעת לישה- חוצצת היא.**

אשה שאינה יכולה להסיר טבעתה: לפי זה יוצא שאשה שאינה יכולה להסירה בשעת טבילה וגם לא בשעת טבילה כבר חשיב כמיעוט שאינו מקפיד עליו כלל- ומעיקר הדין מותרת לטבול בטבעת. אולם ראוי וטוב שתנסה להסירה ולחלופין- לסובבה כפי האפשר במים כדי שיכנסו המים תחת הטבעת. אמנם יש הסוברים שגם עם מיעוט שאינו מקפיד עליו אין לטבול לכתח' (ט"ז) ולכן צריכה ללכת לצורף שיסיר אותה, **ובפת"ש(יד') הביא שיש סוברים שטבעת לעולם חוצצת אפילו למי שאינה מקפדת דלא פלוג רבנן.**

סעיף כד' - חציצת השיניים קודם הטבילה:

שו"ע - "צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ⁴³¹, שאם טבלה ונמצא שום דבר דבק בהם לא עלתה לה טבילה⁴³². ויש נוהגים שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר; ואף על פי שבודקות וחוצצות השיניים, חוששת דילמא תשתייר מיניה ולאז אדעתה, ומנהג יפה הוא".

רמ"א - "ואין לה לאכול בין הרחיצה לטבילה (הרא"ש בה"ט); ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות של שעוה, שלא ידבק בה (ש"ד), וכן נהגו".

סעיף כה' - הדחת בית הסתרים ומי שלא הדיחה ומצאה דבר חוצץ:

⁴³⁰ **אשה שחייב אותה הרופא שלא יבואו מים כלל לעיניה פן תאבד ראייתה(פת"ש, טו'): כתב בשו"ת שיבת ציון** - אשה כזו שחייבת

להיות עם תחבושת על עיניה כדי שלא יבואו שם מים - א"א לומר שלא תשים מהודק מכיוון שכל מטרת פעולת האגד הוא להגן שלא יבואו מים על העיניים, ולכן יש לחוש מאוד שתהדק מפני הפחד. **ולכן הציע פתרון אחר** - שתד איתה אשה לבור הטבילה ותרטיב אשה זו את ידיה במימי המקווה ואז תכסה ברפיון את עיני האשה החולה וכך תטבול במהירות.

⁴³¹ **דין ניקוי וחציצת השיניים קודם הטבילה:**

מקור הדין: כך למדנו בגמ' בנדה, סו: - "מעשה בשפחתו של רבי שטבלה עלתה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת", מכוח גמרא זו כתבו הראשונים וביניהם הסמ"ג, רא"ש ועוד - שצריכה האשה לחוץ את שיניה קודם הטבילה, כי כל דבר בשיניים חוצץ, וכך כתב הסמ"ג - "דהוא הדין אם נמצא ביניהן בשר או פירורין - חוצצין, והוא הדין לכל דבר הנמצא ביניהם".

חומרא שנהגו הנשים: מתוך כך מביא הב"י מנהג שהחמירו על עצמם הנשים - "וראיתי נשים כשרות שנוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר... ומנהג יפה הוא".

הטעם לדין: מה שהצריכו אותה לחצוץ השיניים הוא מכיוון שאע"פ שאין המים צריכים לבוא בתוך הפה, שכן למדנו מהפס' - "ורחץ את בשרו במים וטהר" - שרק בחלק החיצוני של הגוף צריכים לגעת המים, מ"מ בפה ובמקומות פנימיים צריך שיהיה ראוי לביאה כדברי ר' זירא (בגמ' שם) - "כל הראוי לביילה אין בילה מעכבת בו".

פסיקת ההלכה - השו"ע כתב שצריכה אשה לחצוץ שיניה קודם הטבילה, ואם טבלה ונמצא שום דבר דבק בהם לא עלתה לה טבילה. אחרי כן כתב את המנהג שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, ואולם ודאי שזו רק חומרא בעלמא ולא לעיכובא (ט"ז, כה', והוסף שם - שבשבת כן המנהג לאכול בשר גם ביום הטבילה ותיזהר לנקר ביותר אחרי כן).

הרמ"א הביא דברים נוספים שנהגו מטעם זה כגון שלא לעסוק בדברים הנדבקים כשעוה ובצק וכד', ושלא לאכול כל דבר בין הרחיצה לטבילה.

האחרונים נחלקו האם חציצת השיניים קודם הטבילה היא חובה או עצה טובה:

- **ש"ך(ל')** - מה שהצריכו את האשה לחוץ השיניים זהו דין וחובה המוטלת עליה, ואין לסמוך על כך שתבדוק אחר כך את שיניה ותראה שאין כלום, מכיוון שחיישין שלא תבדוק
- **ב"ח** - דין זה הוא רק עצה טובה כדי למנוע עוגמת נפש אם תמצא אחר כך משהו בין השיניים, אך אינו חובה.
- ⁴³² **דין ראוי לביאת מים:** הטעם שחציצה בשיניים פוגמת בטבילה היא כפי שהתבאר לעיל הוא כי הוי מקום שאמנם אין המים צריכים לעבור בו בפועל אבל צריך להיות הוא ראוי לביאת מים. ונחלקו הראשונים אם דין ראוי לביאת המים הוא מדא' או דרבנן:
- **ריטב"א, רמב"ן, רשב"א בשם י"מ** - דין זה הוא מדרבנן.
- **תוס' ועוד ראשונים** - דין זה הוא מדא'. וכ"פ בשבט הלוי(סעיף כד', ס"ק ז').

שו"ע- "אם לא הדיחה בית הסתרים⁴³³ ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה⁴³⁴. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה; ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש⁴³⁵".

סעיף כו'- מי שלא בדקה שיניה או בית הסתרים והתעסקה בכתמים ותבשילין:

שו"ע- "אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ותבשילין, ואחר כך בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה, תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה⁴³⁶".

סעיף כז'- שיערה, שפתיה וידיה בזמן הטבילה:

⁴³³ **דין טבעת שהונחה בעומק הפרוזדור של אותו מקום- אי הוי חציצה(פת"ש, טז'): בנב"י** נשאל על אשה שהושמה לה טבעת של שעה תוך עומק הפרוזדור לצורך רפואה- אם הוי חציצה. והוא דן שם משני צדדים- האם עקרונית טבעת כזאת נחשבת לחציצה שהרי היא מיעוט? וקובע שכיוון שהיא מתלכלת והאשה צריכה להסיר בזמן הבדיקות ובלידה וכד'- נחשבת הטבעת למיעוט המקפיד ולכן חוצצת היא. אלא שמצד נוסף יש מקום להקל כי חציצה היא דווקא בדבר חיצוני או בדבר פנימי שצריך להיות ראוי לביאת מים כמו הפה וחיצוניות בית הסתרים, אבל דבר שהוא בעומק נקרא "בלוע" ובכה"ג כלל אין צריך שיהיה ראוי לביאת מים(כמו לדוג' קוצב לב וכד'), אלא שחשש להעלות כן למעשה אם שיסכימו איתו עוד שני רבנים.

אבל החת"ס חלק על הנוב"י בשני עניינים- דבר ראשון כלל לא בטוח שזה נחשב לדבר שמקפידה עליו כי אם מסירה אותו אולי זה לא מחמת לכלוך וכד' אלא משום שתוכל ללדת וכד'. **ועוד** שגם אם מסופקת ואינה בטוחה אם עמוק כ"כ הוי עד כדי שנחשיבו ל"בלוע", אלא מסופקת בדבר אם זה גדר בלוע- יש להקל כי הוי דין דרבנן כי הוי לכל היותר מיעוט המקפיד.

⁴³⁴ **הראב"ד למד** שבית הסתרים דינו דומה לתוך הפה שלה, וממילא כמו באותה שפחת בבית רבי שלא ניקתה ושיניה ונמצא בהם דבר חוצץ אחרי טבילה- שצריכה לשוב ולטבול- ה"ה הכי.

⁴³⁵ **ההבדל שבין בדיקת הגוף וחפיפת הראש להדחת בית הסתרים:** מדוע בבדיקת הגוף וחפיפת הראש אומרים שאם לא בדקה קודם לכן- לא עלתה לה טבילה אפילו לא מצאה כלום, ואילו כאן כתב שאם לא בדקה או הדיחה בית הסתרים קודם הטבילה- עלתה לה הטבילה כל שלא מצאה אחרי כן שום דבר?

כתב הש"ך ס"ק לב'(וכן מובא בב"י) שבמקומות שאין צריכים למעשה שיעברו בהם המים אלא רק שיהיו ראויים לביאת המים כבית הסתרים, פה וכד'- הקלו יותר ואם לא בדקה בהם ולא מצאה אחרי כן כלום- סגי בהכי.

לא בדקה שיניה או בית הסתרים קודם הטבילה ומצאה אחרי כן חציצה- האם עלתה לה הטבילה:

בסעיפים הקודמים למדנו שאם לא הדיחה ולא בדקה קודם הטבילה את שיניה ואת בית הסתרים, ואחרי הטבילה מצאה שם דבר חוצץ- לא עלתה לה טבילה, כיוון שלא בדקה לפני כן. אבל כאן אנו רואים שאע"פ שלא ניקתה או בדקה קודם הטבילה ומצאה חציצה- כן עלתה לה הטבילה?

בסעיף זה מדובר שיש לה במה לתלות, דהיינו שאחר הטבילה הלכה והתעסקה בדברים שאולי מהם באה החציצה- ובמקרה כזה, אע"פ שלא בדקה קודם הטבילה- מקילים ותולים שהחציצה באה רק אחרי כן בשל אותו דבר שעסקה בו.

זהו מקרה חריג בו אנו מקילים אע"פ שלא בדקה או ניקתה לפני הטבילה מכיוון שהשיניים ובית הסתרים אינם מקומות שהמים חייבים לעבור ולגעת בהם אלא רק צריכים להיות מקומות הראויים לביאת מים.

אבל הש"ך(לג') החמיר בדין זה ע"פ הרקח וכתב שאם נמצא עליה דבר חוצץ אע"פ שנתעסקה באותו המין כל היום- לא עלתה לה טבילה.

שו"ע- "נתנה שיערה בפיה או קרצה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם, לא עלתה לה טבילה"⁴³⁷.

סעיף כח'- אחיזה בטובלת במהלך טבילתה:

שו"ע- "לא תאחוז בה חברתה"⁴³⁸ בידיה בשעת טבילה אלא אם כן רפתה ידה, כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה; ואם הדיחה ידה במים⁴³⁹ תחלה, שרי, שמשקה טופח שעל ידיה חבור למי המקוה⁴⁴⁰.

סעיף כט'- הטובל במקוה מצומצם:

שו"ע- "הטובל במקוה שאין בה אלא מ' סאה מצומצמין, אם אמר לחבירו: כבוש ידיך עלי במקוה, הרי זה מגונה"⁴⁴¹.

סעיף ל'- הטובלת אינה צריכה להגביה רגליה:

שו"ע- "אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט, אעפ"י שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה, מפני שהמים מקדמים לרגליה".

⁴³⁷ **משנה** מפורשת **בפרק ח' ממקוואות, משנה ה'**—"נתנה שיערה בפיה, קפצה ידה, קרצה שפתותיה- כאילו לא טבלה". והטעם פשוט- דהוי חציצה, ולכן זה דווקא במי שדחקה בחוזקה שפתייה וכד' ולא סתם שסגרה, וכן לכל שאר הדברים.

⁴³⁸ דין זה רלוונטי וחשוב לאשה שאינה יכולה לעמוד (למשל נכה) וצריכה שיחזיקו אותה במהלך הטבילה. **וכ"כ הש"ך(סע' /) בשם "משאת בנימין".**

439 באיזה מים צריכה להדיח:

- **ט"ז(כח')**- בכל מים, ולא דווקא במי מקוה, שהרי כשהמים שעל ידה יגעו במקוה יהפכו לטהורים ע"י ההשקה למי המקוה. גם הט"ז מודה(ס"ק ל') שבמקרה של כלי כבד המונח בתוך כלי לא מספיקה הרטבתו במים אלא דווקא במי מקוה מכיוון שבשל כובדו לא יוכלו לעבור תחתיו מי המקוה.
- **רמ"א(יו"ד, סימן קכ', ב')**, **ש"ך(לז')**- דווקא במי מקוה אבל בשאר מים לא יועיל.
- ⁴⁴⁰ **במשנה במקוואות פרק ח' נחלקו התנאים:** "האוחז באדם ובכלים ומטבילן- טמאים(= שאינם עולים מטומאתם), ואם הדיח ידיו במים- טהורים(=עלתה טבילתם, והטעם- לפי שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקוה וממילא אין חציצה כי ידיו מוקפות במים כשרים לטבילה), אבל **"ר"ש אומר-** ירפה את ידיו כדי שיבואו בהם המים".

סיכום המשנה: טבילה כשאוחז משהו מועילה רק כאשר הדיח ידיו לפני כן- **ת"ק** או שירפה ידיו כשמטביל- **ר' שמעון**.

הראשונים נחלקו כמי ההלכה במשנה זו:

- **שיטת הרמב"ם והרמב"ן- הלכה כת"ק,** לא מספיק שירפה את ידיו כפי שכתב **הר"ש** מכיוון שחוששים שמא לא ירפה. **השו"ע לא חשש לשיטה זו** שהרי כתב שאם רפתה את ידה- עלתה לה הטבילה. **הב"ח פסק כרמב"ם וכרמב"ן.**
- **שיטת הרשב"א וסיעתו-** ר"ש במשנה החמיר על ת"ק וסבר – שלא מספיק שרק ירטיב ידיו מכיוון שאם יחזיק בחוזקה לא תועיל הרטבת היד, ולכן בכל מקרה צריך שיטביל ברפיון. לדברי הרשב"א הלכה כת"ק- שמספיקה אפילו הדח ידיו(ובוודאי שרפיו היד מועילה), אלא שמ"מ גם לת"ק שמספיקה הרטבת היד היינו דווקא בלא אוחזו בחוזקה.
- השו"ע פסק כשיטה זו** ולכן כתב שיכולה להרטיב את ידיה וכש"כ שמועיל אם תרפה אותם.

⁴⁴¹ מכיוון שהמקוה מצומצם אנו חוששים שמא החבר הכניס ידו למקוה יוציא אותה קודם שיטבול חבירו ובכך ייצאו מעט מים מן המקוה ויחסר משיעור 40 סאה הכשר לטבילה.

סעיף לא' - טבילה על כלים:

שו"ע - "אין טובלין בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים; עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט. וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול; ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה⁴⁴²; ולפי זה מקוה שיש בו שליבות (פי' מדרגות) של עץ, אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה) (תשובת הרשב"א) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה".

סעיף לב' - טבילה על סילון עץ המחובר לקרקע:

שו"ע - "סילון של עץ הקבוע בקרקעית הטבילה, אם אין לו לבזבז (פירש מסגרת שאז אין לו בית קבול), מותרת לעמוד עליו ולטבול⁴⁴³".

סעיף לג' - טבילה במקווה שקרקעיתו בטיט:

שו"ע - "לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט⁴⁴⁴, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה; ואם טבלה, י"א שלא עלתה לה טבילה⁴⁴⁵ (ראב"ד ורש"י אבל רוב הפוסקים מתירין)".

442 טבילה על אחורי הכלי:

בתוך כלי הטבילה אסורה לרוה"פ מדאו', וכפי שמתבאר בסימן רא', סעיף ו'.
כאן אנו עוסקים בטבילה על אחורי הכלי: הסיבה בגללה אסרו לטבול על אחורי הכלי מבוארת בגמ' **בנדה דף סו:** - "אמר רבא, אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול" ונחלקו שם מדוע אסרו חכמים- האם משום גזירת מרחצאות והיינו שדרך המרחצאות היה לישיב ע"ג אדמה מוגבהת וחששו שאם נתיר לה לטבול ע"ג כלי תבוא לטעות ולחשוב שגם במרחצאות תועיל טבילתה. או מסיבה אחרת- כי על כלי האשה ביעתא= מפחדת להחליק וכד' ולא תטבול כמו שצריך.

השו"ע כאן פסק שעל כלים המקבלים טומאה אסור לה לעמוד כשטובלת (משום גזירת מרחצאות) ואם טבלה על גביהם- גם בדיעבד לא יצא י"ח. אבל כלי חרס שאינם מקבלים טומאה מגבם אסור לטבול עליהם לא משום גזירת מרחצאות (כי אין גזירה זו בכלים שאינם מקבלים טומאה) אלא משום ביעותא- שתפחד ולא תטבול כראוי. לעניין כלים אלו פסק השו"ע- שבדיעבד אם טבלה עליהם כגון על כלי חרס- עלתה לה הטבילה.

⁴⁴³ כיוון שהוא קבוע בקרקע אז אינה מפחדת לטבול עליו, וגם אינו נחשב לכלי כי הוא מחובר לקרקע ואין לו לבזבז(שנחשב לבית קיבול).

⁴⁴⁴ **נדה סז, א'** - "אמר רב שמואל בר יצחק- אשה לא תטבול בנמל, אע"ג דהשתא ליכא- אימר ברדיוני נפל. אבוא דשמואל עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי".

הראשונים נחלקו בביאור הסוגיה:

- **רש"י** - אסרו לאשה לטבול בנהר, ים וכד'- מקום הנמל וזאת מכיוון שיש שם טיט בקרקעית ומביא לחציצה ברגליה. לכן אבוא דשמואל פרס מחצלות בקרקעית הנהר מפני חציצת הטיט.

סעיף לד' - טבילה במקום שיש חשש שיראוה אחרים:

שו"ע - "לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם, מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה; ומיהו בדיעבד, עלתה לה טבילה".

סעיף לה' - צורת הטבילה באיש ובאשה:

שו"ע - "לא תטבול בקומה זקופה, מפני שיש מקומות שמסתתרים בה; ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת; ויהיה תחת דדיה נראי כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה; ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגת בעומדין, ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי, אלא כדרך שהם בעת הילוכה"⁴⁴⁶; ואם שינתה, כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר, עלתה לה טבילה (ערוך וסמ"ג ורשב"ץ ורמב"ם); ויש מי שאומר שלא עלתה"⁴⁴⁷.

סעיף לו' - גובה מי המקווה:

הרא"ש חלק על פירושו של רש"י - מכיוון שישנה משנה האומרת שמי שהטביל מיטה - כשר אע"פ שרגליה שוקעות בטיט מפני שהמים מקדימים. אבל הב"י כתב שנמל שאני כיוון שמצוי שם טיט היון שהוא נדבק ולא מהני ביה קדימת מים".

- ר"ת - כוונת הגמרא היא שלא תטבול האשה בנמל ובכל מקום כמו נהר, ים וכד' שרבים מצויים שם, כי בושה שמא יראו בה ולא תטבול כראוי. אולם בדיעבד אם טבלה כדין - עלתה לה טבילה. וזה מה שהכין אבוא דשמואל לבנותיו - מחיצה וגדר סביב שתוכל לטבול בנחת בלא לחשוש.

פסיקת ההלכה: השו"ע פסק בסעיף לג' כהבנת רש"י - שלא תטבול האשה במקום שיש בקרקעיתו טיט כפי שאמר רב שמואל - שאשה לא תטבול בנמל משום חציצה. אבל הש"ך דקדק בו שדווקא איפה שמצוי טיט עבה כמו טיט היון הוא דאסור, אבל סתם כך - מותר. בנוסף, בסעיף לד' פסק השו"ע כהבנת ר"ת וכתב שלא תטבול האשה במקום שעלולים לראותה.

⁴⁴⁵ **מדוע י"א שלא עלתה הטבילה? הקשה הש"ך (מז')** מדוע י"א שאם טבלה על טיט לא עלתה לה טבילה גם בדיעבד? והרי בסעיף יד' נפסק שטיט אינו חוצץ אלא טיט היון, וי"ל שם כאן מדובר בטיט עבה כמו טיט היון, ולכן י"א שחוצץ כאן גם בדיעבד. וממשיך הש"ך - "ואפשר שעל זה סמכו עכשיו וטובלין במקוה שיש טיט משום דסתם טיט אינו כטיט היון...".

⁴⁴⁶ **גמ' בנדה סז, א'** - "אמר ריש לקיש - האשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה, כדתנן האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים, אשה נראית כאורגת וכמניקה את בנה". הראשונים האריכו בביאור הדברים וכוונתם, והעקרון העולה הוא שכל מקום שדרך לראותו בשעת עשיית המלאכה - הוא זה שצריכים לעבור בו המים. לכן, באשה אלו מקומות מסויימים ששונים משל האיש מכיוון ששניהם עוסקים במלאכות שונות. כך למשל באשה אין יד שמאל גלויה כ"כ בתחתיתה כשאורגת או מניקה ולכן לא צריכה עקרונית להרימה בטבילה, אבל באיש שמוסק זיתים - שתי ידיו מורמות ולכן בטבילתו צריך להרים את שניהם.

דין זה של המקומות שצריכים להיות גלויים בטבילה מקביל ודומה למקומות הראויים להראות לעניין בדיקת צרעת.

⁴⁴⁷ **מדוע אם שינתה לא עלתה טבילה אף בדיעבד? - הקשה הט"ז (לח')** - למה שבדיעבד אם לט טבלה בצורה האמורה לא עלתה הטבילה הרי סו"ס המים הקדימו לבוא בכלה כשנכנסה ורק אז נוצרו "החציצות" ע"י כפלי וקיפולי גופה? א"כ דמי לסעיף ל' שאמרנו שהמים הקדימו לגעת ברגלים קודם שעמדה ולכן עלתה לה טבילה? **ותירץ** - "דהכא יש חשש שידבקו הקמטים שהם בגוף - למעלה מן המים, נמצא שבביאתה למים הם כבר מדובקים".

שו"ע- "צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה זרת, לפחות⁴⁴⁸".

סעיף לז'- טבילה במקוה רדוד:

שו"ע- "יש מי שאומר שאעפ"י שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע, שפיר דמי (ועיין לקמן סימן ר"א בדיני מקוה)".

סעיף לח'- פה האשה בשעת הטבילה:

שו"ע- "אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים, ולא תקפוץ אותה יותר מדאי; ואם קפצה, לא עלתה לה טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני⁴⁴⁹".

סעיף לט'- עיני האשה בעת הטבילה:

שו"ע- "לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר, ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה (ב' דעות בטור ופוסקים עב"י)⁴⁵⁰".

סעיף מ'- שתהיה איתה אחרת בזמן טבילתה(בלנית):

שו"ע- "צריך לעמוד על גבה יהודית גדולה יותר מיי"ב שנה ויום אחד בשעה שהיא טובלת שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים; ואם אין לה מי שתעמוד על גבה, או שהוא בלילה, תכרוך שיערה על ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתנפס או בשרשרות של חוטים חלולות או קושרת בגד רפוי על שערותיה⁴⁵¹".

⁴⁴⁸ עיין בסימן רא', סעיף סו'- וז"ל השו"ע שם- "מקוה שמימיו מתפשטין ואינו יכול להתכסות בו, נותן בו מצד אחד אבנים או חבילי

עצים, כדי שיקבצו מימיו אל מקום אחד ויעלו בענין שיוכל להתכסות בו, ובלבד שלא יחלקו כל המקוה; אבל בכלים, פסול".

וכתב הרמ"א- "ואפילו אם יכולה להתכסות במים, אם אין המים עמוקים עד טבורה ולמעלה ממנו זרת, לא תטבול בה לכתחלה שמא לא תטבול יפה (ב"י בסימן קצ"ח בשם תשובת הרשב"א ו"כ רשב"ץ). מיהו אם אין מקוה אחרת וא"א לתקן, אפילו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמוקים, אם מתכסה גופה בדרך זה בפעם אחת, טובלת שם (תשובת הרשב"א סימן תתי"ח)".

⁴⁴⁹ **פרק ח' במקוואות-** "קרצה שפתיה כאילו לא טבלה".

⁴⁵⁰ **נדה סז, א'-** "אמר ר' יוחנן- פתחה עיניה ביותר, או עצמה עיניה ביותר- לא עלתה לה טבילה".

אבל יש שגרסו אחרי דברי ר' יוחנן- "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי איתמר הני לטהרות איתמר". ולפי גירסא זו כל הדינים הללו לא רלוונטים אלא לטהרות אבל לא לענין אשה לבעלה.

הש"ך(מט') הקשה- מדוע לעיל בסעיף ח' גבי גלד ולפלוף לא הזכיר המחבר את הדעה המקילה שגורסת שכל הדינים הללו הם לענין טהרות בלבד, ואילו כאן בסעיף לט' הביא שיטה זו כי"א? ובאמת שם בס"ק יג' סמך הש"ך על המחבר בסעיף זה(לט') והיקל גם גבי גלד או לפלוף כשא"א לחזור ולטבול- שלא צריכה לחזור ולטבול, והסתמך על שיטה זו שהביא כאן השו"ע כי"א.

⁴⁵¹ **בפת"ש(כב') כתב** שאם לא כרכה שיערה וטבלה בינה לבין עצמה- לא עלתה לה טבילה. **ובסדרי טהרה, ס"ק עט' כתב- שבשעת**

הדחק יש המתירין באשה שאינה נבהלת במים שתתפוס שיערה בידה עד שהמים עולים היטב על ראשה ואז תפתח ידה.

סעיף מא' - המפשלת בנה לאחור בשעת הטבילה:

שו"ע - "המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערומה, וטבלה, לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידי ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפלי".

סעיף מב' - צרורות וקיסמים שברגליה:

שו"ע - "נכנסו צרורות וקיסמים בסדקי רגליה מלמטה, חוצצים".

סעיף מג' - דברים המצויים על בית הסתרים בשעת הטבילה:

שו"ע - "אספלנית, מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, חוצצין; אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר חוצץ".

רמ"א - "יש אומרים שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך. גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים⁴⁵². גם צריכה להסיר צואת החוטם (ש"ד וראב"ן סימן שכ"ו דף ס' ע"ג)".

סעיף מד' - שערות שונות שחוצצות:

שו"ע - "היתה בה שיערה אחת או שתיים חוץ למכת ראשה מודבק למכה, או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות בטיט או בצואה, או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו והוציאתן בריסי עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מודבקות בריסי עיניה שלמעלה, הרי אלו חוצצים".

סעיף מה' - אבק שעל רגליה:

שו"ע - "לא תטבול באבק של רגליה; ואם טבלה, יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ, אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין".

סעיף מו' - נדה שטבלה בבגדיה:

שו"ע - "נדה שטבלה בבגדיה⁴⁵³ מותרת לבעלה⁴⁵⁴".

סעיף מז' - כינים הדבוקים בשערה:

⁴⁵² ש"ך (נה') - וכל אלו אינם מעכבין בדיעבד, וכן משמע בב"ח.

⁴⁵³ ש"ך (נו') - דווקא בגדיה הרפויים ולא הצמודים.

⁴⁵⁴ ביצה יח' - "נדה מערמת וטובלת בבגדיה"

שו"ע- "מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן; ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ".

סעיף מח' - כוונה בטבילה:

שו"ע- "נדה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה⁴⁵⁵".

רמ"א- "ויש מחמירין ומצריכין אותה טבילה אחרת (ב"י בשם רשב"א ור' ירוחם ורוקח והגהות אשיר"י); ויש להחמיר לכתחלה. יש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה בליל טבילתה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם; ומי שאינה עושה כן, נאמר עליה: ארור שוכב עם בהמה (דברים כז, כא). ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה, שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או חיה ובהמה; ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול (ש"ד וכל בו ורוקח). ועיין לקמן סוף סימן ר"א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לרחוץ אחר הטבילה".

סימן קצט' - שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול:

סעיף א' - בדיקה וחפיפה שקודם הטבילה:

שו"ע- "צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים, (ולא בשאר משקין) (מהרי"ק שורש קנ"ט), ולסרוק שיער ראשה⁴⁵⁶ יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו⁴⁵⁷; וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ; ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה⁴⁵⁸".

⁴⁵⁵ כוונה בטבילה: בחולין דף לא', א' - "איתמר נדה שנאנסה וטבלה אמר רב יהודה אמר רב - טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, ור' יוחנן אמר - אף לביתה לא טהורה".

הרמב"ם והשו"ע פסקו כרב - שעלתה לה טבילה. אבל יש מן הראשונים שפסקו כר' יוחנן, וכ"פ הרמ"א לכתח'.

אבל אם אנסה אותה חברתה ודחפה אותה - לכ"ע מהני אותה טבילה. ובפת"ש (כח') כתב שדווקא חברתה ולא איש.

⁴⁵⁶ אשה שנסתפקה אם עיינה בשערותיה (פת"ש, ב'): הנוב"י כתב שאשה כזו צריכה לחזור ולטבול מכיוון שהיא ספק דאו' כי עיין ובדיקה הם מהתורה. ואם ברור לה שעיינה אלא שנסתפקת אם הסתקה - גם כאן הצריך טבילה נוספת מכיוון שאע"פ שזה ספק דרבנן - עומד מנגדו חזקת האיסור שלה. ועוד דהוי דבר שיש לו מתירין.

⁴⁵⁷ ז"ל הש"ך (א') - "ועכשיו נהגו לסרוק שער ראשן במסרק ושאר שער שבה מפספסת אותן בידיה יפה יפה".

⁴⁵⁸ גמרא, בב"ק, פב, א' - "תניא דחד מעשר תקנות שתיקן עזרא שתהא אשה חופפת וטובלת, ומקשה עלה - דאורייתא הוא? דתניא ורחץ את בשרו במים - שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים... ומשני - כי אמרינן דאו' לעיוני דילמא מיקטר... ואתא איהו תיקן חפיפה".

פירוש- מדאו' אשה חייבת לבדוק ולעיין בעצמה שאין עליה דבר חוצץ, כי נאמר ורחץ את בשרו במים ולמדו - שלא יהיה דבר המפריד בין בשרה למים. אמנם, עזרא הסופר שחי עם הקמת בית שני תיקן - שתהא האשה לא רק בודקת אלא גם חופפת.

מהי אותה חפיפה שתיקן עזרא? לכ"ע החפיפה היא דין דרבנן, אלא שנחלקו הראשונים מה כלול באותה תקנה: לרוב הראשונים - עזרא תיקן רק חפיפה בשער והיינו מכיוון שהוא מקום מועד יותר לקבלת דברים חוצצים, זיעה וכד', ולכן בו תיקן שתהיה חפיפה. בכלל

סעיף ב' - במה חופפת:

שו"ע - "חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים, לפי שמסבכין את השיער, אלא במים חמין; ומיהו אפילו בחמי חמה סגי. ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי: טפל (רמב"ם בפ"י המשנה פ"ב דכלים) ובלע"ז: גריד"א (ריב"ש), לפי שמחתך השיער וחוזר ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים⁴⁵⁹ המסבכים השיער⁴⁶⁰".

רמ"א - "וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורין ומסובכין, שרי⁴⁶¹ (מהרי"ק שורש קנ"ט). ואשה שצוה אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים, רק ביון, יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן; ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יש לאשה לנסות עצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות, (גם זה שם)".

סעיף ג' - מתי חופפת האשה:

שו"ע - "חפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילתה⁴⁶². והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך, ואז תטבול. וכך מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם".

השיער הוא כל שיער גופה - שיער ראשה, בית השחי ובית הסתרים. **אבל ר' שמעיה** הבין שתקנת עזרא היא לא רק חפיפת שיערה אלא חפיפת = רחיצת כל גופה.

בין כך ובין כך - **כל הפוסקים מסכימים** שנהגו בנות ישראל לרחוץ כל גופם ושנכון לעשות כן (אלא שלר' שמעיה זה מדינא של תקנת עזרא).

לפי דברינו יוצא שעיון ובדיקת הגוף היא מדא' ולכן נחמיר בכל שאלה וספק, ואילו חפיפת הראש היא דין דרבנן מתקנת עזרא ונקל בה איפה שנוכל.

⁴⁵⁹ אע"פ שאמימר הזכיר סוגים מסויימים של דברים המסבכים את השיער, **הוסיף הטור** שה"ה לכל דברים המסבכים את השיער, **אבל בב"י הביא שמהרי"ק קולן חלק שרק** מה שאמרו והזכירו חכמים הוא שאסורה, אבל שאר דברים אינם אסורים, ולכן **התיר לאשה** שהזזה מפי הרופאים שלא תחוף ראשה במים שיכולה לחוף ביון.

⁴⁶⁰ **נדה סו:** - "אמר אמימר משמיה דרבא - אשה לא תחוף אלא בחמין, אבל לא בצונן... משום דקרירי ומשרו מיזיא".

⁴⁶¹ מותרת לטבול רק בדיעבד ורק בפעה הזו, אבל אין לה ללמוד מפעם זו לפעמים הבאות ולהתיר לעצמה לחפוף בנתר וכיו"ב. אבל בשאר דברים שלא הזכירו בגמ' כגון יין וכד' - אמנם אין להשתמש במים אלא לכתח', אבל אם צריכה לחפוף בדבר אחר מטעמי בריאות וכד' - **התיר המהרי"ק** לחוף בדבר זה אם בדקה עצמה ג"פ וראתה שאינו חוצץ.

⁴⁶² **נדה סו,** א' - "שלח רבין באגרתיה - אשה לא תחוף בע"ש ותטבול במוצ"ש ותמה על עצמך - היאך חופפת ביום וטובלת בלילה הַא בעינן תכף לחפיפה טבילה וליכא...? והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה, קשיא הלכתא אהלכתא?! לא קשיא - הא דאפשר והא דלא אפשר".

נחלקו רש"י והשאלות - מה עדיף יותר:

- **רש"י** - טוב יותר לחפוף ביום, מכיוון שבערב ממחרת היא ולא תחוף מספיק טוב. אבל אם לא יכולה ביום - מותר לה לחוף בלילה ותקפיד שלא למהר בהכנתה.
- **שאלות** - עדיף שתחוף בלילה סמוך לטבילתה, כי ראוי ונכון הוא להצמיד כמה שיותר את החפיפה לטבילה, אבל אם אינה יכולה - תחפוף עצמה ביום. וכ"פ הרשב"א, הרמב"ם, והר"ן בדעת הרי"ף.

פסיקת ההלכה:

רמ"א - "ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שא"א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות (בית יוסף בשם הפוסקים ובשם הרמב"ם פ"ב דמקואות). ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי".

סעיף ד' - אשה שליל טבילתה במוצ"ש:

שו"ע - "חל טבילתה במוצאי שבת, שא"א לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה"⁴⁶³.

רמ"א - "ומ"מ מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת, ובמוצ"ש תחזור ותחוף ותסרוק מעט"⁴⁶⁴ (טור)".

סעיף ה' - אשה שליל טבילתה בליל שבת:

שו"ע - "נזדמנה לה טבילה בליל שבת"⁴⁶⁵, תחוף ביום"⁴⁶⁶.

- **דעת השו"ע** - הגר"א דקדק שהשו"ע פסק כשאלות - כי כתב ש"חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילתה". **אולם**, כדי לצאת ידי חובת רש"י כתב השו"ע ע"פ הראשונים - שטוב ונכון שתכנס למרחץ מבעוד יום ותחוף עצמה בנחת בלא חיפזון ותצא רק בערב, כדעת השאלות.
  - **הש"ך (ו')** כתב שמסוגיית הגמ' נראה לו שהלכה כרש"י וסיעתו ולכן טוב יותר שהחפיפה תהיה ביום. לכן אם טובלת במוצ"ש - עדיף שתחפוף ביום ו' מאשר במוצ"ש, כי עדיפה חפפה ביום מבלילה אפילו שהוא סמוך יותר לטבילה, אבל במקרה שיש הפסק גדול בין היום לליל הטבילה - כגון שיום ד' הוא ערב ראש השנה שימשך עד שבת וכולל וצריכה לטבול במוצ"ש - במקרה כזה יהיה הפסק גדול מדי בין החפיפה לטבילה, לכן במצב כזה תחפוף בליל טבילתה - במוצ"ש.
  - **ומסיים הש"ך למעשה** - "ולענין דינא נראה דבכל ענין יש לה להשתטף בחמין ביום ע"ש וערב יו"ט וגם לחוף אז ולחזור ולהשתטף ולחוף בליל טבילתה אם הוא חול, וכ"כ הפוסקים, וכן בחול המנהג כשר שהחפיפה תתחיל מבעו"י ותעסוק בחפיפתה עד שתחשך".
  - שבט הלוי - טוב שתקבע לעשות החפיפה במשך שעה, שזהו זמן שלא נחוש שתמהר מדי, אלא זמנה הקבוע. אלא שקשה להסמיק לגמרי החפיפה לטבילה מכיוון שהעומס הגדול הקיים בזמנינו מחייב האשה להכין עצמה בביתה, וכך תעשה ותלך מיד לטבול ומ"מ תשטוף עצמה שוב סמוך לטבילה ואף תסתרק.
  - **וכך כתב** - "ונראה דלכתח' יש להחמיר מאוד להתחיל בחפיפה מבעו"י... ואם כשתחוף ביום יהיה הפסק מג' שעות שכבר אינו סמוך - יש עכ"פ לחזור ולחוף קצת בלילה. ואברכי כולל נראה שצריכים להשתדל לחזור לביתם כדי שתוכל לילך בזמן, ולא גרע משאר צרכים שיוצאים, וכאן הוא דבר מצוה", ובאמת **נלע"ד** שיש לדון בחידוש זה שכן מביא הדבר לביטול תורה, ומאידיך יתכן והוא ביטולה שהוא קיומה וכל אחד יודע הנכון לביתו.
- ⁴⁶³ **מי שנזדמנה לה טבילה במוצ"ש - מתי תחוף:** בשו"ע כתב שאם חל ליל טבילתה במוצ"ש - תחפוף בלילה סמוך לטבילה, דין זה הוא כשאלות שעדיף להסמיק הטבילה לחפיפה, וכתב בב"י שגם רש"י מסכים לדין זה מכיוון שאינה יכולה לחפוף ביום בגלל שבת. **אולם הרמ"א** הוסיף ע"פ הטור שמנהג יפה הוא שתרחץ היטב בע"ש ובמוצ"ש תחזור ותחוף ותסרוק מעט.
- בסימן קצז' אסר הרמ"א** על מי שדחתה טבילתה שלא תטבול במוצ"ש כיוון שבשל כך תצטרך להרחיק בין הטבילה לחפיפה ולא עושים כן אלא רק מתי שזה ליל טבילתה המקורי.
- ⁴⁶⁴ ומסתדר הדבר בסברא - שכיוון שעשתה דברים ביום ו' לא תהיה לחוצה במוצ"ש ויירד החשש שתמהר לביתה.
- ⁴⁶⁵ **טבילה במים בליל שבת:** בב"י מובא בשם הכל בו - היאך אשה טובלת בליל שבת ויו"ט דאין תנצל מסחיטת שיער? וכתב דראוי שהטבילה תידחה, אבל הב"י כתב בשם כל הראשונים שמותר לטהול בליל שבת ואין לדחת דבריהם. ובאמת כל דין סחיטה בשיער הוא מדרבנן, כפי שפסק הרמב"ם בפרק ט' משבת הי"א, ולכן אע"פ שהחמירו סתם כך של לרחוץ בשל כך בשבת שמא יסחט - מ"מ במקום מצוה לא נהגו איסור. וכ"כ בשבט הלוי - "וכן נהגים לטבול בליל שבת, ולאפוקי מהמחמירים לטבול דווקא מבעו"י".

סעיף ו' - הרחקה בין חפיפה לטבילה בשל יו"ט:

שו"ע - "חל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף, אז תחוף בערב שבת; וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו".

רמ"א - "גם תזהר בימים שבין החפיפה לטבילה מכל טינופת, ושלא ידבק בה שום דבר; גם מנגיעת תבשילין, או מנתינתן לבניה הקטנים, תיזהר, אם אפשר לה ליזהר, אם הם דברים הנדבקים⁴⁶⁷ (טור וכן כתב הבי"י בשם הרא"ש וסמ"ג וסה"ת). ואם אי אפשר לה ליזהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה, אין לחוש, ומ"מ תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה".

שו"ע - "ובשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר חוצץ, ותדיח בית הסתרים במים חמים שהוחמו, אפילו ביום טוב, וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם. (וע"ל סימן קצ"ז אם לא חל טבילתה במוצ"ש, אם תוכל לטבול במוצ"ש)".

סעיף ז' - הרחקת חפיפה וטבילה ביום:

שו"ע - "במקום שיראה לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהדדי לא מקילין; קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה".

סעיף ח' - פגמים בהכנה לטבילה:

שו"ע - "בימי חול (וכל שכן ביו"ט), אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד, אף על פי שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה; אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור, לא עלתה לה טבילה; ואין צ"ל אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה⁴⁶⁸".

סעיף ט' - לא עיינה בבית הסתרים:

⁴⁶⁶ לדין זה יסכים גם השאילתות מכיוון שאין לה אפשרות לחוף בלילה.

⁴⁶⁷ הרמ"א מסכים למחבר לעניין זה שיכולה להקדים חפיפתה אבל מוסיף עליו שבימי הביניים תזהר מנגיעה בדברים החוצצים.

⁴⁶⁸ **הסבר וסיכום:** ראינו לעיל שמן התורה האשה צריכה לעיין בגופה שאין כל חציצה. מדרבנן תיקן עזרא הסופר שתחפוף ראשה והיינו

רק הראש ולמעט מן הפוסקים - הדחת כל הגוף. ולכן - אשה שעשתה כדן גם חפיפה וגם בדקה עצמה - עלתה לה הטבילה אפילו שדברים אלו לא היו סמוך לטבילה, כי החיסרון של הסמיכות אינו מעכב בדיעבד.

אבל כאשר יש חיסרון או בחפיפה או בבדיקה וכגון שבדקה אבל לא חפפה או שחפפה אבל לא בדקה - לא עלתה לה הטבילה כי יש פגם עקרוני בהכנתה כי לא עמדה בחיוב התורה או בחיובם של חכמים. בוודאי שחיסרון בדיקה גדול הוא מחיסרון חפיפה כי בדיקה היא מדין תורה וחפיפה מדרבנן.

שו"ע-י"בד"א, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה⁴⁶⁹.

סעיף י'- חפפה ועיינה כדין ובעלייתה מהטבילה נמצא עליה חוצץ:

שו"ע- "חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה⁴⁷⁰ שחפפה טבלה, אינה צריכה טבילה אחרת; ואם לאו, צריכה טבילה אחרת⁴⁷¹."

רמ"א- "אף על פי שהיתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה, הואיל והיה בשתי עונות (בי"י בשם הרמב"ם)".

שו"ע- "ולחרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה (וכן דעת רבינו ירוחם)".

סעיף יא'- התעסקה באותו מין של חוצץ אחר הטבילה:

⁴⁶⁹ בית הסתרים מיוחד בדינו שאינו צריך שבפועל יעברו בו המים אלא שיהיה רק ראוי לביאת מים כדברי ר' זירא(נדה סח:)- כל הראוי לטבילה אין טבילה מעכבתו. במקומות מסויימים אלו החיסרון של הבדיקה אינו מעכב מעיקר הדין ולכן בדיעבד עלתה הטבילה בכה"ג).

מדוע הקלו בבית הסתרים:

- **הט"ז(יא') הקשה** מדוע זה משנה שאין צריכים לבוא שם מים? הרי ס"ס צריך להיות ראוי לביאת מים ואם כן אם יש חוצץ אינו רואי ולא עלתה הטבילה אז מדוע מקילים יותר שאם לא בדקה בדיעבד עלה לה? **ותירץ-** שכיוון שהוא נסתר- אין דרך לבוא שם דבר החוצץ, משום הכי אין בזה חשש אם לא בדבר שמוכח שהוא נמצא וחוצץ, ולכן כל עוד לא נמצא גם אם לא בדקה- מקילים בדיעבד שעלתה הטבילה.
  - **אבל הסד"ט ס"ק כה'** דחה סברא זו דהא בכלל בית הסתרים הוא בין השיניים, ודבר רגיל הוא להיות ביניהם דבר חוצץ. ע"כ כתב הסבר אחר-(**שהובאה בש"ך, סימן קצח', ס"ק לב'**)- שכיוון שבבית הסתרים יש מקום לדבר החוצץ להשאר שם ולהתדבק, אמרינן ודאי לא היה שם, כי אם היה שם לא היה נופל בזמן הטבילה, ומכך שלא מצאה סימן שלא היה כלום.
  - **הש"ך עצמו פירש שם** שתלינן לקולא מפני שלא בעינן ביאת מים. דהיינו, שבעדו ששתי התשובות הקודמות הסבירו מציאותית את החידוש שבבית הסתרים, הרי שסברא זו נתלית בדין, וכיוון דהקלו בדין בית הסתרים- הקלו בו גם לעניין דבר זה. וזאת בצירות שית הראשונים שסוברים שכל דין ראוי לביאת מים בבית הסתרים הוא רק מדרבנן, אך מדא' לא צריך.
- ⁴⁷⁰ **מה נחשב סמוך/ "באותה עונה":** מפשט השו"ע נראה שהכל תלוי באותה עונה- וכל שחפפה ועיינה וטבלה באותה עונה- לא חוששים לחציצה. אבל לפי זה יוצא שאשה שחפפה ועיינה סמוך לשקיעה, ומיד בצאה"כ של אותו ערב טבלה- אע"פ שהיו מרחק של שעה בלבד- לא חשיב לסמוך זה לזה וצריכה לחוש ולטבול עוד פעם!- **וכ"כ הרמ"א במפורש.**
- ואולם הש"ך(יד')** **כתב שיש פוסקים(כגון הראב"ד)** שאין מחלקים וקובעים הסמיכות ע"פ העונה אלא בזמנים, ובאמת במקרה שצירנו שזמני הטבילה היו סמוכים לחפיפה ולבדיקה אבל בעונה אחרת- חשיב סמוך ועלתה לה הטבילה.
- וסיכם הש"ך-** שיש לחוש לחומרא של שתי השיטות והיינו שרק אשה שטבלה באותה עונה ובסמוך בזמן לחפיפתה- רק בה מקילים שאם מצאה עליה דבר חוצץ שאינה צריכה לשוב ולטבול.
- ⁴⁷¹ **נדה סו:-** "אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ- אם סמוך לחפיפה טבלה- אינה צריכה לחוף ולטבול. ואם לאו- צריכה לחוף ולטבול."

שו"ע- "במה דברים אמורים⁴⁷², כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו⁴⁷³; אבל אם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה".

סעיף יב' - בית הסתרים שלא בדקה ונתעסקה באותו דבר החוצץ:

שו"ע- "בדי"א, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל".

סעיף יג' - בין חפיפה לטבילה התעסקה בדברים החוצצים:

שו"ע- "חפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה, לא עלתה לה טבילה אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת⁴⁷⁴".

רמ"א- "מיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, אי"צ טבילה אחרת (הגהת ש"ד ומרדכי ובי"י בשם הרשב"א); אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה, ולא תקח תנוק אצלה (בי"י בשם הרמב"ם וע"י סימן קצ"ח)".

סימן ר' - אימתי תעשה ברכת הטבילה:

סעיף א' - מתי מברכת ברכת הטבילה:

שו"ע- "כשפושטת מלבושיה, כשעומדת בחלוקה, תברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה, ותפשוט חלוקה ותטבול; ואם לא ברכה אז, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים; ואם הם צלולים, עוכרתן⁴⁷⁵ ברגליה ומברכת".

⁴⁷² שצריכה טבילה אחרת אם לא עיינה וחפפה סמוך לטבילה.

⁴⁷³ כיוון שנתעסקה באותו מין אחר הטבילה- זה צירוף להקל שמעכשיו באה חציצה זו. והש"ך (טז') פסק כרמב"ם - שדין זה נכון

שתולים באחר זה דווקא באומרת "ברי לי שלא היה עלי בשעת טבילה".

⁴⁷⁴ רבים הקשו- מה קמ"ל בד"ן זה הרי כבר בסעיף ח' התבאר שאם לא חפפה לא עלתה לה טבילה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ, אז ודאי כאן שלא יועיל מה שחפפה כי כאן נמצא עליה דבר חוצץ?!

▪ פרישה- איידי דנקט רישא נקיט סיפא.

▪ ב"ח- חילק בין הסעיפים- בסעיף ח' מדובר שלא חפפה כלל ולכן שם אפילו לא מצאה דבר חוצץ- לא קיימה תקנת חכמים לחוף ולכן לא עלתה לה טבילה. אבל כאן כן חפפה אלא שאחרי כן התעסקה בדברים אחרים, לכן סתם כך עלתה לה הטבילה ורק אם מצאה דבר חוצץ- אז לא עלתה לה החפיפה.

▪ ט"ז(ב')- צריך לחלק בין ג' זמנים: 1. אם תוך העונה שחפפה היא גם טבלה- עלתה לה הטבילה ואינה צריכה חפיפה אחרת כלל, אפילו אם מצאה חוצץ. 2. אם יש הבדל של עונה בין החפיפה לטבילה והיינו שהם בשתי עונות שונות או בזמנים של מרחק עונה- אם חפפה וטבלה ומצאה חציצה- לא עלתה לה טבילה אלא כ"כ התעסקה בדבר זה ואז אפשר לתלות ולהקל. 3. אבל אם חפפה בזמן רחוק מהטבילה כגון מיום שישי למוצ"ש- אז כלל לא נחשב שחפפה ולכן אין תולי בדבר אחר אפילו אם התעסקה בדבר החוצץ, ובזה איירי סעיף זה.

רמ"א- "ויש אומרים שלא תברך עד אחר הטבילה (טור בשם בעל הלכות גדולות והוא בה"ג דף פ"ה ע"ב ורש"י ורמב"ן סימן שכ"ח ושי"ד), וכן נוהגים שלאחר הטבילה, בעודה עומדת תוך המים, מכסית עצמה בבגדה או בחלוקה⁴⁷⁶, ומברכת⁴⁷⁷.

⁴⁷⁵ **כתב המשנ"ב באו"ח, סימן עד', ס"ק ט"ז-** שזה מועיל רק בקרקע שיש עפר וטיט וכד'.

⁴⁷⁶ **ברכת הטבילה בשעת עמידתה במים ללא בגדים או כיסוי:**

דין זה נכון ורלוונטי גם לשו"ע וזאת על אף שפסק שלכתח' תברך בחלוקה קודם שתטבול, הרי שגם לשיטתו- אשה שלא בירכה קודם הטבילה- תברך בעודה במים וכתב שאם הם צלולין- עוכרתן ואז מברכת, ובדאי לשיטת הרמ"א שכתב שמברכת לאחר הטבילה- יש לדון האם יכולה האשה לברך הברכה בעודה במים ללא בגדים או כיסוי.

המקור לדיון הוא בדברי הגמ' **בברכות דף כב', ב'**- בד"ן מי שירד לטבול והגיע זמן ק"ש- האם יכול לעלות ולברך בעודו בתוך המים. וז"ל המשנה שם- "ירד לטבול, אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה - יעלה ויתכסה ויקרא, ואם לאו - יתכסה במים ויקרא", **ובגמ' בדף כה:-** "ואם לאו - יתכסה במים ויקרא. והרי לבו רואה את הערוה! - אמר רבי אלעזר, ואי תימא רבי אחא בר אבא בר אחא משום רבינו: במים עכורין שנו, דדמו כארעא סמיכתא, שלא יראה לבו ערותו".

הש"ך והט"ז כתבו שהאידינא נוהגות בנות ישראל לברך ברכת הטבילה במים בלא שום כיסוי ובלי עכירת המים, **האחרונים נחלקו ודנו האם הם עושות כשורה או לא:**

- **דרישה- יצא נגד הנוהגות לברך בלא עכירת המים.** הטעם שאסר הוא משום שאין זה כבוד שכינה שמברכת בלא כיסוי הערוה. אבל לא חשש לכך שלבה רואה את ערותה(מה שאסור לברך במקרה כזה) כי סמך על **האורחות חיים** שבאשה מקום ערותה הוא למטה מאוד ואין ליבה רואהו.
- **הב"ח-** חלק על הדרישה, שאין בעיה של כבוד שכינה שמברכת בלא כיסוי, אבל כן יש בעיה שליבה רואה את ערותה, ולכן צריכה לכסות עצמה ולהניח ידיה בין הלב לערוה כדי להפסיק ביניהם.
- **הש"ך-** דחה את דברי הב"ח וכתב שאין לחוש כאן לליבה רואה את ערותה, ולענין כיסוי גופה משום כבוד שכינה כשמברכת- חלק על הדרישה וכתב שלענין זה לא צריך אפילו מים עכורים אלא כל שגופה בתוך המים- נחשבים המים לחציצה וכיסוי לענין זה, ואפילו צלולים.
- **הט"ז-** פסק כש"ך אבל הוסיף שכדי לצאת ידי כולם ראוי שתפסיק בין לב לערוה וכגון שתחבק ליבה בידיה או שתעכיר המים.
- **פת"ש-** מקוואות שלנו מחוממים היטב ונפישו זוהמא ודינם כמרחץ ממש שאסור לברך בו. **וכ"פ הגרע"י בטהרת הבית. אבל בשו"ת צי"א(ח"ו, סימן כה) ובשיעורי "שבט הלוי" הקלו** לברך במקוואות שלנו כדין הרמ"א וזאת בצירוף כמה סברות: 1. המקוואות שלנו נקיים היטב. 2. בחדר הטבילה אין מתרחצים. 3. בור המקוה הוא רשות בפ"ע. וטעמים נוספים.

⁴⁷⁷ **ברכת הטבילה- מהמקורות עד הלכה למעשה:**

במסכת פסחים, דף ז', עמ' ב': "אמר רב יהודה אמר שמואל- כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. ואמר רב חסדא חוץ מן הטבילה, משום דאכתי גברא לא חזי, ותניא כוותיה".

הראשונים נחלקו בביאור הגמ'-

- **רש"י, בה"ג-** משום טבילת בעל קרי וגר שלא יכולים לטבול קודם טבילתם- קבעו שבכל הטבילות מברך אחריהם. והב"י דייק דהכי משמע מלשון הברכה שתיקנו חכמים- "על הטבילה"- לשון עבר, שהייתה בעבר.
- **רי"ף, רמב"ם, רא"ש-** דווקא בגר שלא יכול לברך "אשר קדשנו במצוותיו" לפני הטבילה שהרי אינו יהודי עדיין, לכן הוא מברך אחרי הטבילה, אבל שאר חייבי טבילות- מברכים ואחר כך טובלים. על לשון הברכה שממנה נשמע שזו ברכה על העבר, הם מסבירים שלא רצו חכמים להטביע 2 מטבעות לשון שונות על ברכת הטבילה.

פסיקת ההלכה:

- **השו"ע פסק** כרוב הראשונים-שתברך עם חלוקה קודם הטבילה ואז תרד ותטבול,
- **אבל הרמ"א כתב** שיש אומרים שתברך אחר שתטבול וכן נוהגים.

▪ בשל"ה כתב שתטבול ואז תברך ואז תטבול בשנית, הדגו"מ דחאו אבל מ"מ סיים בכך שיש שלחוש לשיטתו של גאון זה.